

Πρόγραμμα για την Ενίσχυση της Διεπιστημονικής Έρευνας και Καινοτομίας

Ο Ελληνικός εμφύλιος πόλεμος και η
εμπλοκή των βαλκανικών χωρών:
Αρχαιακές πηγές από Γιουγκοσλαβία,
Βουλγαρία, Ρουμανία, Αλβανία

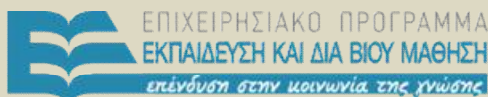
επιμέλεια

Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης, Σπυρίδων Σφέτας
& Ηλίας Σκουλίδας

Η Ελλάδα από τον Β΄ Παγκόσμιο στον Ψυχρό Πόλεμο:
Διεθνείς Σχέσεις και εσωτερικές εξελίξεις (MIS: 380436)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η παρούσα έρευνα έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο – ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: ΘΑΛΗΣ. Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Παραδοτέο έργο στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος
ΘΑΛΗΣ - Η Ελλάδα από τον Β' Παγκόσμιο στον Ψυχρό Πόλεμο:
Διεθνείς Σχέσεις και εσωτερικές εξελίξεις (MIS: 380436).

Επιστημονικά υπεύθυνος

Καθηγητής Νίκος Μαραντζίδης

Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών, και Ανατολικών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Αναφορά σε παραδοτέο:

Δράση («Ενέργεια») 3: «Η Ελλάδα & τα Βαλκάνια στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου».

Υπο-Δράση 3.2: «Μετάφραση – επεξεργασία αρχειακού υλικού».

Παραδοτέο: «Έκδοση τόμου ταξινομημένων και μεταφρασμένων εγγράφων».

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Δηλώνω υπεύθυνα και εν γνώσει των συνεπειών του νόμου ότι το παρόν παραδοτέο με τίτλο «Έκδοση τόμου ταξινομημένων και μεταφρασμένων εγγράφων» αποτελεί πρωτότυπο έργο και δεν έχουν χρησιμοποιηθεί άλλες πηγές πέρα από αυτές στις οποίες γίνεται αναφορά. Όπου υπάρχει αναπαραγωγή δεδομένων, πινάκων και παραθεμάτων, αυτό δηλώνεται ρητά.

Νίκος Μαραντζίδης
Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας

ISBN 978-618-81891-3-3

© 2015

Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Ο Ελληνικός εμφύλιος
πόλεμος και η εμπλοκή των
βαλκανικών χωρών:
Αρχειακές πηγές από
Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία,
Ρουμανία, Αλβανία

Επιμέλεια:

Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σπυρίδων Σφέτας

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ηλίας Σκουλίδας

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ (ΑΡΧΕΙΑ 1-35)	8
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ (ΑΡΧΕΙΑ 36-65)	107
ΡΟΥΜΑΝΙΑ (ΑΡΧΕΙΑ 66-94)	180
ΑΛΒΑΝΙΑ (ΑΡΧΕΙΑ 95-117)	252

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η δεκαετία του 1940 επαναπροσδιόρισε ριζικά το καθεστώς στα Βαλκάνια οριοθετώντας εκ νέου τόσο τις σχέσεις των βαλκανικών χωρών μεταξύ τους όσο και εκείνες με τις γειτονικές τους χώρες αλλά και τις μεγάλες δυνάμεις που δραστηριοποιούνταν στην περιοχή. Ουσιαστικά η Κατοχή από τις δυνάμεις του Άξονα σάρωσε τη βαλκανική χερσόνησο από βόρα προς νότο μεταβάλλοντας τα ποιοτικά χαρακτηριστικά σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης. Ως εκ τούτου η κληρονομιά της υπήρξε βαριά και άφησα βαριά τη σκιά της στον Ψυχρό Πόλεμο, ιδιαίτερα στην πρώτη δεκαετία του.

Στον παρόντα τόμο δημοσιεύονται έγγραφα από τα Βουλγαρικά, Γιουγκοσλαβικά, Αλβανικά και Ρουμανικά αρχεία της περιόδου 1945-1961. Πρόκειται ουσιαστικά για την πρώτη συνθετική και συστηματική αναδίφηση στα κρατικά αρχεία των προαναφερθέντων βαλκανικών χωρών από τα οποία ανασύρθηκαν εξόχως ενδιαφέροντα έγγραφα που φωτίζουν αθέατες, έως σήμερα, όψεις της περιόδου. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Θαλής» και για την υλοποίησή της συνεργάσθηκε μια πλειάδα ερευνητών. Παραθέτω αλφαβητικά τα ονόματα τους: Παύλος Βασιλειάδης, Μαριλένα Γκίνη, Βαγγέλης Κατσάρας, Θανάσης Λούπας, Απόστολος Πατελάκης, Ηλίας Σκουλίδας, Σπύρος Σφέτας, Κατερίνα Τσέκου, Τάσος Χατζηναστασίου. Πρόκειται κατά τεκμήριο για ορισμένους εκ των πλέον καταρτισμένων Ελλήνων βαλκανιολόγων, οι οποίοι διέθεσαν τις δυνάμεις τους στον κοινό στόχο της επιστημονικής μελέτης της περιόδου του ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου και των αρχών του Ψυχρού Πολέμου. Οι παραπάνω ερευνητές εκμεταλλεύθηκαν τη σημαντική βελτίωση στην πρόσβαση των κρατικών αρχείων της μεταπολεμικής περιόδου στα Βαλκάνια που σημειώθηκε από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα και αναδείχθηκαν έτσι στην πρώτη επιστημονική ομάδα που πέτυχε να προσεγγίσει τα αρχειακά τους διαθέσιμα. Είναι βέβαιο ότι το αποτέλεσμα της δουλειάς τους θα δώσει απαντήσεις σε ορισμένα ερωτήματα, πολύ περισσότερο όμως θα θέσει τους πρώτους κανόνες για τη συνέχιση και διεύρυνση του επιστημονικού διαλόγου τα προσεχή χρόνια.

Ιάωβος Δ. Μιχαηλίδης

Αναπληρωτής Καθηγητής

Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Οδηγίες του γραμματέα της Πολιτικής Επιτροπής του ΝΟΦ Έδεσσας, Βαγγέλη Αγιάνοφσκι-Ότσε προς τα στελέχη των επιτροπών της πόλης, όπου αναλύει την αναπροσαρμογή της πολιτικής γραμμής της οργάνωσης και παραθέτει τα πολιτικά καθήκοντα των στελεχών με κυριότερα την καταπολέμηση του βουλγαρισμού και του γραικομανισμού και την προώθηση του αιτήματος για αυτοδιάθεση

Πολιτικά καθήκοντα

Π.Ε.Ν. ΠΕΛΛΗΣ του Ν.Ο.Φ.

Προς Επιτροπές Πόλης και Επαρχιών οργάν. Ν.Ο.Φ.

Αγαπητοί σύντροφοι

Μετά από την δημιουργηθείσα εξωτερική πολιτική κατάσταση και μετά από τον ιστορικό λόγο του Στρατάρχου Τίτο, στα Σκόπια στις 11 του Οκτώβρη ημέρα εθνικής επανάστασης (της) ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, μπαίνει μπροστά μας η αναπροσαρμογή της πολιτικής μας γραμμής. Που θα πρέπει με ακριβή επιμέλεια να προβούμε στην εφαρμογή, στα εξής πολιτικά καθήκοντα. 1ον Στο πρόγραμμα δουλειάς. Α) ανάπτυξης της Εθνικής συνειδήσεως στους τέως (Βούλγαρους) και στους τέως (Έλληνες). Ανάμεσα στα άλλα θα λέμε. Η ομοσπονδία του συντρ. Τίτο είναι αναγνωρισμένη διεθνώς. Αυτό σημαίνει ότι και τα ομόσπονδα κράτη που την αποτελούν είναι αναγνωρισμένα διεθνώς. Επομένως και το ομόσπονδο Μακεδονικό κράτος είναι αναγνωρισμένο διεθνώς. Λοιπόν;... Λοιπόν είναι ψέμα αυτό που λεν οι Βούλγαροι ιμπεριαλισταί ότι οι Μακεδόνες είναι Βούλγαροι.

Λοιπόν είναι ψέμα αυτό που λεν οι Έλληνες ιμπεριαλισταί ότι οι Μακεδόνες είναι Έλληνες...

Β) Εκλαΐκευση του Δημοκρατικού χαρακτήρα του αγώνα μας. Συνένωση των εθνικών δημοκρατικών δυνάμεων του λαού μας με τις προοδευτικές δημοκρατικές δυνάμεις του Ελληνικού λαού σε κοινό μέτωπο πάλης ενάντια στο μέτωπο της αντίδρασης για Λαϊκή εξουσία, δημοκρατικές ελευθερίες, ισότητα, εθνικά δίκαια ...δηλαδή

2ον Θα πλατύνουμε τώρα την ιδεολογική και πολιτική βάση της δουλειάς μας στις οργανώσεις μας. Θα ζητάμε κάτι περισσότερο από ισοτιμία. Θα ζητάμε αυτοδιάθεση. Γύρω απ' αυτό θα γίνεται η διαφώτιση. Θα ρίχνουμε συνθήματα (με προκηρύξεις και στους τοίχους) βασισμένα στο πνεύμα της αυτοδιάθεσης. Ιδιαίτερα στον κόσμο τον δικό μας θα καλιεργήσουμε την ιδέα της εθνικής μας ένωσης. Ο λόγος του σ. Τίτο στα Σκόπια πρέπει πλατειά να κοινοποιηθή.

3ον Να ανεβάσουμε το εθνικό λαϊκό μας κίνημα στο ίδιο επίπεδο με εκείνο της Τεργέστης. Εκεί οι Σλαύοι με το μέρος του τους Ιταλούς.

Εμείς θα πρέπει να κερδίσουμε τους πρόσφυγες.

Θα το πετύχουμε χτυπώντας τον σωβινισμό στους δικούς μας και καλιεργώντας την ενότητα και αδελφότητα των εργαζομένων Μακεδόνων, Ελλήνων...Βλάχων απέναντι στην ενωμένη αντίδραση.

4ον Να αναπτύξουμε μία στερεή και συνηδητή πειθαρχία. Να δυναμόσουμε στα στελέχη μας το αίσθημα της ευθύνης και του σεβασμού στη καθοδήγηση.

5ον Να προσέξουμε να χωμε ιδεολογική ενότητα. Όλοι να υποστηρίζουμε το ίδιο. Αυτό θα πη να προχωρούμε μαζί. Μην τρέχει κανείς μπροστά. Ας μην κάνει κανείς παρέκλιση. Πρέπει το ιδεολογικό μέτωπο μας στις οργανώσεις να είναι καθαρό.

6ον Να δημιουργήσουμε κομματική βάση από γερά και δοκιμασμένα στοιχεία. Και τέτοια είναι τα στελέχη μας. Κάθε νέο μέλος του Κ.Κ.Μ. που πρόκειται να γίνη αργότερα θα πρέπει να δοκιμασθή όπως και τα στελέχη μας πάνω στη δουλειά.

Ενημερώσατέ μας για κάθε πολιτική ενέργεια στον τομέα σας.

Με συντροφικούς χαιρετισμούς

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

ΟΤΣΕ

18.2.1945

Πηγή: Državen Arhiv na Republika Makedonija, [στο εξής DARM], 996.6.40/107-109.

Το κείμενο παρατίθεται χωρίς διορθωτικές παρεμβάσεις.

Επιστολή του Ζαχαριάδη προς τον Τίτο (22.4.1947) για την κατάσταση στην Ελλάδα και τις ανάγκες του Δημοκρατικού Στρατού

Αγαπητέ σύντροφε,

Σχετικά με τη χθεσινή μας συνομιλία θέλω να συνοψίσω τα εξής σημεία:

1. Τον προηγούμενο χρόνο, αρχίζοντας από τον Μάρτιο του 1946, η κατάσταση στην Ελλάδα οξύνθηκε και έλαβε χαρακτήρα ένοπλου αγώνα. Ο αγώνας αυτός, βρισκόμενος υπό την άμεση καθοδήγηση του ΚΚΕ και ενταγμένος στο πολιτικό πλαίσιο του ΕΑΜ για εθνική ανεξαρτησία και λαϊκή δημοκρατία (πρόγραμμα ΕΑΜ) διαθέτει αυτή τη στιγμή περίπου 20.000 μαχητές διασκορπισμένους σε όλη τη χώρα, υπό την κεντρική διοίκηση του γενικού αρχηγείου.

Ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας τώρα κυριαρχεί στο πεδίο του ανταρτοπολέμου και επιδιώκει τον σχηματισμό τακτικού στρατού. Από οργανωτικής άποψης η κύρια προσπάθειά μας επικεντρώνεται σε αυτό ακριβώς.

2. Ανεξάρτητα από την πολύπλευρη βοήθεια του αγγλο-αμερικανικού ιμπεριαλισμού προς τον μοναρχοφασισμό, αυτός δεν κατάφερε και δεν πρόκειται να καταφέρει – αυτό το αποδεικνύουν τα γεγονότα – να υποτάξει και να εξουδετερώσει το λαϊκό δημοκρατικό κίνημα και τον δημοκρατικό του στρατό. Όλες οι ενδείξεις μαρτυρούν ότι η κύρια σκέψη των εχθρών είναι προσανατολισμένη προς τα εξής: να διατηρήσει τις πόλεις και τις κύριες γραμμές επικοινωνίας, να απομονώσει τον ΔΣΕ στις ορεινές περιοχές, να τον αποκόψει από το εξωτερικό, να τον υπονομεύσει και να τον εξαντλήσει με την πάροδο του χρόνου.

3. Πέρα από το γεγονός ότι, σε αντίθεση με την ύπαιθρο, στις πόλεις καθυστερεί ακόμα η αγωνιστική ένοπλη αντίσταση και δεδομένης της υφιστάμενης μέχρι σήμερα κατάστασης και της αναλογίας των δυνάμεων στη χώρα, παρά την ανοιχτή πλέον επέμβαση του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, υπάρχει η πιθανότητα να ανατραπούν τα αναφερθέντα σχέδια του μοναρχισμού και των ξένων υποστηρικτών του.

Από άποψη ανθρώπινου δυναμικού, στον ΔΣΕ υπάρχουν όλες οι δυνατότητες να επιτευχθεί ο στόχος των 50.000 ανδρών το συντομότερο δυνατό. Η τακτική του σήμερα είναι – και έτσι πρέπει να είναι και στο εγγύς μέλλον – να αποδιοργανώσουν με αδιάκοπα/συνεχή χτυπήματα, τα οποία πρέπει προοδευτικά να αυξηθούν, και να εξολοθρεύσουν τις μοναρχοφασιστικές δυνάμεις. Αλλά αυτό δεν είναι αρκετό. Σήμερα υπάρχουν στη χώρα όλες οι προϋποθέσεις – εφόσον η αγγλοαμερικανική επέμβαση παραμείνει σε γενικές γραμμές στα ίδια επίπεδα με τα σημερινά – ο ΔΣΕ να αναλάβει ευρύτερες πρωτοβουλίες και να επιφέρει σοβαρότερες αλλαγές στο εσωτερικό της χώρας, καταφέροντας αποφασιστικό χτύπημα στον μοναρχοφασισμό, αφαιρώντας του ζωτικές περιοχές και αστικά κέντρα, δημιουργώντας έτσι μία δυνατή και βιώσιμη ελεύθερη Ελλάδα.

4. Η πιο αδύναμη και πιο νευραλγική περιοχή για τον μοναρχοφασισμό από άποψη κοινωνική, οικονομική, πολιτική, εθνική, στρατιωτική και γεωγραφική είναι η Βόρεια Ελλάδα, δηλαδή κυρίως η Μακεδονία και η Θράκη. Και αντίστροφα, για τον Δημοκρατικό Στρατό της Ελλάδας εδώ ακριβώς υπάρχουν οι καταλληλότερες συνθήκες. Το γεγονός αυτό, ότι δηλαδή ο ΔΣΕ διαθέτει την πρωτοβουλία να επιλέξει το σημείο της σύγκρουσης, έχει μεγάλη σημασία. Επομένως, εδώ ο ΔΣΕ πρέπει να καταφέρει στον μοναρχοφασισμό ένα αποφασιστικό χτύπημα, επικεντρώνοντας την κύρια προσπάθειά του εναντίον των κέντρων αυτής της περιοχής.

5. Για να πετύχει ένα τέτοιο χτύπημα είναι απαραίτητο:

α) να συνεχίσει ο ΔΣΕ αδιάλειπτα την επιθετική δραστηριότητα στη δική του επικράτεια για να προκαλέσει απώλειες με αυτόν τον τρόπο και να κρατά διαρκώς τις μοναρχοφασιστικές δυνάμεις σε κατάσταση συναγερμού και διασποράς β) να είναι καλά δομημένο το επιτελικό σχέδιο δράσης και να αποτελεί σίγουρο παράγοντα αιφνιδιασμού.

γ) να δημιουργηθεί μία εφεδρική μονάδα 5-7 χιλιάδων ανδρών από τα ικανά για μάχη και έμπιστα στελέχη και αγωνιστές του ΔΣΕ, η οποία θα καταφέρει το κύριο χτύπημα εναντίον των κέντρων της περιοχής στην οποία θα διεξαχθεί η επίθεση,

δ) να εξασφαλιστεί ταυτόχρονα η ένοπλη παρουσία του μέσα στις ίδιες τις πόλεις αυτών των περιοχών

ε) να εκμεταλλευθούμε στο έπακρο τις αξιόπιστες δυνάμεις και τις δυνατότητες τις οποίες διαθέτουμε στον κυβερνητικό στρατό και στο κυβερνητικό ναυτικό

6) Η μεγάλη αδυναμία του ΔΣΕ, η οποία ακόμα και τώρα αποτελεί σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα στην εξέλιξή του, είναι η έλλειψη οπλισμού, προμηθειών όπλων και πυρομαχικών. Ανεξάρτητα από τη σημαντική βοήθεια που λάβαμε από Εσάς, το τελευταίο τηλεγράφημα του Γενικού Αρχηγείου τονίζει ότι ήδη κατά την διάρκεια των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων που διεξάγει ο μοναρχοφασισμός υπάρχει έλλειψη πυρομαχικών. Είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι ο οπλισμός που διαθέτει ο ΔΣΕ είναι ανεπαρκής για μία επιτυχή επίθεση στις πόλεις και τα κέντρα τα οποία ο εχθρός έχει μετατρέψει σε οχυρωμένα στρατόπεδα. Με αυτόν τον τρόπο, για να πετύχει η επίθεση αυτή είναι απαραίτητο η ειδική μονάδα του ΔΣΕ που θα διεξάγει την επίθεση να είναι εξοπλισμένη όπως πρέπει. Για αυτό θα είναι αναγκαίο να εξοπλιστούν όπως πρέπει οι μαχόμενες δυνάμεις μας στις πόλεις της περιοχής. Κάτι άλλο που επίσης είναι σημαντικό – το στρατιωτικό προσωπικό και οι επικεφαλής της επιχείρησης να είναι ειδικά καταρτισμένοι και προετοιμασμένοι.

7) Όταν εξασφαλίσουμε τα απολύτως απαραίτητα από τα παραπάνω μπορούμε να πραγματοποιήσουμε το χτύπημά μας. Στις παρούσες συνθήκες δεν πρέπει να εκλαμβάνουμε αυτό το χτύπημα ως ένα προσωρινό γεγονός ή επιτυχία, αλλά ως αρχή μίας ουσιαστικότερης αλλαγής στην Ελλάδα, εκτός και εάν υπάρξει ένοπλη αμερικάνικη επέμβαση για τη διάσωση του μοναρχοφασισμού. Σε αυτήν, όμως, την περίπτωση θα δημιουργηθούν ευρύτερες διεθνείς επιπλοκές.

8) Εγώ θεωρώ ότι εάν εξασφαλιστούν οι υλικές προϋποθέσεις, ο εξοπλισμός του ΔΣΕ με στρατιωτικό υλικό μπορεί σε έσχατη περίπτωση να εξασφαλιστεί εν μέρει στη Γαλλία, την Ιταλία, την Αγγλία κ.λπ. Στην παρούσα φάση πρέπει να τεθεί αποφασιστικά σε ευρωπαϊκή και παγκόσμια κλίμακα το ζήτημα της πολύπλευρης βοήθειας στο δημοκρατικό κίνημα της Ελλάδας.

10) Σχετικά με μένα σκέφτομαι τα εξής:

α) επειδή η ελληνική και η αγγλοσαξωνική αντίδραση προκαλούν θόρυβο γύρω από την «εξαφάνισή» μου από την Ελλάδα μπορεί με την ανοιχτή παρουσία μου στο Παρίσι να καταστεί σαφές γιατί αναγκάστηκα να φύγω από την Ελλάδα.

β) να μου εξασφαλιστεί η δυνατότητα να μείνω εδώ, διατηρώντας τους συνωμοτικούς κανόνες, κυρίως διακόπτοντας τις σχέσεις μου με τους εδώ Έλληνες συντρόφους (εξαιρείται ο σύντροφος Ντενίσωφ). Οι 10 από τους 12 Έλληνες συντρόφους γνωρίζουν ότι εγώ βρίσκομαι εδώ. Σε αυτούς δεν

συμπεριλαμβάνονται όσοι με μετέφεραν εδώ. Ο εδώ ανταποκριτής του Ρόιτερ άφησε να εννοηθεί στους Έλληνες ότι δήθεν μετέβηκα στη Μόσχα.

γ) να μου εξασφαλισθεί αξιόπιστη και ασφαλής επικοινωνία με την Αθήνα (δύο φορές τον μήνα)

δ) εάν είναι δυνατόν να πάω στη Μόσχα

ε) νομίζω ότι τελευταίος τόπος διαμονής μου θεωρείται ανεπίσημα το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ.

Σε αυτό το σημείο συνοψίζω, αγαπητέ σύντροφε, τη χθεσινή μας συνομιλία. Οι εξελίξεις στην Ελλάδα μάς επιτρέπουν να είμαστε άκρως αισιόδοξοι, με πρωταρχική προϋπόθεση ότι το ΚΚΕ θα εκπληρώσει το καθήκον του, διορθώνοντας τα λάθη τα οποία είχε διαπράξει στο παρελθόν.

Επιτρέψτε μου να σας εκφράσω την ευγνωμοσύνη του ΚΚΕ για όλα αυτά που κάνετε για μας.

Αυτό το αισθάνεται ενστικτωδώς και ο λαός μας, ο οποίος αγαπά με την καρδιά του τη νέα Γιουγκοσλαβία, τον λαό της και τον Στρατάρχη της διότι νιώθει ότι αυτοί είναι το κύριο στήριγμά του από το εξωτερικό.

Το ελληνικό κείμενο αυτών των σημειώσεων το έχω εγώ. Ένα αντίτυπο θα δώσω στον σύντροφο Μάρκο για ενημέρωση. Τη μετάφραση στα ρωσικά την έκανε ο σύντροφος Πέτρος. Εάν το θεωρείτε απαραίτητο, ενημερώστε επίσης τη Μόσχα για τις παρατηρήσεις μου. Με την Μόσχα επίσης θα έρθει σε επαφή και ο σύντροφος Ντενίσωφ.

Με αγάπη και σεβασμό,

Ν. Ζαχαριάδης

22.4.1947

Πηγή: Arhiv Josipa Broza- Tita [στο εξής Α]ΒΤ], 1- 3/772.

Σημείωση: Προς ενημέρωση σας θα αποστείλω σε Εσάς και στον σύντροφο Μάρκο τη μετάφραση των δύο επιστολών τις οποίες στείλαμε εγώ και ο σύντροφος Ντενίσωφ στο σύντροφο Μάρκο και το Γενικό Αρχηγείο αναφορικά με τα κύρια ζητήματα της οργάνωσης και της δουλειάς του ΔΣΕ.

Εάν πραγματοποιηθεί το ταξίδι μου στη Μόσχα, τότε είτε καθ' οδόν, είτε στην επιστροφή, ή ακόμα και εάν δεν καταφέρω να μεταβώ στη Μόσχα θα ήθελα να μεταβώ για λίγες ημέρες στην Πράγα για να δω τη γυναίκα μου και τα παιδιά μου.

(Μετάφραση: Νίκολα Κοβάτσεβιτς, δακτυλόγραφηση: Ολιβέρα Χασιμπέγκοβιτς).

Σχέδιο «Λίμνες» [1947]

Πολιτική κατάσταση:

Σήμερα ωρίμασαν οι συνθήκες προς εκπλήρωση της κύριας στρατηγικής αποστολής, που βρίσκεται ενώπιον του Δημοκρατικού μας Στρατού, δηλαδή η δημιουργία ελεύθερης περιοχής στην περιφέρεια της Μακεδονίας και η απελευθέρωση ολόκληρης της Μακεδονίας και Θράκης με κέντρο τη Θεσσαλονίκη. Από στρατιωτικής άποψης είναι απαραίτητο για το σκοπό αυτό να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις, όπως παρουσιάζονται παρακάτω:

Σημερινή στρατιωτική κατάσταση

Εχθρικές Δυνάμεις

A) Ανθρώπινο δυναμικό

α) Γενικά στη χώρα:

Στρατός 100.000 ανδρών, εκ των οποίων επιχειρησιακοί 40.000 άνδρες

Χωροφυλακή 30.000 ανδρών, εκ των οποίων επιχειρησιακοί 15.000 άνδρες

Πολιτοφυλακή 40.000 ανδρών, εκ των οποίων επιχειρησιακοί 5.000 άνδρες

Σύνολο: 170.000 άνδρες, εκ των οποίων επιχειρησιακοί 60.000.

β) Περιοχή Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας:

Συνολικά 59.000 άνδρες, εκ των οποίων επιχειρησιακοί 23.000 άνδρες.

Δεν είναι γνωστή η ακριβής δύναμη στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

γ) Περιοχή Μακεδονίας-Ηπείρου-Θράκης μαζί:

Συνολικά 88.000 άνδρες, εκ των οποίων επιχειρησιακοί 32.000 άνδρες.

B) Μέσα

α) Οπλισμός πεζικού

Σε κάθε τάγμα 45 σπλοπολυβόλα τύπου «Μπρεν» και 45 πολυβόλα τύπου «Τόμσον».

2-4 βαριοί όλμοι (εκ των οποίων 2 αμερικανικοί)

2 πολυβόλα «Βίκερς», 3 πολυβόλα «Φιάτ» ανά λόχο

Πλήθος πυρομαχιών

β) Πυροβολικό:

4 πυροβόλα ανά ταξιαρχία

γ) Μηχανοκίνητες δυνάμεις:

Ένα σύνταγμα τεθωρακισμένων (αυτοκινούμενο) και ελαφρά ταγκ σε κάθε μεραρχία

δ) Μέσα επικοινωνίας:

Ένας ασύρματος ισχύος 22 σε κάθε τάγμα και ραδιοτηλέφωνα ανά λόχο και διμοιρία, καθώς επίσης και οπτικά εργαλεία.

ε) Μεταφορικά μέσα: σε αφθονία.

στ) Μηχανικό υλικό: σε αφθονία.

ζ) Επιμελητεία καλά οργανωμένη και διαθέτουμεσ όλεσ τισ απαραίτητες εφεδρείες.

Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας

Α) Ανθρώπινο δυναμικό

α) Συνολική δύναμη στη χώρα 24.000 άνδρες, εκ των οποίων επιχειρησιακοί 18.000.

β) Στην περιοχή Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας συνολικά 10.500, επιχειρησιακοί 8.000.

γ) Περιοχή Μακεδονίας-Ηπείρου-Θράκης μαζί:

Συνολικά 15.000 εκ των οποίων επιχειρησιακοί 11.000.

Η αναλογία σε όλεσ τισ περιπτώσεις είναι 1:3 προς όφελος του εχθρού

Β) Μέσα

α) Οπλισμός πεζικού:

Τουφέκια, αυτόματα, οπλοπολυβόλα διαφόρων τύπων με πολλές ελλείψεις στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία, Ήπειρο, Θράκη και με σοβαρές ελλείψεις στη Θεσσαλία-Ρούμελη (Κεντρική Ελλάδα) και στην Πελοπόννησο.

Όλμοι ανά ένα ως δύο τάγματα σε Μακεδονία, Ήπειρο, Θράκη και ανά ½ ως 1 σε Θεσσαλία, Ρούμελη και Πελοπόννησο.

β) Πυροβολικό: συνολικά 5 πυροβόλα.

γ) Εκρηκτικές ύλες: ασήμαντη ποσότητα σε Μακεδονία-Ήπειρο-Θράκη και γενικά δεν υπάρχουν σε Θεσσαλία-Ρούμελη-Πελοπόννησο.

δ) Μηχανοκίνητα τμήματα δεν υπάρχουν.

ε) Μέσα επικοινωνίας: ένας ασύρματος σε κάθε τοπικό επιτελείο και στις περισσότερες περιφερειακές διοικήσεις: γενικά δεν υπάρχουν στα τάγματα.

στ) Μεταφορικά μέσα: εντελώς ανεπαρκή για τις υπάρχουσες ανάγκες.

ζ) Επιμελητεία: κακώς οργανωμένη και με πολύ φτωχές πηγές ανεφοδιασμού σε σύγκριση με τις υπάρχουσες ανάγκες.

Δημιουργία στρατιωτικών προϋποθέσεων προς επίτευξη των βασικών στόχων του ΔΣ

Α) Αριθμητική αύξηση

Οι δυνάμεις του ΔΣ πρέπει πολύ να αυξηθούν με γρήγορους ρυθμούς, ώστε να τριπλασιαστούν την άνοιξη του 1948.

Ειδικότερα η αύξηση αυτή είναι αναγκαίο να επιτευχθεί σε σύντομο διάστημα στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία, ώστε να καταστεί δυνατή η συγκέντρωση των αναγκαίων εφεδρικών δυνάμεων για το σχηματισμό του κύριου εκστρατευτικού σώματος που θα αναλάβει την κατάληψη της Θεσσαλονίκης.

Β) Οργανωτική προετοιμασία

α) Ήδη τώρα είναι απαραίτητο να ασχοληθούμε με την οργάνωση τμημάτων τακτικού στρατού, που σταδιακά θα πρέπει να επεκταθεί σε όλο το Δημοκρατικό Στρατό ως σύνολο και να ολοκληρωθεί ως την άνοιξη.

β) Να συγκεντρωθεί, μεταφερθεί και διανεμηθεί το απαραίτητο υλικό για τον πλήρη εξοπλισμό όλων των τμημάτων του ΔΣ, λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτός θα ανέλθει σε 60.000 άνδρες.

Λεπτομέρειες περί της αναγκαίας ποσότητας υλικού ανά κατηγορία δίνονται στο συνημμένο πίνακα.

γ) Να επιλεγεί και να εκπαιδευτεί το απαραίτητο τεχνικό προσωπικό για κάθε είδους όπλα και ιδιαίτερα για τα μηχανικά τμήματα και της επικοινωνίας (ασυρματιστές, σαμποτέρ, ολμοβολητές, ναρκαλιευτές κλπ.).

δ) Να συγκεντρωθεί το απαραίτητο υλικό για γέφυρες και σχυρά (λαστιχένιες βάρκες, συρματοπλέγματα, σύνεργα, τσιμέντο, φύλλα σιδήρου κτλ.).

ε) Αμέσως να βρεθούν μεταφορικά μέσα.

στ) Σε σύντομοτάτο διάστημα να οργανωθεί επιμελητεία και να εξασφαλιστούν πηγές ανεφοδιασμού, οι οποίες θα δύνανται να καλύψουν όλες τις ανάγκες του ΔΣ.

Σχέδιο δραστηριοτήτων του ΔΣ κατά την περίοδο προετοιμασίας της κύριας επίθεσης

Άμεσος κύριος στόχος:

Παγίωση της κυριαρχίας του ΔΣ επί της οδού Καλαμπάκας-Μετσόβου-Ιωαννίνων με κύριο στόχο την αποκατάσταση της ενότητας μεταξύ Μακεδονίας-Ηπείρου-Θεσσαλίας. Αυτό θα μας επιτρέψει να μεταφέρουμε στο νότο σημαντικές ενισχύσεις σε υλικό, ώστε να επιτευχθεί αύξηση της δύναμης του ΔΣ στις περιοχές της Θεσσαλίας, Ρούμελης και Πελοποννήσου και των σοβαρών του επιχειρήσεων, και μ' αυτό να εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη δυνατή διάσπαση των εχθρικών δυνάμεων και συνεπώς να ανακουφιστεί η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία.

Δεύτερος κύριος στόχος:

Κυριαρχία επί της οδικής αρτηρίας Λάρισα-Ελασσόνα-Κοζάνη και Λάρισα-Τέμπη-Κατερίνη με κύριο στόχο την αποκατάσταση της εδαφικής ενότητας μεταξύ των βουνών Χάσια-Πιέρια-Όλυμπος-Κίσαβος. Σταθερή κυριαρχία του ΔΣ επί του υψιπέδου της Κοζάνης μέχρι τον ποταμό Βαρδάρη (Αξιός) με επίκεντρο προς τα φαράγγια Έδεσσας-Άρνισας και Καστανιάς με στόχο να απομονωθεί η Δυτική Μακεδονία από νότια και ανατολικά.

Έγκαιρη ενίσχυση της Κεντρικής Μακεδονίας από την πλευρά της Δυτικής και Ανατολικής Μακεδονίας.

Τρίτος κύριος στόχος:

Ανάληψη αποφασιστικής επιθετικής ενέργειας για τη δημιουργία ελεύθερης περιοχής στη ζώνη Κόνιτσα-Μέτσοβο-Γρεβενά-Τσοτύλι-Νεστόρι.

Δευτερεύουσες αποστολές:

Ήπειρος:

Σταθερή ενίσχυση στη ζώνη Πωγωνίου και Λάκα Σουλίου και εξασφάλιση του ελέγχου επί της αρτηρίας Άρτα-Πρέβεζα-Ιωάννινα.

Θεσσαλία:

Εκδίωξη του εχθρού από τον κεντρικό ορεινό όγκο της Πίνδου (Κόζακας-Άγραφα) και ενίσχυση των ενταύθα θέσεων του ΔΣ.

Ρούμελη:

Κυριαρχία του ΔΣ επί της οδού Λαμίας-Καρπενησίου με στόχο την αποκατάσταση της εδαφικής ενότητας μεταξύ Θεσσαλίας και Ρούμελης. Ενίσχυση του ελέγχου επί του κεντρικού άξονα Αθήνας-Λαμίας με στόχο να ακινητοποιηθούν κατά μήκος αυτής της αρτηρίας όσο το δυνατόν περισσότερες δυνάμεις του εχθρού. Μετακίνηση προς το όρος Πάρνηθα (κοντά στην Αθήνα), εξέλιξη των επιχειρήσεων στο νησί Εύβοια και αποκατάσταση άμεσης επαφής με την Πελοπόννησο, ώστε μ' αυτή να καταστεί δυνατή η μεταφορά υλικού εκεί.

Ανατολική Μακεδονία-Θράκη:

Αύξηση της δύναμης του ΔΣ σε 10.000 άνδρες. Ενίσχυση της δύναμης του ΔΣ στην Ανατολική Μακεδονία και κατά τέτοιον τρόπο διανομή τους, η οποία θα καταστήσει δυνατή την κυριαρχία μας επί του οροπεδίου Ζίρνοβο. Αποκοπή της Θράκης διαμέσω της συνεχούς και σταθερής εγκατάστασης σοβαρών δυνάμεων του ΔΣ στον τομέα του όρους Χαϊντού.

Δημιουργία προϋποθέσεων για διατήρηση της Θεσσαλονίκης και άμυνα της πόλης από αεροπορικές επιθέσεις και θαλάσσιες επιχειρήσεις

Σχηματισμός τμημάτων αντιαεροπορικού πυροβολικού, βαρέως αντιαεροπορικού πυροβολικού.

Δημιουργία καταδιωκτικής αεροπορίας.

Έγκαιρη κατασκευή στις σημαντικότερες τοποθεσίες επάκτιων πυροβολείων.

Ειδικά μέσα για την απομάκρυνση θαλάσσιων ναρκών από αέρος και θαλάσσης.

Ελαφρώς γρήγορα πλωτά μέσα για περιπολία κοντά στην ακτή.

10.9.1947

Μάρκος, Διοικητής ΔΣ

Στρίγγος, Βοηθός Διοικητής ΔΣ για πολιτική εργασία

Παπαγιάννης, Αρχηγός Επιτελείου του ΔΣ

Κικίτσας, Διοικητής ΔΣ Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας

Ερυθριάδης, Βοηθός Διοικητής ΔΣ Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας για πολιτική εργασία

Κανακαρίδης, Διοικητής ΔΣ Θράκης

Λασάνης, Διοικητής ΔΣ Ανατολικής Μακεδονίας

Πηγή: Arhiv Jugoslavije, Savez Komunista Jugoslavije, Centralni Komitet, Komisija za Međunarodne Odnose [στο εξής Α], SKJ-CK, KMOV], Grka, K-11, 1944-1975

Σημείωμα του Μιχάλη Πεχτασιδή, Προέδρου του Συμβουλίου της Κοινότητας Μπούλκες, (Μάρτιος 1947) για τη ζωή στην κοινότητα.

Στο Μπούλκες αφιχθήκαμε τον μήνα Ιούνιο του 1945. Ήμασταν 2.702 ψυχές. Από τον Ιούνιο του 1945 μέχρι σήμερα έρχονται και απέρχονται σύντροφοι, σήμερα στο Μπούλκες βρίσκονται 3.100 σύντροφοι. Μέχρι τον Ιούνιο του 1946 καλλιεργούσαμε τα χωράφια της περιφέρειας του Μπούλκες και οι αρχές μας προμήθευαν τρόφιμα. Μας εφοδίαζαν και με ρουχισμό, που τον συγκέντρωναν από τους πρώην κατοίκους (ενοοί τους Γερμανούς κατοίκους που είτε εκτελέστηκαν είτε εγκατέλειψαν το χωριό, ΣτΜ). Τον Απρίλιο του 1946 μερικοί άρχισαν να αναχωρούν από το Μπούλκες και σχηματίστηκαν ομάδες στο Novi Sad, στη Sonta και στην Cervenka. Ένα μεγάλο μέρος Αιγαιατών Μακεδόνων αναχώρησε για τη Μακεδονία. Τον Ιούλιο του 1946 μας παραχωρήθηκε γη. Από τότε ζούμε μόνο με τη δουλειά μας.

Πως ζούμε

1. Από τη γεωργική παραγωγή και την κτηνοτροφία.
2. Από επαγγελματική δραστηριότητα: τσαγκάρηδες, ράφτες, αμαξάδες.
3. Από τεχνικές δουλειές στο Μπούλκες και στα γειτονικά χωριά.
4. Από τα ημερομίσθια αγροτικών εργασιών στα γειτονικά χωριά. Ο ιματισμός με το οποίο είναι ενδεδυμένοι όλοι οι σύντροφοι στο Μπούλκες, Novi Sad, Sonta, Cervenka αποτελείται από εργατικές φόρμες κατά 90%. Οι φόρμες αυτές είναι προϊόν του εργοστασίου μας στο Μπούλκες.

Ποιες Σχολές έχουμε.

1. Σχολή για αναλφάβητους.
2. Γυμνάσιο.
3. Επαγγελματική Σχολή για ηλεκτρολόγους, μηχανικούς και τυπογράφους.
4. Σχολή ξένων γλωσσών.

5. Πολιτική Σχολή στελεχών. Στην Πολιτική Σχολή διδάσκονται α). Ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης. β) Ιστορία του ΚΚΕ. γ) Πολιτική Οικονομία. Δ) Μαθήματα οργάνωσης.

Σχετικά με την κατασυκοφάντηση ότι στάλθηκαν στην Ελλάδα άτομα για να πολεμήσουν, ο πίνακας δείχνει ακριβώς πόσα άτομα ήρθαν, πόσα έφυγαν και πόσα έμειναν. Ο καθένας που επιθυμεί μπορεί ελεύθερα να φύγει από το Μπούλκες, όπως, για παράδειγμα, εκείνοι που έφυγαν και σχημάτισαν ομάδες εργασίες στο Novi Sad, στη Sonta και στη Crvenka. Με τις ομάδες αυτές έχουμε μόνο οικονομικές σχέσεις. Τον Απρίλιο μερικοί τυχοδιώκτες εξέθεσαν την επιτροπή μας με τις πράξεις τους και για το λόγο αυτό τους διώξαμε. Οι γιουγκοσλαβικές αρχές τους απέλασαν στην Ελλάδα. Ανάμεσα σ'αυτούς ήταν και ο καπετάν Μαύρος (ψευδώνυμο του Νίκου Β. Χατζηνικολάου, ΣΤΜ) ο μόνος που, όπως λέγεται, αγωνίζεται σήμερα στις τάξεις του Δημοκρατικού Στρατού. Συνολικά επρόκειτο για 96 άτομα. Για τον Τσαλδάρη αυτό ήταν το πρώτο δέμα στην Ελλάδα. Για τον Αννίβα (ψευδώνυμο του Φώτη Κοντοπάνου, ΣΤΜ) έχουμε να πούμε τα εξής: Ο Αννίβας ήταν εδώ. Ήταν δάσκαλος της γυμναστικής για γυναίκες. Μόνος του έφυγε τον Ιούνιο. Για τον Γκανάτσιο λέμε μονάχα ότι ήταν σε μια ομάδα στην Stara Moravnica, όπου καλλιεργούσαν τη γη. Έφυγε από εκεί στα τέλη Σεπτεμβρίου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

που δείχνει τη μετακίνηση των προσφύγων στο Μπούλκες από τον Ιούνιο του 1945 μέχρι τον Μάρτιο του 1947.

<u>Μήνας</u>	<u>Άφιξη</u>	<u>Αναχώρηση</u>	<u>Παραμονή</u>
Ιούνιος (1945)	2.702		2.702
Ιούλιος	212	30	2.884
Αύγουστος	158	16	3.026
Σεπτέμβριος	103	13	3.116
Οκτώβριος	325	11	3.430
Νοέμβριος	47	11	3.466
Δεκέμβριος	38	14	3.490
Ιανουάριος 1946	12	3	3.499

Φεβρουάριος	29	16	3.512
Μάρτιος	15	22	3.505
Απρίλιος	24	214	3.315
Μάιος	42	60	3.297
Ιούνιος	51	96	3.252
Ιούλιος	42	260	3.097
Αύγουστος	52	180	2.926
Σεπτέμβριος	58	60	2.924
Οκτώβριος	82	34	2.972
Νοέμβριος	55	42	2.985
Δεκέμβριος	78	35	3.028
Ιανουάριος 1947	50	7	3.071
Φεβρουάριος	128	9	3.190

Πηγή: ΑJ, ACK SKJ, ΚΜΟV ΙΧ 33/ 1-327, kutija 14.

Έκθεση του υποστράτηγου Γκόβαν Κάπιτσιτς (χωρίς ημερομηνία) προς τον Ράνκοβιτς για το ύψος της γιουγκοσλαβικής βοήθειας προς τον Δημοκρατικό Στρατό κατά τη διάρκεια του 1948

Οπλισμός:	Μέχρι 1/6/1948	Από 1/6/1948
1. Αντιαεροπορικά πυροβόλα με εξαρτήματα	5	
2. Αντιαρματικός οπλισμός	101	
3. Όλμοι διαφόρων διαμετρημάτων	20	
4. Αγγλικά και γερμανικά τουφέκια	1462	
5. Οπλοπολυβόλα	1991	
6. Αγγλικά αυτόματα «Sten»	1704	
7. Τουφέκια «Σνάιπερ»	3	
8. Διόπτρες πυροβόλων	3	
9. Πυξίδες με μπαταρίες	3	
10. Οπτικές συσκευές εκτόξευσης ναρκών	18	
11. Μετρητές απόστασης	32	
12. Κιάλια	30	
13. Αυτόματα όπλα	207	300
Πυρομαχικά:		
14. Βλήματα όλμων διαφόρων διαμετρημάτων	25715	20123
15. Οβίδες για πυροβόλα 75 χιλ.		3741
16. Αντιαεροπορικά βλήματα 20 χιλ	20000	25000
17. Βλήματα αντιαρματικών όπλων	10000	
18. Πυρομαχικά για οπλοπολυβόλα και όπλα	4125000	2676432
19. Πυρομαχικά για αυτόματα όπλα	800000	478868
20. Νάρκες	20000	

21.	Εκρηκτικές ύλες	24500 kg	10000 kg
22.	Πυραγωγοί	124127	
23.	Νάρκες εδάφους	8546	
24.	Πάντσερφαουστ	500	
25.	Χειροβομβίδες	10000	5781
26.	Φιτίλι	30000 μέτρα	

Στρατιωτικός εξοπλισμός:

27.	Χλαίνες	4445	
28.	Μπερέδες		1085
29.	Ζωστήρες		430
30.	Τιράντες	382	
31.	Χιτώνες	24	
32.	Αγγλικές μπότες	29 ζεύγη	

Υλικό Ασυρμάτων:	Μέχρι 1/6/1948	Από 1/6/1948
33.	Ασύρματοι	88
34.	Συσσωρευτές	30

Υγειονομικό Υλικό:

35.	Πενικιλίνη δισκία		140000000
36.	Αντιτετανικός	150000	
37.	Ποικίλο υγειονομικό υλικό	62 κιβ.	6 κιβ.

Διάφορα:

38.	Ψαλίδι για κοπή φράκτη	100 τεμ.	
-----	------------------------	----------	--

39.	Άλογα	500	
40.	Λάδι όπλων		490 kg
41.	Θειάφι		300 kg
42.	Γαλαζόπετρα	300 kg	
43.	Λάδι		300 kg
44.	Καρφιά		100 kg
45.	Σακίδια κάναβης		700 kg
46.	Τσιγάρα		14040 τεμ.

Ενδύματα και υποδήματα:

47.	Χλαίνες	1940 τεμ.	
48.	Παντελόνια	1935 τεμ.	
49.	Ανδρικά εσώρουχα		4042 ζεύγη
50.	Ανδρικά και γυναικεία υποδήματα	3298 ζεύγη	
51.	Κάλτσες	7802 ζεύγη	
52.	Λαστιχένια και δερμάτινα τσαρούχια		1103 ζεύγη
53.	Διάφορα γυναικεία είδη	4148 τεμ.	
54.	Πουλόβερ		1544 τεμ.
55.	Διάφορα παιδικά είδη		5028 τεμ.
56.	Κουβέρτες και ψάθες		500 τεμ.
57.	Σκούφοι	174 τεμ.	
58.	Λινό ύφασμα	759 μέτρα	
59.	Μαλλί	16 kg	

Τρόφιμα:

60.	Παξιμάδια		20004 kg
61.	Αλεύρι	320000 kg	
62.	Αλάτι	5000 kg	

63.	Διάφορα σιτηρά	14000 kg	
64.	Μακαρόνια	10000 kg	
65.	Καλαμπόκι		285000 kg

Χρηματικές παροχές:

66.	Από Κεντρικό Συμβούλιο της Ένωσης Συνδικάτων Γιουγκοσλαβίας		
		11.268.262	δηνάρια
67.	Νοσοκομεία	4.498.248 δην.	19.672.500 δην.
68.	Κομματικός μηχανισμός στη Μακεδονία	180.000 δην.	3.539.823 δην.
69.	Κομματικός μηχανισμός στο Βελιγράδι	871.863 δην.	1.235.011 δην.
70.	Ραδιοσταθμοί	129.498 δην.	309.146 δην.
71.	Ραδιοφωνικό Κέντρο		220.600 δην.
72.	Προς χρήση παιδιών		32.180.000 δην.

Παροχή χρημάτων από το ταμείο της ΚΕ του ΚΚΓ για βοήθεια των Ελλήνων

1.	Σε κατοχικά χρήματα	560.000 δην.	28.000 δην.
2.	Σε κρατικό νόμισμα		599.357 δην.
3.	Σε ξένο συνάλλαγμα	1.660.000 δην.	1.660.000 δην.
	Σύνολο:	2.287.357 δην.	

Πηγή: Arhiv Vojno- Istorijiskog Instituta Broj Registracije. 3, Fond, 191-194, Kutija 4.

Τηλεγράφημα του Ιωαννίδη προς τον Μάρκο για τη αποστολή παιδιών στη Ρουμανία (αρ.68, 13.3.1948)

Η Απλωσιά (κωδικός της Ρουμανίας, ΣτΜ) είναι πρόθυμη να δεχτεί την πρώτη ομάδα των παιδιών. Επαναλαμβάνουμε: Η Απλωσιά 300 παιδιά. Ζήτησαν να τους ενημερώσουμε προηγουμένως, εντός προθεσμίας 5-6 ημερών, για να μπορέσουν να στείλουν το τρένο. Σύμφωνα με το τηλεγράφημά σας (αρ.44) με το οποίο ζητάτε προθεσμία πέντε ημερών, ενημερώσαμε την Απλωσιά για τη συνεργασία με τον βοηθό Β (Βασίλη; - ψευδώνυμο αγνώστου ταυτότητας) ώστε το τρένο τους να βρίσκεται στα βόρεια σύνορα της φίλης (ενοοεί τη Γιουγκοσλαβία ΣτΜ) στις 20 Μαρτίου στις οκτώ το πρωί. Το τρένο θα παραληφθεί από τον φίλο Β. και θα φθάσει στα άκρα της νότιας πόλης Valica στις 22 το βράδυ. Το ίδιο βράδυ στις 22 Μαρτίου θα μεταφερθούν τα 300 παιδιά από τη θέση σας κατευθείαν στο τρένο. Για να διευκολυνθεί η δουλειά ο βοηθός Β. προτείνει την παραμονή της 22^{ης} Μαρτίου να μεταφέρετε τα παιδιά στο πιο κοντινό χωριό. Ο βοηθός Β. θα επιβλέπει ο ίδιος την υποδοχή. Θα έπρεπε να βρίσκεται και ο Ηλίας (ψευδώνυμο αγνώστου ταυτότητας, ΣτΜ). Να τον επαναφέρετε, διότι έχει και άλλη δουλειά. Παρακαλούμε πάλι να συστήσετε στους αρχηγούς των ομάδων να προσέχουν στην καταγραφή και την ταυτοποίηση των παιδιών για να μην υπάρξει κανένα λάθος.

Πηγή: Arhiv Centralnog Komiteta Saveza Komunista Jugoslavije [στο εξής A CK SKJ], IX33/1-349, IX 29-1/66.

Έγγραφο του βοηθού υπουργού Εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας προς το Προεδρείο της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης της Γιουγκοσλαβίας για το ζήτημα των προσφύγων από την ελληνική Μακεδονία (6 Απριλίου 1948).

ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΔΓ

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ

Ο επιτετραμμένος της πρεσβείας της Λ.Δ. της Βουλγαρίας ενημέρωσε το Υπουργείο ότι στη βουλγαρική Πρεσβεία καταφθάνουν συνεχώς Μακεδόνες μεμονωμένα ή σε ομάδες από την ελληνική Μακεδονία, οι οποίοι διέφυγαν από την Ελλάδα στη Βουλγαρία και μετά πέρασαν στη Γιουγκοσλαβία και εγκαταστάθηκαν στη Λ.Δ. της Μακεδονίας. Ζητούν τη μεσολάβηση της βουλγαρικής Πρεσβείας για να μεταφερθούν στη Βουλγαρία, επικαλούμενοι ως αιτία τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης και ειδικά το ζήτημα του νερού/της λειψυδρία. Ισχυρίστηκε ότι υπάρχουν 3.500 πρόσφυγες που θα ήθελαν να γυρίσουν στη Βουλγαρία.

Σας κοινοποιώ τα παραπάνω, συλλογιζόμενος ότι θα έπρεπε να εξετάσουμε την υπόθεση και, εφόσον οι ισχυρισμοί των προσφύγων ευσταθούν, να λάβουμε τα απαραίτητα μέτρα ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες τους, προκειμένου να εμποδίσουμε τις ενέργειές τους για επιστροφή στη Βουλγαρία.

Θάνατος στον φασισμό – Ελευθερία στον λαό!

Ο βοηθός υπουργού

(Β. Βελέμπιτ)

Πηγή: Savezno Ministarstvo za Inostrane Poslove, [στο εξής SMIP], PA, Grčka, 1948, f-59, d-7, 49801.

Τηλεγράφημα του Ψαρά (ψευδώνυμο αγνώστου ταυτότητας, ΣτΜ) προς τον Ανδρόνικο (ψευδώνυμο αγνώστου ταυτότητας, πιθανόν του Ράνκοβιτς, ΣτΜ) για την κατανομή των παιδιών στις ανατολικές χώρες (αρ.82, 13.4.1948)

Μέχρι σήμερα το ζήτημα των παιδιών λύθηκε κατά τον ακόλουθο τρόπο: Η Γιουγκοσλαβία 900, η Ουγγαρία 2.200, η Τσεχοσλοβακία εντός της εβδομάδας θα παραλάβει 2.000 παιδιά. Στη Ρουμανία στάλθηκαν 2.850 παιδιά. Ο καθηγητής (ψευδώνυμο αγνώστου ταυτότητας, ίσως του Κόκκαλη, ΣτΜ) είπε ότι στη Βουλγαρία εγκαταστάθηκαν 2.850 παιδιά. Για την Αλβανία γνωρίζετε και εσείς οι ίδιοι. Από την προσωπική συμφωνία μαζί σας αντιλήφθηκα ότι υπάρχει η δυνατότητα και στην Πολωνία να εγκατασταθεί ένας αριθμός παιδιών. Γενικά η υποδοχή των παιδιών πολύ καλή. Μόνο που προκύπτουν διάφορα σοβαρά ζητήματα τα οποία πρέπει να προσπαθήσουμε να λύσουμε από κοινού. Πρώτον: προσαρμογή, εγκατάσταση, υγεία. Δεύτερον: δυσκολία στη γλώσσα. Τρίτο: Παιδεία, δάσκαλοι, εκπαιδευτικό υλικό. Τέταρτο: Κατάλληλοι ενήλικες εκπαιδευτές. Πολλοί από τους συνοδούς είναι ακατάλληλοι και εξ αιτίας αυτών είχαμε μεγάλες δυσκολίες. Αρχίζει κάποια οργανωμένη δουλειά για την [εξεύρεση] βοήθειας και στελεχών από το χωριό (εννοεί το Μπούλλες, ΣτΜ). Στη Βουδαπέστη ορίσαμε τον γιατρό Φωτόπουλο ως υπεύθυνο για τα παιδιά. Ίσως θα αναχωρήσει και για την Πράγα. Στην Πράγα θα μας βοηθήσει προσωρινά η γυναίκα του Σεραφείμωφ. Θα έπρεπε να και εδώ να συγκροτήσουμε έναν υπεύθυνο μηχανισμό που να φροντίζει για τα ζητήματα των παιδιών υπό τη γενική καθοδήγηση των καθηγητών.

Πηγή: A CK SKJ 1 X 33/1 -360, IX 29 – 1 / 66.

Τηλεγράφημα της γιουγκοσλαβικής πρεσβείας στην Αθήνα προς το γιουγκοσλαβικό υπουργείο Εξωτερικών στο οποίο κάνει λόγο για την πρόθεση της αμερικανικής πλευράς να ενισχύσει τα κυβερνητικά στρατεύματα στην Ελλάδα

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Αθήνα

20.VII.48

Υπουργείο Εξωτερικών υποθέσεων

Με αφορμή την τηλεγραφική αναφορά από τη Νέα Υόρκη που δημοσιεύθηκε χθες, σύμφωνα με την οποία οι δυτικοί σχεδιάζουν να αυξήσουν τον μοναρχοφασιστικό στρατό σε 300.000 στρατιώτες μάχιμων μονάδων, μη υπολογιζομένων της Εθνοφρουράς και τη Χωροφυλακής, τον τριπλασιασμό της δύναμης πυρός του στρατού και την ενίσχυση της αεροπορίας με νέα βομβαρδιστικά, οι εφημερίδες σήμερα, σύμφωνα με επίσημες πηγές, τονίζουν ότι η κυβέρνηση δεν έχει καμία επίσημη πληροφορία, αλλά παραδέχεται ότι εδώ και δύο χρόνια ζητά να αποκατασταθεί η δύναμη του βασιλικού στρατού στο επίπεδο που βρισκόταν κατά τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού πολέμου. Όσον αφορά την ενίσχυση της δύναμης πυρός υποβλήθηκε πρόσφατα αίτημα στην Ουάσινγκτον και υπάρχουν ενδείξεις ότι θα ικανοποιηθεί, όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση. Ταυτόχρονα, εξ αιτίας των στρατιωτικών τους αποτυχιών, οι μοναρχοφασίστες σήμερα δημοσιεύουν ότι μεταξύ του Τίτο και του Μάρκου έχει συναφθεί νέα συμφωνία, σύμφωνα με την οποία ο Μάρκος παραχωρεί στη Γιουγκοσλαβία την Αιγαιακή Μακεδονία ως αντάλλαγμα για ακόμα μεγαλύτερη βοήθεια και ισχυρίζονται ότι ήδη όσοι Ελασίτες από το Μπούλκες είναι ικανοί να φέρουν όπλο έλαβαν διαταγές να ενωθούν με τον στρατό του Μάρκου.

Σέχοβιτς.

Πηγή: SMIP, PA, GRČKA, 1948, f-51, d-2, 419548.

Επιστολή του Βαγγέλη Κοΐτση, γραμματέα του Κεντρικού Συμβουλίου της οργάνωσης ΝΟΦ, στον Γενικό Γραμματέα του Κ.Κ.Ε., Νίκο Ζαχαριάδη, αναφορικά με την αποστολή αντιπροσωπείας για τη στρατολόγηση μαχητών για τον Δ.Σ.Ε. στη Βουλγαρία

σ. Νίκο Ζαχαριάδη

Με τον Γραμματέα του Ν.Ο.Φ. Φλώρινας για τη δουλειά

σ. Νίκο Ζαχαριάδη

Με τον Γραμματέα του Ν.Ο.Φ. Φλώρινας συνεργάστηκε για τη δουλειά της Βουλγαρίας που μιλήσαμε. Αυτός δεν γνωρίζει πρόσωπα αλλά μου είπε τα εξής πράγματα:

Το 1946 είχε έρθει μία επιτροπή απ' τη Βουλγαρία στη Σκόπια, με την επιτροπή αυτή μίλησε μαζί της και αυτοί τον είπαν ότι αν σας χρειάζεται ενίσχυση έχουνε 6-7 χιλ. πρόσφυγες Σλαβομακεδόνες, μπορούν να ρθούν εκεί να πολεμήσουν και σ' αυτό μπορούμε να σας βοηθήσουμε, όταν θέλετε μπορεί να μας γράψετε. Αυτή επιτροπή αποτελούνταν από διάφορους συλλόγους που είναι μέσα στη Βουλγαρία. Εγώ σας γράφω δύο πρόσωπα που τα γνωρίζω προσωπικά που είναι από την περιφέρεια Φλώρινας, και που έχουν φύγει από το 1912.

1) Ιβάν Τράϊτσωφ από το χωριό Αρμενοχώρι, ήταν στέλεχος του Κ.Κ. Βουλγαρίας. Το 1944 ήταν κλειδούχος στο Μοναστήρι, έφυγε από το Μοναστήρι και ήρθε εδώ. Εδώ δούλεψε σαν Καθοδηγητής του ΕΑΜ της περιφέρειας Φλώρινας. Όταν έγινε η διάσπαση αυτός δεν έφυγε αλλά κάθησε και αντιτάχθηκε ενάντια στη διάσπαση. Μετά λίγο καιρό ζήτησε απ' την περιφερειακή του Κ.Κ. Φλώρινας σύνδεση για να φύγει μέσα, όπως και πήρε και έφυγε. Πήγε στο Μοναστήρι εκεί δεν συμφωνούσε με την ταχτική του Πασχάλη και Κεραμιτζή και από μία συνεδρίαση που κάναν επειδή δεν συμφωνούσε μαζί τους τον διώξαν. Αυτός μετά έφυγε για τη Βουλγαρία. Το 1946 τον βρήκα είχε έρθει στο Μοναστήρι σαν επιτροπή και ζήτησε να συγκεντρώσει όλους τους πρόσφυγες που είναι από την περιφέρεια Φλώρινας να τους

μιλήσει, όμως ο Πασχάλης και Κεραμιτζής δεν τον επέτρεψαν να τους συγκεντρώσει και να τους μιλήσει. Πληροφορήθηκα ότι τώρα είναι πρόεδρος σ' ένα σύλλογο από μακεδόνες πρόσφυγες της περιφέρειας Φλώρινας και που βρίσκονται στη Βουλγαρία. Αυτό μου το πληροφόρησε ο Σιμιτζής.

2) Πέτσε Τραϊτσεφ, είναι από το χωριό Ιτιά περιφέρειας Φλώρινας, είναι συντ/ρχης του Βουλγαρικού Στρατού. Το 1945-46 ήταν Φρούραρχος της Σκόπιας. Εγώ είχα μιλήσει μαζί του. Την ταχτική που ακολουθούσε το Γιουγκοσλαβικό Κόμμα για την εδώ Μακεδονία αυτός διαφωνούσε. Επίσης με τον Πασχάλη και Κεραμιτζή δεν πήγαινε καλά και διαφωνούσε πάνω στην ταχτική που ακολουθούσαν αυτοί.

Οι σ. Γιουγκοσλάβοι δεν τον βλέπαν με καλό μάτι και τότε αυτός ζήτησε και έφυγε για τη Βουλγαρία. Εν τω μεταξύ όμως τον παύσαν από Φρούραρχο νωρίτερα. Όπως πληροφορούμε από τον Σιμιτζή σήμερα βρίσκεται στη Σόφια συν/ρχης Επιθεωρητής του Βουλγαρικού Στρατού. Αυτός μπορεί να μας βοηθήσει για τη δουλειά που μεις θέλουμε.

Εγώ όταν συναντήθηκα μαζί του το 1946 μου έλεγε ότι υπάρχουν πολλοί Μακεδόνες πρόσφυγες στη Βουλγαρία και όταν χρειαστεί για το Ελληνικό κίνημα μπορούν να μας βοηθήσουν.

Εδώ έχουμε έναν σ. Γέρμαν Γιαμόφσκυ από τον Άγιο Γερμανό ήταν φευγάτος το 1912 στη Βουλγαρία το 1944 ήρθε εδώ και σήμερα δουλεύει σαν Βος Γραμματέας ΝΟΦ Φλώρινας. Αν χρειαστεί για να στείλουμε κανέναν για εκεί για τη δουλειά αυτή αυτός είναι κατάλληλος.

Με σ.χ.

Β. Κοϊτσης

18/11/48

Πηγή: DARM, 996.29.6/13-14.

Το κείμενο παρατίθεται χωρίς διορθωτικές παρεμβάσεις.

Τηλεγράφημα του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας προς το προς ΚΚΕ, (3.3.1949) για το Μακεδονικό

Σχετικά με τη σημερινή πολιτική του ΚΚΕ στο Μακεδονικό εθνικό Ζήτημα, η ΚΕ του ΚΚΓ θεωρεί αναγκαίο να σημειώσει τα ακόλουθα γεγονότα:

1) Τη θέση, την οποία η Πέμπτη Ολομέλεια σας έλαβε σχετικά με το ζήτημα των Μακεδόνων του Αιγαίου, η ΚΕ του ΚΚΓ τη θεωρεί ως σωστή και ωφέλιμη για το σημερινό απελευθερωτικό αγώνα του ελληνικού λαού.

2) Στο μεταξύ, η ΚΕ του ΚΚΓ εξεπλάγη τόσο πολύ που, αμέσως μετά την Ολομέλεια σας, στη Δεύτερη Ολομέλεια του ΝΟΦ στο Βίτσι, λήφθηκε απόφαση, στην οποία λέγεται ότι στο Συνέδριο του Μετώπου το Μάρτιο «θα ανακηρυχθεί η ένωση του μακεδονικού λαού σ' ένα ενιαίο, ανεξάρτητο, ισότιμο μακεδονικό κράτος στα πλαίσια της λαϊκο-δημοκρατικής ομοσπονδίας των βαλκανικών λαών».

Η ΚΕ του ΚΚΓ θεωρεί ότι τέτοιου είδους θέση προφανώς δε συνάδει με την απόφαση της δικής σας Ολομέλειας, αλλά είναι επιζήμια και επικίνδυνη για την περαιτέρω ανάπτυξη του αγώνα του ελληνικού λαού, γιατί μπορεί να υπονομεύσει την ενότητα των μαχητών του Δημοκρατικού Στρατού, η οποία είναι σήμερα βασική ανάγκη του αγώνα σας.

3) Η θέση αυτή της ΚΕ του ΚΚΓ βασίζεται στα ακόλουθα:

α) ο τονισμός του συνθήματος περί ίδρυσης ανεξάρτητου μακεδονικού κράτους στα πλαίσια βαλκανικής ομοσπονδίας σήμερα όχι μόνο δεν είναι επίκαιρος, αλλά αποσπά την προσοχή του ελληνικού λαού και των Μακεδόνων του Αιγαίου από τη βασική αποστολή του κοινού τους αγώνα εναντίον των μοναρχοφασιστών και των ιμπεριαλιστών.

β) είναι γενικά ακατανόητο πως κάποιος στο όνομα ενός μέρους του μακεδονικού λαού – είτε αυτού στην Αιγαιακή είτε στη Μακεδονία του Πιρίν – μπορεί να θέτει την επίλυση του Μακεδονικού ζητήματος στο σύνολό του, χωρίς επαφές και κάποιου είδους συμφωνία με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας, η οποία ήδη αποτελεί την πλειοψηφία του μακεδονικού έθνους.

Θεωρούμε ότι τέτοιου είδους πολιτική στοχεύει ευθέως κατά της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

Τέτοιου είδους θέση δίνει όπλα στα χέρια του μοναρχοφασισμού και των Αγγλοαμερικανών εναντίον του απελευθερωτικού αγώνα του ελληνικού λαού και για τη δημιουργία κάθε είδους μηχανοραφιών μεταξύ των βαλκανικών λαών.

γ) Η ΚΕ του ΚΚΓ ομοίως θεωρεί ότι ξεχωριστή διακήρυξη παλλαϊκής εξέγερσης των Μακεδόνων του Αιγαίου, εκτός των πλαισίων της παλλαϊκής εξέγερσης ολόκληρης της Ελλάδας, μπορεί μόνο να απομονώσει τον αγώνα των Μακεδόνων του Αιγαίου από το γενικό αγώνα ολόκληρου του ελληνικού λαού.

Λόγω αυτών, η ΚΕ του ΚΚΓ θεωρεί ότι η ΚΕ του ΚΚΕ πρέπει να εμποδίσει την εφαρμογή τέτοιου είδους πολιτικής στο επικείμενο συνέδριο του ΝΟΦ Μακεδονίας. Ταυτόχρονα παρακαλούμε να δώσει εξηγήσεις περί αυτού, ποια κίνητρα σας ώθησαν να θέσετε κατ' αυτόν τον τρόπο το ζήτημα, χωρίς καμία προηγούμενη συζήτηση με την ΚΕ του ΚΚΓ, και, με αυτόν τον τρόπο ή με την ευκαιρία της άφιξής σας, την οποία ανακοινώσατε, να μας ενημερώσετε περί της περαιτέρω στάσης σας.

Λαμβάνοντας υπόψη αυτό, ότι ο ραδιοσταθμός σας ήδη έδωσε στη δημοσιότητα το ψήφισμα του ΝΟΦ Μακεδονίας και ότι περί αυτού γράφουν και οι βουλγαρικές εφημερίδες, εμείς είμαστε αναγκασμένοι περί αυτού να λάβουμε θέση στον Τύπο μας και γι' αυτό αναμένουμε τη δική σας επείγουσα απάντηση.

Πηγή: ΑJ, SKJ-CK, KMOV, Grčka, IX, 33/1-682-741, 1946-1949

Επιστολή του Πέτρου Ρούσου προς την ΚΕ του ΚΚΓ (1.4.1949) για τη διευθέτηση των εκαρεμών ζητημάτων μεταξύ των δύο κομμάτων

Η ΚΕ του Κόμματός μας με επιφόρτισε να θέσω ενώπιόν σας προς επίλυση μία σειρά πρακτικών και επειγόντων ζητημάτων σχετικά με τη βοήθεια του αγώνα μας, τα οποία παρέμειναν ανοικτά με την ευκαιρία της άφιξης του συντρόφου Πορφυρογένη, και να συζητήσω με βάση το αίτημά σας όλα τα ζητήματα γενικού χαρακτήρα, τα οποία σχετίζονται με το ζήτημα της παροχής βοήθειας. Θα προσπαθήσω να συνοψίσω την άποψη της δικής μας ΚΕ έτσι όπως την εξέθεσα και στη σημερινή συζήτηση με τον εκπρόσωπο της δικής σας ΚΕ στρατηγό Ράνκοβιτς.

Όπως δηλώσαμε και με την ευκαιρία των προηγούμενων συναντήσεων του περασμένου έτους, ήδη από το καλοκαίρι του 1948, παρατηρήθηκε μείωση της χορηγούμενης βοήθειας από την πλευρά σας, μείωση του υλικού, περιορισμός των μεταφορών από άλλες χώρες.

Κάθε φορά που η δική μας ΚΕ σας εφιστούσε την προσοχή σ' αυτό το γεγονός, λαμβάναμε την απάντηση ότι το Κόμμα σας είναι πάντα έτοιμο να μας βοηθήσει, αλλά του είναι αναγκαία η ηθικο-πολιτική βοήθεια και των άλλων κομμάτων, τα οποία μας βοηθούν. Λαμβάνοντας υπόψη τη σύγκρουση μεταξύ του ΚΚΓ και των άλλων κομμάτων, αυτή η διασύνδεση του ζητήματος της βοήθειας προκάλεσε το φόβο ότι θα μειωθεί η βοήθεια, η οποία προσφέρεται από την πλευρά της Γιουγκοσλαβίας.

Πράγματι, κατά την παρελθούσα περίοδο υπήρξαμε μάρτυρες σειράς μέτρων, ληφθέντων από την πλευρά σας, τα οποία σημαντικά περιορίζουν την εργασία μας και με κανέναν τρόπο δε μπορούν να δικαιολογηθούν με τη θέση του δικού μας απελευθερωτικού κινήματος. Αυτά είναι:

Μείωση των χώρων στάθμευσης, που βρίσκονται στους διαύλους μας, μερική απαγόρευση να χρησιμοποιούνται από τους οδηγούς μας (που εκτελούν επείγουσες αποστολές), νέο όροι για τη διέλευση των ανθρώπων μας, κάτι που επιβραδύνει την εργασία μας, εκδίωξη των στελεχών μας (Μπούλκες, Στρώμνιτσα), τοποθέτηση για επιμέλεια των δικών μας παιδιών-προσφύγων χωρίς να ερωτηθούμε, παρά τις διαμαρτυρίες μας, εχθρικών στοιχείων, τα οποία στο παρελθόν συνεργάστηκαν με τον

κατακτητή (για παράδειγμα κάποιος Κοστόφσκυ στη Bela Crkva), ουσιαστική παρεμπόδιση των στελεχών μας να μπορούν να έρθουν σε επαφή με τις ομάδες και τους καταυλισμούς των προσφύγων (Μακεδόνων και Ελλήνων) στη Μακεδονία και στη Βοϊβοντίνα (Γανρονο, Κρυšενlje και άλλού) για την οργάνωση της υποδοχής, της εκπαίδευσης, της στρατολόγησης κλπ.

Πρέπει ιδιαίτερα να τονίσω ότι από το προηγούμενο καλοκαίρι, ιδιαίτερα μετά την επιχείρηση στο Γράμμο, η οποία χρησίμευσε ως δοκιμασία ολόκληρου του κινήματός μας, ένα τμήμα Σλαβομακεδόνων στελεχών, που εμφανίστηκαν ως διασπαστές του αγώνα του ΕΛΑΣ, άρχισε να εντείνει τη διαλυτική, ηττοπαθή και διασπαστική δράση, προπαγανδίζοντας τη λιποταξία από τις τάξεις του Δημοκρατικού Στρατού της Ελλάδας. Οι κύριοι υποκινητές τους (όπως για παράδειγμα οι Κεραμιτζήφ, Γκότσε, Ουσένκι, Ότσε, Σλαβιάνκα και άλλοι) βρήκαν καταφύγιο στα Σκόπια και από εκεί διεξάγουν την υπονομευτική τους εργασία στα σύνορά μας και στις τάξεις των προσφύγων. Ένας από τους λιποτάκτες, που ονομάζεται Τοντόρ, εργάζεται τώρα ως εκφωνητής στο ραδιοφωνικό σταθμό στα Σκόπια, ενώ πέρυσι ο εκφωνητής του ραδιοφωνικού σταθμού του Βελιγραδίου Κώστας Παπαϊωάννου απολύθηκε λόγω μηχανορραφιών ύποπτων ανθρώπων.

Όλα αυτά και άλλα παρόμοια γεγονότα χωρίς αμφιβολία δυσχεραίνουν το έργο μας και έδωσαν νέα μορφή στη συνεργασία μας. Εμείς ποτέ δεν αναμειχθήκαμε και δεν αναμιγνυόμαστε στα ζητήματα, τα οποία αφορούν τα δικά σας κρατικά μέτρα ασφαλείας· σύμφωνα με τη γνώμη του Κόμματός μας, αυτή η αλλαγή των σχέσεων δε μπορεί να δικαιολογηθεί από την πλευρά μας, καθόσον αφορά στο ζήτημα της συνέχισης της βοήθειας προς το κίνημά μας.

Δεν υπάρχει αμφιβολία, η διαφωνία της ΚΕ του ΚΚΓ με τα κόμματα του Γραφείου Πληροφοριών επηρέασε και τη δική μας εργασία στη Γιουγκοσλαβία και τον αγώνα μας γενικά. Όσον αφορά τη θέση του κόμματός μας, αυτό έπρεπε να σας είναι σαφές και αυτό σας ανακοινώθηκε επίσημα, ότι τόσο για λόγους τώρα υπαρκτούς, όσο και με βάση την παράδοση, το κόμμα μας είναι με την πλευρά των κομμάτων του Γραφείου Πληροφοριών. Αλλά το Κόμμα μας, διεξάγοντας αγώνα εναντίον της αμερικανο-αγγλικής επέμβασης και του μοναρχοφασισμού, με επικεφαλής το Δημοκρατικό Στρατό της Ελλάδας, αποκρούοντας την πρωτοφανή πίεση του εχθρού, και εφόσον η ΚΕ του ΚΚΓ δεν αρνήθηκε την παροχή βοήθειας, θεώρησε σκόπιμο να μην εισέλθει σε συζήτηση με το ΚΚΓ, διατηρώντας τη μέγιστη δυνατότητα, στις σημερινές συνθήκες, πιστής συνεργασίας με το ΚΚΓ για τη ματαίωση των σχεδίων των

ιμπεριαλιστών και των βοηθών τους, προς το συμφέρον του λαού της Ελλάδας, των άλλων βαλκανικών λαών και του μετώπου της δημοκρατίας γενικά. Παρά το γεγονός ότι οι δημοκράτες αγωνιστές στην Ελλάδα πρώτοι αισθάνθηκαν και αισθάνονται τα αποτελέσματα της θέσης της ΚΕ του ΚΚΓ, το Κόμμα μας δεν έδωσε αφορμή να το κατηγορήσουν για παραβίαση των συμφερόντων της Γιουγκοσλαβίας. Γίνεται κατανοητό ότι το Κόμμα μας, διεξάγοντας αγώνα, ο οποίος έχει επίσης διεθνή σημασία και εμβέλεια, δε μπορούσε στις νέες συνθήκες να μην αναδιοργανώσει την εδώ εργασία του, προσαρμόζοντάς την σ' αυτές τις συνθήκες και σ' αυτές τις δυνατότητες που και εσείς οι ίδιοι αναγνωρίσατε στις περσινές συνομιλίες με μας.

Απομένει ακόμη να λεχθούν μερικά λόγια περί των παρατηρήσεών σας σχετικά με την πολιτική μας έναντι του Μακεδονικού ζητήματος. Η νέα γραμμή αυτού του ζητήματος, την οποία έθεσε η Πέμπτη Ολομέλεια του Κόμματός μας, καθορίστηκε από την ανάγκη ακόμη μεγαλύτερης ενεργοποίησης του μακεδονικού πληθυσμού στον απελευθερωτικό αγώνα σε συμμαχία με τον ελληνικό λαό και απόκρουσης της ηττοπαθούς εργασίας μερικών Μακεδόνων διασπαστών. Αυτή είναι η επίσημη γραμμή του αγώνα μας και συνεπώς κάθε ισχυρισμός περί αυτού, ότι μας υπαγορεύτηκε από το εξωτερικό κάποια γραμμή (το μέλος Μ. Πιγιάντε, το οποίο μεταξύ άλλων αποδίδει το αντίστοιχο απόσπασμα από την απόφαση της Πέμπτης Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ σε λανθασμένη μετάφραση), δεν έχει βάση.

Όλοι οι λαοί βρίσκονται πρόσωπο με πρόσωπο ενώπιον του κινδύνου πολεμικής επίθεσης από την πλευρά του ιμπεριαλισμού, ο οποίος όλο και περισσότερο ενισχύεται. Ο ελληνικός λαός, ο οποίος διεξάγει ένοπλο αγώνα στην προφυλακή του δημοκρατικού στρατοπέδου, καταβάλλει αυτή τη χρονιά μεγάλες προσπάθειες, οι οποίες απαιτούν νέες θυσίες για την απόκρουση των νέων σχεδίων, τα οποία στρέφονται εναντίον της ελευθερίας και ανεξαρτησίας του. Ο ελληνικός λαός και ο στρατός του -ΔΣΕ- εμπνεόμενοι και καθοδηγούμενοι από το Κόμμα μας, διεξάγουν με επιτυχία τον αγώνα και είναι έτοιμοι να αναλάβουν και νέο αγώνα. Σ' αυτόν τον αγώνα ο λαός της Ελλάδας έχει ανάγκη τη βοήθεια των άλλων λαών, μεταξύ αυτών και του λαού της Γιουγκοσλαβίας, για τον οποίο δεν είναι αδιάφορο πως θα εξελιχθεί ο αγώνας για δημοκρατία στη γειτονική χώρα – στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την άποψή μας, το όλο ζήτημα συνίσταται σ' αυτό, αν έχει η ΚΕ του ΚΚΓ την πρόθεση στις δεδομένες συνθήκες να βοηθήσει στην επίλυση των επειγόντων για τον αγώνα μας ζητημάτων, μη συνδέοντας την επίλυσή τους με κανέναν άλλο όρο, εκτός του όρου της πιστής συνεργασίας.

Αυτές είναι οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) Να επιτραπεί και να βοηθηθεί η εκστρατεία στρατολόγησης μαχητών με βάση την εμπειρία μας και το δικό μας σχέδιο στρατολόγησης (ελεύθερη δραστηριότητα και οργάνωση των ανθρώπων). Γι' αυτό είναι αναγκαίο, εκτός των άλλων, άμεσα ή έμμεσα να σταματήσει η ηττοπαθής προπαγάνδα και εργασία, η ανωτέρω περιγραφείσα στην ομάδα των Μακεδόνων και των άλλων προσώπων, τα οποία αποσκίρτησαν.

β) Να αρθούν τα υφιστάμενα εμπόδια κατά την επαφή των υπεύθυνων στελεχών μας με τις ομάδες και τους καταυλισμούς των προσφύγων από την Ελλάδα.

γ) Να δοθεί συγκατάθεση και βοήθεια για τη μεταφορά υλικού με τρένο από τη Βουλγαρία ως το Μοναστήρι, με στόχο την επιτάχυνση παραλαβής των αναγκαίων μεγάλων ποσοτήτων.

δ) Εκ νέου να επιτραπεί η εργασία ενός τμήματος των οδηγών μας για την επιτάχυνση και βελτίωση των μεταφορών στους διαύλους ή, σε τελευταία ανάλυση, να εξασφαλιστεί ο αναγκαίος αριθμός εξειδικευμένων οδηγών για τα αυτοκίνητα, τα οποία έχουμε στη διάθεσή μας γι' αυτό το σκοπό.

ε) Να επιτραπεί εκ νέου η διέλευση ανθρώπων. Ιδιαίτερα να επιτραπεί η ομαδική διέλευση των θεραπευμένων μαχητών και των εθελοντών από τη Βουλγαρία (περίπου 2000).

Η δική μας ΚΕ ελπίζει ότι θα λάβει από την ΚΕ του ΚΚΓ θετική και ξεκάθαρη απάντηση σ' αυτά τα πρακτικά ζητήματα, τα οποία είναι πολύ σημαντικά για τις επιχειρήσεις αυτού του έτους.

Η δική μας ΚΕ θεωρεί ότι εφόσον η ΚΕ του ΚΚΓ εκφράζει την ετοιμότητα να βοηθήσει στον αγώνα εναντίον του μοναρχοφασισμού και των ιμπεριαλιστών, η πρακτική και γρήγορη επίλυση των παραπάνω ζητημάτων πρέπει να προέλθει από μόνη της. Από τη δική μας πλευρά, εμείς είμαστε έτοιμοι να πράξουμε όλα όσα εξαρτώνται από μας για να διευκολύνουμε την αναγκαία σχετική συνεργασία.

Όσον αφορά στα ζητήματα, τα οποία έθεσε η δική σας ΚΕ περί εγγύησης σε περίπτωση διεθνών περιπλοκών, σε σχέση με την παροχή βοήθειας στον αγώνα μας, η δική μας ΚΕ θεωρεί ότι η καλύτερη εγγύηση είναι το αίμα, το οποίο έχυσε και το οποίο χύνει ο λαός μας και το κόμμα μας στον αγώνα εναντίον του ιμπεριαλισμού και της αντίδρασης για τη δημοκρατία και την παγκόσμια ειρήνη, για την υπόθεση του λαού.

Θεωρώντας την υπόθεσή τους ως γενική υπόθεση του λαού, οι παρτιζάνοι και ο λαός της Ελλάδας δικαίως αναμένουν από το ΚΚΓ ξεκάθαρη και ουσιαστική διάψευση των επιθυμιών των ιμπεριαλιστών

για διάσπαση του αγώνα των δύο λαών, την οποία ιδιαίτερα ανήγγειλαν με χυδαιότητα οι Άγγλοι συντηρητικοί στην Κάτω Βουλή.

Με σεβασμό,
στο όνομα της ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας
Σπύρος

Πηγή: ΑJ, SKJ-CK, KMOV, Grčka, IX, 33/1-682-741, 1946-1949

Απάντηση της ΚΕ του ΚΚΓ προς την ΚΕ του ΚΚΕ (6.4.1949) για τα ζητήματα που έθεσε ο Ρούσος

Καθώς στην επιστολή του εκπροσώπου σας Ρούσου (Σπύρος) δεν τίθενται μόνο τα γνωστά συγκεκριμένα ζητήματα, αλλά τέθηκε το πρόβλημα των σχέσεών μας γενικά θέλουμε μ' αυτή την ευκαιρία, εκτός της απάντησης στα τιθέμενα ζητήματα, να ξεκαθαρίσουμε ορισμένα φαινόμενα, που δεν προκλήθηκαν από την πλευρά μας, δε συνάδουν με το πνεύμα φιλίας και αμοιβαίας κατανόησης και βλέπουν τη σημαντική αποστολή για την οποία εργαζόμαστε από κοινού.

Στην Κεντρική Επιτροπή σας, όπως και στα μέλη του ΚΚ Ελλάδας, καθώς επίσης και στις εργαζόμενες μάζες της Ελλάδας, είναι καλά γνωστή η θέση της ΚΕ του ΚΚΓ απέναντι στον αγώνα του λαού της Ελλάδας, τόσο την εποχή του πολέμου εναντίον των χιτλερικών κατακτητών, όσο και κατά το ξέσπασμα και την εξέλιξη της εξέγερσης του λαού της Ελλάδας εναντίον της αγγλοαμερικανικής επέμβασης. Από την πρώτη ημέρα έναρξης του αγώνα εναντίον της ξένης επέμβασης στην Ελλάδα, η ΚΕ του ΚΚΓ, συνεπής στη διεθνιστική της θέση, εκτιμώντας ορθά την πραγματικότητα και τη δυνατότητα συντριβής της ιμπεριαλιστικής επέμβασης στην Ελλάδα, βοήθησε όσο της ήταν δυνατό την εξέλιξη της εξέγερσης, παρά την πίεση της διεθνούς αντίδρασης και τους κινδύνους, οι οποίοι πήγαζαν απ' αυτήν.

Τα έτη 1946 και 1947 είχατε υποστήριξη αποκλειστικά από την Ομοσπονδιακή Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Μόνο όταν φάνηκαν τα πρώτα επιτυχή αποτελέσματα του αγώνα του λαού της Ελλάδας εναντίον των Αγγλοαμερικανών ιμπεριαλιστών, και μόνο όταν στην πράξη φάνηκε σωστή και εφικτή η προοπτική ένοπλης αντίστασης στην ξένη επέμβαση στην Ελλάδα, η ΕΣΣΔ και οι άλλες χώρες των Λαϊκών Δημοκρατιών άρχισαν, μόλις στα τέλη του 1947, να σας βοηθούν, αλλά και τότε λιγότερο απ' ό,τι έκανε μόνη της η Ομοσπονδιακή Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας.

Αυτή η αόριστη στάση της ΕΣΣΔ και των χωρών των Λαϊκών Δημοκρατιών από την άποψη της αποστολής βοήθειας σε σας απέρρευε από την αόριστη στάση τους έναντι των δυνατοτήτων ανάπτυξης του ένοπλου αγώνα εναντίον των Αγγλοαμερικανών ιμπεριαλιστών στην Ελλάδα. Στον σύντροφο Ζαχαριάδη μεταφέρθηκε, μέσω των δικών μας υπεύθυνων συντρόφων η άποψη των αρμοδίων συντρόφων, που

εκφράστηκε στις αρχές του 1948 στους Γιουγκοσλάβους και Βούλγαρους εκπροσώπους ότι πρέπει να ανασταλεί ο ανταρτοπόλεμος στην Ελλάδα.

Όλη η επιτυχής ανάπτυξη του αγώνα του λαού της Ελλάδας απέδειξε στην πράξη τη δυνατότητα του αγώνα εναντίον των ιμπεριαλιστικών κατακτητών και δικαίωσε την άποψη της ΚΕ του ΚΚΓ ότι η ελληνική εξέγερση πρέπει να βοηθηθεί.

Σ' αυτή της την ηθική άποψη η ΚΕ του ΚΚΓ θεμελίωσε τις σχέσεις της με την ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας και στην άποψη αυτή εμμένει ακόμη και σήμερα.

Γι' αυτό πολύ ενεργά απορρίπτουμε τις αυθαίρετες κατηγορίες του εκπροσώπου σας Ρούσου/Σπύρος/ περί κάποιας μείωσης της βοήθειας τον τελευταίο καιρό από την πλευρά μας... .

Οι αιτίες αυτών των αυθαίρετων κατηγοριών μας είναι ξεκάθαρες. Μετά την Απόφαση του Γραφείου Πληροφοριών καταβάλλονται προσπάθειες να καταλογιστεί στην ΚΕ του ΚΚΓ ομορτοουνιστική στάση έναντι του αγώνα στην Ελλάδα, αν και είναι αλήθεια ότι η Ομοσπονδιακή Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας πρώτη άρχισε να βοηθά την εξέγερση στην Ελλάδα, περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο. Και όχι μόνο αυτό, αλλά επινοούνται παράξενα και για το εργατικό κίνημα ανεπίτρεπτα ψέματα περί δήθεν συμφωνίας μεταξύ της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και των ιμπεριαλιστών για τη συντριβή του αγώνα του ελληνικού λαού, μόνο για να βρεθούν κάποιου είδους «στοιχεία» για τους σκοπούς της Απόφασης του Γραφείου Πληροφοριών. Σ' αυτό κυριαρχούν τα όργανα των κομμουνιστικών κομμάτων και των ραδιοσταθμών της ΕΣΣΔ και μεμονωμένες χώρες των Λαϊκών Δημοκρατιών.

Χαρακτηριστικό είναι ότι σ' αυτή τη δυσφημιστική καμπάνια εναντίον της ΚΕ του ΚΚΓ δε χρησιμοποιούνται μόνο οι μυθοπλασίες των καπιταλιστικών εφημερίδων και οι προκλητικές δηλώσεις ιμπεριαλιστών πολιτικών, αλλά αξιοποιούνται και μεμονωμένες δηλώσεις των ηγετών του ΚΚ Ελλάδας, όπως και τα επιμέρους διαβήματα των μαζικών οργανώσεων υπό την καθοδήγηση του ΚΚ Ελλάδας.

Ως παράδειγμα αναφέρουμε άρθρο του γραμματέα της ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας Ζαχαριάδη, το οποίο μεταδόθηκε στο ραδιοσταθμό «Ελεύθερη Ελλάδα» στις 25 Μαρτίου 1949 και το οποίο οι μοναρχοφασίστες ολόψυχα αποδέχθηκαν. Περαιτέρω, η Απόφαση της Δεύτερης Ολομέλειας του ΝΟΦ Αιγαιακής Μακεδονίας διατείνεται ότι στη Γιουγκοσλαβία διαμορφώθηκε μία νέα κατάσταση, που πρέπει να σημαίνει ότι και η θέση της ΚΕ του ΚΚΓ έναντι του αγώνα στην Ελλάδα άλλαξε. Αυτό ανοικτά

υποστήριξε, στο Υπόμνημά του της 1ης Απριλίου 1949, και ο εκπρόσωπός σας Ρούσος (Σπύρος), παρουσιάζοντας, εκτός πολλών άλλων ανακριβειών, και τον αυθαίρετο ισχυρισμό περί ακαθόριστης στάσης της ΚΕ του ΚΚΓ έναντι του αγώνα του λαού της Ελλάδας, επικαλούμενος κάποια προκλητική δήλωση στο αγγλικό κοινοβούλιο.

Κατά την άποψή μας η κομμουνιστική ηθική επιβάλλει στην ΚΕ του ΚΚΕ σ' αυτή τη συγκεκριμένη περίπτωση να αγωνιστεί για την αλήθεια, να προφυλαχθεί από τα αισχρά ψεύδη περί δήθεν συμφωνίας μεταξύ της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και των μοναρχοφασιστών, την οποία τις τελευταίες ημέρες ιδιαίτερα επίμονα προπαγανδίζει ο κομματικός Τύπος στη Βουλγαρία, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη ότι η ΚΕ του ΚΚΕ έχει τη δυνατότητα σε καθημερινή βάση να αποδεικνύει την ανακρίβεια αυτής της δυσφήμισης. Αυτό περισσότερο αφορά ορισμένα υψηλόβαθμα στελέχη της ΚΕ του ΚΚΕ με γνωστές δράσεις τους στο παρελθόν, που αντικειμενικά έβαλαν το χέρι τους στη διάδοση αυτών και παρόμοιων συκοφαντιών, εντελώς απρόκλητα από τη δική μας πλευρά

Πρώτο. Δεν είναι η ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας από την πλευρά της που έκανε τα πάντα ώστε η συνεργασία με την ΚΕ του ΚΚΓ για τη συγκεκριμένη κοινή αποστολή να μειωθεί στον πιο μικρό βαθμό, ανακαλώντας τον υπεύθυνο εκπρόσωπό της στο Βελιγράδι, χωρίς καμία δικαιολογία και χωρίς καμία αφορμή από την πλευρά μας, περιορίζοντας τις σχέσεις αποκλειστικά σε τεχνικό επίπεδο; Είναι προφανές ότι το διάβημα αυτό δυσχεραίνει στο μέγιστο βαθμό το ζήτημα της βοήθειας της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας στην Ελλάδα, ενώ, από την άλλη πλευρά τώρα μας προσάπτεται την καταγγελία ότι εμείς επιβραδύνουμε και δυσχεραίνουμε την παροχή αυτής της βοήθειας.

Δεύτερο. Ορισμένες ενέργειες της ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας χαρακτηρίζονται σε σχέση με την ΚΕ του ΚΚ Γιουγκοσλαβίας ως ανειλικρινείς. Εκτός από την περίπτωση του ραδιοσταθμού «Ελεύθερη Ελλάδα», αναφέρουμε και την περίπτωση του συντρόφου Μάρκου. Στην ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας είναι γνωστό ότι η ΚΕ του ΚΚΓ ποτέ δεν αναμίχθηκε στα εσωτερικά πράγματα του ΚΚ Ελλάδας, αλλά η ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας μπόρεσε να υποθέσει ότι ο ιμπεριαλιστικός Τύπος θα εκμεταλλευτεί αυτή την περίπτωση και θα την αποδώσει στην ΚΕ του ΚΚΓ, ότι δήθεν αναμίχθηκε σ' αυτή την υπόθεση. Αυτό πραγματικά και συνέβη. Στο μεταξύ, η ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας δεν έκρινε σκόπιμο να διαβουλευθεί με την ΚΕ του ΚΚ Γιουγκοσλαβίας πώς θα μπορούσε εγκαίρως να αντιδράσει στην εκστρατεία του ιμπεριαλιστικού Τύπου.

Τρίτο. Δεν είναι η ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας που προσπάθησε ενώπιον του ελληνικού λαού και της δημοκρατικής κοινής γνώμης να αποκρύψει τη σημασία ορισμένων μορφών βοήθειας από την Ομοσπονδιακή Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας; Γιατί η Επιτροπή για βοήθεια των Ελληνοπαίδων στη Βουδαπέστη, στην επίσημη έκθεσή της του Οκτωβρίου 1948, απέκρυψε το ρόλο της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας στην περίθαλψη των παιδιών από την Ελλάδα, δημοσιεύοντας ότι στη Γιουγκοσλαβία βρίσκονται 900 παιδιά και όχι 11.000 που υπάρχουν στην πραγματικότητα; Γιατί η αντιπροσωπεία των Ελληνίδων γυναικών στη Βουδαπέστη στο συνέδριο του Διεθνούς Αντιφασιστικού Μετώπου Γυναικών δέχθηκε παθητικά την ανακοίνωση ανακριβών στοιχείων περί του αριθμού των παιδιών από την Ελλάδα που έγιναν δεκτά στην Ομοσπονδιακή Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας;

Απ' αυτό προκύπτει ξεκάθαρα ότι η ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας συστηματικά εμποδίζει τις σχέσεις μεταξύ των κομμάτων μας και των μαζικών οργανώσεων και μ' αυτό εργάζεται ανοικτά για την απομόνωση της Γιουγκοσλαβίας.

Γιατί μέσω του ραδιοσταθμού «Ελεύθερη Ελλάδα» δημοσιεύθηκαν χαιρετισμοί όλων των άλλων κομμάτων, εκτός του χαιρετισμού του ΚΚΓ, με την ευκαιρία του εορτασμού της επετείου του ΚΚ Ελλάδας; Γιατί οι γυναίκες της Γιουγκοσλαβίας δεν προσκλήθηκαν στο συνέδριο του Αντιφασιστικού Μετώπου Γυναικών Ελλάδας και γιατί δε στάλθηκε χαιρετισμός του συνεδρίου στις γυναίκες της Γιουγκοσλαβίας, όταν στάλθηκε στις γυναίκες όλων των άλλων δημοκρατικών χωρών; Γιατί γίνονται προσπάθειες ώστε Ελληνόπουλα και Μακεδονόπουλα να μεταφερθούν από τη Γιουγκοσλαβία σε άλλες χώρες, όταν εμείς είμαστε έτοιμοι να δεχθούμε ακόμη μεγαλύτερο αριθμό τους και να τους περιθάλψουμε; Γιατί δεν επιτρέπεται η εκπαίδευση παιδιών στην Ομοσπονδιακή Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας;

Τέταρτο. Σχετικά με το μακεδονικό εθνικό ζήτημα, όπως και τις προσπάθειες από την πλευρά σας να εκμεταλλευτείτε το ζήτημα στην εκστρατεία του Γραφείου Πληροφοριών σε βάρος των συμφερόντων της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, εμείς σας δώσαμε τη βασική μας απάντηση στο τηλεγράφημα της 3ης Μαρτίου τρέχοντος έτους. Επίσης περιήλθε σε γνώση μας ότι εσείς με τη διάψυσή σας στις 7 Μαρτίου τρέχοντος έτους αποκηρύξατε τη θέση που λήφθηκε στη Δεύτερη Ολομέλεια του ΝΟΦ και μ' αυτό ακόμη μία φορά αναγνωρίσατε τη λανθασμένη πολιτική, την οποία οι

μαζικές οργανώσεις, υπό την καθοδήγησή σας, ακολουθούσαν στην Αιγαιακή Μακεδονία. Η ΚΕ του ΚΚΓ όχι μόνο μ' αυτή την ευκαιρία, αλλά και νωρίτερα επέστησε την προσοχή σας σε όλα εκείνα τα μέτρα, τα οποία νωρίτερα έπρεπε να ληφθούν. Ο παραγκωνισμός των Αιγαιατών Μακεδόνων από ηγετικές θέσεις στο Δημοκρατικό Στρατό της Ελλάδας, τη λαϊκή εξουσία, τις μαζικές οργανώσεις, περαιτέρω η διάκριση σε βάρος εκείνων των στελεχών από τη Μακεδονία του Αιγαίου, τα οποία συμμετείχαν στον εθνοαπελευθερωτικό πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία και των οποίων στο ΔΣΕ δεν αναγνωρίστηκε ούτε ο βαθμός που είχαν στο Γιουγκοσλαβικό Στρατό, ενώ ούτε στο ΚΚΕ η κομματική ιδιότητα στο ΚΚΓ, όλα αυτά τα γεγονότα είναι λογική αιτία δημιουργίας δυσαρέσκειας μεταξύ των Μακεδόνων του Αιγαίου και υπογραμμίζουν την ανάγκη ορθής προσέγγισης του Μακεδονικού εθνικού ζητήματος, που ακόμη και εσείς ως ένα σημείο αναγνωρίσατε με την απόφαση της Πέμπτης Ολομέλειας.

Απ' αυτό προκύπτει ότι τέτοιου είδους ενέργειες από την πλευρά σας αναπόφευκτα προκάλεσαν δυσαρέσκεια σε άτομα ή ομάδες στη Μακεδονία του Αιγαίου, όπως είναι η περίπτωση Κεραμιτζή και άλλων, οι οποίοι τώρα βρίσκονται στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

Εμείς κατηγορηματικά απορρίπτουμε τον ισχυρισμό ότι υποθάλπουμε οποιαδήποτε ομάδα με σκοπό τη διάσπαση της ενότητας του λαού της Μακεδονίας του Αιγαίου και θεωρούμε ότι αυτή είναι μία από τις συκοφαντίες, οι οποίες τον τελευταίο καιρό εκτοξεύονται στη γνωστή εκστρατεία εναντίον της ΚΕ του ΚΚΓ και της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

Όλα τα παραπάνω ζητήματα που θίχτηκαν είναι ζωτικής σημασίας για το μελλοντικό τρόπο επίλυσης των τρεχόντων ζητημάτων, τα οποία είναι κοινά και των οποίων η ορθή επίλυση θα συντελέσει στην άρση όλων των δυσκολιών που προέκυψαν χωρίς καμία δική μας ευθύνη.

Στη βάση αυτή η επίλυση όλων των συγκεκριμένων ζητημάτων, τα οποία μας τέθηκαν, δε συναντά καμία δυσκολία.

Πρώτο. Όσον αφορά στην εργασία σας μεταξύ των Μακεδόνων του Αιγαίου στα εδάφη της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, εμείς αυτή την εργασία δεν την εμποδίσαμε ούτε στο παρελθόν, ούτε τώρα το κάναμε. Υπενθυμίζουμε μόνο ότι αυτό οφείλει να γίνει στη βάση καλής διάθεσης.

Δεύτερο. Είναι γνωστό ότι οι άνθρωποι σας έχουν πλήρη ελευθερία κινήσεως στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (και παρά το γεγονός ότι μερικοί απ' αυτούς καταχράστηκαν αυτή την ελευθερία για εχθρική δράση εναντίον της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, όπως ήταν η περίπτωση του Μπαρμπαλέξη, του Πετρίδη, του Γιώργη και άλλων, και παρά το γεγονός ότι ορισμένα δικά σας όργανα επιχείρησαν διάσπαση στα εδάφη μας, όπως η περίπτωση Μιχαηλίδη, χωρίς να ενημερώσουν τις αρχές περί αυτού).

Τρίτο. Όσον αφορά τη συγκατάθεσή μας για την αποστολή βοήθειας από τη Βουλγαρία, κατά βάση τη θεωρούμε δυνατή. Στο μεταξύ, είναι αναγκαίο αυτά τα ζητήματα να επιλυθούν σε συμφωνία μεταξύ ημών και της ηγεσίας της Βουλγαρίας.

Τέταρτο. Όλη την υπόλοιπη βοήθεια, η οποία ήρθε μέσω Βουλγαρίας, την προωθήσαμε εγκαίρως και φρονούμε ότι αυτό θα συνεχιστεί και στο μέλλον. Θα πρέπει ακόμη να προστεθεί και αυτό, ότι ο διάυλος από τη Βουλγαρία για την περίοδο που οι άνθρωποι σας εργαζόνταν σ' αυτόν έγινε αντικείμενο κατάχρησης για πράγματα, τα οποία βλάπτουν τα συμφέροντα της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (διασπορά εχθρικού προπαγανδιστικού υλικού κτλ). Για τα πράγματα αυτά σας επιστήσαμε την προσοχή πολλές φορές μέσω των εκπροσώπων σας, στο μεταξύ όμως αυτό παρέμεινε χωρίς επιτυχία.

Πέμπτο. Ο Κοστόβσκυ στάλθηκε από το Μπούλκες στη Bela Crkva ως παιδαγωγός. Για ένα διάστημα ήταν και διοικητής στο Neri κοντά τη Bela Crkva, τοποθετημένος από την πλευρά σας. Στην εργασία αποδείχθηκε καλός και εμείς τον πήραμε στην υπηρεσία ως αποθηκάριο. Μετά από αυτό οι άνθρωποι σας μας ανακοίνωσαν ότι ένας αξιωματικός του Γιουγκοσλαβικού Στρατού έδωσε γι' αυτόν αρνητικά στοιχεία. Η έρευνα μας φανέρωσε ότι δεν υπάρχει λόγος να απομακρύνουμε τον παραπάνω από το σπίτι, όπου εκτελεί καλά την εργασία του.

Από το σπίτι των παιδιών εκδιώχθηκαν οι Γιάννης Γκεοργκιέφσκυ, Κώστας Στολίγιας και τρεις παιδαγωγοί λόγω αδράνειας, μέθης στο σπίτι, μεταγωγής ξένων προσώπων στα παιδιά, διασποράς διχόνοιας μεταξύ του προσωπικού, σοβινιστικών και αντιγιουγκοσλαβικών δηλώσεων και άλλων. Στη συνάντηση στον Ερυθρό Σταυρό, στην οποία συζητήθηκε η εκδίωξη του Γιάννη και του Κώστα από το σπίτι των παιδιών, ήταν παρών ο εκπρόσωπός σας Νικόλαος Γεωργιάδης, ο οποίος συμφώνησε με την

άποψή μας για την εκδίωξη των παραπάνω. Για την εκδίωξη των παιδαγωγών ήταν ενήμερος και ο εκπρόσωπός σας Κράτης.

Έβδομο. Στο Μπούλκες δεν επιβλήθηκε κανένας περιορισμός στη μετακίνηση των ανθρώπων σας. Τα μέτρα που λήφθηκαν στο Μπούλκες ρυθμίζουν μόνο αυτή τη μετακίνηση σύμφωνα με τους γιουγκοσλαβικούς νόμους περί μετακίνησης ξένων υπηκόων στη χώρα μας. Θεωρούμε ότι το κοινό συμφέρον απαιτεί την ακύρωση της εχθρικής κατασκοπείας στο Μπούλκες που καλύτερα επιτυγχάνεται με τη θέσπιση αυτών των μέτρων.

Στο τέλος θέλουμε να υπογραμμίσουμε ότι, ενώ ο εκπρόσωπός σας Ρούσος (Σπύρος) διεξάγει συνομιλίες στο Βελιγράδι, ταυτόχρονα ο ραδιοσταθμός «Ελεύθερη Ελλάδα» δημοσιεύει συκοφαντίες εναντίον του ΚΚΓ και της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, μεταφέροντας τις προκλήσεις του Τσαλδάρη και του Σοφούλη.

Με τον πιο ενεργό τρόπο απαιτούμε η ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας να σταματήσει αυτή τη δυσφημιστική καμπάνια, γιατί είναι αδύνατο να σκεφθούμε οποιοδήποτε είδος συνεργασίας υπό αυτούς τους όρους.

Οι ενέργειες αυτές της ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι αυτή η δυσφημιστική εκστρατεία του Γραφείου Πληροφοριών, η οποία έχει για στόχο να κατηγορήσει την Ομοσπονδιακή Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας για παζάρεμα του αγώνα στην Ελλάδα με τους ιμπεριαλιστές και στην οποία τώρα φανερά επιδίδονται και ορισμένα μέλη της ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας, στην ουσία οδηγεί στην κατάπνιξη της εξέγερσης στην Ελλάδα, και γι' αυτό χωρίς κανένα λόγο η ευθύνη επιρρίπτεται στην ΚΕ του ΚΚΓ. Ορισμένοι ιθύνοντες της ΚΕ του ΚΚΕ υποτάσσουν κατάφωρα το συμφέρον της ανάπτυξης του λαϊκού αγώνα στην Ελλάδα στη συκοφαντική και αντεπαναστατική εκστρατεία του Γραφείου Πληροφοριών εναντίον της χώρας μας.

Πηγή: ΑJ, SKJ-CK, KMOV, Grčka, IX, 33/1-682-741, 1946-1949

Τηλεγράφημα-Απάντηση της ΚΕ του ΚΚΓ προς ΚΕ του ΚΚΕ (30.5.1949) για το ζήτημα της βοήθειας

Σχετικά με το τηλεγράφημά σας της 23ης Μαΐου, απαντούμε τα ακόλουθα:

Αναγκαστήκαμε να λάβουμε στα σύνορα τα μέτρα, τα οποία αναφέρετε, διότι γνωρίζουμε ότι και άλλες χώρες έλαβαν ανάλογα μέτρα πολύ πριν από εμάς. Όπως σας είναι γνωστό, οι Βούλγαροι το έκαναν αυτό ήδη στις 13 Απριλίου. Αυτά τα γεγονότα, όπως και οι γνωστές σε σας δηλώσεις του Γκρομύκο περί ελληνικού ζητήματος, μας φέρνουν σε κατάσταση που θα μπορούσαμε να μείνουμε χωρίς την υποστήριξη των άλλων δημοκρατικών χωρών, αν η δική μας βοήθεια προς εσάς ετίθετο στα διεθνή φόρα. Εκτός αυτού, εμείς δεν είμαστε σε γνώση του όλου ζητήματος ούτε γνωρίζουμε τι συμβαίνει, αλλά βλέπουμε ότι λαμβάνονται μέτρα για συμφωνία με τους μοναρχοφασίστες και τους Αγγλο-Αμερικανούς. Η διακοπή της βοήθειας δεν είναι οριστική και εξαρτάται από τη διεθνή κατάσταση και απ' αυτό, αν οι υπόλοιπες δημοκρατικές χώρες θα βοηθήσουν τον αγώνα σας και θα είναι αλληλέγγυες με τη Γιουγκοσλαβία επί του ζητήματος αυτού.

Αλλά ανεξάρτητα απ' αυτό, εμείς είμαστε και περαιτέρω έτοιμοι να σας παράσχουμε βοήθεια επί συγκεκριμένων και επειγόντων ζητημάτων, όπως σε κάθε περίπτωση ήδη θα έχουμε συμφωνήσει.

Οφείλουμε και αυτή τη φορά να επιστήσουμε την προσοχή σας ότι οδηγηθήκαμε σ' αυτό, εκτός των αναφερθέντων λόγων, και λόγω αυτού, ότι εσείς οι ίδιοι διακόψατε την επαφή και τη συνεργασία με μας, μη κάνοντας τίποτα ώστε τα ανοικτά ζητήματα να επιλυθούν μέσω συμφωνίας. Εξάλλου, δε θεωρήσατε αναγκαίο να μας απαντήσετε σε ορισμένα ζητήματα, τα οποία θέσαμε είτε τηλεγραφικώς είτε προφορικώς.

Πηγή: ΑJ, SKJ-CK, KMOV, Grčka, IX, 33/1-682-741, 1946-1949.

Επιστολή του Κόκαλη (25.6.1949) προς τη γιουγκοσλαβική πρεσβεία της Βουδαπέστης με την οποία ζητά την άδεια της γιουγκοσλαβικής κυβέρνησης για την μετοίκηση Ελλήνων προσφύγων από τη Γιουγκοσλαβία στην Ουγγαρία

Δημοκρατική Ελλάδα

Υπουργείο Παιδείας

Προσωρινής Κυβέρνησης

Στην Ελεύθερη Ελλάδα, 25 Ιουνίου 1949

Προς τη Γιουγκοσλαβική Πρεσβεία, Βουδαπέστη

Κύριε Πρέσβη,

Εκτελώντας την εντολή της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης της Ελλάδας, έχω την τιμή να Σας εκθέσω και γραπτώς το θέμα, για το οποίο προφορικά συζητήσα μαζί Σας, σχετικά με την υποδοχή των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων και των Ελληνοπαιδών που βρίσκονται στη Γιουγκοσλαβία.

Σας παρακαλώ όπως ευαρεστηθείτε να μεταφέρετε στην Κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας τα αιτήματα της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης της Ελλάδας να επιτραπεί η αναχώρηση και παραλαβή εξ μέρους του αντιπροσώπου της τελευταίας:

1. περίπου 5.000 (πέντε χιλιάδων) ατόμων που τώρα ζουν στην κοινότητα του Μπούλκες, και τα οποία είναι ως επί το πλείστον γυναίκες, παιδιά και ηλικιωμένοι άνω των 50 ετών.
2. περίπου 160 (εκατόν εξήντα) τραυματιών όπως και υπηρετικό προσωπικό περίπου 90 ατόμων, οι οποίοι βρίσκονται σε νοσοκομείο κοντά στο Τίτο-Βέλες.
3. 1850 παιδιών τα οποία βρίσκονται σε παιδικούς σταθμούς στην Μπέλα Τσρκβα της Σλοβενίας και σε άλλες περιοχές υπό την επίβλεψη του αρμόδιου δασκάλου Νίκου Γεωργιάδη, τοποθετημένου σε αυτή τη θέση από την ελληνική επιτροπή «Βοήθεια για τα παιδιά»

4. Ενός μεγαλύτερου αριθμού Ελλήνων προσφύγων από τη Μακεδονία, οι οποίοι προσωρινά βρίσκονται στην περιοχή των Σκοπίων και οι οποίοι πολλές φορές έχουν εκφράσει την επιθυμία να εγκαταλείψουν τη Γιουγκοσλαβία.

Είμαστε εξουσιοδοτημένοι να Σας κοινοποιήσουμε ότι αυτό το διάβημα της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης επέβαλαν σοβαροί και πολύ ουσιαστικοί λόγοι, τόσο και η ανάγκη της καθημερινής και άμεσης έγνοιας για την αγωγή και τη μόρφωση των παιδιών στο πατριωτικό πνεύμα όσο και λόγοι οργανωμένης φροντίδας για τους ηλικιωμένους και τους αρρώστους.

Γι' αυτό το λόγο παρακαλούμε μέσω Υμών τη γιουγκοσλαβική κυβέρνηση να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να καταστήσει εφικτή τη σύντομη αναχώρηση από τη Γιουγκοσλαβία των προαναφερθέντων προσώπων.

Μέχρι να πάρουμε την έγκριση της Κυβέρνησής Σας, εμείς θα ορίσουμε τα πρόσωπα τα οποία, μετά την έγκριση της γιουγκοσλαβικής κυβέρνησης, θα επιμεληθούν την οργάνωση και την υποδοχή των ατόμων για τα οποία έγινε λόγος. Η αποδοχή και η μεταφορά με ειδικές αμαξοστοιχίες διαμέσου της ουγγρικής επικράτειας είναι εξασφαλισμένη, καθώς η ουγγρική κυβέρνηση έχει δώσει την αρχική της συγκατάθεση. Λάβετε παρακαλώ, κύριε Πρόεδρε, τη διαβεβαίωση της εξόχου υπολήψεως μας.

Π. Κόκκαλης

Υπουργός Παιδείας και Λαϊκής Υγείας
της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης

Πηγή: ΑJBΤ, 1-3-b/279

Επείγον τηλεγράφημα του Αλεξάνταρ Ράνκοβιτς προς τον Τίτο αναφορικά με την υποχώρηση του ΔΣΕ σε γιουγκοσλαβικό έδαφος ύστερα από την επικράτηση του Εθνικού Στρατού στο Καϊμακτσαλάν τον Ιούλιο του 1949

Αριθμός 388

Εξαιρετικώς επείγον

Προς τον σύντροφο

Τίτο

Οι μοναρχοφασίστες κατέλαβαν κατά τη διάρκεια της χθεσινής ημέρας τον τομέα του Καϊμακτσαλάν. Οι Έλληνες αντάρτες, συντετριμμένοι και σε ομάδες, περνούν στο έδαφός μας. Μέχρι στιγμής πέρασαν περίπου 200. Ενεργήσαμε σύμφωνα με τον τρόπο που σας ανέφερα στο χθεσινό τηλεγράφημα. Είναι ιδιαίτερα εξαντλημένοι και παρακαλούν να μείνουν τρεις με τέσσερις ημέρες για να αναρρώσουν, και τότε να τους επαναφέρουμε πίσω. Ο αριθμός των τραυματιών αυξήθηκε στους 234 και σε όλους παρασχέθηκε ιατρική βοήθεια. Φαίνεται ότι το αρχηγείο τους δεν γνωρίζει καθόλου τι συμβαίνει σε αυτόν τον τομέα. Παρακαλώ να μου απαντήσετε επειγόντως πως να ενεργήσω και εάν στην προταθείσα διάψευση να τονίσουμε ότι παρασχέθηκε ιατρική φροντίδα σ' ένα μέρος των τραυματιών που πέρασε στην επικράτειά μας. Χθες υπήρξαν 50 παραβιάσεις του εναέριου χώρου μας και ρίφθηκαν εκατό περίπου βλήματα πυροβολικού στο έδαφός μας

Στις 5 του τρέχοντος μηνός τα αντιαεροπορικά μας πυροβόλα κατέρριψαν ένα αεροπλάνο το οποίο έπεσε σε ελληνικό έδαφος.

8.VII.1949

Ράνκοβιτς

Πηγή: ΑJBΤ, Ι-3-β/279.

Έκθεση του Βλάδιμνρ Ντέντιγιερ (Vladimir Dedijer) για τη στάση του ΚΚΕ απέναντι στους Αιγαιάτες Μακεδόνες, στη Μακεδονία του Αιγαίου και στο Κομμουνιστικό Κόμμα Γιουγκοσλαβίας (27.7.1949)

1. Η στάση απέναντι στο ΝΟΦ

Η ηγεσία του ΚΚΕ, αμέσως μετά τη συμφωνία με το ΚΚΓ, προσπάθησε να προσεταιριστεί ορισμένους ηγέτες του ΝΟΦ για τις θέσεις της και να μετατρέψει το ΝΟΦ σε όργανο της λαθραμένης πολιτικής της στο Μακεδονικό ζήτημα. Από τις αρχές τους έτους αυτού δεν υπάρχουν κομματικές οργανώσεις στο ΝΟΦ. Η ΚΕ του ΚΚΕ υποδαύλιζε συστηματικά το μίσος και τη φιλονικία στην ηγεσία του ΝΟΦ, έστρεφε τη μια ηγετική ομάδα εναντίον της άλλης και με τον τρόπο αυτό υπέθαλπε τον φραξιονισμό εντός του ΝΟΦ. Ακολουθούσε τη γραμμή της προσβολής μερικών ηγετών και προωθούσε στην ηγεσία τους δικούς της ανθρώπους, κάτι που εκφράστηκε στο Πρώτο Συνέδριο το 1948, όταν προωθήθηκε μια ομάδα ανθρώπων, γνωστών ως αντιπάλων του ΝΟΦ. Έτσι, το ΝΟΦ μετατράπηκε σε όργανο προώθησης της καιροσκοπικής πολιτικής του ΚΚΕ και μετά την απόφαση της Κομινφόρμ χρησιμοποιήθηκε για την κατασυκοφάντηση του ΚΚΓ.

2. Η στάση απέναντι στα στελέχη των Μακεδόνων

Το ΚΚΕ είχε και έχει ως κριτήρια της ανάδειξης των στελεχών των Μακεδόνων όχι την αφοσίωση των εν λόγω στελεχών στην υπόθεση της επανάστασης και του σοσιαλισμού, αλλά εάν αυτά υποστηρίζουν ανεπιφύλακτα την καιροσκοπική-σοβινιστική γραμμή του ΚΚΕ στο Μακεδονικό ζήτημα. Η ηγεσία του ΚΚΕ συστηματικά παραμερίζει όλους όσους συμπαθούν τη Γιουγκοσλαβία, ενώ στη Μακεδονία του Αιγαίου δεν υπάρχει έντιμος ηγέτης που δεν τρέφει συμπάθειες προς τη Σοσιαλιστική Γιουγκοσλαβία. Σήμερα στο Δημοκρατικό Στρατό της Ελλάδας δεν υπάρχει ούτε ένας Μακεδόνας με υψηλές θέσεις του ΝΟΦ και έντιμο παρελθόν. Το ποσοστό χαμηλόβαθμων καθοδηγητών στο στρατό είναι ελάχιστο αναλογικά με τον αριθμό των Μακεδόνων, ενώ δεν υπάρχουν υψηλόβαθμα στελέχη.

3. Η στάση απέναντι στο Μακεδονικό πληθυσμό

Οι σχέσεις της δημοκρατικής κυβέρνησης με τον μακεδονικό πληθυσμό των ελεύθερων περιοχών επιδεινώθηκαν αισθητά μετά την απόφαση της Κομινφόρμ. Οι χωρικοί στα απειλούμενα χωριά πάντα ζητούσαν να διαπεραιωθούν στη Γιουγκοσλαβία, αλλά η δημοκρατική κυβέρνηση τους διαπεραιώνει στην Αλβανία. Τους χωρικούς που προσπαθούν να καταφύγουν στη Γιουγκοσλαβία τα στρατοδικεία τους καταδικάζουν σε μακροχρόνια καταναγκαστικά έργα, ακόμα και σε θάνατο, ενώ εκείνους που καταφεύγουν στους μοναρχοφασίστες σε καταναγκαστική εργασία 15-20 ημερών. Ο Δημοκρατικός Στρατός δεν σέβεται την περιουσία των χωρικών. Είναι συχνές οι περιπτώσεις εκτοπισμού χωρικών από ορισμένα παραμεθόρια χωριά και λεηλασίας των περιουσιών τους, ενώ στον Τύπο αναφέρεται ότι τους δωρίθηκε από τους χωρικούς.

4. Η επιστράτευση γυναικών από τη Μακεδονία

Για να συμπληρωθούν οι μονάδες του Δημοκρατικού Στρατού, η ηγεσία του επιστρατεύει μαζικά γυναίκες Μακεδονίτισες, όλο και περισσότερο μετά το 1945. Αυτό δεν συμβαίνει με τις Ελληνίδες. Τα κορίτσια αυτά στέλνονται συχνά στην πρώτη γραμμή, ενώ οι Ελληνίδες, που είναι ολιγάριθμες, παραμένουν στα επιτελεία, στα νοσοκομεία κλπ.

5. Η στάση απέναντι στα Μακεδονόπουλα

Τα Μακεδονόπουλα που διαπεραιώθηκαν στις Λαϊκές Δημοκρατίες μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα, ακόμα και στη Γιουγκοσλαβία. Δεν λαμβάνονται υπόψη και οι συχνές διαμαρτυρίες των ίδιων των παιδιών. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι παιδαγωγοί και οι δάσκαλοι είναι Έλληνες σε μεγάλο αριθμό, ενώ τα Μακεδονόπουλα πλειοψηφούν.

6. Η στάση του ΚΚΕ έναντι του Μακεδονικού ζητήματος

Μέχρι την Πέμπτη Ολομέλεια του Ιανουαρίου αυτού του έτους, σε κανένα έγγραφο δεν εκφράστηκε η θέση του ΚΚΕ στο Μακεδονικό ζήτημα. Στις αρχές του 1948 ρίχτηκε το σύνθημα "Ελεύθερη και Ανεξάρτητη Μακεδονία σε μια Βαλκανική Ομοσπονδία" (Απόφαση του ΝΟΦ), δηλαδή η θέση της αυτοδιάθεσης (Πέμπτη Ολομέλεια του ΚΚΕ). Σύντομα διαψεύστηκε η θέση του ΝΟΦ και τελικά αποφασίστηκε ότι η Κομμουνιστική Οργάνωση της Μακεδονίας του Αιγαίου και η θέση της Πέμπτης Ολομέλειας "προκλήθηκαν και επιβλήθηκαν από την κλίκα του Τίτο".

6. Τοποθετήσεις ηγετών της ΚΕ του ΚΚΕ εναντίον του ΚΚΓ.

Τις πρώτες ημέρες μετά την απόφαση της Κομινφόρμ ο Ζαχαριάδης περιορίστηκε μόνο στη δήλωση ότι ο Τίτο διέπραξε λάθη. Είναι χαρακτηριστικό ότι αυτός τότε ανέλαβε τη διοίκηση του Δημοκρατικού Στρατού και στη ηγεσία προώθησε άτομα με εχθρικές διαθέσεις προς τη Γιουγκοσλαβία. Στην Πέμπτη Ολομέλεια καταδικάστηκε η πολιτική του κόμματός μας ως προδοτική παρέκκλιση. Κατόπιν ο Ζαχαριάδης διοργάνωσε προσωπικά τη Δεύτερη Ολομέλεια του ΝΟΦ και προώθησε το σύνθημα "Ελεύθερη και Ανεξάρτητη Μακεδονία σε μια Βαλκανική Ομοσπονδία". Κατά την προετοιμασία του Δευτέρου Συνεδρίου του ΝΟΦ έδωσε οδηγίες να μη γίνει η Γιουγκοσλαβία αντικείμενο ανοικτών επιθέσεων, αλλά οι πρόσφυγες στη Γιουγκοσλαβία να στιγματισθούν ως προδότες του δημοκρατικού κινήματος. Την ίδια περίοδο η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ αποφάσισε την ίδρυση της Κομμουνιστικής Οργάνωσης της Αιγαιακής Μακεδονίας (ΚΟΕΜ) ως αντίβαρο στο Κομμουνιστικό Κόμμα Μακεδονίας. Από το Μάιο του έτους αυτού ο Ζαχαριάδης ασκεί προσωπική πίεση στην ηγεσία του ΝΟΦ να καταδικάσει το ΚΚΓ και έτσι υιοθετεί τη γνωστή απόφαση της ΚΟΕΜ. Τον Ιούλιο του έτους αυτού ο Ζαχαριάδης δημοσίευσε άρθρο στην "Κομμουνιστική Επιθεώρηση" στο οποίο προσάπτει ύπουλες συκοφαντίες στο ΚΚΓ. Είναι γνωστές και οι αντιγιουγκοσλαβικές τοποθετήσεις του Πορφυρογένη, του Κόκαλη και άλλων.

7. Παραινέσεις στον Δημοκρατικό Στρατό της Ελλάδος εναντίον του ΚΚΓ

Αμέσως μετά την απόφαση της Κομινφόρμ ο καπετάνιος του Δημοκρατικού Στρατού, υποστράτηγος Βλαντάς, έστειλε προσωπική αποστολή στα μέλη του κόμματος στο στρατό στην οποία καταδικάστηκε το ΚΚΓ. Οι καπεταναίοι και οι πολιτικοί καθοδηγητές συκοφάντησαν το κόμμα μας στους μαχητές, ότι ο σύντροφος Τίτο παρέκκλινε από τη γραμμή του μαρξισμού, ότι είναι τροτσκιστής και άλλα. Αργότερα άρχισαν να διαδίδουν ψεύδη και συκοφαντίες ότι έχασαν τη μάχη στο Γράμμο, διότι δήθεν η Γιουγκοσλαβία δεν τους βοήθησε, ότι οι Γιουγκοσλάβοι κατακρατούν τη βοήθεια που τους έρχεται από τις άλλες Δημοκρατίες και παρόμοια.

Στις τάξεις του Δημοκρατικού Στρατού διανεμήθηκε η "Νονα Βοτβα" και άλλο υλικό της Κομινφόρμ. Τον τελευταίο καιρό η εκστρατεία εναντίον της Γιουγκοσλαβίας προσέλαβε μεγαλύτερες διαστάσεις. Γίνονται ευρείες συσκέψεις στις οποίες εξαπολύονται επιθέσεις εναντίον του Κόμματός μας και επιρρίπτεται ευθύνη στη Γιουγκοσλαβία για κάθε τους αποτυχία.

8. Η διασφάλιση των συνόρων των ελεύθερων περιοχών έναντι της Γιουγκοσλαβίας

Μετά την απόφαση της Κομινφόρμ η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση έλαβε μέσω των κατασκοπευτικών της οργάνων αυστηρότατα μέτρα για τη διασφάλιση των συνόρων με τη Γιουγκοσλαβία. Οργανώθηκαν υπηρεσίες αντικατασκοπίας με αποστολή την ανακάλυψη αυτών που σκοπεύουν να καταφύγουν στη Γιουγκοσλαβία. Απέσυραν μερικές μονάδες από τα σύνορα με τη Γιουγκοσλαβία στις οποίες υπήρχαν περισσότεροι Μακεδόνες και τις μετακίνησαν στο εσωτερικό. Τα σύνορα διασφαλίζονται με την αστυνομία που απαρτίζεται σε μεγάλο βαθμό από Έλληνες και αφοσιωμένους τους ανθρώπους. Τη νύχτα διασφαλίζουν τα σύνορα με συχνές ενέδρες. Τουφεκίζουν αμέσως τους μαχητές που συλλαμβάνουν κοντά στα σύνορά μας.

Πηγή: Α]ΒΤ, 1-3-b/278.

Υπόμνημα του Διοικητικού Συμβουλίου της ελληνικής κοινότητας του Μπούλκες προς τη γιουγκοσλαβική κυβέρνηση, με την οποία ζητά τη μετοίκησή της στην Τσεχοσλοβακία, μετά την όξυνση των σχέσεων Κ.Κ.Γ. και Κ.Κ.Ε. λόγω της απόφασης της 5ης Ολομέλειας της ΚΕ του Κ.Κ.Ε. για το Μακεδονικό

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Μπούλκες 8/VIII/49

Μπούλκες

Αριθμός 4477

Τηλέφωνο Αρ. 3

ΥΠΟΜΝΗΜΑ των κατοίκων του Μπούλκες

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΟΛΔΓ

Τον Πρόεδρο της Κυβέρνησης της ΟΛΔΓ Στρατάρχη Τίτο και

Τον υπουργό Εξωτερικών σύντροφο Έντβαρντ Καρντέλγ

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ

Σύντροφοι,

Εκτελώντας την ομόφωνη απόφαση των μελών αυτής της κοινότητας Σας αναφέρουμε τα εξής:

Από το 1945, κατά διάφορα χρονικά διαστήματα, εμείς οι Έλληνες και οι Μακεδόνες πολιτικοί πρόσφυγες εγκατασταθήκαμε στο Μπούλκες λόγω των τρομοκρατικών διώξεων των μοναρχοφασιστών.

Η διαμονή μας εδώ είχε δύο στόχους:

1. Να δουλέψουμε, για να ζήσουμε ελεύθερα και να συντηρήσουμε τους γέρους μας, τους αρρώστους, τους ανάπηρους και τα μικρά παιδιά μας και
2. Να βοηθήσουμε με όλες μας τις δυνάμεις τον αγώνα του λαού μας.

Μετά το κλείσιμο των συνόρων από την πλευρά Σας και την κατάσταση που δημιουργήθηκε με την Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση, δεν μας δόθηκε η δυνατότητα να βοηθήσουμε το λαό μας. Ταυτόχρονα, τον τελευταίο καιρό δημιουργήθηκε στο χωριό μας μία κατάσταση από την πλευρά Σας, η οποία μόνο ως φιλική δεν μπορεί να θεωρηθεί.

Αυτά τα σοβαρά γεγονότα μας οδήγησαν στην αμετάκλητη απόφαση να ζητήσουμε από Σας να μας επιτρέψετε να μετοικήσουμε στην Τσεχοσλοβακία η οποία είναι έτοιμη να μας δεχθεί. Σας

ενημερώνουμε επίσης ότι η ουγγρική Κυβέρνηση ανέλαβε την ευθύνη να μας μεταφέρει μέσω της επικράτειάς της.

Για τη μεταφορά μας μέχρι τα ουγγρικά σύνορα παρακαλούμε, εάν σας είναι δυνατό, να μας βοηθήσετε με τα δικά σας μέσα μεταφοράς.

Επειδή έχουμε στο Μπούλκες μεγάλο αριθμό ζώων, αγροτικών μηχανημάτων και εργαλείων όπως και βιομηχανικών εργαστηρίων τα οποία δεν μπορούν να μείνουν χωρίς διαχείριση, Σας παρακαλούμε να εκδώσετε διαταγή στα αρμόδια όργανά Σας να έρθουν να παραλάβουν αυτήν την περιουσία.

Ελπίζουμε να μας απαντήσετε γρήγορα.

Με φιλικούς χαιρετισμούς.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος:

Μιχάλης

Πηγή: ΑJBΤ, 1-3-b/279

Τηλεγράφημα του Έντβαρντ Καρντέλι προς τον Τίτο με το οποίο τον ενημερώνει για τη θέση της αγγλικής κυβέρνησης στο ενδεχόμενο ελληνικής στρατιωτικής επέμβασης στην Αλβανία, ύστερα από την ήττα και την υποχώρηση του ΔΣΕ σε αλβανικό έδαφος

Προς τον Στρατάρχη Τίτο

Σήμερα ο Πικ επισκέφθηκε τον Μπέμπλερ και του ανακοίνωσε εκ μέρους της αγγλικής κυβέρνησης τα εξής:

- 1.Ότι η αγγλική και αμερικανική κυβέρνηση τάσσονται εναντίον της ανάληψης κάθε είδους δράσης από ελληνικής πλευράς στην Αλβανία.
- 2.Ότι έχουν κοινοποιήσει στην ελληνική κυβέρνηση την άποψή τους αυτή σε πολύ αυστηρό τόνο.
- 3.Ότι έλαβαν ικανοποιητική απάντηση από την ελληνική κυβέρνηση, δηλαδή ότι δεν σκέφτεται να επιτεθεί στην Αλβανία

17.VIII.1949

Καρντέλ

17.VIII.1949

17.VIII.1949

Πηγή: ΑJBΤ, 1-3-b/279

Τηλεγράφημα του Γιουγκοσλάβου πρέσβη στην Αργεντινή προς το γιουγκοσλαβικό υπουργείο Εξωτερικών αναφορικά με την κατάσταση που επικρατεί στο Μπούλκες και τις διαφορές μεταξύ τιτοϊκών και σταλινικών

Τηλεγράφημα

Μπουένος Άιρες

Εμπιστευτικό, αριθμός 529, 30.VIII.49

ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Ο σύνδεσμός μας (εμπιστευτικό αρ. 452). Μία ομάδα Ελληνίδων μας έδειξε μερικά γράμματα που συντάχθηκαν στο Μπούλκες. Στα γράμματα γίνεται λόγος για ανυπόφορη κατάσταση που επικρατεί στην ελληνική κοινότητα του Μπούλκες και για την τρομοκρατία που διενεργούν οι σταλινικοί πράκτορες της Κομινφόρμ στους τους υπόλοιπους Έλληνες. Αναφέρουν ότι ο ραδιοσταθμός "Ελεύθερη Ελλάδα" προκαλεί άκρως αρνητική εντύπωση στους εκεί πράκτορες της Κομινφόρμ οι οποίοι κατηγορούν ως λιποτάκτη και προδότη όποιον δεν δηλώνει άνευ όρων μετάνοια. Επίσης, λένε ότι οι πράκτορες της Κομινφόρμ στρέφουν μερικούς μεμονωμένους φανατικούς εναντίον του Τίτο. Ισχυρίζονται ότι απέστειλαν τηλεγράφημα στον Ράνκοβιτς. Επίσης, ισχυρίζονται ότι ο επικεφαλής της πολιτοφυλακής μας τους υποσχέθηκε ότι σύντομα θα μεταφερθούν σε άλλο μέρος. Η ομάδα των Ελληνίδων μας ανακοίνωσε ότι απέστειλαν τηλεγράφημα και στον Στρατάρχη Τίτο. Γνωρίζουν ότι μερικοί Έλληνες εδώ στην Αργεντινή προέβησαν σε διάβημα στην Πρεσβεία της Τσεχοσλοβακίας του Μπουένος Άιρες ώστε

να μεταφερθούν οι Έλληνες του Μπούλκες στην Τσεχία. Οι Ελληνίδες παρακαλούν να μη μεταφερθούν οι σύζυγοί τους στην Τσεχία, διότι επιθυμούν να μείνουν στη Γιουγκοσλαβία και να εργαστούν σε μας. Λένε ότι τώρα λαμβάνουν τακτικά την αλληλογραφία και ζητούν περαιτέρω την προστασία μας.

Πιρτσ

Πηγή: SMIP, PA, GRČKA, 1949, f-40, d-11.

Τηλεγράφημα του Συμβουλίου της κοινότητας Μπούλκες προς τον Τίτο (20.9.1949) για την παρεμπόδιση της μετοικεσίας των κατοίκων στην Τσεχοσλοβακία και Ουγγαρία

Διαμαρτυρόμαστε εντονότατα για την απαγόρευση της εισόδου στο Μπούλκες αντιπροσώπων της Τσεχοσλοβακίας και της Ουγγαρίας οι οποίοι είχαν σκοπό να εξετάσουν επί τόπου την κατάσταση της υγείας του πληθυσμού για λογαριασμό του Κοινοτικού Συμβουλίου και να ενημερωθούν για τα ζητήματα της μετοικεσίας μας και της εγκατάστασής μας στην Τσεχοσλοβακία. Ο απεσταλμένος σας αντισυνταγματάρχης Krstić χαρακτήρισε το Συμβούλιο στρατόπεδο συγκέντρωσης- Στοπ-Το Ελληνικό Συμβούλιο συγκροτήθηκε το 1946 και αναγνωρίστηκε επίσημα από τις κρατικές σας αρχές. —Στοπ- Η αθέτηση των γραπτών υποσχέσεων, η χρονοτριβή, η μη διευθέτηση των ζητημάτων μας και οι περιορισμένες συναντήσεις δεν συνάδουν με τις αναγγελίες στο επίσημό σας όργανο, στη Βορβα, ότι η κυβέρνησή σας επέτρεψε τη μετοικεσία μόνο 2.400 κατοίκων. Εμείς που είμαστε πάνω από 3.500 απαιτούμε την άμεση άρση των περιορισμών στις συναντήσεις και τη συνεπή διευθέτηση όλων των ζητημάτων που σχετίζονται με τη μετοικεσία μας.

Πηγή: AJBT1 – 3- b/278.

Σημείωμα του γιουγκοσλάβου υφυπουργού Λέο Ματές για τη συνομιλία του με τον Βρετανό πρέσβη, Τσαρλς Πικ, σχετικά με τις εξελίξεις στο εσωτερικό της Ελλάδας, την κυβερνητική κρίση και τις επιπτώσεις της στις ελληνογιουγκοσλαβικές σχέσεις

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Για τη συνομιλία του υφυπουργού συντρόφου Λέον Ματές με τον Βρετανό πρέσβη, Πικ, στις 24 Αυγούστου 1950 στη βίλα «Beli Dvor» στο Μπλεντ

Ήρθε κατόπιν δικού του αιτήματος.

Άρχισε αμέσως τη συζήτηση για τις σχέσεις μας με την Ελλάδα. Εξέθεσε σύντομα το περιεχόμενο των συζητήσεων στο Βελιγράδι. Έπειτα πέρασε στην κυβερνητική κρίση στην Ελλάδα. Ο Ντέιβις του είπε ότι, σύμφωνα με δικές του πληροφορίες, η κρίση προήλθε από ορισμένου άκριτους δημόσιους λόγους του Πλαστήρα και από το γεγονός ότι ο Βενιζέλος δήθεν δεν ήθελε να μεταβεί ο Πλαστήρας ως επικεφαλής της αντιπροσωπείας στη Γενική Συνέλευση των ΗΕ. Ο Ντέιβις υποτίθεται ότι το πληροφορήθηκε στο πολύ σύντομο χρονικό διάστημα μεταξύ της εκδήλωσης της κυβερνητικής κρίσης και της αναχώρησής του. Αυτός έφυγε από την Αθήνα με το αεροπλάνο στις 8 το πρωί μία μέρα αφότου ξέσπασε η κρίση.

Έπειτα μου εξέθεσε την άποψή του ότι δεν πρέπει να αναμένεται σύντομα επιστροφή του Πλαστήρα στην εξουσία. Εκείνη τη στιγμή πρόσθεσα ότι διάβασα στις εφημερίδες τις αναφορές ενός πρακτορείου, σύμφωνα με τις οποίες ο Παπανδρέου φέρεται να δήλωσε στους δημοσιογράφους στις ΗΠΑ (όπου βρίσκεται τώρα) ότι η έξοδος από τις πολιτικές δυσκολίες στην Ελλάδα μπορεί να επιτευχθεί με την προκήρυξη νέων κοινοβουλευτικών εκλογών. Ζήτησα την άποψή του επ' αυτού. Ταράχτηκε αρκετά και ήταν προφανές ότι μία τέτοιου είδους λύση θεωρείται ανεπιθύμητη.

Ύστερα του είπα ότι είναι προφανές πως η κρίση στην Ελλάδα περιπλέκει το ζήτημα των σχέσεών μας με την Ελλάδα και ότι από την άποψη αυτή η πτώση της κυβέρνησης Πλαστήρα ήρθε σε ιδιαίτερα ακατάλληλη στιγμή. Συμφώνησε πλήρως.

Στη συνέχεια της συζήτησης προσπάθησε να παρουσιάσει την εξέλιξη των γεγονότων έτσι ώστε να φανεί ότι και εμείς και οι Έλληνες φέρουμε την ευθύνη για τη μη διευθέτηση των σχέσεών μας, επιρρίπτοντας με πολύ διακριτικό τρόπο το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης σε εμάς.

Αντέκρουσα ένα προς ένα τα επιχειρήματά του και τον έφερα σε τέτοια θέση, ώστε να αναγνωρίσει στο τέλος ότι οφείλει να αποδεχθεί τη δική μας εκδοχή ως αληθινή. Προσπάθησε, ειδικά, να παρουσιάσει ως ψεύτη τον Πλαστήρα και να επιρρίψει στον Σέχοβιτς την ευθύνη για τη διαφωνία με τους Έλληνες. Αναλύοντας τα γεγονότα και τις ψευδείς πληροφορίες των Ελλήνων για τον τρόπο με τον οποίο έγινε η διαπίστευση του Σέχοβιτς, τον ανάγκασα να παραδεχτεί ότι ελληνικοί πολιτικοί κύκλοι χρησιμοποιούν τέτοιες ραδιουργίες στις μεταξύ τους διαμάχες, χωρίς να φοβούνται ότι με αυτόν τον τρόπο αναμιγνύονται στις διεθνείς σχέσεις της χώρας τους και χωρίς να υποψιάζονται ότι αποδυναμώνουν τη διεθνή θέση της Ελλάδας.

Πηγή: Arhiv Predsednika Republike [στο εξής APR], 1-3-b/943.

Υπηρεσιακό σημείωμα του Γιουγκοσλάβου βοηθού υπουργού Εξωτερικών, Ίβο Βεϊβόντα για τη συνομιλία του με τον Έλληνα επιτετραμμένο, Καλουτσή, με αντικείμενο τον επαναπατρισμό στρατιωτών του Εθνικού Στρατού που βρίσκονταν σε γιουγκοσλαβικό έδαφος

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Για τη συνομιλία του βοηθού υπουργού Βεϊβόντα με τον Έλληνα επιτετραμμένο κ. Καλουτσή, στις 2 Νοεμβρίου 1950 και ώρα 12:30

Ήρθε κατόπιν δική μας πρόσκλησης.

Του ανακοίνωσα ότι η γιουγκοσλαβική Κυβέρνηση αποφάσισε να επιτρέψει τον επαναπατρισμό στην Ελλάδα στρατιωτών των κυβερνητικών δυνάμεων, οι οποίοι κατά τη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου αυτομόλησαν στη Γιουγκοσλαβία. Αναφορικά με αυτό προτείνουμε η παράδοση των προσώπων αυτών να πραγματοποιηθεί στις 7 Νοεμβρίου 1950 στις 12:00 σε γιουγκοσλαβικό έδαφος, στη Γευγελή. Προτείνουμε η δική τους επιτροπή να έρθει στα ελληνογιουγκοσλαβικά σύνορα εκείνη την ημέρα στις 10 το πρωί.

Λαμβάνοντας αυτήν την απόφαση, η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση παρέχει άλλη μία απόδειξη καλής θέλησης και είναι πεπεισμένη ότι αυτό θα συνεισφέρει στη δημιουργία κατάλληλης ατμόσφαιρας για την εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας.

Ο Καλουτσής απάντησε ότι αυτή η απόφαση είναι πολύ σημαντική και ότι ελπίζει ότι θα συμβάλει στη δημιουργία τέτοιας ατμόσφαιρας. Κατόπιν με ρώτησε πόσα είναι τα άτομα αυτά, εάν υπάρχουν μεταξύ αυτών και εκείνοι που βρίσκονταν στο Νόβι Σαντ, στο Μπέτσει, στο Πάντσεβο όπως και εκείνοι που βρίσκονταν στο Βάρες. Είπε ότι σύμφωνα με τις δικές τους πληροφορίες στη Γιουγκοσλαβία βρίσκονται κάτι λιγότερο από εκατό τέτοια πρόσωπα.

Του απάντησα ότι δεν μπορώ τώρα να του πω τον ακριβή αριθμό και ότι θα τον ενημερώσουμε επ' αυτού σε μια-δυο ημέρες, αλλά να επαναλάβω ότι θα επαναφέρουμε όλα αυτά τα άτομα, διότι δεν έχουμε κανέναν λόγο να κρατούμε δια της βίας κάποιον στη Γιουγκοσλαβία. Του ανέφερα ότι μεταξύ τους

υπάρχουν και μερικοί που έχουν εκφράσει την επιθυμία να παραμείνουν στη Γιουγκοσλαβία. Η Κυβέρνησή μας θα ενημερώσει και αυτούς για τη δυνατότητα επιστροφής, αλλά θα τους επιτρέψει να μείνουν στη Γιουγκοσλαβία εάν εκφράσουν ξανά την ίδια επιθυμία.

Επανέλαβα ότι θα τους επαναφέρουμε όλους, εκτός και εάν υπάρχουν κάποιοι που οφείλουν να λογοδοτήσουν για τα εγκλήματα που διέπραξαν εναντίον της χώρας μας.

Ευχαρίστησε για την ενημέρωση και μου είπε ότι θα μας ειδοποιήσει για το εάν αποδέχονται την προτεινόμενη ημερομηνία.

Κοινοποιήθηκε:

Βεϊβόντα

Προς το πολιτικό γραφείο του Στρατάρχη,
προς το πολιτικό γραφείο του Ματές,
προς το πολιτικό γραφείο του Γιοβάνοβιτς-Τσίτσμιλ,
προς τον σύμβουλο Β. Πόποβιτς,
προς την Πρεσβεία της ΟΛΔΓ στην Αθήνα
προς το Αρχείο

Πηγή: APR, 1-3-b/280

Υπηρεσιακό σημείωμα του υφυπουργού Εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας, Λέο Ματές για τη συνομιλία του με τον Αμερικάνο πρέσβη στο Βελιγράδι, Άλλεν, με θέμα τον επαναπατρισμό στρατιωτών του Εθνικού Στρατού στο πλαίσιο της εξομάλυνσης των ελληνογιουγκοσλαβικών σχέσεων

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Για τη συνομιλία του υφυπουργού Εξωτερικών, Ματές με τον κ. Άλλεν στις 2 Νοεμβρίου 1950.

Τον κάλεσα και του ανακοίνωσα ότι η κυβέρνησή μας αποφάσισε να εφαρμόσει παλαιότερή της απόφαση και να επιτρέψει τον επαναπατρισμό των Ελλήνων στρατιωτών που βρίσκονται στη Γιουγκοσλαβία από την περίοδο του εμφυλίου πολέμου. Τον ενημέρωσα ότι σήμερα προτείνουμε στην ελληνική πρεσβεία να πραγματοποιηθεί ο επαναπατρισμός στη Γευγελή στις 7 του τρέχοντος μήνα. Πρόσθεσα ότι μέχρι στιγμής δώδεκα στρατιώτες εξέφρασαν την επιθυμία να παραμείνουν στην ΟΛΔΓ.

Ρώτησε εάν θα μπορούσαν οι ξένοι δημοσιογράφοι να παραστούν κατά την ικανοποίηση του αιτήματος ασύλου σε εκείνους που επιθυμούν να μείνουν. Αναφορικά μ' αυτό εξέφρασε την ανησυχία ότι οι Έλληνες δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση την εκούσια αυτή απόφαση, κάτι που θα μπορούσε να επιφέρει ακόμα μεγαλύτερη ένταση στις σχέσεις με την Ελλάδα.

Απάντησα πως μου φαίνεται ότι αυτό θα μπορούσε να είναι δυσάρεστο, αλλά δεν βλέπω τον λόγο να μην συνομιλήσουν στη συνέχεια οι δημοσιογράφοι με όσους αποφασίσουν να μείνουν.

Ρώτησε επίσης εάν θα μπορέσει ο Έλληνας επιτετραμμένος να δει αυτούς τους ανθρώπους πριν τον επαναπατρισμό.

Απάντησα ότι θα εξετάσουμε κάτι τέτοιο εφόσον ο επιτετραμμένος το ζητήσει.

Εξέφρασε την ικανοποίηση που θα διαγραφεί το ζήτημα αυτό από την ημερήσια διάταξη και εξέφρασε ξανά την πεποίθηση ότι σύντομα μετά από αυτό θα γίνει και η ανταλλαγή των πρέσβων.

Κοινοποιήθηκε:

Στον σύντροφο Στρατάρχη

στον υφυπουργό Βεϊβόντα

στον υφυπουργό Τσίτσμιλ

στον υφυπουργό Γιοβάνοβιτς

στην Υπηρεσία Κρατικής Ασφάλειας (UDB)

στον φάκελο των σημειωμάτων

Πηγή: APR, 1-3-b/791

Υπηρεσιακό σημείωμα του Λέο Μάτες για τη συνομιλία του με τον Αμερικανό πρεσβευτή Άλλεν, λίγες ημέρες πριν την πλήρη αποκατάσταση των ελληνογιουγκοσλαβικών σχέσεων, σχετικά με το ζήτημα της επιστροφής των αιχμαλώτων πολέμου στην Ελλάδα και την ανθελληνική αρθρογραφία της εφημερίδας «Η Φωνή των Αιγαιατών»

Σημείωμα για τη συνομιλία του βοηθού υπουργού Εξωτερικών Μάτες με τον Άλλεν, πρεσβευτή των ΗΠΑ, 10 Νοεμβρίου 1950

Ήρθε μετά δικό του αίτημα.

1. Μου διάβασε δύο τηλεγραφήματα από την Ελλάδα στα οποία ο συνάδελφός του δηλώνει ότι στην Ελλάδα δέχθηκαν ευμενώς την παράδοση των πρώην αιχμαλώτων και τη δήλωση του Στρατάρχη ότι δεν έχουμε εδαφικές διεκδικήσεις. Η επανάληψη της θέσης μας για τη μακεδονική μειονότητα έγινε κάπως ευκολότερα αποδεκτή σε συνδυασμό με τα παραπάνω γεγονότα. Ο πρεσβευτής των ΗΠΑ στην Αθήνα πιστεύει ότι σύντομα θα αποκατασταθεί η σιδηροδρομική συγκοινωνία με τη Θεσσαλονίκη. Το ελληνικό σιδηροδρομικό δίκτυο για τη Γευγελή βρίσκεται σε καλή κατάσταση. Όσον αφορά το δικό μας, του είπα πως έχω την εντύπωση ότι και αυτό είναι σε καλή κατάσταση.

2. Μου επέστησε την προσοχή ότι ο ραδιοφωνικός σταθμός του Βελιγραδίου στις εκπομπές του στην ελληνική γλώσσα μεταδίδει άρθρα από την εφημερίδα «Η Φωνή των Αιγαιατών» την οποία εκδίδουν οι πρόσφυγες από την Ελλάδα. Συχνά τα άρθρα αυτά είναι ιδιαίτερος αιχμηρά και προσβάλλουν την ελληνική κυβέρνηση. Με προειδοποιεί επ' αυτού γιατί θεωρεί ότι αυτό θα μπορούσε να προκαλέσει δυσκολίες με την Ελλάδα. Προσέθεσε ότι η σύνταξη και η μετάδοση τέτοιων άρθρων στη μακεδονική γλώσσα μπορεί ακόμα να δικαιολογηθεί με κάποιον τρόπο, αλλά όταν γίνεται στα ελληνικά μόνο ένταση μπορεί να προκαλέσει.

Του απάντησα, έχοντας ρίξει μία πρόχειρη ματιά στο κείμενο ενός τέτοιου άρθρου που μου έφερε, ότι συμφωνώ πως το αποτέλεσμα αυτών των εκπομπών μπορεί να είναι ανεπιθύμητο. Υποσχέθηκα ότι θα συζητήσω με τον ραδιοφωνικό σταθμό του Βελιγραδίου.

[...]

Κοινοποιήθηκε:

Στον Στρατάρχη

Στον βοηθό Βεϊβόντα

Στον βοηθό Τσίτσμιλ

Στον βοηθό Γιοβάνοβιτς

Στον φάκελο των σημειωμάτων

Πηγή: APR, 1-3-b/791.

Υπηρεσιακό σημείωμα του υφυπουργού Εξωτερικών Λέον Ματές για τη συνομιλία του με τον Έλληνα πρέσβη, Σπύρο Καπετανίδη, αναφορικά με την έλευση της γιουγκοσλαβικής στρατιωτικής αντιπροσωπείας στην Αθήνα στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων για τη σύναψη τριμερούς αμυντικής συμμαχίας μεταξύ Ελλάδας, Γιουγκοσλαβίας και Τουρκίας

Αυστ. Εμπ. 1597

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Για τη συνομιλία του υφυπουργού Εξωτερικών Λέον Ματές με τον Έλληνα πρέσβη Καπετανίδη στο Μπλεντ στις 21 Ιουλίου 1952

Ήρθε κατόπιν δικού του αιτήματος.

1/ Με ρώτησε εάν μπορώ να του ανακοινώσω κάτι πιο συγκεκριμένο για την έλευση της στρατιωτικής μας αντιπροσωπείας στην Ελλάδα.

Του απάντησα ότι η αντιπροσωπεία δεν θα μπορέσει να έρθει πριν τον Σεπτέμβριο και ότι επικεφαλής της θα είναι ένας υψηλόβαθμος στρατιωτικός και ότι κατά πάσα πιθανότητα συνολικά θα είναι τρία άτομα, ίσως και περισσότερα. Του ζήτησα να πει στον στρατιωτικό του ακόλουθο να συνεννοηθεί/επικοινωνήσει με το Γενικό Στρατηγείο αναφορικά με/για τις λεπτομέρειες.

Με ευχαρίστησε για τις πληροφορίες και με ρώτησε πως πάει η υπόθεση με τους Τούρκους και εάν εμείς θεωρούμε ότι η ίδια αντιπροσωπεία θα μπορούσε ή όχι να μεταβεί εν συνεχεία στην Άγκυρα.

Του απάντησα ότι θα ενημερώσω τον Τούρκο πρέσβη για την απόφασή που θα λάβουμε βασιζόμενοι στις αρχές μας, αλλά ότι προς το παρόν μπορώ να πω ότι αμφιβάλλω ότι η ίδια αντιπροσωπεία θα μπορούσε να πάει αμέσως μετά στην Άγκυρα.

2/ Ρώτησε τι γίνεται με το υπόμνημα για την τριμερή συνεργασία. Από τη συνομιλία του με κάποιον πρέσβη/ δεν ανέφερε για ποιον πρόκειται, αλλά υποθέτω ότι πρόκειται για τον Άλλεν / έμαθε

ότι υφίστανται κάποιες δυσκολίες οι οποίες ουσιαστικά προέκυψαν διότι η υπόθεση ανατέθηκε σε τεχνοκράτες και δεν ζητήθηκε η συνδρομή των πρέσβων. Ωστόσο, λέει ο Καπετανίδης, ο ίδιος πρέσβης είναι πεπεισμένος ότι η συζήτηση αυτή για την ανταλλαγή υπομνημάτων θα έχει αίσιο τέλος και ότι όλα θα πάνε καλά.

Του απάντησα ότι πιστεύω πως το ζήτημα της τριμερούς συνεργασίας θα λυθεί με ικανοποιητικό τρόπο.

3/ Ρώτησε εάν υπάρχουν νεότερα όσον αφορά την Τεργέστη και εάν διεξάγουμε διαπραγματεύσεις με τους Ιταλούς. Του είπα ότι δεν υπάρχει κάτι καινούριο και του εξέθεσα τη θέση μας όπως και τη συμπεριφορά των Ιταλών στην Τεργέστη.

Ματές

Κοινοποιήθηκε:

Στον σύντροφο Στρατάρχη,

Στον σύντροφο Κάρντελ,

Στον σύντροφο Μιτσούνοβιτς,

Στον σύντροφο Τσρνόμπρι

Στον σύντροφο Τζέρτζα,

Στον σύντροφο Βούτσινιτς,

Στο άκρως εμπιστευτικό αρχείο

Από ένα αντίγραφο στους συντρόφους Κότσα Πόποβιτς και Ιβάν Γκόσνιακ.

Πηγή: APR, 1-3-b/286.

Σημείωμα του Βλάχοβιτς για τη συνάντησή του με τον Έλληνα πρέσβη στο Βελιγράδι, Καπετανίδη, στην οποία συζητήθηκαν ορισμένες λεπτομέρειες αναφορικά με τη σύμπτυξη τριμερούς αμυντικής συμμαχίας Ελλάδας, Τουρκίας και Γιουγκοσλαβίας, η στάση της Ιταλίας, το ζήτημα του αρχιεπισκόπου Στέπινατς, κ.ά.

Σημείωμα

Για τη συνομιλία του συντρόφου Βλάχοβιτς με τον Έλληνα πρέσβη κ. Καπετανίδη, 29 και 30 Δεκεμβρίου (1952) στις 11.

Ήρθε κατόπιν δικού του αιτήματος.

Θεώρησε αναγκαίο, μετά την επιστροφή του από την Ελλάδα, να έρθει στο Υπουργείο και να εκθέσει τις παρατηρήσεις του. Το είχε υποσχεθεί και στον Μπέμπλερ, αλλά δεν τον βρήκε στο Βελιγράδι. Από τις συζητήσεις που είχε με τον βασιλιά, τον Παπάγο, τον υπουργό Εξωτερικών, αλλά και με το Γενικό Επιτελείο αποκόμισε την εντύπωση ότι το ζήτημα της περαιτέρω ανάπτυξης της συνεργασίας βρίσκεται σε πολύ καλό δρόμο. Επίσης, πιστεύει ακόμα ότι η διπλωματία έχει ολοκληρώσει τον ρόλο της και ότι τώρα είναι η σειρά των στρατιωτικών και των οικονομολόγων να καθορίσουν τα κοινά καθήκοντα.

Ήθελε να επισημάνει ότι ο δικός τους υπουργός Εξωτερικών ενημέρωσε τον Ντε Γκασπέρι για το επίπεδο της συνεργασίας και ότι, με αυτή την αφορμή, δήλωσε πως είναι συμφέρον και της Ιταλίας να χαιρετήσει αυτή τη συνεργασία και ότι δεν πρέπει να ξενίζει τους Ιταλούς ότι η συνεργασία με τη Γιουγκοσλαβία είναι στενότερη απ' ό,τι η συνεργασία με την Ιταλία. Ο Ντε Γκασπέρι υποσχέθηκε (όπως λέει ο Καπετανίδης) ότι από την πλευρά του θα διάκειται πάντα θετικά έναντι αυτής της συνεργασίας και ότι θα τοποθετηθεί δημόσια επ' αυτού. Σε αυτό το σημείο διέκοψα τον λόγο του Καπετανίδη, κάνοντας μία παρεμβολή για να πω ότι για τις βαλκανικές χώρες δεν είναι τόσο σημαντικό τι θα ειπωθεί δημόσια, όσο τι θα γίνει συγκεκριμένα μετά τις δημόσιες δηλώσεις. Εμείς εδώ είχαμε μέχρι στιγμής άσχημη εμπειρία.

Ο Καπετανίδης ήθελε ακόμη να υπογραμμίσει ότι επείγονταν να αφιχθεί η στρατιωτικής μας αντιπροσωπεία όσο το δυνατόν νωρίτερα, «πριν από την επίσκεψη που θα έχουμε τον Ιανουάριο». Μολονότι δεν ήθελε να το δηλώσει ρητά, ήταν υπαινιγμός για την επίσκεψη του Ντε Γκασπέρι. Έδωσε

ιδιαίτερη προσοχή σε αυτό το ζήτημα προκειμένου να εξηγήσει για ποιο λόγο υπάρχει τόση βιασύνη και ότι αυτό για μας μπορεί να μην είναι απολύτως κατανοητό.

Ρωτά εάν είμαστε ικανοποιημένοι από την παραμονή της τουρκικής στρατιωτικής αντιπροσωπείας. Του απάντησα καταφατικά.

Στη συνέχεια έθεσε το ζήτημα των συνομιλιών μας με τον στρατηγό Χορς και ρωτά εάν θα μπορούσε να λάβει λεπτομερέστερες πληροφορίες. Του έδωσα εξηγήσεις για τις αποφάσεις των τεσσάρων κυβερνήσεων και τη θέση της δική μας κυβέρνησης να ενημερώσουμε ξεχωριστά Έλληνες και Τούρκους. Επειδή δεν είχα στα χέρια μου το κείμενο της ανακοίνωσης, όρισα τη συνάντηση μαζί του μεθαύριο (30 Δεκεμβρίου).

Στην πορεία της συζήτησης έθεσε το ζήτημα του Στέπινατς, σημειώνοντας ότι ο ίδιος προσωπικά δεν καταλαβαίνει ορισμένα πράγματα και ότι το ίδιο ισχύει και για το διπλωματικό σώμα, αλλά και για την Ελλάδα.

Στάθιχα περισσότερο στην απάντηση αυτής της ερώτησης, εξηγώντας ότι δεν πρόκειται για θρησκευτικό ζήτημα, αλλά στην πραγματικότητα για μία πολιτική εναντίον της Γιουγκοσλαβίας. Του εξήγησα λεπτομερώς το σχέδιο του Βατικανού, κατά τη διάρκεια του πολέμου, για τη δημιουργία μιας παραδουνάβιας ομοσπονδίας καθολικών χωρών. Βάσει αυτού του σχεδίου η Γιουγκοσλαβία θα διαμελιζόταν. Θεωρώ ότι μία τέτοια πολιτική είναι αντίθετη και με τα ελληνικά συμφέροντα, διότι αυτό θα ενίσχυε την όρεξη ιταλικών ιμπεριαλιστικών κύκλων για εντονότερη ανάμειξη στις βαλκανικές υποθέσεις, ενώ επίσης θα διευκόλυνε και το έργο του σοβιετικού επεκτατισμού.

Μετά τα όσα του εξέθεσα, είπε ότι θα έπρεπε για αυτά τα πράγματα να γράφουμε περισσότερο και ότι αυτή την άποψη τόσο αυτός προσωπικά, όσο και οι ιθύνοντες κύκλοι στην Ελλάδα μπορούν να την αποδεχθούν και να την εκλάβουν ως απολύτως σωστή.

Στη συνέχεια της συζήτησης, στις 30 Δεκεμβρίου, του έδωσα ένα αντίγραφο της ανακοίνωσης των τεσσάρων κυβερνήσεων. Αμέσως μόλις διάβασε την ανακοίνωση είπε ότι οι τρεις κυβερνήσεις ήδη κοινοποίησαν στην ελληνική κυβέρνηση το κείμενο και ότι έδωσαν επίσης και ορισμένες προφορικές επεξηγήσεις. Ρώτησε εάν μπορούμε και εμείς να του δώσουμε ορισμένες συμπληρωματικές πληροφορίες. Του απάντησα κατά το πνεύμα της συζήτησης του Μπέμπλερ με τον Τούρκο πρέσβη.

Από την αρχική του απάντηση «ότι αυτός και ορισμένοι ελληνικοί κύκλοι δεν καταλαβαίνουν για ποιον λόγο αποδεχόμαστε στρατιωτικές συμφωνίες, αλλά δεν θέλουμε να ενταχθούμε σε πολιτικές» φαίνεται περίπου τι είδους εξηγήσεις δόθηκαν στους Έλληνες με το κείμενο της συμφωνίας.

Του απάντησα ότι δεν καταλαβαίνω το ερώτημα. Η αλήθεια είναι ότι βρίσκομαι λίγο καιρό στο χώρο της διπλωματίας και δεν έχω μεγάλη διπλωματική εμπειρία, αλλά, από όσο καταλαβαίνω, τις στρατιωτικές συμφωνίες δεν μπορούμε να τις διαχωρίσουμε από τις πολιτικές, διότι αυτά τα δύο ζητήματα είναι αλληλένδετα.

Τον παρακάλεσα να μου θέσει επ' ακριβώς την ερώτηση, καθώς πρόκειται για μία ανοιχτή συζήτηση.

Μου απάντησε «ας πάρουμε το ζήτημα της ένταξης στο Ατλαντικό Σύμφωνο και της πολιτικής υποχρέωσης που απορρέει από τη συμμετοχή σε αυτό. Η Ελλάδα είναι μέλος του Συμφώνου και έχει συγκεκριμένες υποχρεώσεις»

Του είπα πως θα περίμενα από τον κύριο Καπετανίδη ότι θα μπορούσε να διευκρινίσει και να εξηγήσει αυτό το ζήτημα, ακριβώς όπως και εμείς, ειδικά σε εκείνους τους κύκλους στην Ελλάδα οι οποίοι ακόμα δεν έχουν αντιληφθεί για ποιο λόγο δεν είμαστε μέλος του Ατλαντικού συμφώνου, διότι τον θεωρούμε άριστο γνώστη των εδώ συνθηκών και διότι δύναται να γνωρίζει τις δηλώσεις του Στρατάρχη Τίτο και του Καρντέλ σχετικά με το ζήτημα αυτό. Για εμάς δεν αποτελεί ιδιαίτερο εμπόδιο το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι μέλος του Συμφώνου, προκειμένου να αναπτύξουμε μαζί της στενή συνεργασία. Θεωρώ ότι για τη συνεργασία ούτε και αυτούς τους ενοχλεί το γεγονός ότι εμείς δεν είμαστε μέλος του Συμφώνου, διότι υπάρχει αμοιβαίο συμφέρον. Έτσι λοιπόν το ερώτημα αυτό, υπό το φως των πρακτικών αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί και που πρόκειται να επιτευχθούν, είναι άνευ σημασίας.

Στη συνέχεια συμφώνησε ότι η θέση μας σε περίπτωση τοπικού πολέμου έναντι ενός και μόνο κράτους είναι ταυτόσημη με αυτή της Ελλάδας, διότι εάν στην Ελλάδα ετίθετο το ίδιο ζήτημα, θα το απέρριπτε ως ανούσια υπόθεση.

Έπειτα ανακοίνωσε ότι στις αρχές Ιανουαρίου θα έρθει μία ομάδα Ελλήνων αξιωματικών με επικεφαλής έναν στρατηγό.

Ρώτησε για την ημερομηνία της επίσκεψης του Τούρκου υπουργού Εξωτερικών.

Κοινοποιήθηκε:

Στο πολιτικό γραφείο του Στρατάρχη

Στο πολιτικό γραφείο του Κάρντελ

Στο πολιτικό γραφείο του Κ. Πόποβιτς

Βλάχοβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του Τσρνόμπριε

Στη Β' πολιτική διεύθυνση

Στην πρεσβεία στην Αθήνα

Στο αυστηρώς εμπιστευτικό αρχείο

Πηγή: APR, 1-3-b/286.

Σημείωμα του Υπουργείου Εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας για την εξέλιξη των ελληνογιουγκοσλαβικών σχέσεων (χωρίς ημερομηνία, αλλά εντός του 1952, πριν όμως από το Νοέμβριο του 1952, εκλογική νίκη του Παπάγου)

ΕΛΛΗΝΟΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Οι Έλληνες δημοκράτες, αν και λαβωμένοι μετά από δύο απελευθερωτικούς πολέμους, κατάφεραν στις εκλογές του 1950, παρά τον τρόμο και την πίεση, να φέρουν στην εξουσία πιο φιλελεύθερα και πιο δημοκρατικά στοιχεία με τα οποία δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες συνθήκες για προσέγγιση και συνεργασία με τη χώρα μας. Με την εξομάλυνση των σχέσεων και την ανταλλαγή πρεσβευτών άρχισε μία περίοδος ιδιαίτερα γόνιμης συνεργασίας και ολοένα στενότερης προσέγγισης. Εντός του 1951 συνήφθησαν συμφωνίες για τις σιδηροδρομικές, ταχυδρομικές, τηλεφωνικές και τηλεγραφικές επικοινωνίες. Λίγο αργότερα συνήφθη συμφωνία για την εναέρια κυκλοφορία και τον Απρίλιο του 1951 εμπορική συμφωνία, η οποία προσφάτως ανανεώθηκε. Όλες αυτές οι συμφωνίες εφαρμόζονται κανονικά. Υπάρχει, επίσης, θέληση από την πλευρά μας η αμαξοστοιχία του Symplon-Express να διέρχεται από τη Θεσσαλονίκη και όχι από τη Σόφια. Είμαστε πρόθυμοι να υποστηρίξουμε τη μελλοντική πορεία της Ελλάδας προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η καλοπροαίρετη προσέγγιση των επίμαχων ζητημάτων, όπως αυτών των Ελληνοπαίδων, των Ελλήνων στρατιωτών και άλλων λεπτών ζητημάτων, είναι επίσης ένδειξη καλής θέλησης από την πλευρά μας προκειμένου η προσέγγιση των δύο χωρών να εξελιχθεί ικανοποιητικά. Σε αυτό το πνεύμα, αλλά και στο πνεύμα του ψηφίσματος του ΟΗΕ, η Γιουγκοσλαβία έλαβε αποφασιστικά μέτρα για την επιστροφή των παιδιών στην Ελλάδα. Μέχρι στιγμής έχουν επιστραφεί στους γονείς τους 470 παιδιά, ενώ στον Καναδά, την Αυστραλία και τη Γαλλία έχουν σταλεί 60 παιδιά. Παρά τις ειλικρινείς προσπάθειες που καταβάλλει ο δικός μας Ερυθρός Σταυρός, υφίστανται ακόμα ορισμένες δυσκολίες που

εμποδίζουν το έργο του. Η σημαντικότερη από αυτές είναι τα ανακριβή και ασαφή έγγραφα των παιδιών που παρέδωσε ο ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, κάτι που κατέστησε δυσκολότερη την ανεύρεση των παιδιών (αναζητείται παιδί που ζει με τους γονείς του στη Γιουγκοσλαβία, κ.ά)

Δεδομένου ότι μεγάλος αριθμός παιδιών ζουν με τους γονείς τους στη Γιουγκοσλαβία, ο αριθμός των παιδιών που πρόκειται να επιστρέψουν στην Ελλάδα είναι πολύ μικρότερος από αυτόν που επιθυμούμε να παρουσιάσουν τόσο ο ελληνικός Τύπος, όσο και η ελληνική κυβέρνηση.

Το ζήτημα της επιστροφής των στρατιωτών έχει επίσης λυθεί επαρκώς.

Εκτός από αυτά, ήδη υπήρξαν το 1951 οι πρώτες επαφές στον πολιτιστικό τομέα (ανταλλαγή μουσικών και υπολοίπων καλλιτεχνών, ταινιών κ.ά.). Οι ανταλλαγές αυτές, λίγο αργότερα, επεκτάθηκαν στους τομείς της προπαγάνδας και του αθλητισμού (επίσκεψη ποδοσφαιριστών, καλαθοσφαιριστών, δημοσιογράφων κ.ά). Αναμφισβήτητα, τη μεγαλύτερη επιτυχία είχαν τα χορευτικά συγκροτήματα παραδοσιακών χορών.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι όλες αυτές οι αποστολές έτυχαν εξαιρετικής υποδοχής. Στο μεγαλύτερο μέρος των εκδηλώσεων παρευρέθησαν και οι αντιπρόσωποι της κυβέρνησης, γεγονός που καταδεικνύει τη σημασία που αποδίδουν οι επίσημοι κύκλοι στην προσέγγιση των δύο χωρών. Η αθλητική μας αποστολή, πέρα από τα περίπου 20 βραβεία που κέρδισε, έλαβε και το βραβείο Γλαστήρα-Βενιζέλου.

Η συνεργασία στον κλάδο των κτηνιατρικών και μετεωρολογικών υπηρεσιών, κ.α. θα πρέπει να θεωρείται ως ένα γεγονός που μαρτυρεί την περαιτέρω ανάπτυξη των σχέσεών μας.

Οι εργασίες για τη χάραξη της συνοριακής γραμμής θα αρχίσουν την 1η Αυγούστου. Έχει προγραμματιστεί κοινή συνεδρίαση στη Θεσσαλονίκη για τη διευθέτηση του ζητήματος του ποταμού Σακουλέβα. Επίσης, έχει υπογραφεί σύμβαση για τον τουρισμό και τη λειτουργία της λεωφορειακής γραμμής Αθήνας-Ντουμπρόβνικ. Οι εργασίες που πρέπει να λάβουν χώρα το συντομότερο δυνατό για την επαναλειτουργία της γιουγκοσλαβικής ζώνης στη Θεσσαλονίκη θα συμβάλουν περισσότερο στις (καλές) σχέσεις των χωρών μας.

Η επίσκεψη της αντιπροσωπείας του ελληνικού κοινοβουλίου έχει ιδιαίτερη σημασία στην προσπάθεια της περαιτέρω ανάπτυξης των σχέσεων, καθώς λειτουργεί ως στοιχείο επιβεβαίωσης των

όσων έχουν επιτευχθεί, αλλά πολύ περισσότερο ανοίγει μία προοπτική για τη δημιουργία/γέννηση μίας βαθιάς και ειλικρινούς φιλίας.

Όσον αφορά τη μακεδονική μειονότητα (η οποία σύμφωνα με ελλιπή στοιχεία αριθμεί περίπου 100.000 Μακεδόνες), η ελληνική κυβέρνηση αρνείται την ύπαρξή της και τονίζει τον ελληνικό χαρακτήρα της Μακεδονίας, αποκαλώντας τους Μακεδόνες σλαβόφωνους Έλληνες. Η θέση της μειονότητάς μας είναι πολύ δύσκολη. Η οικονομική κατάσταση, η τρομοκρατία και άλλες μορφές πολιτικής πίεσης έχουν οδηγήσει (τη μειονότητα) στη μετανάστευση στην Αμερική, τον Καναδά και την Αυστραλία. Σύμφωνα με ελλιπή στοιχεία μέχρι στιγμής έχουν μεταναστεύσει περίπου 10.000 Μακεδόνες. Έτσι κι αλλιώς, ο πληθυσμός αυτός εδώ και αιώνες έχει βιώσει την τρομοκρατία και την απειθοποίηση, αλλά ακόμη και σήμερα διατηρεί τη δύναμή του και την αντοχή του έναντι της ξένης κυριαρχίας. Αυτό, άλλωστε, μαρτυρεί και ο ένοπλος αγώνας του που απέδειξε ότι ο πληθυσμός αυτός έχει δεσμούς αίματος με τη Γιουγκοσλαβία.

Ο ρόλος της Ελλάδας στο Ατλαντικό Σύμφωνο και στην εξέλιξη του αγώνα των Αγγλο-Αμερικανών για επιρροή στη Μεσόγειο και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια, όπως και η στρατηγική της θέσης στη Χερσόνησο την ωθούν σε συνεργασία με τη Γιουγκοσλαβία. Η συνεργασία αυτή αποτελεί παράγοντα που ισχυροποιεί τη θέση της κυβέρνησης και ενισχύει την εθνική ανεξαρτησία της Ελλάδας.

Η θέση αυτή της Ελλάδας της επιβάλλει αντικειμενικά τη συνεργασία με τη Γιουγκοσλαβία σε στρατιωτικό επίπεδο. Παρά την παλαιότερη έλλειψη κατανόησης για την ιδιάζουσα θέση μας, και επομένως την αξίωση τους να προσχωρήσουμε σε κάποιο σύμφωνο, σήμερα μπορούμε πια να πούμε ότι στην Ελλάδα υπάρχει προθυμία για συνεργασία σε αυτό το πνεύμα και στο βαθμό που ταυτίζεται με την άποψή μας. Η ουσία, δηλαδή, δεν έγκειται στη δημιουργία και την υπογραφή κάποιου στρατιωτικού συμφώνου (για το οποίο πάντα υπάρχει χρόνος σε περίπτωση επίθεσης), αλλά στην ανάπτυξη συνεργασίας και κατανόησης σε όλα τα πεδία των διεθνών σχέσεων - στη δημιουργία στενών, φιλικών σχέσεων καλής γειτονίας.

Στην πραγματοποίηση αυτής της συνεργασίας συνεισέφερε τα μέγιστα η κυβέρνηση Πλαστήρα-Σοφούλη. Ο Πλαστήρας πολλές φορές εξέφρασε την επιθυμία του για στενή συνεργασία και φιλία με τη Γιουγκοσλαβία. Αυτό μαρτυρούν οι δηλώσεις του και τα σχόλιά του στον ελληνικό Τύπο, ειδικά με αφορμή τις ευχές που του έστειλε ο πρόεδρος Τίτο για καλή ανάρρωση.

Η αντιπολίτευση του Παπάγου, εντούτοις, γνωρίζοντας ότι η Ελλάδα είναι από στρατηγικής και γεωγραφικής άποψης συνδεδεμένη με τη Γιουγκοσλαβία, ειδικά από στρατηγικής, και ότι η επιτυχής άμυνα της Ελλάδας χωρίς τη Γιουγκοσλαβία είναι αδύνατη, επίσης αναγνωρίζει ότι η συνεργασία είναι αναγκαία και εκφράζεται θετικά για την ενίσχυση της φιλίας μεταξύ των δύο χωρών. Η αντιπολίτευση αυτή, η οποία αντιπροσωπεύει επί της ουσίας τα συμφέροντα της μεγαλοαστικής τάξης, αν και αποτελεί ιδεολογικό αντίπαλο της Γιουγκοσλαβίας καταφέρεται σε γενικές γραμμές εναντίον της χώρα μας στο βαθμό κυρίως που στη Γιουγκοσλαβία βλέπει και αισθάνεται έναν παράγοντα που ενισχύει τη θέση της σημερινής κυβέρνησης.

Τα έως τώρα αποτελέσματα των ελληνογιουγκοσλαβικών σχέσεων αποδεικνύουν περίτρανα ότι με την Ελλάδα μπορεί να πραγματοποιηθεί στενότερη φιλία παρά την ύπαρξη ορισμένων άλυτων ζητημάτων, των δολοπλοκιών της Ιταλίας και του Βατικανού και των αγγλικών σχεδίων. Η επίσκεψη της αντιπροσωπείας του δικού μας κοινοβουλίου θα είναι ακόμα μία συμβολή στην επίτευξη της ελληνογιουγκοσλαβικής φιλίας.

Πηγή: APR, 1-3 b/286

Σημείωμα για τη συνομιλία Τίτο-Καραμανλή, που πραγματοποιήθηκε στις 27 Ιουλίου 1956 από τις 17:30 ως τις 20:30 στη βίλα “Μον Ρεπό” παρουσία του βασιλιά Παύλου, του διαδόχου Κωνσταντίνου, του υπουργού Προεδρίας Κωνσταντίνου Τσάτσου και του πρεσβευτή Μίσα Παβίτσεβιτς

[...]

Πρόεδρος Τίτο: [...] Στη συνομιλία με τους Ρώσους έθεσα και το ζήτημα του Βαλκανικού Συμφώνου. Οι Δυτικοί πιστεύουν ότι το ΒΣ είναι μπελάς για τους Ρώσους. Ωστόσο, αυτοί (ενν. οι Ρώσοι) δεν έχουν τίποτα εναντίον του ΒΣ ως παράγοντα ειρήνης και οικονομικοπολιτικής και πολιτιστικής συνεργασίας στα Βαλκάνια.

Οι Ρώσοι θα επιθυμούσαν τη βελτίωση των σχέσεων με την Ελλάδα, ακόμα και με την Τουρκία, αν και αυτό (δηλαδή οι σχέσεις με την Τουρκία) είναι πιο δύσκολο.

Θεωρώ ότι η ύπαρξη του ΒΣ είναι ο μοναδικός τρόπος προκειμένου οι τρεις χώρες να μπορέσουν να συνεργαστούν με βάση την αρχή της ειλικρινούς συνύπαρξης και να πετύχουν την υπέρβαση του ανταγωνισμού που υπάρχει μεταξύ κάποιων μελών του.

Οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Γιουγκοσλαβίας είναι καλές, αλλά όχι και μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Ούτε και οι σχέσεις της Γιουγκοσλαβίας με την Τουρκία είναι οι καλύτερες δυνατές. Γι' αυτό θα έπρεπε να εργαστούμε για την ενεργοποίηση της βαλκανικής συνεργασίας.

Καραμανλής: Η Ελλάδα εργάζεται προς αυτήν την κατεύθυνση.

Πρόεδρος Τίτο: Όσον αφορά τις σχέσεις της Γιουγκοσλαβίας με τη Δύση, οι Ρώσοι δεν είναι αρνητικοί, αντιθέτως, θεωρούν ότι η Γιουγκοσλαβία μπορεί να βελτιώσει τις σχέσεις της με τη Δύση διότι αυτό ωφελεί την υπόθεση της ειρήνης. Δεν είναι αρνητικοί ούτε στην αμερικανική βοήθεια προς τη Γιουγκοσλαβία καθώς εκτιμούν ότι έτσι θα αποφευχθεί ο πόλεμος.

Αυτή η θέση αποτέλεσε έκπληξη και για μας. Αναμέναμε ότι αυτό το ζήτημα θα αποτελούσε αντικείμενο συζητήσεων. Περιμέναμε να γίνει συζήτηση γι' αυτό το ζήτημα.

Ο εξοπλισμός με συμβατικά όπλα δεν είναι πλέον επικίνδυνος γιατί είναι πλέον ξεπερασμένα, αλλά ένας πόλεμος με πυρηνικά όπλα θα ήταν καταστροφικός.

Καραμανλής: Πως είναι δυνατόν να ρυθμιστεί κατά τη γνώμη σας το ζήτημα του ΒΣ;

Πρόεδρος Τίτο: Δεν είναι εύκολο! Η Τουρκία έχει τις δικές της πολιτικές αντιλήψεις, οι οποίες διαφέρουν και από τις ελληνικές και από τις γιουγκοσλαβικές. Έχει επεκτατικές τάσεις.

Ωστόσο, θα έπρεπε να κάνουμε κάτι για την προσέγγιση Ελλάδας-Τουρκίας. Είμαι έτοιμος να αναλάβω κάποια πρωτοβουλία με τον Μπαγιάρ με σκοπό να εξομαλυνθούν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις. Με τον Μεντερές δεν θα μπορούσα να το κάνω. Παρ' όλα αυτά, εάν η Τουρκία δεν ενθαρρύνονταν από ορισμένες Μεγάλες Δυνάμεις, δεν θα μπορούσε να ασκεί τέτοια αδιάλλακτη πολιτική.

Καραμανλής: Αυτό είναι που επιδεινώνει το πρόβλημα.

Πρόεδρος Τίτο: Δυστυχώς, υπερβαίνει τα όρια των ελληνοτουρκικών σχέσεων και προσλαμβάνει ευρύτερες διαστάσεις. Οι τουρκικές επιδιώξεις συμπίπτουν με τα αγγλικά συμφέροντα. Ο ρόλος της Τουρκίας στη Μέση Ανατολή συμφέρει την Αγγλία διότι παρέχει υποστήριξη στο βρετανικό σύστημα σε εκείνη την περιοχή (δεν πρόκειται για πλατωνική σχέση). Στο δίκαιο αγώνα της Ελλάδας για το Κυπριακό ζήτημα το πιο σημαντικό είναι ο ηθικός παράγοντας. Θα πρέπει να δράσετε μέσω του ΟΗΕ, αλλά σταδιακά, σε λογικά χρονικά όρια και με την προβολή μικρών λογικών απαιτήσεων να φθάσετε βαθμηδόν στην οριστική λύση.

Όσον αφορά τη διεξαγωγή του αγώνα στην Κύπρο εκφέρει την άποψη ότι μία ένοπλη εξέγερση θα ήταν αδύνατη και καταδικασμένη να αποτύχει διότι το νησί μπορεί εύκολα να αποκλεισθεί.

Θέτει το ερώτημα εάν θα ήταν εφικτό να αποφευχθεί η ένοπλη δράση και από τις δύο πλευρές προκειμένου να διεξαχθούν διαπραγματεύσεις σε ειρηνική ατμόσφαιρα.

Καραμανλής: Βεβαιώνει τον Πρόεδρο ότι η κυβέρνηση δεν έχει καμία σχέση με τον ένοπλο αγώνα στην Κύπρο, αλλά προσθέτει ότι κανείς δεν θα τολμούσε να δώσει τέτοιες συμβουλές (διακοπή του αγώνα), ούτε να αναλάβει την ευθύνη ότι δεν θα συμβεί τίποτα στους Κύπριους πατριώτες εάν σταματήσει η αντίσταση.

Η Ελλάδα ζήτησε διάλογο για την Κύπρο, αλλά οι Άγγλοι αρνήθηκαν. Τότε οι Κύπριοι άρχισαν την ένοπλη δράση τους. Τώρα είναι δύσκολο να πειστούν ότι οι Άγγλοι θα τους δικαιώσουν. Οι Άγγλοι ζητούν να παραδώσουν τα όπλα, αλλά η Ελλάδα έχει πικρή εμπειρία από την Μεγάλη Βρετανία και τις υποσχέσεις της. Η ελληνική κυβέρνηση δεν επιθυμεί εμπλοκή στον ένοπλο αγώνα, διότι κατανοεί τη βαρύτητα του προβλήματος και τις επιπτώσεις που θα μπορούσε να προκαλέσει. Αλλά είναι ηθικά

υποχρεωμένη να υποστηρίξει τον αγώνα των Κυπρίων. Η Ελλάδα επιμένει μόνο για δίκαιη και τίμια πρόταση. Δυστυχώς η εμπλοκή της Τουρκίας επιδεινώνει το Κυπριακό πρόβλημα.

Η Ελλάδα είναι διατεθειμένη να ικανοποιήσει τρία βασικά αιτήματα της Τουρκίας (στρατηγικό, οικονομικό και το ζήτημα της μειονότητας) με τον εξής τρόπο:

α) η τουρκική μειονότητα: χορήγηση διπλής υπηκοότητας με απαλλαγή από τη στρατιωτική θητεία, αναγνώριση όλων των μειονοτικών δικαιωμάτων με την εγγύηση κάποιου διεθνούς οργανισμού (ΟΗΕ),

β) στρατηγικό: περιορισμός των στρατιωτικών ενεργειών και ελεγχόμενος αφοπλισμός της Κύπρου, (Βασιλιάς Παύλος: στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η Κύπρος ήταν αγγλική βάση εναντίον της Τουρκίας. Είναι μικρότερος ο κίνδυνος για την Τουρκία εάν η Κύπρος τεθεί υπό τον έλεγχο της μικρής Ελλάδας, παρά της Μεγάλης Βρετανίας!)

γ) οικονομικό: δημιουργία ελεύθερου λιμένα στην Κύπρο ή τελωνειακή ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και με την Τουρκία.

Πρόεδρος Τίτο: Οι ΗΠΑ αυτή τη στιγμή βρίσκονται στο πλευρό της Μεγάλης Βρετανίας και εμμέσως της Τουρκίας, διότι θέλουν να έχουν την Τουρκία ως ανάχωμα (εάν γενικά το καταφέρουν) εναντίον της ΕΣΣΔ.

Καραμανλής: Αυτό λέω και εγώ στους Αμερικάνους, αλλά αυτοί αποδίδουν μεγάλη σημασία στο Σύμφωνο της Βαγδάτης.

Πρόεδρος Τίτο: Τα πάντα θα εξαρτηθούν από τις σχέσεις των Μεγάλων Δυνάμεων. Η Τουρκία θα μπορούσε να βρεθεί απομονωμένη κάποια στιγμή.

Το Κυπριακό ζήτημα πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο των διεθνών εξελίξεων και όχι ανεξάρτητα από αυτές. Οι Άγγλοι δεν θα εγκαταλείψουν το ζήτημα και έχουν τα μέσα να το πετύχουν.

Θέλω να είστε απολύτως εχέμυθοι με αυτό που θα σας εκθέσω:

Διαθέτω αρκετά αξιόπιστα στοιχεία για σχέδια απόβασης Τούρκων κομάντο στην Κύπρο. Εφόσον συμβεί κάτι τέτοιο, θα έδινε τη δυνατότητα στους Άγγλους να παρακολουθούν από απόσταση τη σύγκρουση Τούρκων και Ελλήνων, όπως επίσης και ένα νέο πρόσχημα για να παραμείνουν στο νησί.

Καραμανλής: Δηλαδή οι Άγγλοι δεν σκέφτονται διαφορετική λύση;

Πρόεδρος Τίτο: Φαίνεται πως όχι! Στην ελληνική κυβέρνηση απομένει να διασαφηνίσει τα αιτήματά της και να κινητοποιήσει την παγκόσμια κοινή γνώμη.

Καραμανλής: Ναι, αλλά πως θα είναι η κατάσταση στον ΟΗΕ;

Πρόεδρος Τίτο: Πρέπει να προετοιμαστείτε καλά και να διαλέξετε την κατάλληλη στιγμή.

Καραμανλής: Δυστυχώς, δεν μπορούμε να επιλέξουμε. Η επόμενη σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ είναι τον Νοέμβριο. Θα έχουμε τη δική σας υποστήριξη;

Πρόεδρος Τίτο: Δεν θα παραλείψουμε. Θα κάνουμε ό, τι μπορούμε.

Καραμανλής: Εσείς έχετε αρκετούς φίλους.

Πρόεδρος Τίτο: Μπορούμε να κάνουμε και εμείς μερικές προεργασίες. Εγώ συχνά κάνω δηλώσεις και δίνω συνεντεύξεις. Μπορώ να εκθέσω απόψεις σας για το Κυπριακό.

Καραμανλής: Θα μπορούσατε να μας βοηθήσετε, επηρεάζοντας τις αραβικές και τις ασιατικές χώρες. Υπάρχει ήδη μία προδιάθεση, αλλά η συμβουλή σας θα είχε μεγάλη επίδραση.

Πρόεδρος Τίτο: Θα το κάνουμε. Κυρίως γιατί ο λαός της Γιουγκοσλαβίας παρακολουθεί με μεγάλη συμπάθεια τις προσπάθειες της Ελλάδας και τον αγώνα του κυπριακού λαού.

Καραμανλής: Αυτό θα είναι σημαντική βοήθεια για μας. Έχουμε πληροφορίες ότι οι ΗΠΑ θα λάβουν ουδέτερη στάση στο Κυπριακό.

(Ο Παβίτσεβιτς παρακαλεί τον Καραμανλή να γίνει πιο ακριβής, διότι η μέχρι στιγμής στάση των ΗΠΑ ήταν φιλοαγγλική, εάν πρόκειται δηλαδή για υπόσχεση των ΗΠΑ ή για προσδοκία της ελληνικής κυβέρνησης) – ο Καραμανλής εξηγεί ότι υπάρχει η ελπίδα ότι θα αλλάξουν στάση οι ΗΠΑ.

Πρόεδρος Τίτο: Στον ΟΗΕ βρίσκονται τώρα και πέντε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Δεν μπορώ να εγγυηθώ για την ΕΣΣΔ – αυτή ανήκει στις Μεγάλες Δυνάμεις – αλλά ίσως και αυτή. Εμείς θα μπορούσαμε να εξασφαλίσουμε την υποστήριξη των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στο Κυπριακό.

Καραμανλής: Ο Σεπίλωφ μας επιβεβαίωσε ότι η ΕΣΣΔ στηρίζει την αυτοδιάθεση. Ρωτά ποια είναι η στάση της Ινδίας.

Πρόεδρος Τίτο: Αυτό είναι λεπτό ζήτημα. Στο Μπριόνι ο Νεχρού δεν ήταν έτοιμος να αποδεχθεί ούτε το ένα τέταρτο των θέσεών μας για το γερμανικό ζήτημα. Αναφέραμε την Κύπρο. Αλλά αποκόμισα την εντύπωση ότι ο Νεχρού δεν θα ήθελε να καταλήξουμε σε κάτι συγκεκριμένο.

Σε ερώτηση του Καραμανλή, ο Πρόεδρος Τίτο εξηγεί ότι πρόκειται απλά για την εντύπωση που σχημάτισε ο ίδιος και ότι ο Νεχρού δεν είπε κάτι αρνητικό. Ωστόσο, ο Πρόεδρος Τίτο έχει την αίσθηση ότι ο Νεχρού δεν θα ήθελε να χαλάσει τις σχέσεις του με τη Μεγάλη Βρετανία, όσο ακόμα οι σχέσεις με τις

ΗΠΑ είναι άσχημες. Η Ινδία είναι πολύ προσεκτική/επιφυλακτική. Ο Νεχρού συμφωνεί μαζί μας για το Κυπριακό ζήτημα, αλλά φαίνεται ότι δεν θεωρεί σκόπιμο να γίνει δημόσια αναφορά επ' αυτού. Όσον αφορά τον Νάσερ, αυτός είναι απολύτως θετικός και έχει την ίδια άποψη με εμάς.

Καραμανλής: Προσπαθούμε να βελτιώσουμε τις σχέσεις με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Με τον Σεπλιωφ ανταλλάξαμε ειλικρινώς τις απόψεις μας. Η επίσκεψη αυτή σηματοδοτεί την αρχή της βελτίωσης των σχέσεων με την ΕΣΣΔ και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, με εξαίρεση τη Βουλγαρία και την Αλβανία.

Η Ελλάδα θεωρεί ότι το ΒΣ είναι χρήσιμο και η επιθυμία της ελληνικής κυβέρνησης είναι η αναβίωσή του. Ωστόσο, αυτό εξαρτάται από τη μελλοντική στάση της Τουρκίας. Η Ελλάδα θα τηρήσει συμφιλιοτική στάση στο Κυπριακό. Εφόσον δεν γίνουν αποδεκτά σημαντικά αιτήματα της Ελλάδας, τότε οφείλει να πάει στον ΟΗΕ.

Θεωρεί ότι δεν χρειάζεται να μιλήσουμε για τις ελληνογιουγκοσλαβικές σχέσεις, διότι αυτές είναι «η ραχοκοκαλιά της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής».

Το Βαλκανικό Σύμφωνο έχει απονεκρωθεί λόγω του Κυπριακού. Θα σας παρακαλούσαμε να καταβάλετε και σεις προσπάθειες ώστε να βρούμε μία λύση με την Τουρκία. Το Κυπριακό αποτελεί μέρος της δουλειάς σας για την εξασφάλιση της ειρήνης στον κόσμο.

Πρόεδρος Τίτο: Θα εκθέσω τη θέση σας στον Μπαγιάρ σε προσωπική επιστολή, αφού εκθέσουμε άλλωστε δημόσια την άποψή μας στον ΟΗΕ. Γι' αυτό είναι προτιμότερο να κάνουμε νωρίτερα μία προεργασία. Θα τονίσω ότι πρέπει να προσεγγίσουμε το πρόβλημα ρεαλιστικά.

Η συνομιλία ολοκληρώθηκε με τη δήλωση του Καραμανλή ότι θα ετοιμάσει για τον Πρόεδρο ένα αναλυτικό υπόμνημα σχετικά με το Κυπριακό ζήτημα.

Πηγή: ΑJBΤ, ΚΡΡ 1-2/8, Grčka.

Υπηρεσιακό σημείωμα του Γιουγκοσλάβου πρέσβη, Μίσα Παβίτσεβιτς, για τη συνομιλία που είχε με τον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών, Ευάγγελο Αβέρωφ, αναφορικά με το ζήτημα του αφοπλισμού, το οποίο συζητήθηκε στη Σύνοδο των υπουργών Εξωτερικών του ΝΑΤΟ στη Βόννη

Αρ. 110

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Για τη συνομιλία του πρεσβευτή Μίσα Παβίτσεβιτς με τον υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας, Αβέρωφ στις 9 Μαΐου 1957

Σχετικά με τη Σύνοδο των υπουργών (Εξωτερικών) του ΝΑΤΟ στη Βόννη. Ο Αβέρωφ έδωσε την πληροφορία ως «top secreete»/ «άκρως απόρρητη», μόνο για τη γιουγκοσλαβική ηγεσία και με την παράκληση να μην αναφερθεί το όνομά του σε σχέση με τα παρακάτω:

- 1) Ο εξοπλισμός με συμβατικά όπλα δεν θα μειωθεί «tres serieusement» (πολύ σοβαρά ΣτΜ). Ωστόσο, αυτός ο εξοπλισμός έχει υπέρογκο κόστος. Εάν πρέπει να υπερασπίσουμε ολόκληρη την επικράτεια του ΝΑΤΟ θα έπρεπε να έχουμε αρκετά ισχυρά συμβατικά όπλα για να χτυπήσουμε την ΕΣΣΔ (σε περίπτωση σοβιετικής επίθεσης). Εντούτοις, η απόκτηση τόσο υψηλού επιπέδου εξοπλισμού με συμβατικά όπλα απαιτεί πολλά λεφτά και πολύ χρόνο.
- 2) Ως εκ τούτου το Συμβούλιο του ΝΑΤΟ αποφάσισε ότι σε περίπτωση σοβιετικής επίθεσης θα χρησιμοποιήσει ατομικά όπλα «από την πρώτη στιγμή». Ο Αβέρωφ έθεσε στη συνεδρίαση το ερώτημα εάν το ΝΑΤΟ θα χρησιμοποιήσει πρώτο ατομικά όπλα, έλαβε απάντηση: «Βασικά, ναι».
- 3) Αποφασίστηκε ότι οι στρατοί όλων των μελών του ΝΑΤΟ θα εφοδιαστούν με ατομικά όπλα. Λέει ότι δεν γνωρίζει λεπτομέρειες.
- 4) Το ΝΑΤΟ ποτέ δεν θα ξεκινήσει πόλεμο, και εάν εξωθηθεί σε πόλεμο αυτός ο πόλεμος θα είναι «αμυντικός».

5) Το ΝΑΤΟ εκτιμά ότι οι Ρώσοι διαθέτουν ασθενέστερο ατομικό εξοπλισμό. Επίσης, (εκτιμά) ότι οι Ρώσοι – τουλάχιστον προς το παρόν – δεν θέλουν πόλεμο, καθώς διεξάγουν οικονομική και επικοινωνιακή διείσδυση, ειδικά στη Μέση Ανατολή με σκοπό να εξασθενίσουν την (ανατολική) πτέρυγα του ΝΑΤΟ.

Απόρροια αυτού ήταν το δόγμα Αϊζενχάουερ, στόχος του οποίου είναι η ανάσχεση της σοβιετικής και πολιτικής διείσδυσης.

6) Το ΝΑΤΟ είναι πιο αποφασισμένο από ποτέ. Οι σοβιετικές απειλές σε μέλη της Συμμαχίας (στη Δανία, στη Νορβηγία, στην Ελλάδα) είχαν τα αντίθετα αποτελέσματα. Ενίσχυσαν την ενότητα του ΝΑΤΟ και την αντίσταση των μελών του.

7) Κανείς δεν πιστεύει στην επιτυχία των εργασιών της Επιτροπής για τον Αφοπλισμό. Οι μέχρι στιγμής σοβιετικές προτάσεις είναι μη ικανοποιητικές (η πρόταση δεν προβλέπει την αμοιβαιότητα της σημασίας των περιοχών που θα τεθούν υπό έλεγχο). Ωστόσο, η θέση του ΝΑΤΟ ότι δεν πρέπει να εγκαταλειφθούν οι προσπάθειες, εφόσον μάλιστα οι Ρώσοι καταθέσουν ορισμένες ειλικρινείς προτάσεις πρέπει να βρει ανταπόκριση.

8) Ο Αβέρωφ μίλησε στο ΝΑΤΟ για τη Γιουγκοσλαβία και την ανεξάρτητη πολιτική της. Σε δύο-τρία σημεία ανέφερε το Σύμφωνο με τη Γιουγκοσλαβία και τις συμμαχικές υποχρεώσεις απέναντι της. Δεν υπήρξαν αρνητικές αντιδράσεις.

Έκανε λόγο για οικονομικό πόλεμο της ΕΣΣΔ κατά της Γιουγκοσλαβίας στη Μέση Ανατολή, μολονότι δεν ανέφερε τον σύντροφο Τέμπο, παρουσιάζοντάς το ως πληροφορία που έλαβε από τους Έλληνες στις αραβικές χώρες.

Ο Πρέσβης

Κοινοποιήθηκε: Στο πολιτικό γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Κάρντελ

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Ράνκοβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Πόποβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Πρίτσα

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Βίντιτς
Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Ιβέκοβιτς
Στον σύντροφο Ράνκο Ζετς
Στην πρεσβεία της ΟΛΔΓ στην Αθήνα
Στο εμπ. αρχείο

Πηγή: APR, KPR 1-2/3.

Απόσπασμα πολιτικής έκθεσης της Πρεσβείας της ΟΛΔΓ στην Αθήνα, η οποία κοινοποιήθηκε στο ΥΠΕΞ με αφορμή την επίσκεψη του Αντιπροέδρου του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου Έ. Καρντέλ στην Αθήνα τον Οκτώβριο του 1957

Η Αιγαιακή Μακεδονία και αιγαιακή προσφυγιά στη ΛΔΜ

Το ιστορικό του Μακεδονικού ζητήματος γενικά και του σλαβικού κινδύνου ο οποίος επί δεκαετίες προκαλεί ανησυχίες στους κυβερνητικούς κύκλους στην Ελλάδα από τη μία, και οι παλαιότερες μεγαλοσερβικές βλέψεις επί της Θεσσαλονίκης όπως και η εμπειρία του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα, σε συνδυασμό με την παρουσία της πολιτικής προσφυγιάς στη ΛΔΜ, από την άλλη, αποτελούν αναμφίβολα στοιχεία που καθιστούν τόσο τους επίσημους κύκλους, όσο και την κοινή γνώμη της Ελλάδας καχύποπτους και πολύ επιρρεπείς στις δολοπλοκίες των ξένων υπηρεσιών πληροφοριών, όπως και εκείνων των προσώπων και των ομάδων στην Ελλάδα στους οποίους δεν αρέσουν οι στενές σχέσεις με τη Γιουγκοσλαβία και ακόμα λιγότερο η ενίσχυση της επιρροής και του κύρους της Γιουγκοσλαβίας στην χώρα. Ως εκ τούτου λαμβάνουν χώρα κατά καιρούς εκστρατείες του Τύπου αναφορικά με τη Μακεδονία και την «απειλή» των βορείων συνόρων της Ελλάδας.

Από αυτήν την άποψη, το πιο χαρακτηριστικό είναι τα διαβήματα στα οποία προέβη υπουργός Εξωτερικών Αβέρωφ μέσω της γιουγκοσλαβικής πρεσβείας στην Αθήνα τον Μάιο και τον Αύγουστο του τρέχοντος έτους. Το πρώτο διάβημα αναφερόταν στο ζήτημα της «μαζικής εγκατάστασης» των συμμοριτών από τις Ανατολικές Χώρες στη ΛΔΜ, ενώ το δεύτερο σχετίζεται με τις πληροφορίες της ελληνικής κυβέρνησης ότι οι Ρώσοι, με αφορμή τη διαμονή των συντρόφων Κάρντελ και Ράνκοβιτς στη Μόσχα, έθεσαν ζήτημα Μακεδονίας, ότι ο Μάρκος επισκέφθηκε τη ΛΔ Μακεδονίας και εκεί έγινε δεκτός από τον σύντροφο Κάρντελ. Με αφορμή το γεγονός αυτό, ο Αβέρωφ έθεσε και πάλι το ζήτημα της εγκατάστασης Αιγαιατών προσφύγων από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης στη ΛΔ Μακεδονίας.

Πρόκειται οπωσδήποτε για διασπορά ξένων ραδιουργιών πρωτίστως βρετανικών, αλλά όχι μόνο βρετανικών. Δεν μπορούμε να αποκλείσουμε ότι ένας από τους στόχους της ελληνικής πλευράς είναι να

αντιπαραταχθεί στη δική μας πρωτοβουλία για τη λύση του ζητήματος της μεθοριακής επικοινωνίας και των περιουσιών εκατέρωθεν των συνόρων. Αλλά θα ήταν λάθος να παραβλέψουμε το γεγονός που αναφέραμε παραπάνω: την έντονη αντίδραση και την υπερβολική ευαισθησία επίσημων παραγόντων και της κοινής γνώμης στο πρόβλημα των βορείων συνόρων και σε όλες τις εκδοχές των «σλαβικών βλέψεων» στη Βόρεια Ελλάδα.

Πρέπει να παραδεχθούμε ότι τα άρθρα του ελληνικού Τύπου γι' αυτό το θέμα τον τελευταίο καιρό είναι ορθότερα και πιο δίκαια σε σχέση με τη Γιουγκοσλαβία, κάτι το οποίο επίσης υποδηλώνει ότι οι επίσημοι κύκλοι είναι πλέον πιο επιφυλακτικοί έναντι αυτών των ραδιουργιών, αντικείμενο των οποίων είναι η Μακεδονία και η «απειλή» των βορείων συνόρων της Ελλάδας. Στην Ελλάδα καλλιεργείται η πεποίθηση ότι παρόμοιες ραδιουργίες σε σχέση με τη Μακεδονία διαδίδονται πάντα όταν η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με το Κυπριακό πρόβλημα, είτε στον ΟΗΕ, είτε κάπου άλλου. Έτσι π.χ. σύσσωμος ο ελληνικός Τύπος κατέληξε ομόφωνα στο συμπέρασμα, με αφορμή την αρθρογραφία του περιοδικού "Time and Tide", ότι πρόκειται για βρετανικές ραδιουργίες. Ωστόσο, η δήλωση που έκανε ο Καραμανλής επ' αυτού επέτρεπε διάφορες ερμηνείες, καθώς δεν έλειπαν οι υπαινιγμοί σε βάρος της Γιουγκοσλαβίας – αν και ο ίδιος προσωπικά δίνει μία κατηγορηματικά θετική ερμηνεία αναφορικά με τη Γιουγκοσλαβία. Εμείς, δοθείσης της ευκαιρίας, επισημάναμε δύο φορές την υπερβολική σημασία που αποδίδεται σε δημοσιογραφικές φαντασιώσεις, όπως επίσης και στην πιθανότητα η δήλωσή του να παρερμηνευθεί στη Γιουγκοσλαβία.

Μολονότι το πρόβλημα της Αιγαιακής Μακεδονίας σχετικά με τον φόβο των γιουγκοσλαβικών βλέψεων επί της Αιγαιακής Μακεδονίας εκδηλώνεται μόνο από καιρό σε καιρό, αποτελεί εντούτοις μόνιμη πηγή καχυποψίας και δυσπιστίας έναντι της Γιουγκοσλαβίας.

Μία δημόσια παραίτηση από τις εδαφικές βλέψεις έναντι της Ελλάδας σε συνδυασμό με την εξασφάλιση ενός μειονοτικού καθεστώτος στους Μακεδόνες της Ελλάδας θα επέφερε οπωσδήποτε ριζική αλλαγή σε αυτό το κλίμα δυσπιστίας. Εφόσον κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό, το ερώτημα είναι εάν η ελληνική κυβέρνηση θα ήταν έτοιμη ή θα ήταν σε θέση να αναγνωρίσει μειονοτικό καθεστώς στους Μακεδόνες της Ελλάδας. Θεωρούμε ότι θα έπρεπε να εξεταστεί η δυνατότητα, επ' ευκαιρία της επίσκεψης του Κάρντελ στην Αθήνα, να θίξουμε με κάποιον τρόπο τον αδικαιολόγητο φόβο των Ελλήνων αναφορικά με την Βόρεια Ελλάδα και να καταδείξουμε το ενδιαφέρον ορισμένων ξένων παραγόντων να προκαλέσουν

σύγχυση και δυσπιστία στις ελληνογιουγκοσλαβικές σχέσεις. Φυσικό είναι το αποτέλεσμα τέτοιων πρωτοβουλιών από πλευράς μας να είναι απολύτως θετικό.

Πηγή: Α.Κ.Κ. ΣΚ, XVIII – Κ-12/46

Υπηρεσιακό σημείωμα του επικεφαλής της γιουγκοσλαβικής αντιπροσωπείας στην ελληνογιουγκοσλαβική Μικτή Επιτροπή, Λ. Ραντοβάνοβιτς, για τις προτάσεις της ελληνικής αντιπροσωπείας όσον αφορά τη διεύρυνση της μεθοριακής ζώνης και τη γλώσσα των δελτίων εισόδου

Πολιτικό γραφείο του πρέσβη Λ. Ραντοβάνοβιτς

Εμπ. αρ. 42224

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Με αφορμή την επιστολή (αρ. νότας 134) του πρέσβη Τσακαλώτου η οποία εστάλη στον Λ. Ραντοβάνοβιτς στις 26 Ιανουαρίου 1959.

Όπως είχε υποσχεθεί παλαιότερα, ο Τσακαλώτος μου ανακοίνωσε σε μία επίσημη επιστολή τη θέση της ελληνικής αντιπροσωπείας στο ζήτημα της διεύρυνσης της ζώνης και των μεθοριακών δελτίων.

α) Χάραξη των ορίων της ζώνης

Αφού εξέθεσε (ελλιπώς) το χρονικό των διαπραγματεύσεων για τη μεθοριακή ζώνη, μου ανακοίνωσε τα εξής:

Μολονότι η τρίτη ελληνική εναλλακτική πρόταση (περιορισμός της ζώνης στον τομέα Γευγελή-Δοϊράνη – διεύρυνση του τομέα μέχρι το Πολύκαστρο – συμπεριλαμβανομένων του Μοναστηρίου και της Φλώρινας)- αποτελεί την οριστική θέση της ελληνικής κυβέρνησης “attitude definitive du Gouvernement hellenique”, σε περίπτωση που η γιουγκοσλαβική αντιπροσωπεία επιμένει σε μία ζώνη 5 χιλιομέτρων (στον τομέα Γευγελή-Δοϊράνη), ακόμα και εάν αυτή η διεύρυνση δεν θίγει τον αμυντικό χαρακτήρα της περιοχής, αυτόματα θα ακυρωθεί η προσφορά τους για το διάδρομο μέχρι το Πολύκαστρο συμπεριλαμβανομένων στη ζώνη του Μοναστηρίου και της Φλώρινας, όπως και εκείνων των περιοχών, οι οποίες έχουν αμυντικό χαρακτήρα στον τομέα της Γευγελής.

β) Η γλώσσα των μεθοριακών δελτίων.

Επικαλούμενος τη συνομιλία με τον σύντροφο Καρντέλ, τον Κ. Πόποβιτς και εμένα, ανακοινώνει ότι «η ελληνική κυβέρνηση με πνεύμα πλήρους κατανόησης της γιουγκοσλαβικής θέσης και προς το γενικό συμφέρον των δύο φιλικών και συμμαχικών χωρών» αποδέχεται την πρόταση του Κ. Πόποβιτς στις 28 Νοεμβρίου 1958 σύμφωνα με την οποία δεν προβλεπόταν καμία πρόσθετη διάταξη, πέρα από το ότι στη σύμβαση θα εισαχθεί η πρόταση: «Τα δελτία θα εκδοθούν στις επίσημες γλώσσες των δύο χωρών» και τίποτε άλλο.

Για να ολοκληρωθεί η προφορική συμφωνία, σύμφωνα με την οποία τα γιουγκοσλαβικά δελτία θα εκδοθούν σε τρεις γλώσσες και τα ελληνικά σε δύο, η ελληνική Πρεσβεία και το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εξωτερικών θα ανταλλάξουν επιστολές στις οποίες θα επισυνάπτεται ένα γιουγκοσλαβικό και ένα ελληνικό αντίγραφο των δελτίων.

Η προφορική συμφωνία διασφαλίζει ότι τα γιουγκοσλαβικά δελτία εισόδου θα συνταχθούν στα ελληνικά, σερβοκροατικά και “ toute autre langue de la RFPY” (σε κάθε άλλη γλώσσα της ΟΛΔΓ), ενώ τα ελληνικά δελτία στα ελληνικά και τα σερβοκροατικά.

Επειδή οι επιστολές αυτές δεν θα επικυρωθούν, ούτε και θα δημοσιευθούν, θα συμφωνηθεί εκ των προτέρων ότι θα χρησιμεύσουν μόνο για να καταρτισθεί αμοιβαία το πρωτότυπο της έντυπης μορφής των δελτίων εισόδου.

Από αυτό προκύπτει ότι το έντυπο των δελτίων εισόδου δεν πρέπει να προκαθορισθεί με διμερή, γραπτή φόρμουλα και ότι ούτε στην αλληλογραφία, που θα ανταλλαγεί μ'αυτήν την ευκαιρία, θα αναφερθεί η μακεδονική γλώσσα, αυτή θα καταχωρηθεί μόνο από τη δική μας πλευρά, δίπλα στη σερβοκροατική, στο ίδιο το έντυπο.

Σχετικά με το σημείωμα του συντρόφου Κ. Πόποβιτς για τη συνομιλία, την οποία ο Τσακαλώτος επικαλείται, πρόκειται για πρόταση του Κ. Πόποβιτς που έγινε δια τηλεφώνου, μετά τη συνομιλία, σύμφωνα με την οποία θα μπορούσε να αναφερθεί στο κείμενο της συμφωνίας ότι « τα έντυπα θα είναι στις επίσημες γλώσσες των δύο χωρών». Την πρόταση αυτή ο Τσακαλώτος αργότερα την απέρριψε, - καθώς δεν ήταν πλήρως επεξεργασμένη και δεν είχε συζητηθεί ούτε μεταξύ τους, ούτε και στη Μικτή Επιτροπή. Σε κάθε περίπτωση, με την πρόταση αυτή θα είχε αποφευχθεί η δυσκολία να

αναφερθεί η μακεδονική γλώσσα στο κείμενο της συμφωνίας – και να μην αποσιωπηθεί πλήρως σε άλλα έγγραφα. Ο σύντροφος Πόποβιτς επανέλαβε την πρόταση στις 16 Δεκεμβρίου συνδέοντάς της με το Παράρτημα για τα μεθοριακά δελτία, κάτι που οι Έλληνες απορρίπτουν. Νομίζω ότι ο Τσακαλώτος δεν κατάλαβε πλήρως το νόημα της πρότασης του συντρόφου Πόποβιτς στις 28 Νοεμβρίου.

(Λ. Ραντοβάνοβιτς)

Κοινοποιήθηκε:

Στο πολιτικό γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Κάρντελ

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Κ. Πόποβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Σ. Στεφάνοβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Σ. Πρίτσα

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Γ. Μπρίλιεϊ

Στο Εκτελεστικό Συμβούλιο της ΛΔ Μακεδονίας

Στο Τμήμα Συντονισμού και στη Γ' Διεύθυνση

Στο Νομικό Συμβούλιο του ΥΠΕΞ

Στο Προξενικό Τμήμα

Στην Πρεσβεία της ΟΛΔΓ στην Αθήνα

Στο Γενικό Προξενείο της ΟΛΔΓ στη Θεσσαλονίκη

Στο Εμπ. αρχείο του ΥΠΕΞ

Πηγή: ΑЈВТ, КРР 1-3-a/31-13, Grčka.

Σημείωμα για τις συνομιλίες του Τίτο με τον Καραμανλή που διεξήχθησαν στη Ρόδο στις αρχές Μαρτίου 1959 στις οποίες συζητήθηκαν οι εξελίξεις τόσο σε διεθνές επίπεδο (γερμανικό ζήτημα, εγκατάσταση πυραύλων στις χώρες του ΝΑΤΟ), όσο και σε βαλκανικό (συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου για την Κύπρο, βελτίωση ελληνοτουρκικών σχέσεων).

Σημείωμα

για τη συνομιλία στο νησί της Ρόδου στις 3 Μαρτίου 1959

Είναι παρόντες οι ίδιοι που ήταν και στις συνομιλίες της 2ας Μαρτίου 1959 [...]

Στη συνέχεια της συζήτησης ο Πρωθυπουργός Καραμανλής μιλά για τις σχέσεις της Ελλάδας με τις γειτονικές χώρες και τις χώρες του σοσιαλιστικού στρατοπέδου. Λέει ότι η Ελλάδα αποκατέστησε τις σχέσεις της με τις χώρες του ανατολικού συνασπισμού, με εξαίρεση την Αλβανία, και ότι τριπλασίασε τις οικονομικές ανταλλαγές με αυτές. Οι σχέσεις της Ελλάδας με τις χώρες αυτές είναι κατά κύριο λόγο καλές, εκτός από τη Βουλγαρία και την Αλβανία. Ο Καραμανλής έχει την εντύπωση πως η Βουλγαρία δεν είναι πρόθυμη να καταβάλει αποζημιώσεις ύψους 38 εκ. δολαρίων. Ο Πρωθυπουργός παρατηρεί ότι η Γιουγκοσλαβία ήξερε πως η Βουλγαρία δεν μπορεί να πληρώσει τις αποζημιώσεις και γι' αυτό παραιτήθηκε από αυτές. Ο Πρωθυπουργός Καραμανλής αναφέρει ότι μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας υπάρχουν και πολιτικά προβλήματα. Η Βουλγαρία ανακινεί το Μακεδονικό ζήτημα, κάτι που στην Ελλάδα προκαλεί μεγάλη δυσαρέσκεια και ειδικά στον λαό της Βόρειας Ελλάδας. Επίσης, η Βουλγαρία στέλνει στην Ελλάδα πράκτορες, κατασκόπους και άλλα τέτοια στοιχεία. Η ελληνική αστυνομία συνέλαβε τέτοια άτομα και επιβεβαίωσε ότι έρχονται από τη Βουλγαρία ή μέσω Βουλγαρίας. Όταν σε αυτό προστίθεται και η προηγούμενη άσχημη εμπειρία στις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας, τότε – λέει ο Καραμανλής – ότι είναι ξεκάθαρο πως μεταξύ των δύο χωρών δεν υπάρχουν καλές σχέσεις.

Με την Αλβανία τα πράγματα είναι τα ίδια, ίσως και κάπως χειρότερα γιατί υπάρχει και μια σειρά άλλων προβλημάτων (πιθανόν εννοεί τη Βόρεια Ήπειρο). Παρόλο που η Αλβανία επιμένει μέσω τρίτων κυβερνήσεων να αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας για την

αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων, δεν παύει να αποστέλλει πράκτορες στην ελληνική επικράτεια.

Τόσο η Βουλγαρία, όσο και η Αλβανία, είπε ο Καραμανλής, προσπαθούν να αναμιχθούν στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας και αυτό για λογαριασμό της Σοβιετικής Ένωσης. Λέει ότι διαμαρτυρήθηκε πολλές φορές στη σοβιετική κυβέρνηση διότι αυτή μέσω των δύο αυτών κυβερνήσεων παρεμβαίνει στα εσωτερικά της Ελλάδας. Στην Ελλάδα σε έναν μήνα θα διεξαχθούν δημοτικές εκλογές και ο σοβιετικός πρεσβευτής στην Αθήνα, ο οποίος μετά από τρίμηνη απουσία επέστρεψε πρόσφατα από τη Μόσχα, συναντιέται με Έλληνες πολιτικούς και τους προτείνει τη δημιουργία Λαϊκού Μετώπου στην Ελλάδα. Ο Καραμανλής διαμαρτυρήθηκε επίσημα για αυτή τη συμπεριφορά του σοβιετικού πρεσβευτή. Λόγω αυτής της κατάστασης, συμπεραίνει ο Καραμανλής, η ελληνική κυβέρνηση δεν επιθυμεί να αποκαταστήσει τις σχέσεις της με αυτές τις χώρες. Εάν άλλαζε η νοοτροπία των ιθυνόντων των χωρών αυτών και σταματούσε η ανάμειξή τους στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας, η Ελλάδα θα βελτιώνει τις σχέσεις της τόσο με τη Βουλγαρία όσο και με την Αλβανία. Αλλά ο Καραμανλής δεν πιστεύει σε τέτοιες αλλαγές. Στο τέλος πρόσθεσε ότι αναμένεται γρήγορη βελτίωση των σχέσεων Ελλάδας-Τουρκίας.

Πρόεδρος: δηλώνει ότι οι σχέσεις της Γιουγκοσλαβίας με τη Βουλγαρία και την Αλβανία είναι παρόμοιες με αυτές της Ελλάδας με τις δύο αυτές χώρες, διότι στην πολιτική της Βουλγαρίας και της Αλβανίας έναντι της Γιουγκοσλαβίας υπάρχουν τα ίδια στοιχεία. Οι δύο αυτές χώρες επιτίθενται πολύ συχνά στη Γιουγκοσλαβία εξ αιτίας ενός δήθεν ρεβιζιονισμού. Τον τελευταίο καιρό παρατηρούνται όλο και περισσότερο στοιχεία αλυτρωτισμού στην πολιτική των χωρών αυτών. Επίσημοι αντιπρόσωποι της βουλγαρικής κυβέρνησης λένε ότι η Μακεδονία είναι βουλγαρική επικράτεια και οι Αλβανοί πολιτικοί ανακινούν το ζήτημα στο Κόσοβο και τα Μετόχια. Δύο λεγόμενες σοσιαλιστικές κυβερνήσεις πέρασαν στην πολιτική/ακολουθούν την πολιτική του Βόρη και του Ζώγου και πιθανόν σε ακόμα χειρότερη. Οι σχέσεις μαζί τους είναι κακές και όχι με υπαιτιότητα της Γιουγκοσλαβίας. Η άσχημη συμπεριφορά αυτών των χωρών φαίνεται από τη διάθεση του λαού στη Γιουγκοσλαβία και ειδικά στη Σερβία, όπου οι Βούλγαροι αρκετές φορές διέπραξαν μεγάλα δεινά. Οι γιουγκοσλαβικές προσπάθειες να αλλάξει αυτό έμειναν χωρίς αποτέλεσμα/ήταν αναποτελεσματικές ενώ η δυσπιστία του λαού έναντι αυτών των χωρών μεγαλώνει. Η Γιουγκοσλαβία δέχεται υπομονετικά τις επιθέσεις τους, τις αποκρούει, αλλά αποφεύγει κάθε όξυνση. Δεν υπάρχει η αισιοδοξία ότι οι σχέσεις θα διορθωθούν σύντομα [...]

Πρόεδρος: πιστεύει ότι οι σχέσεις με αυτές τις δύο χώρες δεν πρέπει να οξυνθούν και ότι θα πρέπει να προσανατολιστούμε προς την περαιτέρω ανάπτυξη των ελληνογιουγκοσλαβικών σχέσεων προκειμένου αυτές να βελτιωθούν ακόμα περισσότερο. Η Γιουγκοσλαβία είναι πιο υπομονετική και απαντά απευθείας στην Αλβανία και τη Βουλγαρία, αλλά με τέτοιον τρόπο ώστε και η Μόσχα να αντιλαμβάνεται τη γιουγκοσλαβική απάντηση.

Κατόπιν τούτου, ο Πρόεδρος προχωρά σε έκθεση των μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Τουρκίας σχέσεων. Παρατηρεί ότι οι σχέσεις (αυτές) δεν είναι εγκάρδιες και ότι θα μπορούσαν να βελτιωθούν, καθώς δεν υπάρχει λόγος για το αντίθετο.

Πρωθυπουργός Καραμανλής: διακόπτει και επαναλαμβάνει ότι με αφορμή τη συνομιλία με Τούρκους αξιωματούχους παρατήρησε ότι υπάρχει επιθυμία να διευθετηθούν και να βελτιωθούν οι σχέσεις με τη Γιουγκοσλαβία, αλλά δεν γνωρίζει μέχρι ποιο σημείο θέλουν να φθάσουν οι Τούρκοι. Εάν υπάρχει κάτι στο οποίο θα μπορούσαν οι Έλληνες να βοηθήσουν τη Γιουγκοσλαβία για τη βελτίωση των σχέσεών της με την Τουρκία, η ελληνική κυβέρνηση θα μπορούσε να το κάνει ευχαρίστως.

Πρόεδρος: λέει ότι δεν υπάρχουν σοβαρά προβλήματα μεταξύ Τουρκίας και Γιουγκοσλαβίας, ότι είναι αναγκαίο η τουρκική κυβέρνηση να δείξει καλή θέληση και ότι πραγματικά επιδιώκει να βελτιώσει τις σχέσεις με τη Γιουγκοσλαβία. Αναφέρει την περίπτωση της Ιταλίας, με την οποία η Γιουγκοσλαβία είχε σημαντικές διαφορές, ότι αυτές οι διαφορές λύθηκαν και τώρα υπάρχουν εξαιρετικές σχέσεις, μολονότι η Ιταλία είναι μέλος του ΝΑΤΟ. Έτσι μπορεί να γίνει και με την Τουρκία. Ο Πρόεδρος πρόσθεσε ότι οι Τούρκοι άσκησαν κριτική στη γιουγκοσλαβική κυβέρνηση, εξ αιτίας της αρνητικής της στάσης στο Βαλκανικό Σύμφωνο και αποδείχθηκε ότι η Γιουγκοσλαβία είχε δίκιο. (Ο Καραμανλής παρατηρεί ότι η ελληνική θέση ήταν παρόμοια για το σύμφωνο της Βαγδάτης). Η τουρκική κυβέρνηση ήταν αντίθετη και στη εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και των χωρών του σοσιαλιστικού στρατοπέδου, και η Γιουγκοσλαβία δεν πρόκειται να εγκαταλείψει αυτήν την πολιτική διότι μία από τις βασικές αρχές της είναι η βελτίωση των σχέσεων με όλες τις χώρες. [...]

Πηγή: ΑJBΤ-KPR 1-2/11-9, Grčka.

Υπηρεσιακό σημείωμα του Ραντοβάνοβιτς για τη συνομιλία του με τον Έλληνα πρέσβη, Θρασύβουλο Τσακαλώτο, αναφορικά με την πορεία των διαπραγματεύσεων της Μικτής Ελληνογιουγκοσλαβικής Επιτροπής

Πολιτικό Γραφείο του πρέσβη Ραντοβάνοβιτς

Εμπ. αρ. 46723

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

για τη συνομιλία με τον Έλληνα πρέσβη, Τσακαλώτο, στις 11 Μαρτίου 1959.

- 1) Επιβεβαιώνει τη σύμφωνη γνώμη της ελληνικής κυβέρνησης στην πρόταση Κ. Πόποβιτς για τα δελτία εισόδου και την ικανοποίησή της για την επίλυση του ζητήματος. Αφήνει να εννοηθεί, λιτά αλλά ξεκάθαρα, ότι η ενασχόλησή του με αυτό στην Αθήνα συνεισέφερε τα μέγιστα. Μιλούσε με μεγάλο ενθουσιασμό για την επίσκεψη του Προέδρου Τίτο και για την ενίσχυση της ελληνογιουγκοσλαβικής φιλίας. Θεωρεί ότι πλέον θα ολοκληρώσουμε τις διαπραγματεύσεις πολύ γρήγορα και ελπίζει ότι όλα θα έχουν διευθετηθεί μέχρι τον Μάιο, όταν θα λάβουν χώρα «πολλές επισκέψεις» μεταξύ των δύο χωρών (η επίσκεψη του Στάμπολιτς στην Αθήνα, του Έλληνα αντιπροέδρου στο Βελιγράδι, «πιθανόν» του Κ. Πόποβιτς στην Αθήνα).
- 2) Μου υποβάλλει τις παρατηρήσεις τους αναφορικά με τα δικά μας (προ)σχέδια της σύμβασης για τις οδικές μεταφορές, τη μορφωτική σύμβαση και τον τουρισμό. (Ο Νικολαρεϊζις χθες μου υποσχέθηκε τις δικές τους παρατηρήσεις και στα υπόλοιπα σημεία της ημερήσιας διάταξης – αλλά ο Τσακαλώτος δεν ανέφερε τίποτα γι' αυτά).
- 3) Τόνισε το ενδιαφέρον του Καραμανλή για συνεργασία στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά δεν γνωρίζει ακριβώς περί τίνος πρόκειται. Μου παραδίδει αντίγραφο της επιστολής από τη συνάντηση του αρμόδιου οργανισμού τους με τη δική μας επιχείρηση – από την οποία θα δούμε περί τίνος πρόκειται.

4) Τον ρώτησα εάν θα ενισχυθεί η δική τους αντιπροσωπεία, δεδομένου ότι υπάρχει αμοιβαία επιθυμία για την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων το συντομότερο δυνατό, λαμβάνοντας υπ' όψιν και την ποικιλία θεμάτων της ημερήσιας διάταξης. Απάντησε, όπως και ο Νικολαρείζης χθες, ότι μόνο οι δυο τους θα διεξάγουν τις διαπραγματεύσεις για όλα τα ζητήματα. Θεωρεί ότι δεν υφίστανται πλέον περίπλοκα ζητήματα.

5) Συμφωνήσαμε να διεξαχθεί η ολομέλεια του μονίμου οργάνου της Μεικτής επιτροπής την Παρασκευή, 13 του μηνός στις 11 η ώρα, όπου θα συμφωνήσουμε συγκεκριμένα για τις υπόλοιπες εργασίες.

Λ. Ραντοβάνοβιτς

Κοινοποιήθηκε:

Στο πολιτικό γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Κάρντελ

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Κ. Πόποβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Σ. Στεφάνοβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Σ. Πρίτσα

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Β. Μιτσούνοβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Γ. Μπρίλιεϊ

Στο Εκτελεστικό Συμβούλιο της ΛΔ Μακεδονίας

Στο Τμήμα Συντονισμού

Στο Προξενικό Τμήμα

Στην Πρεσβεία της ΟΛΔΓ στην Αθήνα

Στο Γενικό Προξενείο της ΟΛΔΓ στη Θεσσαλονίκη

Στη Γ' Διεύθυνση

Στο Εμπ. αρχείο.

Πηγή: ΑJBТ, KPR 1-3-a/31-13, Grčka.

Σημείωμα για τη συνομιλία του υπουργού Εξωτερικών ΚΟΤΣΑ ΠΟΠΟΒΙΤΣ με τον υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας, Ευάγγελο Αβέρωφ, που διεξήχθη την 1η Ιουλίου στο Μπριόνι

Συζητήσαμε κατ' ιδίαν. Η συζήτηση διήρκησε μίαν ώρα.

Συζητήσαμε σύντομα για την επιμονή τους να γίνει μία τέτοια ακριβώς συνάντηση. Του καταλογίζω ότι, όπως και την προηγούμενη φορά, εμπλέκονται σε λεπτομέρειες, προτείνουν τη μία στιγμή το ένα και την άλλη το άλλο. Ως συνήθως, μου απαντά ότι αυτό συνέβη εξ αιτίας κάποιων διαφωνιών και ότι τώρα λυπούνται που δεν πήγαν στο Βελιγράδι.

Συνεχίζει, έπειτα, λέγοντας ότι και εμείς κάποτε συμπεριφερθήκαμε επιπόλαια. Ως παράδειγμα αναφέρει τη δήλωση του Κουντς για το Βαλκανικό Σύμφωνο. Καυχείται που έδωσαν αμέσως την υποστήριξη τους. (Από την υπόλοιπη συζήτηση προκύπτει ότι αυτό το έκαναν για να δημιουργήσουν την εντύπωση ότι για όλα αυτά έχουμε προηγουμένως έρθει σε συμφωνία!). Θεωρεί ότι θα έπρεπε νωρίτερα γι' αυτό να συμβουλευτούμε αυτούς και τους Τούρκους. Λέω ότι ήδη κάναμε παρόμοιες δηλώσεις νωρίτερα και (του) εξηγώ γιατί δεν θεωρώ χρήσιμο να προσποιούμαστε γι' αυτό και να δίνουμε την εντύπωση ότι υπάρχει κάτι, ενώ όλοι βλέπουν ότι δεν υπάρχει. Στην απάντησή του ο Αβέρωφ δείχνει καθαρά περί τίνος πρόκειται: για τα συμφέροντα της Δύσης σε σχέση με τον φόβο της να μην ερμηνευθεί μία ενδεχόμενη ακύρωση του Συμφώνου ως ακόμα μία ήττα της Δύσης. Επ' αυτού, προσκομίζει ως κύριο επιχείρημα ότι στη Δύση πιστεύουν πως κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους προσεγγίσαμε αρκετά την Ανατολή και πως η ακύρωση του Συμφώνου θα αποτελούσε άλλη μία ένδειξη προς αυτήν την κατεύθυνση. Απαντώ ότι, σύμφωνα με τις δικές μας πληροφορίες, η εκτίμηση των αρμοδίων στη Δύση δεν είναι αυτή και δεύτερον ότι κάνουμε συγκεκριμένα πολιτικά βήματα, ξεκινώντας από αρχές και με βάση την πραγματικότητα και όχι με βάση πιθανές, πρόσκαιρες λανθασμένες εντυπώσεις που μπορεί αυτοί να δημιουργήσουν σε κάποιον. (Στην πραγματικότητα ο Αβέρωφ με παρακαλεί, εφόσον τελικά αποφασίσουμε να το ακυρώσουμε – κάτι που προφανώς φοβούνται τόσο ο ίδιος, όσο και η Δύση – να το κάνουμε τουλάχιστον «από κοινού», δηλαδή σε συμφωνία με αυτούς και με τους Τούρκους, για να μην

εμφανιστεί ως κάτι το «δραματικό». Ελπίζει ίσως ότι, εφόσον προκύψει αυτή η κατάσταση, θα μπορέσει να μας επηρεάσει ώστε να το αναβάλουμε).

Στη συνέχεια συζητήσαμε για το Μακεδονικό ζήτημα. Παραθέτει τις γνωστές ελληνικές θέσεις. Λέει ότι γ' αυτούς η θέση που παίρνουμε τώρα είναι καινούρια. Μιλάει για την ευαισθησία της κοινής γνώμης στην Ελλάδα στο ζήτημα αυτό, για τον κίνδυνο να ταυτιστεί η δική μας θέση με τη βουλγαρική, ότι αυτό είναι το μοναδικό ζήτημα στις σχέσεις μας που θα μπορούσε να προκαλέσει δυσάρεστες συνέπειες κτλ. Αποστασιοποιείται σθεναρά από τις ορκωμοσίες και τα υπόλοιπα, ισχυριζόμενος ότι αυτό είναι έργο «υπερβολικά θερμόαιμων αξιωματικών». Άλλωστε, η κυβέρνηση δεν άσκησε καμία πίεση στο κομμάτι εκείνο του πληθυσμού το οποίο εμείς ονομάζουμε μειονότητα και δεν θα ασκήσει, ότι αυτό είναι εσωτερικό τους ζήτημα, εν ολίγοις παρακαλεί να μην οξύνουμε την κατάσταση. Αφού πρώτα τον προειδοποίησα για το ανάρμοστο του υπομνήματος, το οποίο μας επέδωσαν και μετά απέσυραν και (αφού) τόνισα την ασυνέπεια της βασικής του θέσης, καθώς τα μέτρα που λαμβάνουν εδώ και χρόνια έναντι του πληθυσμού αυτού πιστοποιούν με τον καλύτερο τρόπο ότι πρόκειται για μειονότητα, λέω ότι και εμείς οφείλουμε να λάβουμε υπόψη μας τη δική μας κοινή γνώμη, η οποία θέτει σχετικό ζήτημα. Δεν μας συμφέρει και δεν σκοπεύουμε να οξύνουμε την κατάσταση, ότι όλα εξαρτώνται από τη στάση και τη συμπεριφορά της ελληνικής κυβέρνησης και των ελληνικών αρχών. Μέχρι στιγμής σ' αυτό το ζήτημα υπήρξαμε ιδιαίτερος προσεκτικοί, σε τέτοιο βαθμό ώστε αυτοί σχημάτισαν λάθος εντύπωση για την πραγματική μας θέση! Πιστεύω ότι με αμοιβαίες προσπάθειες, υπογραμμίζω το αμοιβαίες, μπορούμε να αποφύγουμε μία σοβαρή διένεξη γύρω απ' αυτό το ζήτημα.

Ο Αβέρωφ συμφωνεί ότι διαφωνούμε επί της ουσίας, δηλαδή στις βασικές μας θέσεις, αλλά εκφράζει και αυτός τη βεβαιότητα με το ίδιο νόημα.

Θίγω την οικονομική συνεργασία. Ασκώ κριτική για τη βραδύτητα και τη νωθρότητά τους. Λέει ότι δεν είχε γνώση και ότι θα μεσολαβήσει.

Θίγω το ζήτημα της βίζας. Ο Αβέρωφ λέει ότι ο πιθανότερος λόγος της παρέλκυσής τους είναι ο φόβος της μακεδονικής προπαγάνδας (ήδη υπήρξαν περιπτώσεις ορισμένων ανθρώπων που έρχονταν και παρότρυναν τους «σλαβόφωνους» να ζητήσουν με πιο ενεργητικό τρόπο τα δικαιώματά τους, π.χ. σχολεία κτλ), αλλά αναγνωρίζει ότι αυτή η ελληνική θέση δεν συνάδει με τις διμερείς σχέσεις, ότι, δηλαδή, δεν είναι φυσιολογικό και ότι θα το διορθώσει.

Ανακινώ, αλλά χωρίς να επιμείνω πολύ, το ζήτημα της μεθοριακής εμπορικής κίνησης. Ο Αβέρωφ αποδέχεται τη συζήτηση και λέει ότι είναι αναγκαίο να βρεθεί λύση, διότι χωρίς «εμπορική κίνηση» χάνει το νόημά της και η διακίνηση των προσώπων.

Στο τέλος παρακαλεί να ανταποκριθούμε στο αίτημά τους αναφορικά με τα φορτηγά λόγω του ενδιαφέροντός τους, πρωτίστως, για την εξαγωγή φρούτων. Του λέω ότι θα το κοιτάξω, αλλά ότι δεν πιστεύω ότι μπορεί να γίνει κάτι. Οι άνθρωποί μας που ασχολούνται με αυτό με διαβεβαιώνουν ότι έγινε ό,τι μπορούσε να γίνει περισσότερο. Και δεν πρόκειται για πράξη καλής θέλησης, αλλά για επαγγελματική υπόθεση, που σχετίζεται με συγκεκριμένους υλικούς υπολογισμούς και πρέπει να διευθετηθεί όπως και οι υπόλοιπες δουλειές.

Αυτή ήταν η ουσία της συζήτησης που πραγματοποιήθηκε την 1η Ιουλίου.

Στη συνάντηση της 3η Ιουλίου ο Αβέρωφ έκανε λόγο ξανά για το Βαλκανικό Σύμφωνο, κάτι που δείχνει πόσο μεγάλη σημασία προσδίδουν στο ζήτημα αυτό. Φαίνεται ότι δεν κατανόησε την επιχειρηματολογία μου και, φοβούμενος ότι εμείς ίσως συμπεράναμε ότι αυτοί θέτουν το ζήτημα κατ' εντολή της Δύσης, με διαβεβαίωσε ξανά ότι δεν πρόκειται για κάτι άλλο παρά μόνο να μην δημιουργήσουμε συγκεκριμένη αρνητική εντύπωση στη Δύση για την πολιτική μας.

Του επανέλαβα ότι δεν θεωρώ ορθή μία τέτοια προσέγγιση των προβλημάτων. Κάθε πολιτική έχει αξία όταν είναι συνεπής και στηρίζεται σε αρχές και όχι όταν θέλει να προκαλεί ή να αποφεύγει περιστασιακά αποτελέσματα κτλ. Αυτό αποδεικνύει περίτρανα η πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων, ειδικά των ΗΠΑ. Επιδιώκοντας συνεχώς αποτελέσματα σημειώνει σημαντικές αποτυχίες ακριβώς λόγω της έλλειψης μακροπρόθεσμων σχεδίων κτλ.

Ο Αβέρωφ μου μνημονεύει και την περίπτωση μίας φράσης στην «Πολίτικα» όπου αναφέρεται περίπου ότι «τα ακανθώδη ελληνογιουγκοσλαβικά προβλήματα θα λυθούν σύμφωνα με τους διεθνείς κανόνες». Αυτό υποτίθεται ότι δημοσιεύθηκε κατά τη διαμονή τους εδώ. Τρεις ελληνικές εφημερίδες το ερμήνευσαν ως ξεκάθαρο νέο υπαινισμό για το Μακεδονικό ζήτημα. Ευτυχώς, συνεχίζει ο Αβέρωφ, το ζήτημα διευθετήθηκε κατόπιν ρητής διάψευσης της γιουγκοσλαβικής πρεσβείας στην Αθήνα «ότι με αφορμή τη συνομιλία στο Μπριόνι το θέμα αυτό δεν θίχτηκε και δεν πρόκειται να θιχθεί». Λέω ότι γι' όλα αυτά δεν γνωρίζω τίποτα, υποθέτω ότι η υποτιθέμενη δήλωση της πρεσβείας μας αν διαβαθμισμένη, λαμβάνοντας υπόψη ότι κανείς μας εδώ δεν γνωρίζει κάτι επ' αυτού. (Ο Αβέρωφ με κοιτά έκπληκτος,

θεωρώντας σίγουρα ότι εμείς προωθήσαμε το κείμενο στην «Πολίτικα» και δώσαμε εντολή διάψευσης στην Αθήνα).

Κότσα Πόποβιτς

Κοινοποιήθηκε:

Στο πολιτικό γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Καρντέλγ

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Ράνκοβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Στεφάνοβιτς

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Γ. Μπρίλι

Στο πολιτικό γραφείο του συντρόφου Ζετς

Στον σύντροφο Ντ. Κουντς

Στην Δ' Διεύθυνση

Στην Πρεσβεία στην Αθήνα

Στο Εμπ. αρχείο

Πηγή: ΑJBΤ, KPR 1-3-a/31-16.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Υπουργείο Εσωτερικών

Διοικητής συνοριακών φρουρών (αναφορά)

Πολιτική διοίκηση

17.1.1947

Σας πληροφορούμε ότι στις 13 τ.μ. στις 13.00 ελληνικό αεροσκάφος πραγματοποίησε πτήση σε ύψος 100 μέτρων στην περιοχή του συνοριακού υποσταθμού με διοικητήριο το χωριό Μαντρίτσα του Ιβαΐλοβγκραντ. Το αεροσκάφος προήλθε από το ελληνικό έδαφος και εισήλθε στη δική μας επικράτεια πάνω από το φυλάκιο πραγματοποιώντας ελιγμούς 500 μέτρα νότια του χωριού Μαντρίτσα, κατευθυνόμενο προς βορράν και όταν έφτασε πάνω από το φυλάκιο έκανε ελιγμούς στα 2-2.500χλμ ανατολικά του χωριού Οντρίντσι έκανε στροφή και επέστρεψε πίσω στην Ελλάδα.

Το αεροπλάνο πέταξε πάνω από το έδαφός μας για μερικά λεπτά.

Υποστράτηγος Πανόφ

Πηγή: Centralen Deržaven Archivi [στο εξής CDA], Arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e.77

**Michael Bron (Πρόεδρος Υποεπιτροπής Διερεύνησης των περιστατικών στα ελληνικά σύνορα) προς
Kimon Georgiev (Υπουργός Εξωτερικών Βουλγαρίας), Θεσσαλονίκη, 30/6/1947**

Με απόφαση της Υποεπιτροπής Διερεύνησης των περιστατικών στα ελληνικά σύνορα, έχω την τιμή να σας αποστείλω το κάτωθι τηλεγράφημα:

Η Υποεπιτροπή έλαβε εντολή από την Επιτροπή Διερεύνησης των περιστατικών στα ελληνικά σύνορα να συμπληρώσει τη διερεύνηση των περιστατικών στον Καπνότοπο και στο Άγγιστρο Λίπα. Η εντολή αυτή περιέχεται σε τηλεγραφήματα, χρονολογούμενα στο Λέικ Σάξες από 26 Ιουνίου και υπογραφόμενα από τον Φρανσίσκο Ουρούτια, πρόεδρο της Επιτροπής. Για να μπορεί να εξασφαλιστεί πλήρης και αντικειμενική διερεύνηση, η Υποεπιτροπή παρακαλεί τη Βουλγαρική Κυβέρνηση να προσφέρει την πλήρη συνεργασία της σε εφαρμογή των δεσμεύσεων της Βουλγαρικής Κυβέρνησης από την υποχρέωση της παραγράφου 8 του γράμματος από 7 Ιουνίου 1947, που στάλθηκε από το Βούλγαρο εκπρόσωπο στον ΟΗΕ Μπόγιαν Ατανάσοφ στον Αρκάδιο Σομπόλεφ, Βοηθό Γραμματέα του ΟΗΕ. Η Υποεπιτροπή θεωρεί ότι αυτή η συνεργασία και οι διοικητικές διευκολύνσεις μεταξύ Υποεπιτροπής και Βουλγαρικής Κυβέρνησης σχετικά με τη σχεδιαζόμενη έρευνα θα μπορούσε σε μεγάλο βαθμό να επιτευχθεί αν η Βουλγαρική Κυβέρνηση θα μπορούσε να αποστείλει εξειδικευμένο εκπρόσωπο στη Θεσσαλονίκη για πιο στενή συνεργασία. Η Υποεπιτροπή επιθυμεί να εισέλθει στη Βουλγαρία στο συνοριακό σημείο Κούλατα στις 10 Ιουλίου. Η Βουλγαρική Κυβέρνηση παρακαλείται να δώσει τις αναγκαίες εντολές για να εξασφαλίσει ότι η Υποεπιτροπή θα γίνει δεκτή στο συνοριακό φυλάκιο Κούλατα κατά την άφιξή της και ότι επίσης θα διευκολυνθεί από κάθε άποψη, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορικών μέσων, της διαμονής και διατροφής, μέχρι να ολοκληρώσει την ακρόαση των μαρτύρων και την επιτόπια επιθεώρηση στη Βουλγαρία. Η Υποεπιτροπή επιθυμεί η Βουλγαρική Κυβέρνηση να τη διευκολύνει στην επιθεώρηση των θέσεων στις κάτωθι περιοχές: 1) στη βουλγαρική μεθοριακή ζώνη μεταξύ των ελληνικών μεθοριακών πόστων Δαμασκηνό και Κρασσόβρη. 2) τη βουλγαρική μεθοριακή ζώνη και τις πλησιόχωρες περιοχές μεταξύ της κορυφής Λίπα, του υψώματος 1501 και του ελληνικού μεθοριακού πόστου Σπανοβίτσα. 3) το

στρατόπεδο στη Μπέρκοβιτσα. 4) άλλα μέρη ή εγκαταστάσεις, για τα οποία η Υποεπιτροπή θα μπορούσε, κατά την ακρόαση των μαρτύρων, να ζητήσει να επισκεφθεί για μία πλήρης διερεύνηση.

Επιπλέον, η Υποεπιτροπή επιθυμεί η Βουλγαρική Κυβέρνηση πλήρως να τη διευκολύνει στην ακρόαση στη Βουλγαρία: 1) των 11 μαρτύρων, που αναφέρονται στο τηλεγράφημα της 29ης Μαΐου της Υποεπιτροπής προς τη Βουλγαρική Κυβέρνηση, καθώς και κάθε άλλου μάρτυρα, την ακρόαση του οποίου αυτή θα μπορούσε να ζητήσει αργότερα. 2) 5 Ελλήνων μαρτύρων, τους οποίους η Υποεπιτροπή θα φέρει μαζί της στη Βουλγαρία και των οποίων τα ονόματα αναφέρονται στα τηλεγραφήματα της 5ης και 7ης Ιουνίου της Υποεπιτροπής προς τη Βουλγαρική Κυβέρνηση.

Η Υποεπιτροπή καλεί εκ νέου τη Βουλγαρική Κυβέρνηση να παρουσιάσει εκείνα τα αποδεικτικά στοιχεία και τους μάρτυρες σχετικά με τα εν λόγω περιστατικά, τα οποία η Βουλγαρική Κυβέρνηση θα επιθυμούσε να παρουσιάσει.

Η Υποεπιτροπή θα επιθυμούσε να γνωρίζει την άποψη της Βουλγαρικής Κυβέρνησης σχετικά με το προαναφερθέν πρόγραμμα και παρακαλεί ώστε οι προτάσεις της Βουλγαρικής Κυβέρνησης σχετικά με τη διαδρομή, το πρόγραμμα και την ακρόαση των μαρτύρων στη Βουλγαρία να ανακοινωθεί εγκαίρως προκειμένου η Υποεπιτροπή να τα λάβει στη Θεσσαλονίκη πριν τις 8 Ιουλίου.

Η Υποεπιτροπή παρακαλεί τη Βουλγαρική Κυβέρνηση να ευδοκήσει να δώσει άμεση απάντηση.

Πηγή: CDA, Arhiv Γεοργι Διμιμιπρoв, fond 146b, opis 5, a.e. 485.

Επιστολή

Υπηρεσία μεταφράσεων από τα Αγγλικά

Σόφια, 18 Ιουλίου 1947

Ελληνική Στρατιωτική Αποστολή στη Ζυρίχη στη Συμμαχική Επιτροπή Ελέγχου στη Βουλγαρία

Προς: Στρατηγό Μπιριούζοβ

Αναπληρωτής αντιπρόσωπος στη

Συμμαχική Επιτροπή Ελέγχου στη Βουλγαρία

Σε απάντηση στην επιστολή αρ. 17654-20-1 της 15ης Μαρτίου 1947 της Βουλγαρικής Υπηρεσίας για την επίτευξη συμφωνίας ειρήνης η οποία μας έχει διαβιβαστεί με την επιστολή Σας αρ. 905 της 18ης Μαρτίου 1947, έχω την τιμή εκ μέρους της κυβέρνησής μου, να σας κοινοποιήσω τα εξής:

Κατά τον Μάρτιο του 1947 έλαβε χώρα συνάντηση μεταξύ των ελληνικών και των βουλγαρικών συνοριακών αρχών για τη διευθέτηση των επεισοδίων που έχουν εκτεθεί στην προαναφερθείσα επιστολή. Κατά τη συνάντηση, παρόλο που δεν υπεγράφη συμφωνία, συντάχθηκε πρωτόκολλο, στο οποίο καταγράφηκαν οι συζητήσεις που διεξήχθησαν μεταξύ των εκπροσώπων των δύο χωρών.

Σας αποστέλλω συνημμένο αντίγραφο αυτού του πρωτοκόλλου, στο οποίο γίνεται αντιληπτό ότι δεν υφίσταται καμία αμφιβολία για το δίκαιο των ελληνικών αιτιάσεων.

Παρόλο που ο Βούλγαρος αξιωματικός δεν αναφέρει τίποτα στο πρωτόκολλο σχετικά με το ότι Έλληνες στρατιώτες δέχτηκαν πυρά από βουλγαρική περίπολο, η βουλγαρική υπηρεσία με δική της πρωτοβουλία αλλοίωσε την κατάθεσή του, καθώς έχει προσθέσει την τελευταία παράγραφο στην προαναφερθείσα επιστολή της. Αυτό αποδεικνύει την κακοβουλία των Βουλγάρων και ειδικότερα των ανωτέρων αρχών τους.

Σε ό,τι αφορά τα αναφερόμενα στο πρωτόκολλο ονόματα των προσώπων, τα οποία σύμφωνα με την κατάθεση του Βούλγαρου αξιωματικού, εισήλθαν στο βουλγαρικό έδαφος για να κλέψουν πρόβατα, οφείλω να πω ότι η κυβέρνησή μου δεν δίνει ιδιαίτερη προσοχή σε αυτό καθώς οι Βούλγαροι μετά την

κατοχή τμήματος της Ελλάδας, έχουν μάθει πολλά ονόματα Ελλήνων, τα οποία χρησιμοποιούν κατά το δοκούν.

Ο ισχυρισμός του Βούλγαρου αξιωματικού, ωστόσο, σχετικά με την απαγωγή των προβάτων είναι παντελώς αστήριχτος, καθώς τα πρόβατα πιάστηκαν στο ελληνικό έδαφος από τους στρατιώτες μας, για τους οποίους, πρέπει να υπογραμμίσω, ότι δέχθηκαν πυρά από το γειτονικό βουλγαρικό φυλάκιο, κάτω από τη μύτη του οποίου τα βουλγαρικά πρόβατα πέρασαν στο ελληνικό έδαφος. Με άλλα λόγια, η παράνομη διέλευση των συγκεκριμένων προβάτων έγινε κάτω από την προστασία των βουλγαρικών συνοριακών αρχών.

Ταγματάρχης Αλεξανδράκης

Για την πιστότητα της μετάφρασης: Έλενα [δυσανάγνωστο επώνυμο]

26.7.1947

Πηγή: CDA, Arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e.78.

Επίσημη μετάφραση από τα ελληνικά

Πρωτόκολλο

Σήμερα, 2 Μαρτίου 1947, στις 10.15π.μ. Στη γέφυρα μεταξύ Βουλγαρίας και Ελλάδας – της γραμμής Αδριανούπολης-Σβίλεγκραντ, ο Βούλγαρος αξιωματικός της συνοριακής φρουράς ταγματάρχης Δημητρόφ και ο Έλληνας αξιωματικός της συνοριακής φρουράς Μούρτζινος Χ., συναντήθηκαν και δήλωσαν τα εξής:

I. Ο Βούλγαρος αξιωματικός της συνοριακής φρουράς διαμαρτύρεται για τα εξής:

α) Στις 19 Φεβρουαρίου πέρασαν στο βουλγαρικό έδαφος από ελληνικό κοπάδι 5 πρόβατα για τα οποία συζητήσαμε ότι θα παραδοθούν και ήδη έχουν παραληφθεί.

β) Στις 20 Φεβρουαρίου του ιδίου έτους, κατά τις 15.30 μεταξύ του 17 και 1 φυλακίου εισήλθαν περίπου 500μ. στο βουλγαρικό έδαφος /1/ Έλληνας ένοπλος στρατιώτης φέρων αυτόματο όπλο και δύο χειροβομβίδες – ο Διάκος, περίπου 55 χρονών και ο Ιωάννης, περίπου 25 χρονών και οι δύο από το χωριό ΚΑΡΑΜΠΑ[Γ] [σ. σημερινά Πετρωτά] της Ελλάδας και συγκέντρωσαν 82 πρόβατα μαζί με τον βοσκό Έλτσο Ζισέλοφ Βούλτσεφ από το χωριό Μεζίκ της Βουλγαρίας ο οποίος γνώριζε προσωπικά τα παραπάνω πρόσωπα από το χωριό Καραμπά.

Ευρισκόμενος περί τα 2 χλμ στο ελληνικό έδαφος προς το χωριό Καραμπά, ο Έλτσο Ζισέλοφ επιχείρησε να διαφύγει και την ίδια μέρα επέστρεψε στη Βουλγαρία. Ο Βούλγαρος αξιωματικός της συνοριακής φρουράς επέμεινε να επιστραφούν τα 82 πρόβατα για τα οποία έγινε λόγος.

Στις διαμαρτυρίες του Βούλγαρου αξιωματικού, ο Έλληνας αξιωματικός απάντησε τα εξής:

Το παραπάνω κοπάδι συγκεντρώθηκε ευρισκόμενο περίπου 400 μέτρα εντός του ελληνικού εδάφους μεταξύ του 33 και 34 φυλακίου. Σκοπός της ελληνικής περιπόλου ήταν να οδηγηθεί το κοπάδι σε πορεία προς το σημείο συνάντησης για την παράδοσή του.

II. 1/ Ο Έλληνας λοχαγός διαμαρτυρήθηκε έντονα για παράβαση του κανονισμού της συνοριακής υπηρεσίας και ειδικά του βοσκότοπου στην απαγορευμένη ζώνη.

Επίσης, διαμαρτύρεται για παραβίαση του ελληνικού εδάφους που πραγματοποιούν Βούλγαροι βοσκοί και μάλιστα κάτω από την προστασία των Βούλγαρων στρατιωτών του φυλακίου.

III. Επίσης διαμαρτύρεται για τη δραστηριότητα των Βούλγαρων στρατιωτών οι οποίοι πυροβόλησαν εναντίον ελληνικής περιπόλου, η οποία συγκέντρωσε κοπάδι εντός του ελληνικού εδάφους, κάτι το οποίο, φανερώνει καθαρά, ότι αυτή η παράβαση τελούσε υπό την προστασία των βουλγαρικών συνοριακών αρχών.

Σε ό,τι αφορά τους ισχυρισμούς του Βούλγαρου αξιωματικού ότι το κοπάδι βρισκόταν σε βοσκοτόπι στη βουλγαρική πλευρά, ο Έλληνας αξιωματικός τούς διαψεύδει κατηγορηματικά ως ανειλικρινείς και αστήριχτους, επειδή: α) εάν το κοπάδι βρισκόταν σε βοσκοτόπι του βουλγαρικού εδάφους και μάλιστα στην απαγορευμένη ζώνη, και σε απόσταση μεγαλύτερη των 500μ, είναι φυσικά αδύνατον να εισέλθουν σε τέτοιο βάθος δύο Έλληνες και να συγκεντρώσουν ολόκληρο κοπάδι κάτι το οποίο θα απαιτούσε για τη μετάβαση, συγκέντρωση του κοπαδιού και επιστροφή στο ελληνικό έδαφος το λιγότερο δύο ώρες κι αυτό κάτω από τα βλέμματα των βουλγαρικών φυλακίων και περιπόλων. Εάν αυτό είχε πράγματι συμβεί, αυτό θα ήταν πολύ τολμηρό, θα είχε τραβήξει την προσοχή των βουλγαρικών φυλακίων, τα οποία σίγουρα θα είχαν παρεμποδίσει μία παρόμοια ενέργεια ελληνικής περιπόλου. Ως συνέπεια των παραπάνω, αυτομάτως αποδεικνύεται, και μόνο από το περιστατικό της συγκέντρωσης ολόκληρου κοπαδιού ότι οι βουλγαρικές συνοριακές αρχές δεν τήρησαν τον κανονισμό της συνοριακής υπηρεσίας και ειδικά για τον βοσκοτόπο στην απαγορευμένη ζώνη και ότι το κοπάδι έφτασε στη συνοριακή γραμμή και εισήλθε στο ελληνικό έδαφος ανενόχλητο, περιστατικό το οποίο επέτρεψε στην ελληνική περίπολο ήσυχα και στο πλαίσιο της εκτέλεσης των καθηκόντων της να συγκεντρώσει το κοπάδι και να συλλάβει τον βοσκό, τον οποίο η περίπολος εξαναγκάστηκε να αφήσει μόνο ύστερα από τους πυροβολισμούς των δύο από τους Βούλγαρους στρατιώτες που βρίσκονταν στη συνοριακή γραμμή.

Ο Έλληνας αξιωματικός κατηγορηματικά διαψεύδει την παρουσία Ελλήνων πολιτών: η παρουσία των οποίων, εάν είχε γίνει δεκτή για την επίτευξη συμφωνίας, και πάλι αποδεικνύει την παραβίαση του ελληνικού εδάφους. Σε ό,τι αφορά τα ονόματα, σε όλους είναι γνωστό ότι οι Βούλγαροι από την περίοδο της παρουσίας τους στην Ελλάδα έμαθαν τα ονόματα των πολιτών και τα χρησιμοποιούν κατά το δοκούν, όπως σ' αυτό το επεισόδιο.

Σε ό,τι αφορά τον ισχυρισμό του Βούλγαρου αξιωματικού ότι τα πρόβατα από το βουλγαρικό κοπάδι ήταν 82, ο Έλληνας αξιωματικός απαντά ότι μπορεί να ισχυριστεί ότι ήταν 202, αλλά η αλήθεια είναι ότι η περίπολος συγκέντρωσε και οδήγησε σε πορεία μετρημένα 74 πρόβατα. Ο Έλληνας αξιωματικός θέτει το ζήτημα ότι για τρίτη φορά έγινε συνάντηση, ότι το κοπάδι δεν έχει παραδοθεί επειδή οι Βούλγαροι αξιωματικοί αρνούνται να υπογράψουν πρωτόκολλο συμφωνίας που να περιλαμβάνει την ελληνική διαμαρτυρία για την παραβίαση εδάφους. Επίσης, ο Έλληνας αξιωματικός θέτει το ζήτημα για τα έξοδα και τη φροντίδα των ελληνικών συνοριακών αρχών για τη φύλαξη και το τάισμα του βουλγαρικού κοπαδιού.

Ο Βούλγαρος αξιωματικός απαντά ότι η διαμαρτυρία του Έλληνα αξιωματικού της συνοριακής φρουράς είναι εντελώς αστήριχτη.

Ο Έλληνας αξιωματικός απαντά ότι μόνο από τα περιστατικά που αναφέρονται στο πρωτόκολλο, φαίνεται η πραγματικότητα και η αλήθεια.

Κλείνοντας το πρωτόκολλο, χωρίς να έχει λήξει το ζήτημα, ολοκληρώθηκε η παραλαβή και η παράδοση, τ.ε. Ο Βούλγαρος αξιωματικός της συνοριακής φρουράς παρέδωσε στον Έλληνα αξιωματικό 5 πρόβατα, ενώ ο Έλληνας αξιωματικός παράδωσε στον Βούλγαρο 70 ζωντανά πρόβατα, 4 νεκρά και 5 νεογνά.

Με αυτή την αφορμή συντάχθηκε αυτό το πρωτόκολλο σε έξι αντίτυπα – τρία για τον Βούλγαρο και τρία για τον Έλληνα αξιωματικό, οι οποίοι το υπέγραψαν ως ακολούθως:

Για την πιστότητα της επίσημης μετάφρασης

Μεταφραστής: [υπογραφή]

Σόφια, 28.7.1947

Πηγή: CDA, Arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e. 78.

Βρετανική Πρεσβεία στη Σόφια προς Kimon Georgiev (Υπουργό Εξωτερικών Βουλγαρίας), αρ. πρωτ. 355,
Σόφια, 1/12/1947

Εξοχότατε,

Με εντολή του Υπουργού Εξωτερικών της Αυτού Μεγαλειότητας έχω την τιμή να πληροφορήσω την Εξοχότητά σας ότι η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Αυτού Μεγαλειότητας παρακλήθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση να ρωτήσει, εκ μέρους της τελευταίας, αν η Βουλγαρική Κυβέρνηση είναι έτοιμη τώρα να ανανεώσει τις διπλωματικές τους σχέσεις και να ανταλλάξει ειδικούς απεσταλμένους και πληρεξούσιους Πρεσβευτές με την Ελλάδα.

2. Καθώς σας αποστέλλω αυτό το αίτημα, είμαι εξουσιοδοτημένος να προσθέσω ότι η Κυβέρνηση της Αυτού Μεγαλειότητας από την πλευρά της τρέφει την ειλικρινή ελπίδα ότι η Βουλγαρική Κυβέρνηση θα εκδηλώσει την επιθυμία για τακτικές σχέσεις υιοθετώντας αυτή την ενέργεια της Ελληνικής Κυβέρνησης. Θα είμαι ευγνώμων αν η Εξοχότητά σας με ενημέρωνε το συντομότερο δυνατόν για την απόφαση της Βουλγαρικής Κυβέρνησης.

Δράττομαι της ευκαιρίας για να ανανεώσω τις διαβεβαιώσεις της εξαιρετικής εκτίμησης προς το πρόσωπό σας.

Πηγή: CDA, Arhiv MBHP, fond1477, opis 4, a.e. 76.

Προσωπικό-Εμπιστευτικό**Καθημερινό Δελτίο αρ. 102****Σόφια 11.3.48****Πολεμικές εξελίξεις στην Ελλάδα στις 9 Μαρτίου 1948**

Από ανεξακριβώτες ειδήσεις, τελευταία ο αντιδραστικός Τύπος διαδίδει έντονα ότι η κυβέρνηση του στρατηγού Μάρκου [σ. Βαφειάδη] έχει κατορθώσει να μεταφέρει έναν ορισμένο αριθμό παιδιών από 3 έως 14 ετών σε χώρες που βλέπουν με συμπάθεια τον αγώνα του ελληνικού λαού. Από την άλλη μεριά, επισήμως ανακοινώνεται ότι η μοναρχοφασιστική κυβέρνηση σχεδιάζει να απομακρύνει περίπου 40.000 παιδιά από την βόρεια στη νότια Ελλάδα.

Σε ορισμένες περιοχές, το ηθικό του μοναρχοφασιστικού στρατού είναι χαμηλό: κάποια τάγματα εθνοφυλακής αρνήθηκαν να πολεμήσουν εναντίον του δημοκρατικού στρατού του στρατηγού Μάρκου.

Ο αρχηγός της αμερικανικής στρατιωτικής αποστολής στρατηγός Τζέιμς Βαν Φλιτ επέστρεψε στην Αθήνα μετά την επιθεώρηση των 7, 8, 10 και 15 ορεινών και της 11 μηχανοκίνητης μεραρχίας που επιχειρούν στη βόρεια Ελλάδα. Ο ίδιος δήλωσε ότι οι δημοκρατικοί στρατιώτες θα συντριβούν κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Μετά από καθημερινές μάχες / από τις 25.2 ώς τις 6.3. τ.ε./ ανάμεσα σε μοναρχοφασίστες και δημοκρατικούς στρατιώτες στην περιοχή της [σ. εντός της ελληνικής επικράτειας] βορείας Ηπείρου και εν μέρει σε περιοχές του όρους Βερμίου, τις ημέρες 7, 8 και 9 Μαρτίου, επικράτησε σχετική ηρεμία, η οποία παραβιάστηκε συχνά από αιφνιδιαστικές και βιαστικές επιθέσεις για παρενόχληση από τη μία ή την άλλη πλευρά.

Οι ευνοϊκές ατμοσφαιρικές συνθήκες επέτρεψαν στις μοναρχοφασιστικές αεροπορικές δυνάμεις στις 9 Μαρτίου να πραγματοποιήσουν μια σειρά από απογειώσεις στις περιοχές του Βερμίου, του Ολύμπου, της Πρέσπας/Φλώρινα/Κρούσια όρη και Ανωχώρι/Ναύπακτος με σκοπό την παρενόχληση της ανασυγκρότησης των δημοκρατικών στρατιωτών που επιχειρούν σε αυτές τις περιοχές.

Πηγή: CDA, Arhiv Георги Димитров, *fond 146b*, *opis 5*, а.е. 1301

Τίτλος αρχειακής ενότητας: Δηλώσεις του Κίμων Γκεοργκίεφ, Υπουργού Εξωτερικών προς τους εκπροσώπους του Τύπου σχετικά με τις ελληνοβουλγαρικές σχέσεις κ.ά.

1947

Ο αντιπρόεδρος του υπουργικού συμβουλίου και υπουργός των εξωτερικών και θρησκευμάτων κ. Κίμων Γκεοργκίεφ πρόεβη απόψε, 11μμ, στις ακόλουθες δηλώσεις προς τους εκπροσώπους του Τύπου:

Δεν είναι μακριά η ημέρα που η διορισμένη από το Συμβούλιο Ασφαλείας επιτροπή θα ξεκινήσει την έρευνά της για την κατάσταση στα Βαλκάνια σε ό,τι αφορά τους εσωτερικούς πολιτικούς αγώνες στη νότια γείτονά μας, Ελλάδα. Εγώ είχα ήδη την ευκαιρία να εκφράσω τη βεβαιότητά μου ότι αυτή η υψηλή και σημαντική αποστολή θα εκπληρωθεί από την επιτροπή με την απαραίτητη αντικειμενικότητα και σοβαρότητα, αντάξια του υψηλού διεθνούς οργάνου, με την απόφαση του οποίου καθορίστηκε η έρευνα, καθώς και των λαών των οποίων οι αντιπρόσωποι αποτελούν την επιτροπή.

Ο βουλγαρικός λαός και η κυβέρνησή του έχουν επανειλημμένα δώσει πειστικές αποδείξεις διεθνώς για την ισχυρή τους θέληση να εγκαθιδρύσουν σχέσεις καλής γειτονίας και πλήρους κατανόησης στα Βαλκάνια. Ως εκ τούτου, και τώρα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι σήμερα η Βουλγαρία διατηρεί φιλικότερες σχέσεις με τους γείτονές της προς δυσμάς, προς ανατολές και προς βορράν και ότι σύμφωνα με το πνεύμα των Μεγάλων Δυνάμεων για προσήλωση στην ειρήνη η Βουλγαρία επιθυμεί να εγκαθιδρύσει ανάλογες σχέσεις και με τον νότιο γείτονά της, την Ελλάδα. Η πυρκαγιά των εμφυλίων συγκρούσεων, που εδώ και περίπου δύο χρόνια μαίνεται με την ίδια ένταση τόσο στο εσωτερικό όσο και στις βόρειες περιοχές της Ελλάδας, ίσως αποτελεί τη μοναδική αιτία, η οποία απομακρύνει τη δυνατότητα εγκαθίδρυσης των επιθυμητών σχέσεων καλής γειτονίας και κατανόησης με τους βόρειους γείτονες, την Αλβανία, την Γιουγκοσλαβία και τη Βουλγαρία. Ωστόσο μήπως αυτοί οι γείτονες της Ελλάδας πρέπει να είναι οι υπαίτιοι αυτής της πυρκαγιάς; Μήπως έγκυροι παρατηρητές, όπως τα οκτώ μέλη του αγγλικού κοινοβουλίου, δεν διαπίστωσαν πλήθος αιτίων εσωτερικού χαρακτήρα που

προκάλεσαν και υποδαύλισαν τις εσωτερικές πολιτικές συγκρούσεις ανάμεσα στον ελληνικό λαό, ο οποίος – είμαι βέβαιος – επίσης λαχταρά για ελευθερία, ειρήνη και εσωτερική τάξη;

Όποιες κι αν είναι οι ιδεολογικές διαφορές των κυβερνήσεων, όσο και να δίστανται οι σχέσεις προσέγγισης ή εχθρότητας μεταξύ του λαού και της κυβέρνησης, στη μία και στην άλλη χώρα, ο βουλγαρικός λαός πάντοτε καθοδηγούνταν από τη δημοκρατική αρχή ότι κάθε μικρό ή μεγάλο έθνος έχει το κυριαρχικό δικαίωμα να διαχειρίζεται μόνος του την εσωτερική ζωή της χώρας. Για τον Βούλγαρο πέρα από τους αγώνες του για ανεξαρτησία και την καθαγιασμένη αρχή να μην υπομένει τον ξένο κατακτητή, είναι επίσης αρχή του να μην επεμβαίνει στη ζωή των γειτόνων του. Αυτό είναι – θα το υπογραμμίσω – μία από τις πιο χαρακτηριστικές ιδιότητες του λαού μας. Στην περίπτωση της Ελλάδας, αυτή η αντίληψη του βουλγαρικού λαού βρίσκεται σε πλήρη ευθυγράμμιση με την πολιτική της κυβέρνησης.

Μετά την αποτυχία της να ματαιώσει την απόδοση διεθνούς δικαιοσύνης στο Συνέδριο της Ειρήνης στο Παρίσι, και να επιβάλει τις διεκδικήσεις της επί βουλγαρικού εδάφους, η ελληνική κυβέρνηση – σας είναι γνωστό – εξαπέλυσε με αφορμή το ξέσπασμα των εσωτερικών πολιτικών συγκρούσεων στην Ελλάδα, κατηγορίες περί ανάμειξης των βορείων γειτόνων σε αυτές τις συγκρούσεις και ο κ. Τσαλδάρης διατύπωσε αυτές τις κατηγορίες στο Συμβούλιο Ασφαλείας στη Νέα Υόρκη. Ακολούθησε, όπως γνωρίζετε, η απόφαση για το διορισμό εξεταστικής επιτροπής. Οι αντιπρόσωποι των Μεγάλων Δυνάμεων σε αυτή την επιτροπή έχουν ήδη διοριστεί. Πρόκειται για τους κ.κ. Μαρκ Έτριτς από τις ΗΠΑ, Ούνιντεν από τη Μεγάλη Βρετανία και Λαβρίμτσεφ από την ΕΣΣΔ. Εμείς ακούσαμε τα ονόματά τους με πλήρη ικανοποίηση. Πρόκειται για προσωπικότητες με υψηλή κοινωνική θέση στις χώρες τους και ενθουσιώδεις φορείς της δικαιοσύνης και της αντικειμενικότητας, η οποία καθοδηγεί τα εκατομμύρια των λαών των μεγάλων δημοκρατιών. Με τα ίδια αισθήματα αναμένουμε και τους αντιπροσώπους των άλλων κρατών – μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας, οι οποίοι θα συμμετάσχουν στην έρευνα.

Αξιοσημείωτο είναι, ωστόσο, ότι ενώ ο βουλγαρικός λαός και η κυβέρνηση με πλήρη ηρεμία και εμπιστοσύνη αναμένει την εξέλιξη αυτής της διεθνούς έρευνας στα Βαλκάνια, η ελληνική κυβέρνηση όλο και πιο νευρικά και απροκάλυπτα αναπτύσσει την δική της συκοφαντική εκστρατεία εναντίον των βορείων γειτόνων, συμπεριλαμβανομένης της Βουλγαρίας. Υπάρχει σειρά νέων συκοφαντικών μεθόδων με τις οποίες η ελληνική πλευρά επείγεται να δημιουργήσει την κατάλληλη ψυχολογική προετοιμασία και προκατάληψη στη διεθνή κοινή γνώμη προτού η εξεταστική επιτροπή ξεκινήσει το έργο της. Δεν υπάρχει

αμφιβολία ότι με αυτή της την εκστρατεία η ελληνική κυβέρνηση θέλει να υπερασπιστεί τον εαυτό της, να ενισχύσει τις στερούμενες πραγματικών αποδείξεων κατηγορίες της περί ανάμειξης των γειτόνων της στις συγκρούσεις, που διεξάγονται στο ελληνικό έδαφος. Εγώ δεν πρόκειται να σταθώ με λεπτομέρεια σε κάθε επιμέρους έκφραση των ελληνικών κατηγοριών σε βάρος της Βουλγαρίας. Αυτές παρουσιάζουν μεγάλη διακύμανση: από το αποδεκτό στο ψευδές. Η ελληνική εκστρατεία ξεκινά με κατηγορίες που αφορούν συνήθη και πιθανά συνοριακά επεισόδια και διελεύσεις καταδιωκόμενων ανταρτών από την Ελλάδα στο βουλγαρικό έδαφος και φτάνει ως τον μύθο ότι αυτή η ανάμειξη επιδιώκει την απόσχιση της Μακεδονίας του Αιγαίου προς όφελος της Γιουγκοσλαβίας και της Δυτικής Θράκης προς όφελος της Βουλγαρίας.

Φυσικά, θα ήταν γελοίο και καθόλου σοβαρό να σταθώ περισσότερο σε αυτές τις χαρακτηριστικές της ελληνικής νοοτροπίας συκοφαντικές μεθόδους, αν αυτές δεν εισέδυν και στις στήλες σοβαρών διαμορφωτών της κοινής γνώμης στο εξωτερικό. Εμείς καθόλου δεν πιστεύουμε ότι οι ελληνικές συκοφαντίες μπορούν να επηρεάσουν τους αντιπροσώπους των ισχυρών κρατών – τους ερευνητές, την κοινή γνώμη και την παγκόσμια συνείδηση. Όμως δικό μας χρέος και δικό μας καθήκον είναι να καταδείξουμε την αβασιμότητα των ελληνικών κατηγοριών όχι μόνο ενώπιον της ερευνητικής επιτροπής, όταν αυτή θα βρίσκεται εδώ, αλλά το ίδιο και σε κάθε τόπο και περιβάλλον στο εξωτερικό, όπου αυτή η ελληνική εκστρατεία επιχειρεί να εισχωρήσει με αντιβουλγαρικές διαθέσεις. Και αν παίρνω σήμερα τον λόγο, αυτό συμβαίνει γιατί με θλίψη πρέπει να ακούμε στις ειδήσεις των τελευταίων ημερών διάφορες αναληθείς δηλώσεις για τη χώρα μας, που δεν περιέχουν ίσως τίποτα κοινό με τις προσπάθειες της ελληνικής προπαγάνδας, ωστόσο συνδέονται πάλι με την επικείμενη εργασία της ερευνητικής επιτροπής και με τη θέση της Βουλγαρίας ανάμεσα στους βαλκανικούς λαούς.

Αυτές οι ειδήσεις, δημοσιευμένες σε έγκυρες εφημερίδες στο Λονδίνο, το Παρίσι και τη Γενεύη, δυστυχώς, δεν αντανακλούν την πραγματικότητα. Αντίθετα, αυτές οι κρίσεις για την επιδίωξη της Βουλγαρίας να αποσπάσει τη δυτική Θράκη ή να πραγματοποιηθούν υποτιθέμενα ρώσικα σχέδια προς τις θερμές θάλασσες [σ. τη Μεσόγειο], έρχονται να στηρίζουν έμμεσα τις ελληνικές κατηγορίες ή να χρησιμεύσει προς την παγκόσμια κοινή γνώμη ως μία λογική εξήγηση για την εξωτερική ανάμειξη στις πολιτικές συγκρούσεις στην Ελλάδα. Η Βουλγαρία είναι μικρή χώρα και ο βουλγαρικός λαός τρέφει αληθινή αγάπη για τα εθνικά ιδανικά και για το διεθνές περιβάλλον του, για να μην επιτρέψει να του αποδίδουν

κατηγορίες και ρόλους, που έρχονται σε αντίθεση τόσο με την ειρηνοφιλία του και την σφοδρή επιθυμία του για σχέσεις καλής γειτονίας, όσο και με τις ομαλές του σχέσεις με τις μεγάλες δημοκρατίες που προσπαθούν να εξασφαλίσουν την ειρήνη στον κόσμο. Ακριβώς αυτή η αντίληψη για το περιβάλλον του βουλγαρικού λαού μετά τα λάθη των προηγούμενων κυβερνήσεων έχει οδηγήσει και εξακολουθεί να οδηγεί τη βουλγαρική κυβέρνηση, όταν αυτή αναζητεί την ειρήνη και τη δικαιοσύνη για τον λαό της, αποκλείοντας από την πολιτική της κάθε αρνητική ενέργεια, από οτιδήποτε έχει τέτοιο χαρακτήρα. Αυτό, αντίθετα, δίνει το ηθικό δίκαιο στον βουλγαρικό λαό και στην κυβέρνηση να κάνει έκκληση στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης στο εξωτερικό να το λάβουν υπόψη τους κατά την επικείμενη έρευνα στα Βαλκάνια. Φυσικό και δίκαιο θα ήταν να εξαλειφθούν όλες οι προκαταβολικές κρίσεις, κι ας γίνονται με τις πιο αγαθές προθέσεις, για να δοθεί δυνατότητα στην διεθνή ερευνητική επιτροπή να εκπληρώσει ήρεμα και αμερόληπτα τα καθήκοντά της. Σ' αυτή την κατεύθυνση η κυβέρνηση, υπερασπιζόμενη τη Βουλγαρία από τις συκοφαντικές και αβάσιμες κατηγορίες, θα σταθεί ένας πάρα πολύ καλοπροαίρετος συνεργάτης της ερευνητικής επιτροπής, πεπεισμένη ότι εκείνη θα αποκαταστήσει αμερόληπτα την αλήθεια και θα παρουσιάσει στον κόσμο τη μη συμμετοχή της Βουλγαρίας στις εσωτερικές ελληνικές συγκρούσεις.

Πρώτη εκδοχή

Τέτοιες δηλώσεις – έχω υπόψη μου το άρθρο του έγκυρου γνώστη των διεθνών ζητημάτων και των βαλκανικών σχέσεων τον καθηγητή Σ. Στέλινγκ-Μίσο - “Η ελληνική κρίση”, δημοσιευμένη προσφάτως στην “Ζουρνάλ της Γενεύης”, μία ανταπόκριση του ανταποκριτή από την Ελλάδα στους ημερήσιους “Τάιμς” του Λονδίνου της 9ης τ.μ και το κύριο άρθρο του αντικειμενικού διαμορφωτή της γαλλικής κοινής γνώμης “Λε Μοντ” της 8 τ.μ. - δηλώσεις οι οποίες δυστυχώς δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Δεύτερη εκδοχή

Στην “Ζουρνάλ της Γενεύης” προσφάτως, ο έγκυρος γνώστης των διεθνών ζητημάτων και των βαλκανικών σχέσεων που χαίρει μεγάλης υπόληψης κ, καθηγητής Σ. Στέλινγκ-Μίσο στο άρθρο του η “ελληνική κρίση” δημιουργεί στους αναγνώστες της εφημερίδας την εντύπωση ότι αυτή η ελληνική κρίση

είναι μάλλον το αποτέλεσμα των σχεδίων της Βουλγαρίας με την ανάμειξή της στις ελληνικές συγκρούσεις να αποσπάσει την Δυτική Θράκη και να βρει διέξοδο στο Αιγαίο Πέλαγος, “εξυπηρετώντας για αυτόν τον σκοπό τον αιώνιο πόθο της Ρωσίας για τις θερμές θάλασσες”. Ο κόσμος γνωρίζει την επιθυμία της Βουλγαρίας για έξοδο στο Αιγαίο Πέλαγος, διατυπωμένο στο Συνέδριο της Ειρήνης, όμως μπορεί εξαιτίας αυτού να χρεώσει στη Βουλγαρία την υποκίνηση των ελληνικών ταραχών, και ακόμη περισσότερο να το συνδέει με έναν υποτιθέμενο ρόλο της στις ήδη ανήκουσες στη σφαίρα του θρύλου πόθους της Ρωσίας; Η έγκυρη εφημερίδα της Αγγλίας “Τάιμς” στο φύλλο της της 9 τ.μ. δημοσιεύει ανταπόκριση από τον ανταποκριτή της στην Ελλάδα, ο οποίος μετά την περιοδεία του στις βόρειες επαρχίες, συμπεραίνει την ανάμειξη των γειτόνων της Ελλάδας στον εμφύλιο πόλεμο, με σκοπό να “δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για την έξοδο των Σλάβων στο Αιγαίο Πέλαγος”. Στην ίδια σκέψη καταλήγει και η εφημερίδα “Λε Μοντ” στο άρθρο της της 8 τ.μ. Αυτές οι δηλώσεις έγκυρων εφημερίδων δυστυχώς δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Πηγή: CDA, Arhiv Γεοργι Διμιπιροβ, fond 146b, opis 5, a.e. 541.

Αντίγραφο

Υπηρεσιακή μετάφραση από τα αγγλικά

Πρωδημένο μέσω της Διπλωματικής

Αποστολής στην Ουάσιγκτον

Με την επιστολή Νο 218 της 24.2.1948

/ αρ. εισόδου 17287-10-1/6.11.1948

(δυσανάγνωστο κείμενο)

9.3.48

ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ

ΛΕΪΚ ΣΑΞΕΣ, ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ – ΦΙΛΑΝΤΣΤΟΝ 7-1100

ΑΞΙΟΤΙΜΕ ΚΥΡΙΕ ΥΠΟΥΡΓΕ,

Με αίτημα της ειδικής επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια, έχω την τιμή να σας στρέψω την προσοχή στις συστάσεις που περιέχονται στην παράγραφο 5 του ψηφίσματος που εγκρίθηκε από την Γενική Συνέλευση της 21^{ης} Οκτωβρίου 1947 και, πιο συγκεκριμένα, στο εδάφιο /1/, το οποίο αναφέρει τα ακόλουθα:

«5. /Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών/ καλεί την Αλβανία, Βουλγαρία και Γιουγκοσλαβία από τη μια μεριά και την Ελλάδα από την άλλη μεριά να συμβάλλουν στην επίλυση των διαφορών τους και προσβλέποντας σε αυτό, προτείνει:

/1/ να δημιουργήσουν μεταξύ τους τακτικές σχέσεις διπλωματικές και καλής γειτονίας και μάλιστα το συντομότερο δυνατόν.....»

Η ειδική επιτροπή, πιστεύοντας ότι η εγκαθίδρυση τακτικών διπλωματικών και καλής γειτονίας σχέσεων ανάμεσα στις εν λόγω κυβερνήσεις είναι το κλειδί για την επίλυση του προβλήματος, το οποίο και οδήγησε τη δεύτερη συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης στην υιοθέτηση του ψηφίσματος της 21^{ης} Οκτωβρίου, θέλει να κάνει ότι μπορεί για να βοηθήσει αυτές τις κυβερνήσεις να εφαρμόσουν αυτή τη σύσταση.

Η ειδική επιτροπή, από την έναρξη των εργασιών της, έχει επιφορτιστεί με την μελέτη των παραπάνω προβλημάτων και έχει ενημερωθεί, πως τώρα, σύμφωνα με τις εν λόγω κυβερνήσεις, υπάρχουν δυσκολίες που ενεργούν ενάντια στην εγκαθίδρυση τακτικών σχέσεων ανάμεσα στην κυβέρνηση της Βουλγαρίας και αυτή της Ελλάδας.

-/-

Προς τον κ. Βασίλ Κολάροφ

Υπουργό εξωτερικών εργασιών

Σόφια

Πηγή: CDA, Arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e. 76.

Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Trygve Lie

προς τον αξιότιμο κ. Vasil Kolarov

Υπουργό Εξωτερικών

Σόφια, Βουλγαρία

23.2.48

ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ

ΛΕΪΚ ΣΑΞΕΣ, ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ – ΦΙΛΑΝΤΣΤΟΝ 7-1100

...Πάντα έτοιμη να προσφέρει βοήθεια στην επίλυση αυτών των δυσκολιών, η Ειδική επιτροπή είναι στη διάθεση της βουλγαρικής κυβέρνησης, είτε δεχόμενη έναν αντιπρόσωπο αυτής, είτε επισκεπτόμενη τη Βουλγαρία σε χρόνο και τόπο βολικό για τη βουλγαρική κυβέρνηση, για να ακούσει τη θέση της. Παρομοίως, θα ήταν καλό να στείλει δική της πολιτική υποεπιτροπή, η οποία θα αναλάβει την ευθύνη κυρίως να μελετήσει τις μεθόδους υποβοήθησης των εν λόγω κυβερνήσεων να εφαρμόσουν τη σύσταση της Γενικής Συνέλευσης, εγκαθιδρύοντας τακτικές διπλωματικές και καλής γειτονίας σχέσεις.

Η ειδική επιτροπή έχει παρατηρήσει με ενδιαφέρον τις συνθήκες που δίνονται στην επιστολή της 13^{ης} Ιανουαρίου του 1948 της βουλγαρικής κυβέρνησης προς τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, η οποία προωθήθηκε από τον Γενικό Γραμματέα της Ειδικής Επιτροπής. Η Ειδική Επιτροπή πιστεύει ότι η βουλγαρική κυβέρνηση θα δεχτεί τις παρούσες προτάσεις, οι οποίες έχουν γίνει με μοναδικό σκοπό να βοηθηθεί η συμφιλίωση, την οποία η Ειδική Επιτροπή θεωρεί ως κύρια της υποχρέωση.

Παρόμοια μηνύματα έχουν αποσταλεί και στις τρεις άλλες κυβερνήσεις, σύμφωνα με το ψήφισμα στο οποίο κατέληξε η Γενική Συνέλευση της 21^{ης} Οκτωβρίου του 1947.

Έχω την τιμή να είμαι, Αξιότιμε Κύριε Υπουργέ, δικός σας υπάκουος υπηρέτης,
...../υπογρ./ Τρίγκβε Λι, Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών.

Για την πιστότητα της μετάφρασης,

Διερμηνέας:

/υπογρ./ Γίου. Παπάζοβα

Για την πιστότητα του αντιγράφου:

Ν. Μπ.....

Πηγή: CDA, Arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e. 76.

Υπουργικό Συμβούλιο προς Υπουργείο Εξωτερικών, Σόφια, 30/3/1948

Σχετικά με την αναφορά του Υπουργού Εξωτερικών με την ευκαιρία έκκλησης του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ Βουλγαρίας και Ελλάδας, το Υπουργικό Συμβούλιο στη συνάντησή του της 26ης Μαρτίου τρέχοντος έτους

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Επιφορτίζει τον Υπουργό Εξωτερικών να απαντήσει στο γραμματέα του ΟΗΕ ότι η Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας, ακολουθώντας την ειρηνική πολιτική της, είναι έτοιμη να ανταποκριθεί στην πρόσκληση για αποκατάσταση των διπλωματικών της σχέσεων με την Ελλάδα υπό τον όρο ότι θα λάβει εγγυήσεις από την ελληνική κυβέρνηση ότι θα τερματιστεί η επιθετική αντιβουλγαρική εκστρατεία που στοχεύει στην υπονόμευση της εδαφικής ακεραιότητας της Βουλγαρίας.

Πηγή: CDA, Arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e. 76.

Αυτού Μεγαλειότητα κ.

ΤΡΙΓΒΕ ΛΙ, Γενικό Γραμματέα του

Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Απεσταλμένο στις 6.4.1948

Αξιότιμε κ. Γενικό Γραμματέα,

Επιβεβαιώνοντας τη λήψη της επιστολής σας της 23^{ης} Μαρτίου 1948, με την οποία εφιστάτε την προσοχή μου στη σύσταση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών της 21^{ης} Οκτωβρίου 1947 για την εγκαθίδρυση το συντομότερο δυνατόν «τακτικών διπλωματικών και καλής γειτονίας σχέσεων» ανάμεσα στην Αλβανία, Βουλγαρία και Γιουγκοσλαβία από τη μια μεριά και την Ελλάδα από την άλλη, έχω την τιμή να φέρω σε γνώση της εξοχότητάς σας την ακόλουθη απάντηση της βουλγαρικής Κυβέρνησης:

1. Η βουλγαρική Κυβέρνηση έχει αποκαταστήσει τις διπλωματικές της σχέσεις με όλα τα κράτη, με τα οποία είχε διπλωματικές σχέσεις πριν τον παγκόσμιο πόλεμο και διατηρεί καλές σχέσεις γειτονίας με τη Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία, Αλβανία και Ουγγαρία. Διατηρεί επίσης διπλωματικές σχέσεις με τη γείτονά της Τουρκία, προσπαθώντας αυτές να βελτιωθούν και να διαπνευσθούν από το πνεύμα καλής γειτονίας. Γι' αυτό και η τελευταία είναι η πρώτη που λυπάται για την υπάρχουσα κατάσταση ανάμεσα σε Βουλγαρία και Ελλάδα. Η πικρία της, με την αφορμή αυτή, είναι μεγαλύτερη διότι το Πατριωτικό Μέτωπο στη Βουλγαρία, το οποίο κατά τον πόλεμο μαχόταν επίμονα έναντι των χιτλερικών κατακτητών και της μοναρχοφασιστικής αντίδρασης, διατηρούσε στενότερες επαφές με το αντιστασιακό κίνημα στην Ελλάδα.
2. Η ευθύνη για τις μη φυσιολογικές σχέσεις ανάμεσα στις δύο χώρες πέφτει στην Αθηναϊκή κυβέρνηση, η οποία προσπαθεί να εκμεταλλευτεί ιδιοτελώς την μεταπολεμική κατάσταση για κατακτητικούς λόγους, ζητώντας να προσαρτήσει μέρος του βουλγαρικού εδάφους, κατοικημένου αποκλειστικά με Βούλγαρους και το οποίο ανέκαθεν αναγνωριζόταν ως βουλγαρικό. Η Αθηναϊκή

κυβέρνηση αρνείται να λάβει υπόψη το γνωστό και καταγεγραμμένο στην ιστορία του πολέμου γεγονός, πως η Βουλγαρία συμμετείχε στη συντριβή της χιτλερικής Γερμανίας και χάριν στην προέλαση του βουλγαρικού προς την Αδριατική επιταχύνει την απελευθέρωση της Ελλάδας από τα γερμανικά στρατεύματα. Η πολιτική της Αθηναϊκής κυβέρνησης απέναντι στη Βουλγαρία παραμένει μια αρμαθιά από βλασφημίες και προσφυγές για ξένη παρέμβαση και πολεμικές παρακινήσεις που συνοδεύονται με προβοκάτσες στα σύνορα και επιδρομές στη βουλγαρική επικράτεια. Δυστυχώς όμως, καμία αλλαγή στις σχέσεις δεν έχει επιτευχθεί στην πολιτική της Αθηναϊκής κυβέρνησης απέναντι στη Βουλγαρία, ακόμα και κατόπιν της κλήσης της προς τη Βρετανική κυβέρνηση για συνδρομή. Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών ενημερώνεται σε τακτική βάση για την παραβίαση των συνόρων από την ελληνική πλευρά, αλλά δυστυχώς χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Τα συνοριακά περιστατικά, τα οποία προκαλούνται από την ελληνική πλευρά, συνεχίζονται μέχρι και σήμερα.

3. Επιθυμώντας ειλικρινά να συνεργαστεί για τη βελτίωση των αμοιβαίων σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες, η Κυβέρνηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας δεν θα ήθελε να αντιταχθεί στην αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων με την Ελλάδα, εάν η Αθηναϊκή κυβέρνηση δώσει σοβαρές αποδείξεις πως παραιτείται από τις κατακτητικές επιδιώξεις της απέναντι στη Βουλγαρία και πως προτίθεται να λάβει δραστικά μέτρα ώστε να διακοπεί η καμπάνια πολεμικών υποκινήσεων εναντίον του βουλγαρικού λαού και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας.

Παρακαλούμε, λάβετε, κύριε Γενικέ Γραμματέα, διαβεβαιώσεις της εξαιρετικής μου εκτίμησης απέναντί σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ:

Β. Κολάροφ

Πηγή: CDA, Arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e. 76.

Απόφαση του Πολιτικού Γραφείου, Νο. 112, 3/6/1948

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ 3ης ΙΟΥΝΙΟΥ 1948

Παρόντες: Dimitrov, Kostov, Kolarov, Cervenkov, Jugov, Cankov, Terpeshev, Damianov, Popotomov, Dragoiceva, Cernokolev, Damianov, Neicev, Dobrev.

Σχετικά με τη γνωστή αναταραχή, η οποία υφίσταται στα νότια σύνορά μας και την πιθανότητα ενδεχόμενων περιπλοκών, να ανακοινωθεί στην ελληνική κυβέρνηση η επιθυμία της κυβέρνησής μας για την έναρξη συνομιλιών για αποκατάσταση διπλωματικών σχέσεων υπό τους κάτωθι όρους:

1. Να ανασταλεί κάθε προπαγάνδα για κατάληψη βουλγαρικού εδάφους.
2. Να ανασταλεί η εχθρική προπαγάνδα εναντίον της Βουλγαρίας.
3. Να τιμωρηθούν οι ένοχοι για την απαγωγή των Βουλγάρων στρατιωτών και να πληρωθεί αποζημίωση στις οικογένειές τους.
4. Να ανασταλεί η αποστολή τρομοκρατικών ομάδων από την Ελλάδα στη Βουλγαρία.
5. Να ανασταλεί η απαγωγή ανθρώπων και ζώων από το βουλγαρικό έδαφος και η αναταραχή στα νότια σύνορα (...)

Οι συνομιλίες να διεξαχθούν στη Μόσχα.

Πριν να προχωρήσουν στη συγκεκριμενοποίηση αυτών των διαπραγματεύσεων να ζητηθεί συνάντηση μεταξύ του Ζαχαριάδη και εκπροσώπων της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΒ και ΚΚΓ.

Πηγή: CDA, arhiv BKΠ, fond 1b, opis 6, a.e. 501.

Πρόεδρος Κυβερνητικής Επιτροπής για Έλληνες παιδιά και πρόσφυγες (υπογραφή δυσανάγνωστη),
Έκθεση περί της κατάστασης των Ελλήνων παιδων και προσφύγων, Σόφια, 8/6/1948

Έκθεση για την κατάσταση των Ελλήνων παιδων και προσφύγων

Στη Βουλγαρία αυτή τη στιγμή είναι εγκατεστημένοι 1793 ενήλικες πρόσφυγες και 1752 παιδιά. Όλοι οι ενήλικες, με λίγες εξαιρέσεις, είναι εγκατεστημένοι στην πόλη Μπέρκοβιτσα και στην πόλη Μπελογκράντσι σε εγκαταστάσεις παλαιών στρατοπέδων, σε μεγάλους, με υγιεινή και άνετους κοιτώνες με όλες τις αναγκαίες εγκαταστάσεις για οικιακή χρήση. Η κυβερνητική επιτροπή αποφάσισε και εφαρμόζεται η ορθή διανομή σ' αυτά τα δύο σημεία ανάλογα με το μέγεθος των εγκαταστάσεων, τις ανέσεις και τις δυνατότητες για σίτιση. Σε κάθε σημείο, όπου υπάρχουν εγκατεστημένα παιδιά, θα αφηθούν ανά ένα παιδί δύο ενήλικες για υπηρετικό προσωπικό.

Τα παιδιά είναι εγκατεστημένα στα παρακάτω μέρη: Μπάνκια, Βιδίν, Μπέλα-σλάτινα, Πλόβνιφ, Μπότεφγκραντ, Στάρα Ζαγόρα, Χάρκοβο, Λοπούσα, περιφέρεια Μιχαήλοβγκραντ, Ζέμεν, Ρακίτοβο. Παιδιά είναι εγκατεστημένα και στο χωριό Κοβάτσιτσα, περιφέρεια Λόμσκα, στο Ορέχοβο, στο Μπελογκράντσι, αλλά η κυβερνητική επιτροπή αποφάσισε και διενεργεί αναδιανομή στα πιο κατάλληλα μέρη και λαμβάνεται υπόψη να δημιουργούνται μεγαλύτεροι παιδικοί κοιτώνες για να επιτυγχάνεται καλύτερη πειθαρχία, τάξη και διαπαιδαγώγηση. Για να διατηρεί την πρόληψη από μολυσματικές ασθένειες και για να επιτυγχάνονται καλύτερες συνθήκες εκπαίδευσης, η κυβερνητική επιτροπή κάνει τα ακόλουθα: α) οργανώνει ειδικά σημεία κατανομής στην πόλη Σόφια στο σχολείο «Ρακόβσκι», όπου θα γίνονται δεκτά όλα τα παιδιά που διαφεύγουν από τους μοναρχοφασίστες στην Ελλάδα. Σ' αυτά τα σημεία κατανομής τα παιδιά θα εξετάζονται λεπτομερώς και τα άρρωστα και με προϋποθέσεις για μολυσματικές ασθένειες θα στέλνονται σε καθορισμένα για διάφορες ασθένειες σημεία, τα οποία έχουν ήδη παραγγεληθεί, ενώ τα υγιή παιδιά θα στέλνονται στα σημεία, όπου έχει ελεύθερο χώρο. Επίσης, όλα τα άρρωστα παιδιά ανά τα διάφορα σημεία θα στέλνονται στα αντίστοιχα με τις ασθένειες σημεία. β) Όλα τα παιδιά κάτω των 7 ετών θα συγκεντρώνονται σε ένα σημείο της Μπάνκια, όπου θα τους δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες για διαπαιδαγώγηση σύμφωνα με την ηλικία τους. Αυτός

ο διαχωρισμός είναι ήδη έτοιμος και αναμένεται επισκευή των κτιρίων στη Μπάνκια για να στεγαστούν αυτά τα παιδιά. γ) Όλες οι έγκυες, οι μητέρες, τα βρέφη και τα παιδιά ως 3 ετών επίσης θα χωριστούν και τοποθετηθούν υπό ειδικό καθεστώς.

ΚΛΙΝΕΣ

Παντού έχουν ληφθεί άμεσα μέτρα για εφοδιασμό με επαρκείς κλίνες επιπλωμένες με κρεβάτια, στρώματα, σεντόνια, μαξιλάρια και κλινοσκεπάσματα. Διαπιστώνεται ανεπάρκεια των κλινών ή ξεχωριστά από κλινοσκεπάσματα, κρεβάτια κ.ά., αλλά από το Υπουργείο Εργασίας και κοινωνικής μέριμνας και τους βοηθητικούς οργανισμούς λαμβάνονται μέτρα για την απόκτησή τους. Παραγγέλθηκαν κρεβάτια, ενώ επίσης γίνεται προμήθεια σε ξύλινο υλικό για να κατασκευάσουν κουκέτες για να δοθεί η δυνατότητα σε όλους τους ενήλικες και τα παιδιά να βρίσκονται σε άνετες κλίνες.

ΕΝΔΥΜΑΤΑ

Όπως οι ενήλικες, έτσι και τα παιδιά έρχονται με ανεπαρκή ενδύματα. Ήδη με την άφιξή τους έχει ληφθεί μέριμνα να τους προμηθεύεται επαρκής ρουχισμός και υποδήματα. Σε κάποια σημεία τα παιδιά εξοπλίζονται με ομοιόμορφα ρούχα και παπούτσια, ενώ όπου τα ενδύματα είναι ακόμη ανεπαρκή, από το Υπουργείο Εργασίας και κοινωνικής μέριμνας γίνεται προμήθεια σε ύφασμα, λινό και πανί και από τους βοηθητικούς οργανισμούς διανέμεται και προετοιμάζεται. Γενικά τα παιδιά είναι ενδεδυμένα και με παπούτσια και ακόμη και τα ίδια εκφράζουν την ικανοποίησή τους για την παροχή σ' αυτά ενδυμάτων.

ΤΡΟΦΗ

Σε όλα τα σημεία, και για τους ενήλικες και για τα παιδιά, η τροφή είναι επαρκώς θρεπτική. Ιδιαίτερα τα παιδιά τρέφονται τέλεια. Οι βοηθητικοί οργανισμοί, ο Ερυθρός Σταυρός, όλα τα όργανα της κυβέρνησης και ιδιαίτερα οι Επίτροποι, επέδειξαν αυξημένο ενδιαφέρον για προμήθεια και διανομή προμηθειών. Σε κάθε παιδί κάτω των 7 ετών δίνεται καθημερινά τροφή 5 φορές και στα υπόλοιπα καθημερινά 4 φορές. Οι ίδιοι οι ενήλικες πρόσφυγες κοντά στα παιδιά διαπιστώνουν ότι τα τελευταία πάχυναν κατά 4-5 και ακόμη και κατά 7 κιλά. Αυτό φαίνεται και από τη γενική τους εξωτερική εμφάνιση και διάθεση. Όλα είναι ωραία, κατακόκκινα, υγιή και χαρούμενα. Σ' όλα τα σημεία υπάρχει καλά οργανωμένη κουζίνα με

εξειδικευμένους μάγειρες και επαρκές προσωπικό. Η τροφή παρασκευάζεται καθαρώς και στις ίδιες τις κουζίνες διατηρείται πάντα η καθαριότητα. Σ' όλα τα σημεία οι Επίτροποι διατάσσονται για ειδικές παραγγελίες για τους πρόσφυγες και τα παιδιά, να διατηρούν τα απαραίτητα αποθέματα και ποτέ να μην υπάρξει καθυστέρηση στην προμήθεια των προϊόντων. Η άριστη διατροφή των παιδιών διαπιστώθηκε και από τον εκπρόσωπο του οργανισμού βοήθειας στην ελεύθερη Ελλάδα. Υπάρχει επάρκεια σε σκεύη κουζίνας.

ΙΑΤΡΙΚΗ-ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Σ' όλους τους χώρους επικρατεί και διατηρείται η καθαριότητα. Διαπιστώνεται σε μερικά σημεία ασθενής αμέλεια, λόγω των διαφορετικών ηλικιών των παιδιών και της κοινής στέγασης ηλικιωμένων και παιδιών. Με τη διεξαγόμενη μεταφορά, όπως υποδεικνύεται παραπάνω, αμβλύνεται αυτό το εμπόδιο για τη διατήρηση της καθαριότητας. Σ' όλα τα σημεία με εντολή του Υπουργείου Δημόσιας Υγείας διεξάγεται συνεχής ιατρικός έλεγχος από καθορισμένους και υπεύθυνους γιατρούς. Στις προσωπικές επισκέψεις των μελών της κυβερνητικής επιτροπής διαπιστώνεται ότι οι γιατροί ευσυνείδητα εκπληρώνουν το καθήκον που τους ανατέθηκε. Εξαιτίας των υγειονομικών μέτρων που έχουν ληφθεί δεν υπάρχουν ασθένειες, παράσιτα και πολύ γρήγορα και αποτελεσματικά περιορίστηκαν και διακόπηκαν γνωστά λοιμώδη νοσήματα, με τα οποία τα παιδιά εισήλθαν στη Βουλγαρία: ψώρα, τριχοφυτία κ.ά. Σ' ορισμένα σημεία, όπου στεγάζονται περισσότερα παιδιά, διορίστηκαν ειδικοί γιατροί. Στην πόλη Μπέρκοβιτσα στην εστία των ενήλικων προσφύγων διορίστηκαν από τον Ερυθρό Σταυρό δύο γιατροί, οι οποίοι καθημερινά εξετάζουν σε ειδικά διαμορφωμένα ιατρεία. Σ' όλα τα σημεία έχει σταλεί επαρκής αριθμός φιλέυσπλαχνων αδελφών νοσοκόμων ή Σαμαρειτών. Και οι γιατροί και οι αδελφές και οι Σαμαρείτες εκπληρώνουν ευσυνείδητα τα καθήκοντά τους. Δυσκολία υπάρχει στην εξυπηρέτηση με ιατρικό και υγειονομικό-φαρμακευτικό εξοπλισμό και αυτό εξαιτίας της γενικής έλλειψης αυτών στη χώρα. Εντούτοις, ο Ερυθρός Σταυρός προμηθεύει έγκαιρα αυτά που είναι απαραίτητα και διατηρείται ο εφοδιασμός με φάρμακα.

ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Όλα τα παιδιά που διέφυγαν από την Ελλάδα στερήθηκαν της εκπαίδευσης και γι' αυτό υπάρχει μεγάλη ανάγκη οργάνωσης σχολικών τάξεων. Ανάμεσα στους πρόσφυγες υπάρχει πολύ περιορισμένος αριθμός δασκάλων και γι' αυτό σε μερικά σημεία διατάχθηκε τα παιδιά να διδάσκονται από μεγαλύτερα παιδιά, μαθητές γυμνασίου ή λυκείου, ενώ όπου υπάρχουν δάσκαλοι η διδασκαλία διεξάγεται απ' αυτούς. Διαπιστώνεται μεγάλη φροντίδα για τη διαπαιδαγώγηση και την εκπαίδευση των ελληνικών παιδιών από την πλευρά των βοηθητικών οργανισμών, του Ερυθρού Σταυρού και όλων των κυβερνητικών οργάνων με την παροχή τετραδίων, μολυβιών, εγχειριδίων και βοηθημάτων. Επί του παρόντος η κυβερνητική επιτροπή εξετάζει σοβαρά αυτό το ζήτημα και λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλιστεί η εκπαίδευση των παιδιών. Το ζήτημα καθυστερεί επειδή είναι επιθυμία των σχετικών φορέων σε όλα τα σημεία η εκπαίδευση των ελληνικών παιδιών να διεξάγεται από εκπαιδευτικούς και δασκάλους, Έλληνες. Ειδικά μερικά λόγια για την κοινότητα των προσφύγων στη Μπέρκοβιτσα. Αυτή η κοινότητα είναι η πιο μεγάλη, 1700 άτομα, τα οποία θα μειωθούν με την αποστολή ενός μέρους απ' αυτούς στο Μπέλογκραντσικ. Σ' αυτή την κοινότητα λήφθηκαν όλα τα μέτρα για τροφή, καθαριότητα, ιατρική εξέταση, εκπαίδευση και εργασία. Οι πρόσφυγες είναι ελεύθεροι να οργανώσουν την κοινότητά τους σύμφωνα με τα δικά τους ήθη και έθιμα. Και πρέπει να αναγνωριστεί ότι σημείωσαν μεγάλη επιτυχία. Δημιουργήθηκε αγρόκτημα 150 στρεμμάτων, εργαστήρια, δασοκομία, όπου όλοι οι κατάλληλοι για εργασία απασχολούνται οικειοθελώς εφόσον το επιθυμούν. Δωμάτια, προαύλια, παιδικές χαρές, μπάνια, λουτρά, κουζίνες κ.τ.λ. είναι τοποθετημένα, επισκευαζόμενα από τους ίδιους τους πρόσφυγες. Διοργανώνονται εξαιρετικές πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, στις οποίες παρατηρούνται ευεργετικά αποτελέσματα.

Σ' όλα τα σημεία, όπου τοποθετήθηκαν πρόσφυγες και ελληνικά παιδιά, ο βουλγαρικός πληθυσμός τους συμπεριφέρεται με συμπάθεια και συμπόνια. Αναγνωρίζεται το χρέος για βοήθεια αυτών των εξόριστων και παρέχονται οικειοθελώς είδη ένδυσης και προϊόντα. Έτσι, για παράδειγμα, στις 6 τρέχοντος μηνός βρισκόμουν στην πόλη Γκάμπροβο και διαπίστωσα ότι ο πληθυσμός συγκέντρωσε υλικό για την παρασκευή γλυκών και τροφίμων και προετοίμασε φορτηγά, με τα οποία θα μεταφέρονταν αυτά τα γλυκά και τρόφιμα.

Οι πρόσφυγες και τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τη φροντίδα, με την οποία περιβάλλονται από την πλευρά μας, και απροσποίητα φυσικά εκφράζουν την ικανοποίησή τους με θερμή υποδοχή και

συνοδεία, με ζωηρά τραγούδια, επιφωνημάτων: «να ζήσει ο Γκεόργκι Ντιμιτρόφ», «να ζήσει η φιλία μεταξύ Βουλγαρίας και Ελλάδας», «να ζήσουν οι ηγέτες των δύο αδελφών εθνών Γκεόργκι Ντιμιτρόφ και Ζαχαριάδης και Μάρκος». Σχεδόν παντού κατά τη διάρκεια της επίσκεψης των μελών της κυβερνητικής επιτροπής και των βοηθητικών οργανώσεων, του Ερυθρού Σταυρού και των κυβερνητικών φορέων, τα παιδιά επέδειξαν εγκαρδιότητα, αγάπη και την επιθυμία να σταθούν περισσότερο ενώπιον τους, σαν να επρόκειτο να τους αποστείλουν μακριά από τις εγκαταστάσεις τους. Αναγνωρίζεται η αδελφική και ειλικρινής βοήθεια του βουλγαρικού έθνους.

Πηγή: CDA, архив Васил Коларов, фонд 147b, опис 3, а.е. 1399.

ΟΔΗΓΙΑ**20.6.48****Πληρεξούσιος Υπουργός****ΜΕΒΟΡΑΧ****ΟΥΑΣΙΝΓΚΤΟΝ**

Είναι άξια απορίας η θέση που έλαβε ο Έλληνας υπουργός. Στην απάντησή σας στην πρόταση της Ελλάδας και στην πρόσκληση του ΟΗΕ, εμείς δύο φορές δηλώσαμε ότι είμαστε έτοιμοι να εγκαθιδρύσουμε διπλωματικές σχέσεις, αλλά εννοείται, υπό δεδομένους όρους. Αυτοί οι όροι εκτέθηκαν ξεκάθαρα: πρώτον, στην απάντηση της βουλγαρικής κυβέρνησης στον Γραμματέα του ΟΗΕ, την οποία απάντηση ο Τρίγκβε Λι έχει μεταφέρει κατά γράμμα στην ελληνική κυβέρνηση και δεύτερον, στο λόγο που εκφώνησα το μήνα Μάιο και τον οποίο τηλεγράφησε η Βουλγαρική Τηλεγραφική Υπηρεσία και απέστειλε στον ΟΗΕ και όλες τις χώρες.

Βασιζόμενη σε αυτή τη συμφωνία της βουλγαρικής κυβέρνησης να διαπραγματευτεί, η Βαλκανική επιτροπή πρότεινε συνάντηση, σε απάντηση της οποίας ακολούθησε το δεύτερο δικό μου μήνυμα στο Γραμματέα του ΟΗΕ με πρόταση οι διαπραγματεύσεις να γίνουν στην Ουάσινγκτον.

Συνεπώς, όταν η ελληνική κυβέρνηση δέχθηκε την πρόταση για διαπραγματεύσεις στην Ουάσινγκτον, ήξερε πολύ καλά ότι δεν αφορά μια απλή διατύπωση/ τυπικότητα, αλλά διαπραγματεύσεις πάνω στις προϋποθέσεις υπό τις οποίες αποκαθίστώνται οι διπλωματικές σχέσεις ανάμεσα σε Βουλγαρία και Ελλάδα.

Εάν ο Δενδραμής εμμένει στην άρνησή του να διαπραγματευτεί για τις προϋποθέσεις, τότε αυτό θα σημαίνει πως η ελληνική κυβέρνηση δεν ήταν ειλικρινής, ούτε όταν μας έκανε πρόταση μέσω της αγγλικής κυβέρνησης για αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων, ούτε όταν δέχθηκε τη δική μας πρόταση για διαπραγματεύσεις στην Ουάσινγκτον.

Θα είναι δικαιολογημένο να πιθανολογηθεί πως αυτή ήθελε μόνο να πραγματοποιήσει κάποιον πολιτικό ελιγμό, καθώς ανέμενε πως είτε η Βουλγαρία θα αρνηθεί να διαπραγματευτεί, είτε θα αρνηθεί

να ζητήσει τις απαραίτητες εγγυήσεις και με αυτό τον τρόπο θα γίνει παραδεκτό ότι η αιτία και η υπευθυνότητα για την κακή κατάσταση των ελληνο-βουλγαρικών συνόρων ανήκει δήθεν στη βουλγαρική κυβέρνηση.

Είναι ευνόητο για όλους, ότι μετά από όλα όσα συνέβησαν ανάμεσα στις δύο χώρες, από όταν ο βουλγαρικός στρατός οικιοθελώς εγκατέλειψε τη Δυτική Θράκη και ως σήμερα με τις συνεχόμενες προβοκάτσες και παραβιάσεις των συνόρων μας από την Αθηναϊκή κυβέρνηση, συνοδευόμενες από απαγωγές και δολοφονίες στρατιωτών μας, δεν είναι δυνατόν να εγκαθιδρυθούν φυσιολογικές διπλωματικές σχέσεις χωρίς πρότερη αποσαφήνιση των διαθέσεων της ελληνικής κυβέρνησης.

Για εμάς είναι απαραίτητο να λάβουμε βεβαιώσεις πως η ελληνική κυβέρνηση έχει απαλλαγεί από την κατακτητική αξίωσή της πάνω σε μέρος του βουλγαρικού εδάφους. Εάν δεν έχει απαλλαγεί από αυτήν, τότε σημαίνει πως παραμένει εχθρός της Βουλγαρίας, ο οποίος θα караδοκει τη στιγμή για να επιτεθεί στη χώρα μας για να αρπάξει κομμάτι του βουλγαρικού εδάφους. Διότι είναι ξεκάθαρο στον καθένα, πως ένας παρόμοιος, φανερός, κατακτητικός και ιμπεριαλιστικός στόχος δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί με άλλο τρόπο, παρά με πόλεμο.

Και με ένα κράτος το οποίο φανερά θα συνωμοτεί ενάντια στην εδαφική ακεραιότητα της Βουλγαρίας, εμείς δεν θα μπορούσαμε να διατηρούμε φυσιολογικές διπλωματικές και καλής γειτονίας σχέσεις, όπως επιθυμεί το ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ.

Δικαιολογημένο είναι επίσης να λάβουμε εγγύηση πως ο εμφύλιος πόλεμος που μαίνεται στην Ελλάδα δεν θα θέσει σε κίνδυνο τα εδάφη μας.

Εσείς διατυπώστε ακόμα μια φορά στον Έλληνα εκπρόσωπο, μέσω του Γραμματέα του ΟΗΕ, τις προϋποθέσεις που προβάλλουμε εμείς και καλέστε τον να διαπραγματευτείτε πάνω σε αυτές. Αν συνεχίζει να αρνείται, η ευθύνη για την αποτυχία της συνάντησής σας θα πέσει προφανώς στην ελληνική κυβέρνηση.

Στις πιθανές διαπραγματεύσεις, εάν στη δική μας πρώτη προϋπόθεση αντιλέξει πως η Βουλγαρία έχει αξιώσεις για τη Δυτική Θράκη, για εσάς δεν θα είναι δύσκολο να ξεκαθαρίσετε πως αυτό αφορά σε δύο εντελώς διαφορετικά πράγματα, τα οποία απέχουν το ένα από το άλλο, όσο ο ουρανός από τη γη.

Το αίτημα να επιστραφεί η Δυτική Θράκη είναι νόμιμο και δίκαιο, επειδή αυτή είναι βουλγαρική και αρπάχθηκε βίαια από τη Βουλγαρία. Από την άλλη μεριά, η βουλγαρική κυβέρνηση, περισσότερες από μια φορές ως τώρα, έχει δηλώσει ότι για την ικανοποίηση αυτού του αιτήματος, βασίζεται αποκλειστικά στη συνεννόηση μεταξύ των δύο χωρών και όχι στον πόλεμο.

Η επιστροφή της Θράκης είναι σε όφελος των δύο γειτονικών λαών γιατί θα σταθεροποιήσει για πάντα τη φιλία ανάμεσα στη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας και μια απελευθερωμένη από ξένη παρέμβαση δημοκρατική Ελλάδα. Εάν από την ελληνική πλευρά τεθεί οποιοδήποτε άλλο ζήτημα, θα ζητήσετε συγκεκριμένες οδηγίες.

Σόφια, 20.6.1948

ΚΟΛΑΡΟΦ

Πηγή: CDA, arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e. 76.

Menorah (Βούλγαρος πρέσβης στην Ουάσινγκτον) προς Trygve Lie (Γενικός Γραμματέας ΟΗΕ), Νο. 1601, 25/6/1948.

Εξοχότατε,

Με λύπη πρέπει να σας ενημερώσω ότι οι διαπραγματεύσεις μου με τον πρέσβη Δενδραμή σχετικά με την ενδεχόμενη αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών μας κατέληξαν σε αδιέξοδο ήδη από την πρώτη συνάντηση. Στην αρχική μου προσπάθεια να εκφράσω τις απόψεις της κυβέρνησής μου επί του εν λόγω ζητήματος, ο κ. Δενδραμής δήλωσε κατηγορηματικά ότι δεν έχει καμία εξουσιοδότηση να διεξαγάγει διαπραγματεύσεις στην ουσία τέτοιων ζητημάτων· ότι είναι έτοιμος να συζητήσει μόνο τα τυπικά σχετικά με την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων και ότι ο όρος αυτός υπονοεί ζητήματα όπως τον ορισμό προσώπων που ενδεχόμενα θα μπορούσαν να διοριστούν πρεσβευτές, τον καθορισμό ημερομηνιών για την ανταλλαγή εκπροσώπων και παρόμοια ζητήματα. Εγώ υποστήριξα την άποψη ότι ζητήματα τέτοιου τεχνικού χαρακτήρα δε μπορούν πιθανό να αποτελέσουν το αντικείμενο των μεταξύ μας διαπραγματεύσεων· ο ορισμός πληρεξούσιων πρεσβευτών και ο καθορισμός ημερομηνιών είναι της αποκλειστικής αρμοδιότητας καθεμιάς εκ των δύο κυβερνήσεων. Στο σημείο αυτό ρώτησα αν ο Έλληνας πρέσβης θα ήταν σε θέση να εξετάσει μία ενδεχόμενη διακήρυξη υπό την έννοια ότι η κυβέρνηση της Ελλάδας είναι έτοιμη να σεβαστεί τη δική μας παρούσα πολιτική και εδαφική ακεραιότητα και ότι δεν έχει επιθετικές προθέσεις έναντι της Βουλγαρίας. Για τελευταία φορά ο κ. Δενδραμής δήλωσε ότι δεν έχει εξουσιοδότηση να συζητήσει ζητήματα τέτοιου είδους και αυτή η επανάληψη της θέσης του ολοκλήρωσε τη συζήτησή μας.

Η κυβέρνησή μου εξέφρασε τις απόψεις της σχετικά με την επανάληψη των διπλωματικών σχέσεων με την Ελλάδα σ' ένα γράμμα απευθυνόμενο στον ΟΗΕ και διαμέσου του Τύπου. Όταν αυτή πρόσφατα πρότεινε να διεξαχθούν άμεσες διαπραγματεύσεις μεταξύ των εκπροσώπων των δύο χωρών στην Ουάσινγκτον, πίστευε ακράδαντα ότι τα ζητήματα που εγείρονταν στη δήλωσή της θα συζητούνταν. Η ελληνική κυβέρνηση μπορεί να δεχθεί ή να απορρίψει τις απόψεις μας, αλλά πιστεύω ότι δεν πρέπει να απορρίψει μία πρόταση να συζητηθούν. Με την άρνηση αυτή, η ελληνική κυβέρνηση ξεκάθαρα

απορρίπτει την πρότασή μας να διαπραγματευθούμε, γεγονός που υποδεικνύει ότι η καλή διάθεση της βουλγαρικής κυβέρνησης δε βρίσκει ανταπόκριση.

Πηγή: CDA, arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e. 76.

Δευδραμής προς Μενοραή, Ουάσινγκτον, Νο. 704, 1/7/1948

Από το Νοέμβριο του περασμένου έτους η ελληνική κυβέρνηση ενημέρωσε τη Βουλγαρία για την επιθυμία αποκατάστασης των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών μετά την επικύρωση της Συνθήκης Ειρήνης με τη Βουλγαρία. Η βουλγαρική κυβέρνηση δεν απάντησε στο αίτημα αυτό και σ' ένα δεύτερο αίτημα ίδιου χαρακτήρα επίσης αρνήθηκε να απαντήσει ευμενώς. Το ίδιο διάστημα η βοήθεια στους αντάρτες από τις βουλγαρικές αρχές συνεχίστηκε με αυξανόμενη ένταση. Στις αναρίθμητες εχθρικές πράξεις η Βουλγαρία πρόσθεσε και την πιο απεχθή απ' όλες, την κράτηση Ελληνοπαίδων σε βουλγαρικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Αυτό το έκανε με την ανήκουστη αιτιολόγηση ότι η βουλγαρική φιλανθρωπία στόχευε στην αντικατάσταση της αγάπης των Ελληνίδων μητέρων και της ελληνικής κυβέρνησης προστατεύοντας τους δυστυχείς Ελληνοπαίδες από την κακία του ελληνικού Έθνους.

Ξαφνικά, περισσότερο από έξι μήνες μετά το πρώτο ελληνικό διάβημα, η βουλγαρική κυβέρνηση, στην παραμονή της προσεχούς συνόδου της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, έχοντας προφανώς λόγους να πιστεύει ότι η θέση της είναι ηθικά επισφαλής, μας ειδοποίησε μέσω του διαύλου του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ ότι ήταν έτοιμη να επαναλάβει τις σχέσεις της με την Ελλάδα υπό συγκεκριμένους όρους.

Ποιοί ήταν αυτοί οι όροι; Δεν τους πήρε πολύ διάστημα για να αποκαλυφθούν σε μία ασυνήθιστης βιαιότητας επικοινωνία του Βούλγαρου ΥΠΕΞ επί τη ευκαιρία υπογραφής της Πολωνο-Βουλγαρικής συνθήκης. Η επικοινωνία αυτή ακολουθήθηκε από μία επίσημη δήλωση του βουλγαρικού Υπουργείου Εξωτερικών. Σε αντάλλαγμα της εύνοιας για επανάληψη των διπλωματικών σχέσεων που προσφερόταν στην Ελλάδα, η Βουλγαρία ζητούσε εγγυήσεις ότι η Ελλάδα δε θα αξιώσει βουλγαρικά εδάφη, ότι θα απόσχει από κάθε ανάμιξη στις εσωτερικές βουλγαρικές υποθέσεις και ότι θα πληρώσει αποζημιώσεις σε τρεις Βούλγαρους που υπέστησαν ζημία ως αποτέλεσμα δράσης των ελληνικών συνοριακών αρχών.

Η ελληνική κυβέρνηση, στην αδιάκοπη προσπάθειά της να κάνει ό,τι είναι δυνατόν, το οποίο είναι στις δυνάμεις της, για να προετοιμάσει το έδαφος για κανονικές σχέσεις με τους γείτονές της, δεν επέτρεψε στον εαυτό της να εντυπωσιαστεί από την απροσδόκητα «διαλλακτική» στάση από την πλευρά της Βουλγαρίας, και δήλωσε μέσω του πρεσβευτή της στην Ουάσινγκτον, καθώς και απευθείας στο Γενικό

Γραμματέα του ΟΗΕ, ότι ήταν έτοιμη, όπως και τον περασμένο Νοέμβριο, να επαναλάβει τις διπλωματικές σχέσεις με τη Βουλγαρία με την ελπίδα ότι αυτή η επανάληψη των διπλωματικών σχέσεων θα συνεισφέρει σε μία σταδιακή βελτίωση στις σχέσεις των δύο κρατών.

Αν ήταν ειλικρινής η επιθυμία της βουλγαρικής κυβέρνησης να ξεκινήσει μία νέα εποχή στις ελληνοβουλγαρικές σχέσεις, θα είχε τάχιστα σφίξει το χέρι που της προσφέρθηκε από την Ελλάδα, για να αποκαταστήσει σχέσεις με την Ελλάδα, και θα έκανε κατόπιν τα πάντα με αδιάλειπτη συμπεριφορά για να συνεισφέρει στη λήθη του μαύρου παρελθόντος που βαραίνει τη ψυχή των Ελλήνων έναντι της Βουλγαρίας.

Αλλά αυτή δεν ήταν, όπως φαίνεται, η πρόθεση της Βουλγαρίας. Θέτοντας όρους και προϋποθέσεις για την αποκατάσταση των σχέσεων, αυτή γνώριζε ότι καθιστούσε αδύνατη κάθε συζήτηση επί του ζητήματος· το λιγότερο που θα μπορούσε να συμβεί υπό αυτές τις περιστάσεις ήταν η προηγούμενη συζήτηση των όρων και προϋποθέσεων που η Ελλάδα θα είχε να παρουσιάσει. Επειδή κανείς δε μπορεί να παραβλέψει το γεγονός ότι τη στιγμή που η ελληνική διπλωματία και η Βαλκανική Επιτροπή του ΟΗΕ στη Θεσσαλονίκη ασκούν κάθε δυνατή προσπάθεια για ειρήνευση και εξομάλυνση των διαφορών, η επιθετικότητα εναντίον της Ελλάδας συνεχίζεται αδυσώπητα. Ολόκληρος ο κόσμος γνωρίζει την έκταση αυτής της επιθετικότητας. Η Υποεπιτροπή Διερεύνησης είχε τη δυνατότητα να διαπιστώσει επί τόπου τα περιστατικά στο Άγγιστρο, στη Λίπα, στον Καπνότοπο, στον Πεντάλοφο και στο Ορμένιο. Ολόκληρος ο κόσμος γνωρίζει ότι η τρίτη αναφορά της Τέταρτης Ομάδας παρατηρητών της Επιτροπής της Θεσσαλονίκης του Μαρτίου 1948 δηλώνει ξεκάθαρα ότι «για τη μετακίνησή τους οι αντάρτες χρησιμοποιούν το βουλγαρικό έδαφος σε μεγάλη έκταση κατά τρόπο ώστε οι ελληνικές εθνικές δυνάμεις και οι υπηρεσίες πληροφοριών να μην έχουν καμία γνώση των κινήσεών τους και έτσι οι επαναστάτες διεξαγάγουν τις επιθέσεις τους χωρίς να εντοπίζονται».

Όλος ο κόσμος γνωρίζει ότι η αναφορά από 23 Απριλίου 1948 καταγράφει «την εκπαίδευση των παρτιζάνων για ανατρεπτικές δραστηριότητες στη χώρα καταγωγής τους». Όλος ο κόσμος γνωρίζει ότι στην αναφορά από 22 Μαΐου 1948 της Τέταρτης Ομάδας των παρατηρητών δηλώνεται και πάλι στη βάση της προσωπικής παρατήρησης:

α) οι Βούλγαροι σύνδεσμοι βοηθούν τους αντάρτες και διεισδύουν στην Ελλάδα όταν αυτό εξυπηρετεί τα σχέδιά τους·

β) ότι οι βουλγαρικές συνοριακές αρχές προσφέρουν καταφύγιο στους Έλληνες αντάρτες όταν οι τελευταίοι πιέζονται στα σύνορα από τις ελληνικές δυνάμεις·

γ) ότι οι βουλγαρικές συνοριακές αρχές επιτρέπουν στους Έλληνες αντάρτες να διέρχονται από το βουλγαρικό έδαφος στην Ελλάδα προκειμένου να επιτεθούν στις ελληνικές δυνάμεις.

Στις 9 Ιουνίου 1948 η ίδια Ομάδα Παρατηρητών δήλωσε σε μία αναφορά, ανάμεσα στα άλλα, ότι η κατάσχεση αντάρτικων όπλων πρόσθεσε νέα στοιχεία στα ήδη υπάρχοντα σχετικά με την παροχή από τη Βουλγαρία υλικοτεχνικής βοήθειας στους αντάρτες σε ευρεία κλίμακα. Μολονότι η Ελλάδα ήταν εν πλήρη γνώσει των παραπάνω, η ελληνική κυβέρνηση ωστόσο δεν επιθυμούσε τον άμεσο τερματισμό αυτών των σκανδαλωδών πρακτικών πριν την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων. Αυτή βασίζεται από την άποψη αυτή στα Ηνωμένα Έθνη και, όπως όλα τα έθνη που έχουν συνείδηση των δικαιωμάτων τους, αναμένει ότι τα ελληνικά δίκαια θα διαφυλαχθούν από τα Ηνωμένα Έθνη.

Η Ελλάδα δεν επιθυμούσε να εξαρτήσει την επανάληψη των διπλωματικών σχέσεων με τη Βουλγαρία επί μίας αρχής, συμπεριλαμβανομένης της εκτέλεσης από τη Βουλγαρία των υποχρεώσεων της σύμφωνα με τη Συνθήκη Ειρήνης, ούτε από την κατάργηση όλων των μέτρων που πρόσφατα θέσπισε η Βουλγαρία, στοχεύοντας στον αφανισμό της εναπομένουσας ελληνικής ιδιοκτησίας στη Βουλγαρία, μέτρα που λήφθηκαν υπό το πρόσχημα του δημοσίου συμφέροντος.

Η Ελλάδα δεν επιθυμούσε να χαθεί μία μοναδική ευκαιρία για να επιβεβαιώσει την καλή της διάθεση και να αποδείξει στο βουλγαρικό λαό ότι μία συνεννόηση με την Ελλάδα είναι απόλυτα εφικτή αν η διοίκηση στη Σόφια αποφασίσει να σταματήσει να είναι συνεργός μιας επίθεσης. Αυτή δεν είναι μία ανεύθυνη κατηγορία, αλλά το πόρισμα αμερόληπτων διεθνών οργάνων. Είναι προφανές ότι η βουλγαρική κυβέρνηση δεν υποκινούνταν από την ίδια διάθεση. Ενόψει, ωστόσο, της επικείμενης συνεδρίασης της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ πιέζεται από βαρύτερες ευθύνες που πέτουν πάνω της, η βουλγαρική κυβέρνηση λοιπόν κατέφυγε σ' έναν αφελή ελιγμό. Αλλά η παρούσα κατάσταση είναι πολύ δυσμενής για την Ελλάδα για να επιτρέψει να εκτραπεί η πορεία της από ένα τέτοιο σχέδιο. Η ελληνική πολιτική παραμένει αμετάβλητη. Η Ελλάδα είναι προετοιμασμένη να επαναλάβει αμέσως τις διπλωματικές σχέσεις με τη Βουλγαρία χωρίς να θέτει κανενός είδους όρους ή προϋποθέσεις. Αλλά επίσης χωρίς να είναι προετοιμασμένη να δεχτεί κανενός είδους όρους και προϋποθέσεις.

Αν η Βουλγαρία επιθυμεί πραγματικά να επιδείξει καλύτερες προθέσεις, αυτή οφείλει να ακολουθήσει μόνο την ίδια πορεία. Η Βουλγαρία μπορεί περαιτέρω, σε συνεργασία με τον ΟΗΕ και μέσω απευθείας συμφωνιών με την ελληνική κυβέρνηση, να συνεισφέρει για την αποτελεσματική άρση κάθε εμποδίου που ίσταται στο δρόμο των ομαλών σχέσεων μεταξύ των δύο γειτονικών κρατών.

Πηγή: CDA, arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e. 76.

Νο 1758.

Αντίγραφο

Μετάφραση από τα αγγλικά

7 Ιουλίου 1948

Προς την Αυτού Εξοχότητα – Τρίγκβε Λι,

Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ.

Λέικ – Σάξσεξ, Νέα Υόρκη.

Εξοχότατε,

Έχω την τιμή να σας πληροφορήσω ότι στις 30 Ιουνίου 1948 έλαβα το τηλεγράφημά σας σχετικά με την επιστολή την οποία ο κ. Αλέξης Κύρου, μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στον ΟΗΕ, σας έχει αποστείλει για το ζήτημα της ανανέωσης των διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα σε Βουλγαρία και Ελλάδα.

Σύμφωνα με το αίτημά σας προώθησα άμεσα την εν λόγω επιστολή στην κυβέρνησή μου. Θα μπορέσω να απαντήσω λεπτομερώς στην επιστολή αυτή, μόλις λάβω οδηγίες. Για την ώρα, θα ήθελα να κάνω τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

Η ελληνική κυβέρνηση κατηγόρησε τη βουλγαρική ότι προτείνει να διαπραγματευτεί για την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων την παραμονή των επερχόμενων συνόδων της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, με σκοπό να βελτιώσει τη δική της θέση κατά τη Συνέλευση. Σύμφωνα με την ελληνική κυβέρνηση αυτή η ενέργεια από τη μεριά της Βουλγαρίας είναι ξεκάθαρα και απλούστατα ένας ελιγμός. Αυτή η προσβλητική συκοφαντία θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί, κυρίως λόγω του ότι δεν έχει καμία σχέση με την αλήθεια. Η πρόταση για ανανέωση των διπλωματικών σχέσεων δεν έγινε αρχικά από τη Βουλγαρία· αυτή μόνο απάντησε στα πολυάριθμα αιτήματα που έγιναν από την ελληνική πλευρά, από το Γραμματέα του ΟΗΕ και από τη Βαλκανική Επιτροπή του ΟΗΕ στη Θεσσαλονίκη. Η δική μας υπαγόρευση σχετικά με την διαδικασία των διαπραγματεύσεων ανάμεσα στους δύο αντιπροσώπους στην

Ουάσινγκτον έγινε κατά τη φυσιολογική εξέλιξη των πραγμάτων και δεν επηρεάστηκε με κανένα τρόπο από την ημερομηνία της επερχόμενης συνέλευσης του ΟΗΕ.

Παρατηρώ με λύπη, πως παρόλο που η δική μου επιστολή της 23^{ης} Ιουνίου 1948 δεν περιείχε καμία αγένεια, η απάντηση της ελληνικής κυβέρνησης ήταν προσβλητική σε ύφος και περιεχόμενο. Επαναλάμβανε τόσες πολλές από τις παλιές τετριμμένες και αβάσιμες κατηγορίες που η ετοιμότητα της ελληνικής κυβέρνησης για ανανέωση των διπλωματικών σχέσεων, όπως εξέφρασε στην τελευταία παράγραφο της επιστολής, ακούγεται καθόλου πειστική και πολύ ανειλικρινής. Με βάση αυτή την απάντηση, αν μπορώ να χρησιμοποιήσω μια από τις αγαπημένες εκφράσεις του κ. Κύρου, «όλος ο κόσμος» θα καταλάβει ότι η ανανέωση των διπλωματικών σχέσεων δεν μπορεί να γίνει στα τυφλά και για να φτάσει στον επιθυμητό στόχο, απαραίτητες είναι προκαταβολικές συζητήσεις πάνω στις διαφωνίες. Αυτό δείχνει ξεκάθαρα πόσο διαδοχική και βλαβερή ήταν η κατηγορηματική άρνηση της ελληνικής κυβέρνησης να ακούσει και να συζητήσει τις απόψεις μας, να αποκρύψει το γεγονός πως η στοιχειώδης ευγένεια απαιτεί να δοθεί έκφραση σε αυτές τις απόψεις και να δοθεί μια γνώμη γι' αυτές. Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι η αρνητική τοποθέτηση της ελληνικής κυβέρνησης προφανώς έγινε πριν ακόμα πραγματοποιηθεί η συνάντηση μεταξύ εμού και του Πρέσβη Δενδράμη, στην οποία συνάντηση ο κ. Δενδράμης με ανάγκασε να διαβάσω ολόκληρο το κείμενο της ελληνικής απάντησης στο Γραμματέα του ΟΗΕ και τόνισε ιδιαίτερα την έκφραση, σύμφωνα με την οποία «η ελληνική κυβέρνηση συμφωνεί να διαπραγματευτεί πάνω στις διατυπώσεις για την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων». Αυτή η έκφραση ξεκάθαρα χρησιμοποιήθηκε πολύ συνειδητά και δείχνει ότι η ελληνική κυβέρνηση έχει αποφασίσει να μην συζητήσει κανένα απολύτως ζήτημα κατ' ουσίαν.

Ο ισχυρισμός της ελληνικής κυβέρνησης ότι είναι έτοιμη να συζητήσει μόνο τις «διατυπώσεις/τυπικότητες» είναι ίσως με μια κυριολεκτική άρνηση για διαπραγμάτευση. Ο Πρέσβης Δενδράμης τήρησε αρνητική στάση ακόμα και στο ζήτημα μιας πιθανής δήλωσης υπογραμμίζουσας την έλλειψη οποιωνδήποτε επιθετικών προθέσεων απέναντι στην εδαφική μας ακεραιότητα. Αυτή η συμπεριφορά της ελληνικής κυβέρνησης, συνεπώς, είναι υπεύθυνη για την αδιέξοδη θέση που δημιουργήθηκε και η Βουλγαρία για κανένα λόγο δεν μπορεί να κατηγορηθεί γι' αυτή τη δυσμενή κατάσταση.

Με εκτίμηση,

Συντρ. Ν. Μεβόραχ,

Πληρεξούσιος υπουργός της Βουλγαρίας

Πηγή: CDA, arhiv MBHP, fond 1477, opis 4, a.e. 76.

Χειρόγραφο: 3. Ο Κουμπάτεφ... (δεν διαβάζεται)

Στις 11 Απριλίου του 1950 ο Τρίγκβε λι έστειλε επιστολή στον Υπουργό Εσωτερικών της Βουλγαρίας, Βλαντιμίρ Ποπτόμοφ, με την οποία αποστέλλει το κείμενο μιας έκθεσης της 27^{ης} Μαρτίου 1950, η οποία έγινε δεκτή από την ειδική επιτροπή του ΟΗΕ για τα Βαλκάνια, σχετικά με την διαμάχη για τα σύνορα μεταξύ της Βουλγαρίας και της Ελλάδας στην περιοχή του ποταμού Έβρου.

Ο Τρίγκβε λι στρέφει την προσοχή του Υπουργού Εσωτερικών στην παράγραφο 4/δ/ της έκθεσης, η οποία περιέχει προτάσεις προς τις κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Βουλγαρίας. Οι προτάσεις είναι οι ακόλουθες:

1. Τα ελληνικά στρατεύματα πρέπει να λάβουν οδηγίες να συγκρατηθούν από το να εισέλθουν στο Άνω νησί μέχρι οι σχέσεις των δύο κρατών να γίνουν τέτοιες που να επιτρέπουν την οριστική επίλυση του ζητήματος.
2. Η βουλγαρική κυβέρνηση να λάβει τέτοια μέτρα, τα οποία η ίδια θεωρεί απαραίτητα και κατάλληλα για να αποφευχθούν περαιτέρω ανεπιθύμητα περιστατικά σε αυτόν το συνοριακό τομέα.

Η αιτία της διαφωνίας για την οποία γίνεται αναφορά παραπάνω, είναι και το περιστατικό, το οποίο έλαβε χώρα την 4^η Απριλίου του 1948 στο Άνω νησί και κατά το οποίο απήχθησαν τρεις Βούλγαροι συνοριακοί φρουροί και κατόπιν δολοφονήθηκαν κτηνωδώς από τις ελληνικές συνοριακές αρχές.

Οι παραπάνω συστάσεις σχετίζονται με την διαμάχη που είχε ξεσπάσει για το Άνω νησί, για το οποίο επί του παρόντος δεν υπάρχει καμία διαμάχη.

Τα δύο νησάκια για τα οποία τώρα προέκυψε περιστατικό, δεν έχουν καμία σχέση με τη διαμάχη για το Άνω νησί και απέχουν από αυτό 3 και 4 χιλιόμετρα ανατολικά κατά τη ροή του ποταμού Έβρου.

Πηγή: CDA, архив Вълко Червенков, фонд 396b, опис 1, а.е. 359.

Ζαχαριάδης προς αδελφά Κομμουνιστικά και Εργατικά Κόμματα Αλβανίας, Βουλγαρίας, Ουγγαρίας, Πολωνίας, Ρουμανίας και Τσεχοσλοβακίας, 29/7/1948

Αγαπητοί σύντροφοι,

Η 4η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ, που πραγματοποιήθηκε στα τέλη Ιουλίου στην ελεύθερη Ελλάδα, σας αποστέλλει τους πιο θερμούς επαναστατικούς χαιρετισμούς και τις ευχαριστίες της για τη βοήθεια, την οποία παρείχατε στον ελληνικό λαό που αγωνίζεται υπό τη διεύθυνση του ΚΚΕ.

Η Ολομέλεια έλαβε χώρα στις ελεύθερες πλαγιές του Γράμμου, στη ζώνη των σημαντικών μαχών, τις οποίες ο Δημοκρατικός Στρατός διεξάγει αυτές τις ημέρες αντιμετωπίζοντας με επιτυχία τις μεγάλες επιθετικές επιχειρήσεις του μοναρχοφασιστικού στρατού, τις οποίες αυτός διεξάγει ήδη εδώ και 46 ημέρες. Ο σκοπός αυτών των επιχειρήσεων ήταν να εκκαθαρίσει την οροσειρά του Γράμμου - Σμόλικα -, στήριγμα του Δημοκρατικού Στρατού, και να του αφαιρέσει αυτό το σημαντικό στήριγμα.

Για το σκοπό αυτό, οι Αμερικανοί και οι Έλληνες λακέδες τους απέστειλαν σ' αυτές τις επιχειρήσεις 80.000 στρατιώτες, σχεδόν όλη την αεροπορία και 120 πυροβόλα. Η αριθμητική αναλογία δυνάμεων είναι εναντίον μας. Στη διάθεσή τους έχουν αμερικανικό πολεμικό υλικό σε μεγάλη αφθονία. Στα ελληνικά λιμάνια αμερικανικά πλοία ξεφορτώνουν καθημερινά χιλιάδες τόνους πολεμικού υλικού. Αυτοί μπόρεσαν να χρησιμοποιήσουν ακόμη και μικρότερες δυνάμεις, από τη στιγμή που εντός λίγων ωρών έριξαν ανάμεσα στις μικρότερες βουνοπλαγιές, που κατείχε ο Δημοκρατικός Στρατός, περισσότερες από 10.000 οβίδες, χωρίς να υπολογίζονται οι αεροπορικές επιδρομές. Ο ανεφοδιασμός του στρατού τους είναι καλά οργανωμένος. Για να τους αντιμετωπίσουμε εμείς έχουμε στη διάθεσή μας δυνάμεις, οι οποίες δε φτάνουν ούτε το 1/7 των δυνάμεών τους και αυτό που είναι πιο άσχημο είναι ότι οι δυνάμεις μας είναι ανεπαρκώς εξοπλισμένες. Το πυροβολικό μας ήταν πάντα αδύναμο, τις τελευταίες δε ημέρες δεν υφίσταται. Στην αρχή ανταποκριθήκαμε με αδύναμο πυρ στις χιλιάδες εχθρικές χειροβομβίδες, στο τέλος οι οβίδες μας εξαντλήθηκαν. Υπάρχει ο κίνδυνος να γίνει το ίδιο και με τους όλμους και σε μικρότερο βαθμό με τον ελαφρύ οπλισμό μας. Σχετικά με τα τρόφιμα και τον εξοπλισμό των μαχητών μας, υπάρχουν πολλά που πρέπει να γίνουν· υπήρξαν μεμονωμένες περιπτώσεις αποστασίας, οι οποίες

αποδίδονται στον υποσιτισμό των μαχητών και γενικά στις άθλιες συνθήκες ζωής στα χαρακώματα. Έχουμε επίσης πολύ μεγάλες δυσκολίες και στον τομέα της υγειονομικής φροντίδας. Οι απώλειές μας σε σοβαρά τραυματισμένους είναι πολύ σοβαρές. Πολύ άσχημα είμαστε από την άποψη ιατρικού προσωπικού και φαρμάκων. Υπήρξαν θάνατοι από τέτανο, καθώς δε διαθέτουμε αντιτετανικό ορό. Λόγω ελλείψεων σε φάρμακα πρώτης ανάγκης, ιάσιμα τραύματα οδηγούν στο θάνατο, είτε στο τέλος επιδεινώνουν σημαντικά την κατάσταση (των τραυματιών). Τα νοσοκομεία μας στην ελεύθερη Ελλάδα είναι τελείως πρωτόγονα και βομβαρδίζονται από την εχθρική αεροπορία. Μέρους των τραυματιών αποστειλάμε στην Αλβανία – χώρα, η οποία, παρά τις περιορισμένες δυνατότητες σε ιατρικό προσωπικό, περιθάλπει μεγάλο αριθμό τραυματιών.

Εμείς έχουμε ανάγκη άμεσης βοήθειας από τις φιλικές προς εμάς λαϊκές δημοκρατίες σε φαρμακευτικό υλικό και περίθαλψη των βαριά τραυματισμένων μαχητών.

Παρ' όλες τις δυσκολίες, οι μαχητές και οι αξιωματικοί του Δημοκρατικού Στρατού, με επικεφαλής τα στελέχη του ΚΚΕ, απέκρουσαν επιτυχώς τις επανειλημμένες εχθρικές επιθέσεις. Μάταια οι μοναρχοφασίστες, υπό την άμεση καθοδήγηση του αμερικανικού στρατού, επί 46 ημέρες αγωνίζονται να σημειώσουν μία οποιαδήποτε επιτυχία. Οι απώλειές τους υπολογίζονται σε περισσότερες από 25.000 άνδρες – νεκροί, αιχμάλωτοι, τραυματίες, λιποτάκτες. Όλες αυτές οι αποτυχίες και οι σοβαρές απώλειες επηρέασαν σημαντικά το ηθικό του μοναρχοφασιστικού στρατού, το οποίο έχει πέσει πολύ χαμηλά. Μεταξύ, μάλιστα, των στελεχών του ακούγεται η άποψη περί ματαιότητας του αγώνα. Είναι γεγονός, διαπιστωμένο από τους αιχμαλώτους και τους λιποτάκτες, ότι μόνο το πυροβολικό και η αεροπορία, ελλείποντα πλήρως σε μας, παρεμποδίζουν ακόμη την εμβάθυνση της αποδιοργάνωσης (αποσύνθεσης) του μοναρχοφασιστικού στρατού· μετά από κάθε αποτυχία, ωστόσο, το ηθικό όλο και περισσότερο πέφτει. Επιπλέον, οι αποτυχίες στο Γράμμο βάρυναν ακόμη περισσότερο την κρίση στο μοναρχοφασιστικό πολιτικό στρατόπεδο. Ο πρωθυπουργός Σοφούλης υπέβαλλε παραίτηση και την απέσυρε μόνο υπό την πίεση των Αμερικανών και του βασιλέως Γλίξμπουργκ. Μία δεύτερη συνέπεια των επιτυχιών μας στο Γράμμο ήταν το κύμα μαζικών απεργιών στην κατεχόμενη Ελλάδα, παρά την πρωτάκουστη τρομοκρατία που κυριαρχεί εκεί. Αυτές τις ημέρες στην Αθήνα και σ' όλη την Ελλάδα απεργούν οι εργάτες, οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι εργαζόμενοι.

Μπροστά μας τώρα βρίσκεται το καθήκον όχι μόνο να αντιμετωπίσουμε την εχθρική επίθεση, αλλά να περάσουμε στην αντεπίθεση και να προξενήσουμε αποφασιστικό κτύπημα στον εχθρό. Οι συνθήκες γι' αυτή την αντεπίθεση ήδη ωριμάζουν, αλλά η πραγματοποίησή της παρακωλύεται από την έλλειψη πυρομαχικών. Η προβληματική τροφοδοσία του στρατού μας με τρόφιμα και το γεγονός ότι μεγάλο ποσοστό των στρατιωτών μας, μεγαλύτερο του 50%, είναι χωρίς ένδυση και υπόδηση, αποτελούν αρκετά μεγάλες δυσκολίες για εμάς.

Εμείς θα θέλαμε να επιστήσουμε την προσοχή των αδελφών κομμουνιστικών και εργατικών κομμάτων στην ανάγκη να ενισχυθεί ο αγώνας μας. Εμείς βλέπουμε τις υπαρκτές δυσκολίες, οι οποίες έχουν καταστεί περισσότερες λόγω της κρίσης στη Γιουγκοσλαβία. Αλλά ο αγώνας τον οποίο διεξάγουμε, βρίσκεται σήμερα σε αποφασιστική καμπή. Αν είχαμε το αναγκαίο στρατιωτικό υλικό για να εκμεταλλευθούμε τις επιτυχίες μας στο Γράμμο, θα μπορούσαμε να αποκαλύψουμε ευρείες προοπτικές για τη μελλοντική πολιτική ανάπτυξη της Ελλάδας, προοπτικές για τη διεύρυνση των συνόρων της ελεύθερης Ελλάδας και την ταχεία ήττα του μοναρχοφασισμού. Ακόμη και οι ηγέτες του μοναρχοφασισμού παραδέχονται ως μία σοβαρή κρίση για τους ίδιους τις μάχες στο Γράμμο.

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω, η 4η Ολομέλεια αποφάσισε να απευθύνει αδελφική έκκληση στα κομμουνιστικά και εργατικά κόμματα των Λαϊκών Δημοκρατιών και να τους ζητήσει άμεση βοήθεια σε στρατιωτικό υλικό, φαρμακευτικό υλικό, τρόφιμα, ενδύματα και υποδήματα.

Είμαστε σίγουροι ότι τα αδελφά κόμματα, αντιλαμβανόμενα καλά τη σημασία της βοήθειας και ιδιαίτερα σ' αυτή την αποφασιστική ώρα για τον αγώνα μας, θα κάνουν ό,τι είναι δυνατόν για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες, οι οποίες, εμείς αυτό το καταλάβαμε καλά, τον τελευταίο καιρό κατέστησαν πολύ μεγάλες.

Ελεύθερη Ελλάδα, 29 Ιουλίου 1948

Νίκος Ζαχαριάδης

Πηγή: CDA, arhiv BKP, fond 1b, opis 7, a.e. 1391.

Πολιτική Διεύθυνση προς Υπουργείο Εξωτερικών, Υπηρεσιακό σημείωμα, Σόφια, χωρίς ημερομηνία**Υπηρεσιακό σημείωμα**

Από την ως τώρα εργασία της Επιτροπής Διερεύνησης στην Ελλάδα, μπορεί να εξαχθούν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Η θέση της ελληνικής κυβέρνησης συνοψίζεται στον ισχυρισμό ότι οι βόρειοι γείτονες εκμεταλλεύθηκαν τις εσωτερικές της διαφορές και βοήθησαν υλικά και ηθικά το αντάρτικο κίνημα, έχοντας ως στόχο, με τη δημιουργία υπό συγκεκριμένη μορφή ενός αυτονομιστικού κινήματος, παρακινούμενου και καθοδηγούμενου απ' έξω, να αποσπαστούν οι βόρειες επαρχίες της Ελλάδας. Αυτές οι βόρειες επαρχίες, ή όπως αποκαλούνται «Μακεδονία του Αιγαίου», θα έπρεπε να συμπεριληφθούν στα πλαίσια της Λαϊκής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Σύμφωνα με τις ελληνικές απόψεις, η Βουλγαρία ήταν αρχικά αντίθετη στο σχέδιο αυτό, αλλά στη συνέχεια το υιοθέτησε σε αντάλλαγμα της στήριξης εκ μέρους της Γιουγκοσλαβίας των βουλγαρικών διεκδικήσεων στη Δυτική Θράκη.

Αυτή η θέση υποστηρίζεται και προωθείται από τον Αμερικανό εκπρόσωπο στην Επιτροπή κ. Ethridge.

Η κατ' αυτόν τον τρόπο παρουσιαζόμενη ελληνική θέση λαμβάνει μορφή μ' έναν πολιτικό ελιγμό, που αποσκοπεί να αποσπάσει την προσοχή της Επιτροπής Διερεύνησης και της παγκόσμιας κοινής γνώμης από το τωρινό αντιδημοκρατικό καθεστώς στην Ελλάδα, το οποίο είναι η βασική αιτία της ελληνικής εσωτερικής σύγκρουσης. Η θέση αυτή υποστηρίζεται από τη βουλγαρική, γιουγκοσλαβική και αλβανική αντιπροσωπεία.

Ειδικά για μας μακεδονικό ζήτημα δεν υφίσταται. Στις εντάσεις των δύο τελευταίων ετών σε όλες τις παρεξηγήσεις και διαφορές με την ελληνική κυβέρνηση, η Μακεδονία δεν αποτέλεσε ποτέ την αφορμή.

Όσον αφορά, ωστόσο, τη Δυτική Θράκη, η Βουλγαρία διεκδικεί την αυτονομία για αυτή την περιοχή και ελπίζει ότι, με ειρηνικό τρόπο και με την υποστήριξη των ανώτερων διεθνών οργανισμών, θα λάβει ικανοποίηση σ' αυτό το ζήτημα.

Είναι πιθανό, κατά την άφιξη της Επιτροπής στη Βουλγαρία, να καταβληθούν προσπάθειες από ορισμένα μέλη της να αναζητηθούν επιχειρήματα για τις θέσεις της ελληνικής κυβέρνησης.

Το ζήτημα των Ελλήνων προσφύγων σε μας, της διαμονής τους, του καθεστώτος που τοποθετήθηκαν, του τρόπου διαβίωσης και ούτω καθεξής, μπορεί επίσης να είναι αντικείμενο κάποιας διερεύνησης.

Πηγή: CDA, αρhiv Γεοργι Διμιμιπρωv, fond 146b, opis 5, a.e. 486.

Τηλεγράφημα του Βασίλ Κολάρωφ προς τον αντιπρόσωπο της Συνέλευσης του ΟΗΕ, Έβρετ σχετικά με τις Ελληνοβουλγαρικές σχέσεις.

7 Σεπτεμβρίου 1948

Προς κ. Έβρετ

Αντιπρόσωπο της Συνέλευσης του ΟΗΕ

Κύριε αντιπρόσωπε,

Με βαθιά εκτίμηση των προσπαθειών Σας να εκπληρώσετε προς το κοινό συμφέρον τα καθήκοντά Σας, εντολή των κ.κ. Τρίγκβε Λι, Σπάακ και Σάρπερ, και ιδιαίτερα να βοηθήσετε στην εξομάλυνση των σχέσεων της Ελλάδας με τους βόρειους γείτονές της, η βουλγαρική κυβέρνηση έχει δώσει οδηγίες στον Βούλγαρο πρέσβη στο Παρίσι, κ. Δρ Βλαντιγκέροφ, να δώσει ιδιαίτερη προσοχή σε κάθε δική σας πρόταση και να προβεί σε κάθε παραχώρηση που δεν συγκρούεται με τα ζωτικά συμφέροντα του λαού μας και με τα κυριαρχικά δικαιώματα του κράτους μας.

Όπως Σας είναι γνωστό, η βουλγαρική κυβέρνηση επιδεικνύει τον σεβασμό της προς τα ΗΕ, καλή θέληση και προθυμία συνεργασίας για τη βελτίωση της κατάστασης στα Βαλκάνια και επίσης συμφωνεί με κάθε δική Σας πρόταση στο βαθμό που δεν άπτεται της κυριαρχίας της Βουλγαρίας.

Ως αποτέλεσμα των διεξαγόμενων μεταξύ Υμών και του Δρος Βλαντιγκέροφ συνομιλιών επετεύχθη συμφωνία στα εξής ζητήματα:

Αποκατάσταση διπλωματικών σχέσεων μεταξύ της Βουλγαρίας και της Ελλάδας όταν θα είναι δυνατόν.

Δήλωση αναγνώρισης των υφισταμένων συνόρων.

Αναγνώριση συνοριακής σύμβασης, όπως αυτή έχει αναθεωρηθεί σύμφωνα με τη νέα κατάσταση.

Ίδρυση συνοριακής επιτροπής με έναν αντιπρόσωπο από τις δύο κυβερνήσεις.

Οργάνωση του τρόπου επιστροφής των Ελληνόπουλων μέσω του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού.

Συνομιλίες μεταξύ των δύο χωρών για την επίλυση του προβλήματος των προσφύγων και των μειονοτήτων.

Μία τέτοια συμφωνία έχει λάβει εντολή από τη βουλγαρική κυβέρνηση ο πρέσβης Δρ Βλαντιγκέροφ να υπογράψει.

Ωστόσο, η έκπληξή μας υπήρξε μεγάλη όταν την επόμενη στιγμή, ύστερα από επιθυμία του αντιπροσώπου της κυβέρνησης της Αθήνας, Εσείς αποσύρατε από το σχέδιο συμφωνίας, πρώτον τη δήλωση αναγνώρισης των υφιστάμενων συνόρων και, δεύτερον, την υποχρέωση των δύο κυβερνήσεων να καταπιαστούν με την επίλυση του προβλήματος των προσφύγων και των μειονοτήτων, δηλαδή, δύο πολύ ουσιαστικά ζητήματα, χωρίς την επίλυση των οποίων δεν είναι νοητή η εξομάλυνση της κατάστασης στα Βαλκάνια.

Είναι γνωστό, ότι ο κυριότερος όρος τον οποίον έθεσε η βουλγαρική κυβέρνηση στις συνομιλίες στην Ουάσινγκτον για την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ της Βουλγαρίας και της Ελλάδας υπήρξε η αναγνώριση των υφισταμένων συνόρων. Η ελληνική κυβέρνηση τότε κατ' επανάληψη αρνήθηκε να συζητήσει τους δικούς μας όρους και οι συνομιλίες διεκόπησαν.

Γνωστό είναι επίσης ότι το πρόβλημα των προσφύγων και των μειονοτήτων είναι ένα από τα πλέον κρίσιμα ζητήματα τα οποία απαιτούν άμεση επίλυση. Η ελληνική κυβέρνηση η οποία εκδίωξε βίαια μερικές εκατοντάδες χιλιάδες βουλγαρικού και μακεδονικού πληθυσμού από τις πατρογονικές τους εστίες, συνεχίζει ακόμη και τώρα τη βίαιη πολιτική της σε βάρος των υπολειμμάτων αυτού του πληθυσμού στο ελληνικό έδαφος.

Η άρνηση της κυβέρνησης της Αθήνας να προβεί σε ρητή δήλωση ότι αναγνωρίζει τα υφιστάμενα σύνορα με τη Βουλγαρία και την Αλβανία και θέσει ενώπιον του ΟΗΕ την επιθυμία να συζητήσει το ζήτημα των προσφύγων και των μειονοτήτων – αποτελεί απόδειξη ότι δεν επιθυμεί συμφωνία με τους βόρειους γείτονές της και συνεργασία μαζί τους. Αυτό δείχνει ότι είναι αποφασισμένη να συνεχίσει την πολιτική εκδίωξης των σλαβικών εθνικών μειονοτήτων. Και το κυριότερο, ότι είναι αποφασισμένη να συνεχίσει την πολιτική της για τη βίαιη απόσπαση τμημάτων της βουλγαρικής και αλβανικής επικράτειας αντίθετα με τις υφιστάμενες διεθνείς συνθήκες.

Η πολιτική επιτροπή του ΟΗΕ, παρά τις διαμαρτυρίες μας, δέχτηκε την πρόταση των αντιπροσωπειών των ΗΠΑ, τις Αγγλίας και άλλων στηριγμένη στο φανερά μεροληπτικό και αναιτιολόγητο, αλλά και ούτε

νομικά βάσιμο ούτε τεκμηριωμένο συμπέρασμα της ειδικής Βαλκανικής Επιτροπής με βάση το οποίο οι βόρειοι γείτονες της Ελλάδας κατηγορούνται άδικα για επιθετικότητα. Διαμαρτυρόμενη πολύ έντονα εναντίον αυτής της κατηγορίας, η βουλγαρική κυβέρνηση δεν μπορεί να μην υπογραμμίσει αυτό που δείχνουν αδιάψευστα στοιχεία, και συγκεκριμένα: η αιτία της ταραχώδους κατάστασης στα Βαλκάνια υπήρξε και παραμένει η κυβέρνηση της Αθήνας, η οποία ούτε τώρα επιθυμεί να παραιτηθεί από τις επεκτατικές της βλέψεις σε βάρος της Βουλγαρίας και της Αλβανίας και γι' αυτό τον λόγο εμφανίζεται ως πραγματική απειλή για την εδαφική τους ακεραιότητα. Αυτή είναι που, εάν επιμένει μέχρι τέλους στην άρνησή της να αποδεχθεί τις παραπάνω δύο προτάσεις Σας, θα παρακωλύσει τη συνομιλότητα στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας του ΟΗΕ συμφωνίας καλής θέλησεως μεταξύ της Ελλάδας και των βόρειων γειτόνων της και η ευθύνη γι' αυτή την αποτυχία της προσπάθειας του ΟΗΕ θα βαρύνει εξολοκλήρου αυτήν.

Αντιπρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργός των Εξωτερικών της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας

Κολάροφ

Πηγή: CDA, arhiv Βασιλ Κολαροφ, fond 147b, opis 2, a.e. 1025.

Džordžesku (ΚΕ ΚΚΡ) προς Γανεν, 3/12/1948

Παρακαλώ γνωστοποιήστε πότε μπορείτε να δεχθείτε μία ομάδα Ελλήνων παιδιών 71 ατόμων. Μετά την παραλαβή νέων από εσάς, θα τους στείλουμε επειγόντως από το Βουκουρέστι στη Βουλγαρία. Περί της ημέρας αναχώρησης, θα ενημερώσουμε περαιτέρω.

Πηγή: CDA, arhiv BKΠ, fond 1b, opis 7, a.e. 1370.

Περilήψη της αρχειακής ενότητας: οδηγίες του Βασίλ Κολάροφ προς τον Βούλγαρο πρέσβη στην Ουάσινγκτον σχετικά με τη διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων με τον Έλληνα αντιπρόσωπο για την εγκαθίδρυση διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Επιστολή του Βασίλ Κολάροφ προς τον Γενικό Γραμματέα των ΗΕ – Τρίγκβε Λι να ενισχύσει τη διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων μεταξύ της Βουλγαρίας και της Ελλάδας. Τηλεγράφημα στον Μεβόραχ – τον Βούλγαρο πρέσβη στην Ουάσινγκτον για τα ίδια θέματα. Σημείωμα σχετικά με τη συκοφαντική εκστρατεία της Ελλάδας εναντίον της Λ. Δ. Της Βουλγαρίας (Σόφια 1947-1948)

[σ. Δεν υπάρχουν περισσότερες ενδείξεις, χρονολογικές ή άλλες των εγγράφων]

Εγκύκλιος σημείωσις

Προς τους Βούλγαρους πρέσβεις στο Εξωτερικό

Παρελήφθη τηλεγραφικώς αίτημα από τον Τσαλδάρη προς τη βουλγαρική κυβέρνηση να επιστραφούν στην ελληνική κυβέρνηση τα Ελληνόπουλα που βρίσκονται σε άσυλα στη Βουλγαρία. Κι αυτό στο όνομα της «ελληνικής κρατικής κυριαρχίας» και του «ανθρωπισμού». Παρόμοια αιτήματα έχουν αποσταλεί επίσης προς το Βελιγράδι, το Βουκουρέστι, την Πράγα, τη Βουδαπέστη και τα Τίρανα. Γι' αυτήν την ενέργεια έχει ειδοποιηθεί η Γραμματεία του ΟΗΕ. Η κυβέρνηση ετοιμάζει ένα μεμοράντουμ για αυτό το ζήτημα, το οποίο θα σας αποσταλεί έγκαιρα για δική σας πληροφόρηση και καθοδήγηση.

ΚΟΛΑΡΟΦ

Εγκύκλιος σημείωσις

Προς τους Βούλγαρους πρέσβεις στο Εξωτερικό

Σε απάντηση της απόφασης της Συνέλευσης του ΟΗΕ να κληθούν η Βουλγαρία και η Ελλάδα να ανανεώσουν τις μεταξύ τους διπλωματικές σχέσεις, η βουλγαρική κυβέρνηση με επιστολή της προς τον

Γραμματέα των ΗΕ από τις 9 τ.μ. δίνει την καταρχήν συμφωνία της, όπως εκθέσει και τους όρους, με βάση τους οποίους αυτό θα ήταν δυνατόν να γίνει.

Για να αντιμετωπιστούν οποιαδήποτε κακόπιστα σχόλια και ανακριβείς απόψεις της κυβέρνησης της Αθήνας σχετικά με αυτό το θέμα, η βουλγαρική κυβέρνηση επιστρέφει .[σβησμένη λέξη] μέσω του Γραμματέα των ΗΕ με την πρόταση οι δύο κυβερνήσεις να εξουσιοδοτήσουν τους πρέσβεις τους στην Ουάσινγκτον να συζητήσουν πάνω στους όρους και τους τρόπους με τους οποίους θα ήταν δυνατόν να σταθεί η ανανέωση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

ΚΟΛΑΡΟΦ

Πηγή: CDA, arhiv Βασιλ Κολαροφ, fond 147b, opis 2, a.e. 1079.

ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΠΟΠΤΟΜΟΦ

Περilηψη αρχειακής ενότητας: άρθρα, ανακοινώσεις και άλλα δημοσιευμένα στον βουλγαρικό και διεθνή Τύπο και [ΕΤΑ:] για την ίδρυση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης της ελεύθερης Ελλάδας. Για τη διενέργεια βουλευτικών εκλογών. Για το Συνέδριο της Ειρήνης του Παρισιού, τις ελληνικές διεκδικήσεις κ.ά.

1. 1945 - 1. 1951

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Σόφια, 26 Μαρτίου 1949 «Ντ» αρ. 50

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 25 Μαρτίου / βουλγαρική αποστολή – Ο Έλληνας πρωθυπουργός κ. Σοφούλης έκανε έκκληση ψες βράδυ από την Αθήνα προς τις ΗΠΑ και άλλες δυτικές χώρες να στείλουν στρατό στην Ελλάδα προκειμένου να κλείσουν τα βόρεια σύνορα της Ελλάδας. Ο κ. Σοφούλης δήλωσε ότι η ελληνική κυβέρνηση προ πολλού αναδείξει τον διεθνή χαρακτήρα της κατάστασης στην Ελλάδα και την ενίσχυση των στασιαστών από το εξωτερικό. Ο Έλληνας πρωθυπουργός συμπλήρωσε ότι και μόνο η ίδρυση της ειδικής βαλκανικής επιτροπής του ΟΗΕ και η απόφαση της Γενικής Συνέλευσης καταδεικνύουν τη διεθνή σημασία της κατάστασης στην Ελλάδα.

Εκτός από αυτό, ο κ. Σοφούλης αποκάλυψε ότι το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας και το ούτως λεγόμενο Μακεδονικό Εθνικοαπελευθερωτικό Μέτωπο με την ανακοίνωσή τους δήλωσαν ότι οι Έλληνες στασιαστές σχεδιάζουν να αποσπάσουν τη Θεσσαλονίκη και τη Θράκη από την Ελλάδα. Ειδικά γι' αυτό τόνισε κλείνοντας ο κ. Σοφούλης, η ελληνική κυβέρνηση χρειάζεται βοήθεια, σύμφωνα με τον καταστατικό χάρτη του ΟΗΕ, για να σταματήσουν αυτές οι επιθέσεις.

Πηγή: CDA, arhiv Βλαδимиρ Ποпποмоv, фонд 214b, opis 1, a.e. 663.

Επιστολή

Βουλγαρικός Ερυθρός Σταυρός

Σόφια 9 Μαρτίου 1950

Προς τον Διεθνή Ερυθρό Σταυρό και την Ένωση Συλλόγων Ερυθρού Σταυρού

Γενεύη

Κύριοι,

Ο βουλγαρικός Ερυθρός Σταυρός με το παρόν τηλεγράφημά του, από 8 Μαρτίου 1950, επιβεβαιώνει με το παρακάτω περιεχόμενο:

«Ο βουλγαρικός Ερυθρός Σταυρός δεν θα λάβει μέρος με αντιπρόσωπό του στο συνέδριο, το οποίο θα διεξαχθεί στη Γενεύη στις 9 Μαρτίου τ.ε. επειδή δεν δύναται να μετάσχει σε ένα συνέδριο στο οποίο βρίσκονται παρόντες αντιπρόσωποι της μοναρχοφασιστικής Ελλάδας και της Τιτοϊκής Γιουγκοσλαβίας οι οποίες ακολουθούν εχθρική πολιτική έναντι της Λ.Δ. της Βουλγαρίας»

Ελπίζοντας ότι θα γίνουν κατανοητοί οι λόγοι της άρνησής του να συμμετάσχει στο εν λόγω συνέδριο, ο βουλγαρικός Ερυθρός Σταυρός δηλώνει ότι είναι έτοιμος να συνεργαστεί και να συνομιλήσει απευθείας με τη διεθνή επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού όπως και με την Ένωση συλλόγων του Ερυθρού Σταυρού για το ζήτημα της υλοποίησης της απόφασης της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ της 18 Νοεμβρίου 1949 σχετικά με τα Ελληνόπουλα.

Ευαρεστηθείτε να δεχτείτε, κύριοι, τη διαβεβαίωσή μας για την βαθύτατη προς Εσάς εκτίμησή μας.

Π. Κολάροφ

Αντιπρόσωπος του βουλγαρικού Ερυθρού Σταυρού

Πηγή: CDA, архив Влaдимир Пoппoмoв, фонд 214б, oрis 2, a.e. 73.

Απόρρητη Έκθεση

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΡΑΤΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

ΑΠΟΡΡΗΤΟ

ΕΚΘΕΣΗ

Το ζήτημα των Ελληνοπαίδων που βρήκαν καταφύγιο στη Βουλγαρία

Σόφια, 20 Μαΐου 1950

Υπουργείο Εξωτερικών Τμήμα Διεθνών Οργανισμών και Συμβάσεων

Το ζήτημα των Ελληνοπαίδων που βρήκαν καταφύγιο στη Βουλγαρία

2. Ο αριθμός των Ελληνοπαίδων

Εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα, από το τέλος του 1946 άρχισαν να έρχονται τμηματικά Ελληνόπουλα στη Βουλγαρία/ ηλικίας από θηλάζοντα βρέφη έως 15-16 χρονών/ κάποια από αυτά συνοδευόμενα και από τους γονείς τους.

Στο τέλος του 1949 σε μας είχαν έρθει περίπου 3.000 παιδιά. Ένα τμήμα από αυτά στάλθηκε σε δημοκρατικές χώρες, οπότε αυτή τη στιγμή/ Μάιος 1950/ στη Βουλγαρία διαμένουν 2.310 Ελληνόπουλα.

Μετά από σύγκριση με τον κατάλογο που έχει δημιουργηθεί από τον ελληνικό Ερυθρό Σταυρό και έχει αποσταλεί στον βουλγαρικό Ερυθρό Σταυρό από τη διεθνή επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού, διαπιστώθηκε ότι από τα εναπομείναντα τώρα Ελληνόπουλα στη Βουλγαρία/εκτός από τα παιδιά του οικοτροφείου του Μπότεβγκραντ που αριθμούν 470/102 παιδιά επέστρεψαν στους γονείς ή σε κοντινούς συγγενείς τους./ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1/.

Από την αρχή του μηνός Ιουνίου 1950 θα αναχωρήσουν για την Ανατολική Γερμανία 750 παιδιά και στα μέσα του ίδιου μήνα - 250 για τη Ρουμανία. Ο βουλγαρικός Ερυθρός Σταυρός σχεδιάζει να στείλει λίγο αργότερα και περίπου 100-200 παιδιά στην Πολωνία, οπότε προς τον τέλος του μηνός Ιουνίου 1950 θα έχουν απομείνει σε μας πιθανόν γύρω στα 1000 παιδιά.

3. Το ζήτημα των ελληνοπαίδων στον ΟΗΕ κατά το 1948

Στις 27.2.1948 η κυβέρνηση της Αθήνας για πρώτη φορά ανέδειξε το ζήτημα των Ελληνοπαίδων στον ΟΗΕ, υποβάλλοντας λεπτομερή έκθεση προς την Ειδική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια. Στις 4.3.1948 η Ειδική Επιτροπή διενήργησε έρευνα γι' αυτό το θέμα και έφερε τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης με επιστολή από 22.5.1948 προς γνώσιν των ενδιαφερόμενων κυβερνήσεων, συμπεριλαμβανομένης και της βουλγαρικής κυβέρνησης, με τη σύσταση οι τελευταίοι “να αποθαρρύνουν νέες απαγωγές παιδιών από την ελληνική επικράτεια και να λάβουν μέτρα για την επιστροφή των παιδιών στην Ελλάδα”. Με τηλεγράφημα της 2.6.1948 ο κ. Τσαλδάρης στο όνομα της κυβέρνησης της Αθήνας, παρέδωσε παρόμοιο αίτημα προς τη βουλγαρική κυβέρνηση/ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2/Η βουλγαρική κυβέρνηση άφησε αυτές τις δύο κοινοποιήσεις χωρίς απάντηση.

3. Αναφορικά με την έκθεση της 30.6.1948 της Ειδικής επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια προς τη Γενική Συνέλευση υπό τον τίτλο: “Ελληνικό Ζήτημα”, στην οποία η Επιτροπή εκθέτει το πώς τίθεται το ζήτημα των Ελληνοπαίδων, χωρίς να προβαίνει σε οποιεσδήποτε συστάσεις, στην πρώτη επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης κατά την τρίτη της σύνοδο/Σεπτέμβριος -Δεκέμβριος 1948/διεξήχθησαν ζωηρές συζητήσεις πάνω σε αυτό το ζήτημα. Αφορμή γι' αυτό υπήρξε μία πρόταση της ελληνικής αντιπροσωπείας να υπάρξει συμπλήρωμα στο σχέδιο απόφασης, που προτάθηκε από τις ΗΠΑ, τη Μεγάλη Βρετανία, τη Γαλλία και την Κίνα σχετικά με το ελληνικό ζήτημα, μία παράγραφος με την άποψη ότι οι κυβερνήσεις που έχουν δεχθεί “απαχθέντα παιδιά”, πρέπει άμεσα να τα επιστρέψουν στην Ελλάδα. Απέναντι σε αυτή την ελληνική πρόταση αντιτάχθηκαν οι ΕΣΣΔ, η Πολωνία κ.ά., που υποστήριξαν ότι αυτές οι κυβερνήσεις σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να κατηγορηθούν για την απαγωγή παιδιών κι ότι αυτές εκπληρώνουν απλώς ένα ανθρωπιστικό καθήκον, καθώς εναρμονίζονται πλήρως με τους καθιερωμένους και αποδεχτούς για τέτοιες περιπτώσεις διεθνείς κανόνες. Βλέποντας ότι η ελληνική πρόταση δεν έγινε δεκτή από μεγάλο αριθμό αντιπροσώπων, ο αντιπρόσωπος του Βελγίου, Σπάακ, τοποθετήθηκε στη συζήτηση και πρότεινε αυτό το ζήτημα ως καθαρά ανθρωπιστικό, να μην περιληφθεί στο πολιτικό σχέδιο απόφασης, όπως προτάθηκε από τις τέσσερις μεγάλες δυνάμεις, και να αποτελέσει αντικείμενο ξεχωριστής συζήτησης και να περιληφθεί σε ξεχωριστή απόφαση. Η Επιτροπή αποδέχθηκε ομόφωνα αυτή την πρόταση και η βουλγαρική αντιπροσωπεία έφερε νέο σχέδιο απόφασης από το οποίο έλειπε ο μεροληπτικός χαρακτήρας της πρώτης ελληνικής πρότασης. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, ορισμένες αντιπροσωπείες /ΕΣΣΔ, Πολωνία, Αυστραλία κ.ά./ υπογράμμισαν ότι η επιστροφή

των παιδιών πρέπει να γίνει μόνο κάτω από τις συνθήκες που οι γονείς και τα ίδια τα παιδιά επιθυμούν. Στο ίδιο πνεύμα μίλησε και ο Βούλγαρος αντιπρόσωπος. /ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3/, καθώς και ο αντιπρόσωπος της Αλβανίας. Στο συμπέρασμα, η Επιτροπή δέχτηκε ομόφωνα στις 11.11.1948 μία τελική φόρμουλα, στην οποία προσχώρησαν και οι αντιπρόσωποι της Βουλγαρίας/ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5/ και η Αλβανία. Αυτό το σχέδιο απόφασης έγινε ομόφωνα δεχτό από τη Γενική Συνέλευση κατά τη συνεδρίαση της ολομέλειας στις 27.11.1948.

Πηγή: CDA, arhiv Βλαδимиρ Ποппомов, fond 214b, opis 2, a.e. 73.

Αυστηρά εμπιστευτικό!

Σφραγίδα:

ΚΡΔΟΠΒΓΔCPCБHA

ΑΠΟΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΕΝΟ § 17

ЗДРΔΟΠΒΓΔCPCБHA

ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ: Αντικατασκοπευτική

δραστηριότητα στο ελληνικό ζήτημα κατά το πρώτο τρίμηνο του 1950.

1. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Στη Σόφια το τελευταίο τρίμηνο οι εργασίες πάνω στο ελληνικό ζήτημα κύλισαν στο πλαίσιο της προετοιμασίας για τα νέα καθήκοντα που καθορίστηκαν από την υπηρεσιακή διοίκηση και συγκεκριμένα: στόχευσή μας προς τους Έλληνες πολιτικούς μετανάστες και τεχνική προετοιμασία για δημιουργία δικού μας δικτύου πρακτόρων μέσα στη δική τους μηχανή.

Το ανατιθέμενο έργο για τη διάλυση των ελληνικών ξενώνων σε Μπερκόβιτσα, Μπελογκραντσίκ και Οριάχοβο υποβοηθήθηκε από εμάς, καθώς στείλαμε δικό μας επιχειρησιακό παράγοντα για να συμμετάσχει στην κατανομή των Ελλήνων πολιτικών μεταναστών για εργασία σε μας και τις αδερφικές λαϊκές δημοκρατικές χώρες. Για την εκτέλεση αυτού του έργου για τη Βουλγαρία χωρίστηκαν 1.000 άτομα για εργασία σε δασικούς σταθμούς του Υπ. Δασών. Ένα άλλο πλήθος 1.000 ατόμων ως επί το πλείστον γυναίκες παρέμειναν για εργασία σε εμάς και τοποθετήθηκαν σε Κρατικές Βιομηχανικές Επιχειρήσεις, κυρίως στη Σόφια. Μερικά από αυτά τα άτομα τοποθετήθηκαν στις ακόλουθες επιχειρήσεις στη Σόφια: "Γ. Ντιμιτρόφ" - 106 άτομα, "Γίγκαρ" - 52 άτομα, "Γ. Κίρκοφ" - 25 άτομα, "Μπαλγκάρια" - 30 άτομα, "Μπλαγκόεφ" - Καζίτσενε, Νοβοσέλσκο - 7 κ.ά.

Η τοποθέτηση στις θέσεις εργασίας του Υπ. Δασών ολοκληρώνεται επί του παρόντος. Κατά τη διάρκεια της περιόδου έκθεσης στάλθηκε δική μας οδηγία σε όλους τους τομείς για άμεση έναρξη δελτίωσης των τοποθετημένων στις περιοχές τους μεταναστών και την ένταξή τους σε πρόγραμμα παρακολούθησης. Η τοποθέτηση στη Σόφια επίσης δεν έχει ολοκληρωθεί, ωστόσο, η δελτίωση των ατόμων γίνεται και ταυτόχρονα προσδιορίζονται άτομα, μεταξύ των οποίων θα επιλέξουμε το δίκτυο των πρακτόρων μας για εργασία μεταξύ των μεταναστών.

Με τη βοήθειά μας, πραγματοποιήθηκε ανάκριση 17 Ελλήνων πολιτικών μεταναστών που πέρασαν στη Βουλγαρία μέσω Γιουγκοσλαβίας, τρεις φυγάδες από την Μπερκόβιτσα προς την Γιουγκοσλαβία ανακρίθηκαν επίσης με την βοήθειά μας, υπό την καθοδήγηση του συντρόφου ΜΑΝΕΦ από την Πολιτική Υπηρεσία.

Στο τρίμηνο έκθεσης η ελληνική κατασκοπεία αποδείχθηκε ιδιαίτερα ενεργή, κυρίως στις παραμεθόριες περιοχές της χώρας. Επιθεωρητές της κατασκοπείας αυτής είναι ως επί το πλείστον αποστάτες, οι οποίοι αποστέλλονται από ελληνικά κατασκοπευτικά κέντρα, που βρίσκονται σε απόσταση αναπνοής από τα βουλγαρο-ελληνικά σύνορα: χ. Κάτω Νευροκόπι – Ν.Δράμας, χ. Ποταμοί – Ν.Δράμας, Σιδηρόκαστρο και από ομάδα κακοποιών που βρίσκονται στην τοποθεσία "Λευκόπετρα" στο Μπέλλες - βουνό νότια του Πέτριτς στο ελληνικό έδαφος.

Οι πράκτορες της ελληνικής κατασκοπείας στη χώρα μας διοικούνται από τα κεντρικά που αναφέρθηκαν πιο πάνω - που βρίσκονται στην Ελλάδα. Επαφές μεταξύ τους πραγματοποιούνται καθώς επικοινωνούν παράνομα δια μέσω των συνόρων. Ενισχυμένη δράση η ελληνική κατασκοπεία εμφανίζει κυρίως στην περιοχή του τομέα Κρατικής Ασφάλειας του Μπλαγκόεφγκραντ.

II. ΕΝΤΟΠΙΣΜΕΝΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΙΑΣ & ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΩΝ ΤΗΣ

Για τη σαμποταριστική δράση της στη χώρα μας, η ελληνική κατασκοπεία χρησιμοποιεί κυρίως Μιχαηλοβιστές και φασιστικά στοιχεία που κατέφυγαν στην Ελλάδα. Αυτούς τους χρησιμοποιούν και για πράκτορες – στρατολόγους και για επαφή με τους πράκτορες, τους οποίους στρατολογούν στην ευρύτερη

περιοχή του Πιρίν. Τέτοιοι πράκτορες είναι ο ΧΧΧΧ και ο Πομάκος ΧΧΧΧ που αποστέλλονται στο Νευροκόπι, ενώ οι τελευταίοι με την σειρά τους στέλνουν πράκτορες στο εσωτερικό της χώρας για να συγκεντρώσουν τις πληροφορίες που τους ενδιαφέρουν. Ομοίως αποστέλλονται στο Πέτριτς οι παλιοί Έλληνες πράκτορες, οι οποίοι κατέφυγαν στην Ελλάδα, ΧΧΧΧ, ΧΧΧΧ και ΧΧΧΧ.

Στην περιοχή του Πέτριτς η ελληνική κατασκοπεία βασίζεται κατά κύριο λόγο σε λαθρεμπόρους και άλλα εχθρικά στοιχεία. Στην περιοχή Νευροκοπίου βασίζονται σε Μιχαηλοβιστές και στις οικογένειες των ατόμων που κατέφυγαν στην Ελλάδα. Για τις πληροφορίες που λαμβάνουν και την εργασία που επιτελείται πληρώνουν με χρυσές τουρκικές λίρες, ενώ στους Πομάκους δίνουν διάφορα δώρα, όπως τσεμπέρια για τις γυναίκες τους κ.α. Εκτός από αυτό, εκμεταλλεύονται το θρησκευτικό φανατισμό τους για να τους αντιτάξουν ενάντια στην ΧΧΧΧ λαϊκή εξουσία, ξεγελώντας τους πώς οι κομμουνιστές θέλουν να τους κάνουν Βούλγαρους, και γι' αυτό δεν τους επιτρέπουν να μελετούν το Κοράνι.

Η ελληνική κατασκοπεία έθετε καθήκοντα ποικίλου χαρακτήρα στους πράκτορές της που βρίσκονταν στη χώρα μας. Πάνω απ' όλα ενδιαφέρονταν για το πώς φυλάσσονται τα σύνορα, πόσοι στρατιώτες υπάρχουν σε κάθε σκοπιά, πώς είναι οπλισμένοι, αν στήνονται ενέδρες, πόσες και πού και ούτω καθεξής. Επιπλέον, ενδιαφέρονταν, αν υπήρχαν ρωσικά στρατεύματα στη Βουλγαρία και πού βρίσκονται. Ενδιαφέρονται, επίσης, ποια είναι η διάθεση του πληθυσμού απέναντι στη σημερινή εξουσία, πώς διανέμονται οι εντολές, πώς διενεργήθηκαν οι εκλογές για περιφερειακούς συμβούλους και βουλευτές / με βία ή εθελοντικά / αν υπάρχουν νέοι πρόθυμοι να καταφύγουν στην Ελλάδα και την Τουρκία και άλλοι που επιθυμούν να παραμείνουν στη Βουλγαρία. Ανατέθηκαν και καθήκοντα για την διάδοση φημών για αναπόφευκτο προσεχή πόλεμο και ότι αμερικανικά στρατεύματα βρίσκονται στην Ελλάδα - αναμένοντας εντολές για να εισέλθουν στη Βουλγαρία ανά πάσα στιγμή. Κακοποιοί που στάλθηκαν από την ελληνική κατασκοπεία εκδήλωναν όχι μόνο κατασκοπικό ενδιαφέρον, επιδίωκαν επίσης να δημιουργήσουν δεσμούς και υποστηρικτές για το σχηματισμό ενός ληστρικού κινήματος στην περιοχή της Κρατικής Ασφαλείας του Μπλαγκόεβγκραντ, βασιζόμενοι κυρίως στους σκληροτράχηλους Μιχαηλοβιστές και δήμιους.

Ως συνεργάτες - πληροφοριοδότες και ανθρώπους στους οποίους μπορεί να βασιστεί η ελληνική κατασκοπεία ερευνήθηκαν κατά το τελευταίο τρίμηνο από τον τομέα Κρατικής Ασφαλείας του Μπλαγκόεβγκραντ τα εξής άτομα: ΠΕΤΑΡ ΚΟΡΙΚΑΦΟΦ - "ΣΩΣΙΑΣ" από το Πέτριτς - ενεργή έρευνα, ΣΩΤΗΡ ΝΙΚΟΛΟΦ ΤΡΕΝΤΣΕΦ - "ΕΛΚΟΣ" Έργο Επιχειρησιακής Παρακολούθησης ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ

ΑΝΤΡΕΕΒΑ ΣΤΟΕΒΑ - "ΖΩΔΙΟ" - ΕΠΠ ΝΙΚΟΛΑ ΓΙΑΝΕΦ ΙΒΑΝΟΦ - «ΠΑΡΑΣΙΤΟ» - ΕΠΠ ΧΡΙΣΤΟ ΠΕΤΡΟΦ ΚΑΤΡΑΝΚΟΦ - "ΣΑΛΙΓΚΑΡΙ" – ΕΠΠ, ομαδική προκαταρκτική έρευνα "ΑΙΓΕΣ" στο Νευροκόπι στην οποία ερευνούνται οι στόχοι – ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΦΕΡΑΝΤΟΦ ΛΑΦΤΣΙΕΦ - "ΟΧΙΑ" από το χ. Σλάστεν , ΑΧΜΕΤ ΧΑΣΑΝΟΦ ΝΤΖΑΜΠΑΖΟΦ - "ΠΡΟΔΟΤΗΣ" από το χ. Χβόστιανε, ΖΕΪΝΙΑ ΧΑΣΑΝΟΦ ΚΟΠΑΡΟΦ "ΓΚΑΜΠΕΡ" από το χ. Χβόστιανε, συνδεδεμένοι όλοι με Έλληνες πράκτορες που στάλθηκαν από την άλλη μεριά των συνόρων με κατασκοπικά καθήκοντα, ο ΣΤΟΓΙΑΝ ΙΛΙΕΦ ΣΟΥΣΕΦ - "ΠΑΡΑΣΙΤΟ" τέθηκε υπό ενεργή έρευνα από την Κρατική Ασφάλεια Πετριτσίου, λόγω των σχέσεων του με τον Έλληνα πράκτορα ΧΧΧΧ.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου έκθεσης, έλαβε χώρα η πραγματοποίηση της ενεργούς έρευνας – ΤΟΝΤΟΡ ΜΑΡΚΟΦ ΓΚΑΛΑΜΠΟΦ, που ανιχνεύθηκε κατά την ανάκριση των Ελλήνων κατασκόπων - αδερφών ΧΑΤΖΙΕΒΙ από το Σαντάνσκι.

Από τον τομέα Κρατικής Ασφάλειας Στάρας Ζαγόρα ερευνήθηκαν οι ακόλουθοι: ΚΟΣΤΑ ΝΙΚΟΛΟΦ ΤΣΙΝΑΡΟΦ από το χ. Μαράσια Διδυμότειχου, κατοίκου Στάρας Ζαγόρα - ΧΧΧΧ. Πιθανολογείται ότι ο τελευταίος παραδόθηκε στην ελληνική κατασκοπεία, καθώς αυτή έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για αυτόν. Από την υπηρεσία Κρατικής Ασφάλειας Καζανλάκ ερευνήθηκαν οι ΚΙΡΟ ΙΒΑΝΟΦ ΚΙΡΟΦ και η ΑΝΚΑ ΚΙΡΟΒΑ ΙΒΑΝΟΒΑ λόγω των σχέσεων τους με Έλληνες πράκτορες – ΧΧΧΧ και ΧΧΧΧ και οι δύο από το Ιβάιλοβγκραντ.

Από τον τομέα Κρατικής Ασφάλειας Μπουργκάς ερευνήθηκαν τα ακόλουθα άτομα: Ενεργή ομαδική έρευνα "ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΕΣ" – ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝ ΕΛΕΦΤΕΡ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ και ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ ΑΡΚΑΝΤΙ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ – οι στόχοι αποτελούν ενωτικό σύνδεσμο για τους αντιδραστικά διακείμενους Έλληνες από την αποικία τους στην πόλη. Οι ίδιοι εμφανίζονται και ως αγωγοί της ελληνικής μοναρχο-φασιστικής προπαγάνδας σε εμάς, ο ΧΧΧΧ - "ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ" από το Μπουργκάς, φανερός εχθρός των βουλγαρικών και σοβιετικών λαών και ύποπτος ως πράκτορας της ελληνικής κατασκοπείας από την πρώην αστυνομία. Πριν τις 9/9 διατηρούσε επαφές με τον Γενικό Γραμματέα του ελληνικού προξενείου στην πόλη, ο ΧΧΧΧ "ΕΧΘΡΟΣ" από το Μπουργκάς, ύποπτος ως πράκτορας της ελληνικής κατασκοπείας και σύνδεσμος της ελληνικής αποστολής στη Σόφια πριν τις 09/09/1944, - «ΠΑΛΙΑΝΘΡΩΠΟΣ» από το Πομόριε, ύποπτος ως πράκτορας της ελληνικής κατασκοπείας πριν από τις 09/09/1944. Ήταν στενός φίλος του Τούρκου και του Έλληνα πρόξενου της πόλης εκείνη την εποχή, ο

ΖΗΣΗ ΦΙΛΑΛΙΝΤΟΦ ΣΤΕΦΑΝΟΦ – „ΒΟΤΑΝΟΛΟΓΟΣ” από το Μπουργκάς – ΕΠΠ, ύποπτος για υπηρεσία στην ελληνική κατασκοπεία από την πρώην αστυνομία, ΟΝΤΙΣΕΪ ΣΕΡΑΦΙΜΟΦ ΚΑΡΑΓΙΑΝΕΦ – „ΑΧΗΛ” από το Μπουργκάς – ΕΠΠ, ύποπτος για υπηρεσία στην ελληνική κατασκοπεία από την πρώην αστυνομία, για το οποίο εκτοπίστηκε, ΧΧΧΧ „ΣΙΤΗΡΑΣ” – ΕΠΠ, πρώην πράκτορας της ελληνικής κατασκοπείας, διατηρεί δεσμούς με στόχους της Κρατικής Ασφάλειας και σήμερα, ΝΤΙΜΙΤΑΡ ΧΡΙΣΤΟΦ ΤΟΝΕΦ – „ΛΙΠΟΤΑΚΤΗΣ” Μπουργκάς – ΕΠΠ, λιποτάκτης του ελληνικού στρατού το 1923. Το 1940 δικάστηκε για κατασκοπεία σε όφελος της Ελλάδας.

Από την Κρατική Ασφάλεια Μπερκόβιτσα παρατηρήθηκαν εκδηλώσεις υπόδειξης Ελλήνων πολιτικών μεταναστών, εγκατεστημένων στον ξενώνα της Μπερκόβιτσα. Σε αυτή την βάση ερευνήθηκε ο ΚΟΣΤΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΦ ΓΚΕΟΡΓΚΙΕΦ, ο οποίος είχε αρχίσει να οργανώνει δίαυλο για τη Γιουγκοσλαβία, με σκοπό τη μεταφορά Ελλήνων πολιτικών μεταναστών. Η έγκαιρη κινητοποίηση από τη μεριά της υπηρεσίας της Κρατικής Ασφάλειας Μπερκόβιτσα απέτρεψαν τις προθέσεις του προκείμενου. Οι διατηρούντες σχέση μαζί του Έλληνες πολιτικοί μετανάστες μεταφέρθηκαν σε άλλο καταυλισμό.

Από την Κρατική Ασφάλεια του Κρούμοβγκραντ ερευνήθηκε ο στόχος, εμφανιζόμενος ως Έλληνας πράκτορας – ΧΧΧΧ από το χ. Τιχομίρ της επαρχίας του Κρούμοβγκραντ. Ο προκείμενος εκτοπίστηκε στην επαρχία της Μοντάνα.

Από την Κρατική Ασφάλεια της Ντούπνιτσα ερευνήθηκε ο στόχος, – „ΠΑΝΤΣΟ”. Παρόλα αυτά δεν βεβαιώθηκαν εχθρικές εκδηλώσεις.

III. ΔΙΑΤΑΞΗ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Στην αρχή του τριμήνου είχαμε στη Σόφια 7 προκαταρκτικές έρευνες, 5 ΕΠΠ, 6 ελεγκτικές και 136 μη διαμορφωμένοι φάκελοι για εισερχόμενους στη χώρα μοναρχοφασίστες στρατιώτες, λιποτάκτες κ.ά. Κατά τη διάρκεια της περιόδου της έκθεσης η αναδιοργάνωσή μας σχετικά με την εργασία πάνω στο ζήτημα των Ελλήνων πολιτικών μεταναστών και λόγω έλλειψης επιχειρησιακών εργαζομένων, εξέπεσαν 6 προκαταρκτικές έρευνες, 2 ΕΠΠ και 7 ελεγκτικές. Λόγω έλλειψης δυνατοτήτων εξέπεσαν τρεις μυστικοί συνεργάτες από τους διαθέσιμους μας πράκτορες, 11 τον αριθμό. Οι έκπτωτοι μυστικοί συνεργάτες είναι

εκείνοι που έχουν εργαστεί στο παρελθόν πάνω σε αυτούς τους στόχους, οι οποίοι έχουν πλέον περάσει σε έρευνα της Πολιτικής Υπηρεσίας. Οι υπόλοιποι μυστικοί συνεργάτες έφεραν σε πέρας τα καθήκοντά τους, με εξαίρεση εκείνων που εργάζονται στην υπηρεσία της αποικίας στην πόλη.

Τομέας Κρατικής Ασφάλειας Μπλαγκόεβγκραντ - 7 στόχοι και 1 ομαδική έρευνα για 3 άτομα, κρατούμενος 1, εξέπεσε 1 έρευνα, μετατράπηκε από ΕΠΠ σε προκαταρκτική 1. Η αλλαγή γίνεται από την επιτροπή, η οποία εξετάζει το έργο του Τομέα κατά το τρίμηνο της έκθεσης. Για τους συνεργάτες των επιχειρήσεων λείπουν πληροφορίες. Ως ιδιαίτερα καλή μπορεί να χαρακτηριστεί η εργασία των μυστικών συνεργατών που εργάστηκαν στην ομαδική έρευνα "ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΙ" που υλοποιήθηκε στα τέλη του καλοκαιριού του 1949.

Από τον τομέα Κρατικής Ασφάλειας Στάρας Ζαγκόρα – 3 έρευνες πάνω στο ελληνικό ζήτημα, για τους πράκτορες λείπουν πληροφορίες. Ως καλή μπορεί να χαρακτηριστεί η εργασία του μυστικού συνεργάτη „ΣΤΑΦΥΛΙΟΥ”.

Τομέας Κρατικής Ασφάλειας Μπουργκάς – 9 έρευνες, από τις οποίες 1 ενεργή και 8 – ΕΠΠ. Για τους πράκτορες λείπουν στοιχεία.

Τομέας Κρατικής Ασφάλειας – Χάσκοβο – 2 έρευνες „ΜΕΤΑΞΑΣ” και „ΜΕΛΙΣΣΑ”. Για τους πράκτορες λείπουν πληροφορίες.

Τομέας Κρατικής Ασφάλειας – Φιλιππούπολη – 1 έρευνα ΕΠΠ – στόχος „ΜΟΝΑΡΧΙΚΟΣ”. Για τους μυστικούς συνεργάτες λείπουν στοιχεία.

Τομέας Κρατικής Ασφάλειας – Μπερκόβιτσα – με 1 έρευνα – και 1 πληροφοριοδότη „ΜΠΑΛΚΑΝ”.

Τομέας Κρατικής Ασφάλειας – Ντούπνιτσα - 1 έρευνα. Για τους μυστικούς συνεργάτες λείπουν στοιχεία.

IV.

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια της περιόδου έκθεσης η ελληνική κατασκοπεία μεγαλύτερη δραστηριότητα επέδειξε στην περιοχή του τομέα της Κρατικής Ασφάλειας Μπλαγκόεβγκραντ. Ιδιαίτερη δραστηριότητα των

πρακτόρων κατά τη διάρκεια της περιόδου έκθεσης δεν καταγράφηκε. Η εργασία πάνω στο ελληνικό ζήτημα στους άλλους τομείς της χώρας στην περίοδο έκθεσης είναι υποτιμημένη και ως εκ τούτου και τα αποτελέσματα δεν είναι ικανοποιητικά.

VI. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Για βελτίωση της εργασίας πάνω στο ελληνικό ζήτημα πρέπει να γίνει το ακόλουθο:

1/ Να συσταθεί δικό μας σώμα κατασκόπων ανάμεσα στους Έλληνες πολιτικούς μετανάστες στη χώρα, μέσα από το ίδιο το περιβάλλον τους. Ταυτόχρονα να οικοδομηθεί παράλληλο σώμα Βουλγάρων κατασκόπων – που θα δουλεύει μαζί με τους μετανάστες.

2/ Να κριθεί το υπάρχον σώμα πρακτόρων μέσω συναντήσεων με τους καθοδηγητικούς συντρόφους και να εισαχθούν νέοι στη θέση των εκπιπτόντων πρακτόρων.

3/ Να ενισχυθεί ο συντονισμός της εργασίας μας με το Πρώτο Τμήμα, ειδικά στις παραμεθόριες περιοχές πάνω στο ζήτημα της παρανομίας και των αποστατών που εμφανίζονται ταυτόχρονα και ως πράκτορες της ελληνικής κατασκοπείας.

4/ Να ενδυναμωθεί η ζωντανή σχέση με τους Τομείς, καθώς αυτούς θα τους επισκεφθεί δικός μας επιχειρησιακός παράγοντας, με σκοπό την ενεργοποίηση των ερευνών και την ανταλλαγή εμπειριών.

Σόφια, 10.4.1950.

Ενέκρινε .....

Δημιούργησε .....(υπογραφή)

/ Προϊστ. τμήματος III/

/ Προϊστ ομάδας”Δ” /

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών - Επιχειρησιακό Αρχείο - Τμήμα II – Κρατική Ασφάλεια, κεφ. 2, κατ. 1, αρχ. μον. 1543

Αυστηρά εμπιστευτικό!

Σφραγίδα:

ΚΡΔΟΠΒΓΔCPCBHA

ΑΠΟΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΕΝΟ § 17

ΖΔΡΔΟΠΒΓΔCPCBHA

ΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΈΚΘΕΣΗ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ: Αντικατασκοπευτική

δραστηριότητα στο ελληνικό ζήτημα κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1950.

Στόχοι διερεύνησης το παρόν τρίμηνο πάνω στο ελληνικό ζήτημα ήταν:

α/ Έλληνες πολιτικοί μετανάστες εγκατεστημένοι στη Σόφια

β/ Πρακτορείο – „Ελλάς Πρες”

γ/ Νοσοκομείο και γηροκομείο στο χ. Μπάνκια Σόφιας

1. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Μετά την απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ για την ανασυγκρότηση του αντιστασιακού κινήματος στην Ελλάδα, αποτραβήχτηκε στη Βουλγαρία το 80% του Ελληνικού Δημοκρατικού Στρατού, ανάμεσα του και μοναρχοφασίστες μαχητές αιχμάλωτοι των μαχητών του Ελληνικού Δημοκρατικού Στρατού - 90 άτομα.

Οι εισελθόντες τοποθετήθηκαν στους ειδικούς καταυλισμούς στις πόλεις Μπερκόβιτσα και Οριάχοβο, ενώ το υπόλοιπο τμήμα στάλθηκε στις αδελφές δημοκρατικές χώρες.

Στη Βουλγαρία επί του παρόντος βρίσκονται 4.017 άτομα, από τα οποία:

- α/ Στον ξενώνα στην Μπερκόβιτσα : 1.300 άτομα
β/ Στον ξενώνα στο Οριάχοβο : 1.400 άτομα
γ/ Στο νοσοκομείο στο χ. Μπάνκια της Σόφιας
και στο καταφύγιο των ηλικιωμένων: 380 άτομα
δ/ Προσωπικό στους παιδικούς ξενώνες: 166 άτομα

Σύνολο 3.246 άτομα, τα οποία βρίσκονται κάτω από τη διοίκηση της

Ειδικής Επιτροπής της Κεντρικής Επιτροπής του Κουμμουνιστικού Κόμματος Βουλγαρίας.

Οι υπόλοιποι Έλληνες πολιτικοί μετανάστες, 723 άτομα κατανεμήθηκαν ως ακολούθως:

I. Εργαζόμενοι στα δάση

- α/ Βιθύνια Μπότεφγραντ – 26 άτομα
β/ Ριμπάριτσα, Τέτεβεν – 44 άτομα
γ/ Πλάσκοβτσι – 43 άτομα
δ/ Ελένα – 30 άτομα
ε/ Ντόλι Τσιφλίκ – Βάρνα – 50 άτομα

II. Καπνεργάτες

- α/ Στη Φιλιπούπολη 50 άτομα
β/ Στο Χάσκοβο 40 άτομα
Σύνολο 90 άτομα

III. Σε επιχειρήσεις της Σόφιας

- α/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Γ. Ντιμιτρόφ” .....117 άτομα
β/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Τίγκαρ” .....82 άτομα
γ/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Μπαλγκάρια” .....40 άτομα
δ/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Γ. Κίρκοφ” .....26 άτομα
ε/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Φαγιάνς” .....8 άτομα

ζ/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Σοφ. Καμενινά”	8 άτομα
γ/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Πομπέντα”	12 άτομα
θ/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση–„Γ. Ντιμιτρόφ” – εργ.καουτσούκ	20 άτομα
ι/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Χλαντ. Ζαβόντ” – Ορλάντοβτσι	7 άτομα
κ/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Στάκλενα”	10 άτομα
	Σύνολο 330 άτομα

IV. Σόφια -περιφέρεια

α/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Ρούντο” – Γκάρα Ίσκαρ	21 άτομα
β/ Κρατική Βιομηχανική Επιχείρηση – „Ντ. Μπλαγκόεφ” – Καζίτσενε.....	90 άτομα
	Σύνολο 111 άτομα

Ή συνολικά Σόφια και περιφέρεια – 441 άτομα

Από τους εγκαταστημένους στην πόλη Μπερκόβιτσα 90 Έλληνες μοναρχοφασίστες κατά το λήγον τρίμηνο εστάλησαν στο σωφρονιστικό ίδρυμα εργασίας του Νοζάρεβο 45 άτομα. Δύο σκοτώθηκαν καθώς προσπαθούσαν να διασχίσουν τα σύνορα και 43 άτομα βρίσκονται στον ξενώνα της Μπερκόβιτσα. Αυτοί θα μεταφερθούν στο σωφρονιστικό ίδρυμα εργασίας μετά τη διάλυση του ξενώνα.

Λόγω της αναγκαιότητας ανάπτυξης δικτύου πρακτόρων ανάμεσα στους εγκαταστημένους στη Σόφια Έλληνες πολιτικούς μετανάστες, κατά το παρόν τρίμηνο δεν γίνεται εργασία διερεύνησης του πρακτορείου „Ελλάς Πρες” και του νοσοκομείου στην Μπάνκια της Σόφιας.

1. Εχθρική δράση

Κατά τη διάρκεια της περιόδου έκθεσης, η ελληνική κατασκοπεία έχει δραστηριοποιηθεί στις παραμεθόριες περιοχές. Ιδιαίτερα χρησιμοποιεί προπαγάνδα ανάμεσα .....

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών - Επιχειρησιακό Αρχείο - Τμήμα II – Κρατική Ασφάλεια, κεφ. 2, κατ. 1, αρχ. μον. 1543

Υπηρεσιακό σημείωμα

Σύντροφε Τσερβένκοφ,

Ο σύντροφος Ιλία Κιουλιόφσκι μετέδωσε τα ακόλουθα:

Ηνωμένα Έθνη / Ράδιο / 15.8.1952

Χθές η Υποεπιτροπή του ΟΗΕ για την εποπτεία τήρησης της ειρήνης στα Βαλκάνια εξέτασε τα περιστατικά, τα οποία έχουν λάβει χώρα πρόσφατα στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας και ειδικότερα τα περιστατικά στο νησί «Δ» του ποταμού Έβρου, στη βάση της έκθεσης των παρατηρητών του και των διαμαρτυριών της ελληνικής και της βουλγαρικής κυβέρνησης. Μετά τη σύσκεψή της, η Υποεπιτροπή του ΟΗΕ για τα Βαλκάνια εξέδωσε την ακόλουθη ανακοίνωση:

«Η Υποεπιτροπή του ΟΗΕ για τα Βαλκάνια έχει επίγνωση των περιστάσεων πως μια από τις αιτίες των τελευταίων περιστατικών στο νησί «Δ» του ποταμού Έβρου έχει ρίζες στην υπάρχουσα διαφωνία ανάμεσα στην ελληνική και τη βουλγαρική κυβέρνηση σχετικά με το ακριβές σημείο από το οποίο περνά η συνοριακή γραμμή ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Βουλγαρία. Η Υποεπιτροπή παρατηρεί ότι οι αρκετές προσπάθειες που έχουν γίνει για να επιλυθεί το ζήτημα μέσω άμεσων διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο κυβερνήσεων στα πλαίσια του ΟΗΕ έχουν αποτύχει. Η Υποεπιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί προσεκτικά την κατάσταση σε αυτή την περιοχή των συνόρων».

Στην αποτυχία να επιτευχθεί επίλυση του ζητήματος μέσω άμεσων διαπραγματεύσεων ανάμεσα στις δύο κυβερνήσεις αναφέρθηκε με το υπόμνημά του και ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στον ΟΗΕ, κος Κύρου, ο οποίος υπογραμμίζει ότι η βουλγαρική κυβέρνηση αρνείται συστηματικά να συμμετάσχει σε διαπραγματεύσεις για την επίλυση του ζητήματος από πού ακριβώς περνάει η συνοριακή γραμμή.

Οι Έλληνες ισχυρίζονται ότι το νησί έχει καταληφθεί από τους Βούλγαρους με βία πριν από μερικές ημέρες. Από την άλλη μεριά οι Βούλγαροι ισχυρίζονται πως το νησί «Δ» έχει παραχωρηθεί στη

Βουλγαρία από την ειδική επιτροπή, η οποία κατά το 1919 όρισε τα σύνορα ανάμεσα σε Ελλάδα και Βουλγαρία.

15.8.1952

Υπογραφή

(Δυσανάγνωστη)

Πηγή: CDA, архив Вълко Червенков, *fond 396b*, opis 1, a.e. 359.

Αναφορά

ΟΥΑΣΙΝΓΚΤΟΝ, 27 Μαΐου / ΒΤΗ /.- Ο Υφυπουργός εξωτερικών της Ελλάδας, Φίλιππος Δραγούμης, έχει κάνει δηλώσεις στο Λονδρέζο ανταποκριτή του Αμερικανικού ειδησεογραφικού πρακτορείου «Oversseing(?) Newsagency», λέγοντας ότι η Ελλάδα επιμένει να ληφθεί η γνώμη της για κάθε πιθανή τροποποίηση της συμφωνίας ανακωχής που υπογράφηκε με τη Βουλγαρία, καθώς ο ελληνικός λαός είναι το κύριο θύμα της βουλγαρικής εισβολής.

Ο Δραγούμης δήλωσε ότι η Ελλάδα ενδιαφέρεται ιδιαίτερα να λάβει το δικαίωμα να ελέγχει τον εξοπλισμό της Βουλγαρίας και να καταζητήσει τους Βούλγαρους εγκληματίες πολέμου.

Σχετικά με τις ελληνικές εδαφικές αξιώσεις, ο υφυπουργός εξωτερικών είπε ότι η χώρα του επιθυμεί όπως τα όρη της Ροδόπης, έτσι και μέρος της Βόρειας Ηπείρου, τα οποία είναι χαρακτηριστικά ελληνικά. Η απόκτησή τους απλώς θα ενδυναμώνει την ελληνική ασφάλεια και θα της έδιδε δυνατότητα να συντηρηθεί και να περιμένει συμμαχική βοήθεια σε περίπτωση μελλοντικής επίθεσης.

Δείχνοντας ασυνήθη διάθεση γενναιοδωρίας, ο Δραγούμης συμπλήρωσε ότι η Ελλάδα πάντα επιθυμούσε να δώσει στους Βούλγαρους οικονομική έξοδο στο Αιγαίο μέσω Θεσσαλονίκης, Καβάλας ή Αλεξανδρούπολης. Είναι έτοιμη να ανοίξει τα λιμάνια της για τις βουλγαρικές εξαγωγές σε ανταλλαγή αντίστοιχου δικαιώματος για την Ελλάδα στο Δούναβη, όμως, ποτέ δεν θα συμφωνούσε να αποκτήσει η Βουλγαρία εδαφική έξοδο.

Ερωτώμενος τι θα συνέβαινε εάν η Βουλγαρία δεν συμφωνήσει με τις ελληνικές απαιτήσεις για αλλαγή των συνόρων, ο Δραγούμης απάντησε: «Πολεμήσαμε πρωτίτερα για την ελευθερία μας και είμαστε έτοιμοι να συνεχίσουμε τον αγώνα και τώρα».

.....

Ε. Εμανουήλοφ

2^{ος} γραμματέας πρεσβείας

Πηγή: CDA, arhiv Γεωργι Διμιτρίοφ, fond 146b, opis 5, a.e. 633.

POYMANIA

Ενημέρωση:**σχετικά με τα παιδιά της Ελλάδας που βρίσκονται στη ΛΔΡ**

Το 1948 έφτασαν στη χώρα μας περίπου 5000 ελληνόπουλα. Όλη αυτή την περίοδο τα παιδιά αυτά είχαν την φροντίδα του Κόμματος και της κυβέρνηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Ρουμανίας.

Η Κεντρική Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού ανέλαβε το καθήκον της ανάπτυξης και ανατροφής των παιδιών αυτών από κάθε άποψη.

A) Υγεία

Λόγω των απερίγραπτα κακών συνθηκών, κάτω από τις οποίες ζούσαν τα εν λόγω παιδιά στο μοναρχοφασιστικό καθεστώς, του χρόνιου υποσιτισμού και της παντελούς έλλειψης υγιεινής, τα παιδιά έφτασαν στη ΛΔΡ σε εξαιρετικά άσχημη κατάσταση. Το ποσοστό των αρρώστων ήταν πάρα πολύ υψηλό. Τα παιδιά που ήταν κάτω των πέντε ετών παρουσίαζαν συμπτώματα πνευμονικών και γαστρεντερικών παθήσεων, τα οποία, σε συνδυασμό με την αβιταμίνωση, είχαν εξελιχθεί σε δυσεντερία. Η έλλειψη στοιχειώδους υγιεινής είχε ως αποτέλεσμα το ποσοστό των παιδιών με πονόματο να φτάσει το 70%, εκείνων με τριχοφυτία στο 60% και εκείνων με ψώρα στο 40%. Όλα σχεδόν τα παιδιά είχαν δοθιήνες.

Ο αριθμός των παιδιών που έπασχαν από σπασμωδικό βήχα ανερχόταν στο 50% του συνόλου, εκείνων που είχαν ανεμοβλογιά στο 40%, εκείνων με δυστροφία και ραχίτιδα στο 25% και εκείνων με πεπτικές διαταραχές στο 50%.

Με την άφιξη των παιδιών στη ΛΔΡ ελήφθησαν δραστικά μέτρα για την καταπολέμηση αυτών των ασθενειών.

Αυτή τη στιγμή, χάρη σε αυτά τα μέτρα, η υγεία των παιδιών είναι καλή. Το ποσοστό αυτών των ασθενειών είναι σχεδόν μηδενικό.

B) Στέγαση

Ήδη από τους πρώτους μήνες της άφιξής τους στη χώρα, τα παιδιά είχαν ανάγκη από καλές συνθήκες διαβίωσης και έτσι κατανεμήθηκαν σε ειδικά σχεδιασμένους οικισμούς.

Τα φιλοξενούμενα παιδιά ζουν σε καλές συνθήκες σε ειδικά διαμορφωμένες και χρήσιμες από υγειονομική άποψη εγκαταστάσεις, οι οποίες βρίσκονται σχεδόν στο σύνολο στις σε ορεινές ή λοφώδεις περιοχές.

Όλα τα μέρη στα οποία λειτουργούν οι οικισμοί παιδιών της Ελλάδας διαμορφώθηκαν και τροποποιήθηκαν έτσι ώστε να ανταποκρίνονται όσο το δυνατόν καλύτερα στις σημερινές ανάγκες. Κάθε οικισμός έχει το δικό του διοικητικό προσωπικό καθώς και δικά του καμiónια για ανεφοδιασμό και εκδρομές.

Αυτά τα παιδιά έχουν κατανεμηθεί μέχρι σήμερα ως εξής:

- 1930 παιδιά χωρίς τους γονείς τους βρίσκονται σήμερα σε δύο οικισμούς. 1260 είναι στον οικισμό του Tulgheş στην περιοχή του Bacău και τα άλλα 670 βρίσκονται σε οικισμούς στην Oradea.
- 1580 παιδιά από 15 έως 20 ετών έχουν τελειώσει το δημοτικό στο πλαίσιο των οικισμών και βρίσκονται σε 34 σχολεία μέσα στη χώρα.
- 206 τελείωσαν επαγγελματικές σχολές και ασκούν μια σειρά επαγγελμάτων σε διάφορες επιχειρήσεις, φάμπρικες και αγροτικούς συνεταιρισμούς της χώρας, όπου και λαμβάνουν μισθό.
- 950 παιδιά παρελήφθησαν από τους γονείς τους και βρίσκονται σε διάφορες πόλεις εντός της χώρας.
- 350 στάλθηκαν στους γονείς τους και βρίσκονται στις λαϊκές δημοκρατίες

Σύνολο: 5.016 παιδιά

Γ) Διατροφή

Η μέση μερίδα για τα υγιή παιδιά αναλογεί σε 3.500 θερμίδες την ημέρα. Προσφέρονται καθημερινά 5 γεύματα, ενώ στο γεύμα και στο δείπνο σερβίρονται τρία είδη φαγητού. Η μερίδα του ψωμιού είναι 65 γραμμάρια την ημέρα.

Επίσης κάθε παιδί λαμβάνει κάθε μήνα τις ακόλουθες ποσότητες των πιο σημαντικών τροφών: 2,2 κιλά κρέας και κονσερβοποιημένο κρέας, 900 γραμμάρια ζάχαρη, 450 γραμμάρια βούτυρο, 9 κιλά γάλα, 300 γραμμάρια μέλι και 15 αυγά χωρίς να συνυπολογίσουμε τα λαχανικά, το λάδι κ.λπ.

Δ) Εξοπλισμός – Ρουχισμός

Κάθε παιδί έχει δύο αλλαξιές ρούχων: μία χοντρή για το χειμώνα και μία λεπτή για το καλοκαίρι. Επιπλέον έχει ένα ζευγάρι μπότες, ένα ζευγάρι σανδάλια, τουλάχιστον δύο αλλαξιές εσωρούχων για τη μέρα, όπως και δύο αλλαξιές νυχτικών μαζί με δύο αλλαξιές εσωρούχων για τον ύπνο.

Τους παρέχονται επίσης όλα τα απαραίτητα είδη υγιεινής.

Ε) Εκπαίδευση

Δημιουργήθηκαν δημοτικά σχολεία στο πλαίσιο των οικισμών, στα οποία, πέρα από το σύνηθες πρόγραμμα μαθημάτων, διδάσκεται η μητρική τους γλώσσα (ελληνική και μακεδονική), η ιστορία και η γεωγραφία της Ελλάδας.

Επιπλέον, τα παιδιά εντάχθηκαν σε σχολεία όλων των βαθμίδων, όπως φαίνεται από τα στοιχεία:

- 1000 βρίσκονται σε επαγγελματικές σχολές της Γενικής Διεύθυνσης Εργατικών Αποθεμάτων (ΓΔΑΕ), όπου μαθαίνουν να ασκούν διάφορα επαγγέλματα.
- 412 βρίσκονται σε τεχνικά γυμνάσια
- 68 βρίσκονται σε δύο λύκεια
- 14 βρίσκονται σε μια παιδαγωγική σχολή
- 86 βρίσκονται σε τέσσερις εργατικές σχολές

Όλοι οι μαθητές, εξαιρουμένων των φοιτητών και εκείνων που πάνε στα σχολεία της ΓΔΑΕ, λαμβάνουν εκ μέρους της Κεντρικής Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού ρουχισμό, είδη υγιεινής, εγχειρίδια, άλλα σχολικά είδη και 12,5 λεί χαρτζιλίκι.

Οι φοιτητές δεν παίρνουν τίποτα από τον Ερυθρό Σταυρό, επειδή λαμβάνουν κρατική υποτροφία που περιλαμβάνει κατοικία, διατροφή και ένα ποσό έως και 300 λεί κάθε μήνα. Επίσης όσοι πηγαίνουν στα σχολεία της Γενικής Διεύθυνσης Εργατικών Αποθεμάτων βασίζονται πλήρως σε αυτήν για τη διαβίωσή τους.

Τα 1930 παιδιά έως 14 χρονών που βρίσκονται σε οικισμούς στο Τυλγής και στην Οραδέα, πέρα από τη βασική εκπαίδευση που τους παρέχεται στα σχολεία των οικισμών, εμπλουτίζουν συνεχώς τις γνώσεις τους, ανεβάζοντας το πολιτιστικό τους επίπεδο.

Στ) Πολιτιστική – Αθλητική Δραστηριότητα

Εκτός των σχολείων, στους οικισμούς υπάρχει έντονη πολιτιστική δραστηριότητα. Δύο οικισμοί έχουν δικά τους μικρά μουσεία φυσικής ιστορίας. Οργανώνονται περιοδικά εκθέσεις με σχέδια των παιδιών. Σε κάθε οικισμό υπάρχει μια θεατρική αίθουσα ή μία λέσχη, βιβλιοθήκες, καλλιτεχνική ομάδα και μια μικρή ορχήστρα. Κάθε βδομάδα προβάλλεται στη λέσχη μια εκπαιδευτική ταινία. Πέρα από τις ομάδες σε κάθε οικισμό, υφίσταται και ένα κεντρικό παιδικό καλλιτεχνικό συγκρότημα με τραγούδια και παραδοσιακούς ελληνικούς χορούς, το οποίο έχει δώσει αρκετές δημόσιες παραστάσεις στο Βουκουρέστι και σε άλλες πόλεις της χώρας.

Η πλειοψηφία των παιδιών απασχολείται στις αθλητικές δραστηριότητες των οικισμών. Οι οικισμοί διαθέτουν ειδικές αίθουσες γυμναστικής με δασκάλους φυσικής αγωγής, στολές και εξοπλισμό.

Τα παιδιά από την Ελλάδα πηγαίνουν αρκετές εκδρομές μαζί με τα παιδιά από τη Ρουμανία.

Πηγή: АРХИВ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА СКОПЈЕ, 1.113.1.23/72-75

28 Ιουνίου 1950

**Απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του Εργατικού Κόμματος Ρουμανίας
υπέρ της υπεράσπισης των παιδιών της Ελλάδας**

Εδώ και αρκετό η μοναρχοφασιστική κυβέρνηση της Ελλάδας και οι ιμπεριαλιστικοί κύκλοι της Δύσης έχουν εξαπολύσει μια εκστρατεία γύρω από το ζήτημα των ελληνοπαίδων προσφύγων. Παρόλο που τα παιδιά αυτά διασώθηκαν από τη φασιστική τρομοκρατία και τους κινδύνους του εμφυλίου πολέμου, και ένα κομμάτι εξ αυτών βρίσκεται τώρα στις λαϊκές δημοκρατίες μαζί με τους γονείς του, η εκστρατεία του ιμπεριαλιστικού ραδιοφώνου και τύπου κάνει λόγο για «αρπαγή» των ελληνοπαίδων και για «ανθρωπιστική» προσπάθεια επαναπατρισμού τους στη μοναρχοφασιστική Ελλάδα. Η εκστρατεία του τύπου έρχεται να συμπληρώσει σε διεθνές επίπεδο τα διαβήματα του ΟΗΕ, του Ερυθρού Σταυρού κ.λπ.

Το ζήτημα θα ξανατεθεί στην επόμενη συνέλευση του ΟΗΕ τον Σεπτέμβριο, οπότε και η ιμπεριαλιστική προπαγάνδα θα ενταθεί.

Είναι απαραίτητο αυτή η ιμπεριαλιστική προπαγάνδα να ξεσκεπαστεί και να ανατραπεί. Πέρα από την ανάδειξη των ιστορικών, πολιτικών και ανθρωπιστικών συνθηκών, υπό τις οποίες η ζωή των παιδιών αυτών σώθηκε από τον αφανισμό, είναι απαραίτητο, με όλα τα προπαγανδιστικά μέσα που υπάρχουν, να προβάσουμε τις τωρινές εκφάνσεις του ζητήματος και πιο συγκεκριμένα:

1. Τη ζωή των προσφύγων ελληνοπαίδων στη Λ.Δ.Ρ. μέσω: α) αρθρογραφίας σχετικά με την εκπαίδευση, την υλική και υγειονομική τους κατάσταση, β) ταινιών γύρω από τις εκδηλώσεις των παιδιών (πολιτιστικές, αθλητικές, της καθημερινής ζωής κλπ.), γ) λογοτεχνημάτων γύρω από τις αναμνήσεις παλιών παρτιζάνων και μεγαλύτερων σε ηλικία παιδιών, και γύρω τον

απελευθερωτικό αγώνα του ελληνικού λαού από το φασιστικό και αμερικανικό αποικιοκρατικό ζυγό. Επίσης, μέσω πατριωτικών και δημοκρατικών βιβλίων γύρω από τους στόχους και το μέλλον αυτού του αγώνα, ποιημάτων και διηγημάτων γραμμένων είτε από Έλληνες είτε από ρουμάνους μορφωμένους.

2. Εμπειριστατωμένες με ντοκουμέντα μαρτυρίες των ελληνοπαίδων και των γονιών τους στη Λ.Δ.Ρ. σχετικά με : α) τον τρόπο διαβίωσής τους στη Λ.Δ.Ρ., και β) την κατάσταση στην Ελλάδα όπως την γνώρισαν και όπως τη μαθαίνουν τώρα μέσω των ειδήσεων που λαμβάνουν από την Ελλάδα.

Πηγή: Arhivele Naționale ale României [στο εξής, ANR], Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 6/1950

Άκρωτος απόρρητον!

Σχέδιο

Απόφαση

Οι νέες συνθήκες στον αγώνα του ελληνικού λαού για την απελευθέρωση επιτάσσουν την προσωρινή μέχρι τώρα διαμονή των δημοκρατών προσφύγων από την Ελλάδα να μεταβληθεί σε παραμονή μεγαλύτερης διάρκειας και έτσι τίθεται ενώπιόν μας το ζήτημα της εξασφάλισης των δυνατοτήτων για ανάπτυξη κάτω από τις νέες συνθήκες σε κάθε τομέα που αφορά τις οικονομικές και κοινωνικοπολιτικές μας δραστηριότητες.

Βάσει όλων των παραπάνω αποφασίζεται:

1. Ο αγροτικός συνεταιρισμός στο Στεφανέστι θα μεταβληθεί σε κρατικό αγροτικό συνεταιρισμό υπό τον έλεγχο του υπουργείου Γεωργίας. Το υπουργείο Γεωργίας θα διορίσει στον κρατικό αγροτικό συνεταιρισμό στο Στεφανέστι, στελέχη από τις τάξεις των προσφύγων και σε περίπτωση, και στο βαθμό, που δεν βρεθούν κατάλληλα στελέχη ανάμεσα στους έλληνες συντρόφους, ρουμάνους παράγοντες. Ο συνεταιρισμός θα λειτουργεί στη βάση των κανόνων των κρατικών αγροτικών συνεταιρισμών και θα καλλιεργεί λαχανικά, αμπέλια κ.α., έχοντας ως κριτήριο τη μεγαλύτερη δυνατή αποδοτικότητα και χρησιμότητα υπέρ της κοινότητας.
2. Θα συγκεντρωθούν και θα περάσουν στη δικαιοδοσία του συνεταιρισμού οι σχετικές γαίες και τα ακαλλιεργήτα αμπέλια εκ των πέριξ της κοινότητας καθώς και η ιδιοκτησία των παλαιών γαιοκτημόνων, ταβερνιάρηδων και εκείνων, οι οποίοι, έχοντας βρει αλλού ασχολίες, δεν καλλιεργούν τη γη τους.

3. Θα επιταχθούν και θα επιδιορθωθούν τα κοντινά σπίτια και οι εγκαταλελειμμένες βίλλες προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για την καλύτερη στέγαση των προσφύγων. Θα εξασφαλιστεί προσωρινά η αναχώρηση οικογενειών από τις παράγκες.
4. Τα εργαστήρια θα επεκταθούν και θα εφοδιαστούν από το κράτος προκειμένου να λειτουργήσουν και ως κέντρα επανεκπαίδευσης. Αυτά θα δουλέψουν ως κρατικές επιχειρήσεις κάτω από την καθοδήγηση της Νομαρχιακής Προσωρινής Επιτροπής, η οποία θα διασφαλίσει την ανάπτυξη μιας βιομηχανίας σε τοπικό επίπεδο.
5. Οι πρόσφυγες, άντρες και γυναίκες, ικανοί να προσφέρουν όλες τις εργασίες (κατηγορία 1) οι οποίες δεν είναι απολύτως απαραίτητες για την ομαλή λειτουργία της κοινότητας, θα στελεχώσουν διάφορους βιομηχανικούς κλάδους, αναλόγως προς τα συμφέροντα της ηγεσίας των προσφύγων, και, στο μέτρο του δυνατού, θα μπορούν φέρουν, εφόσον το επιθυμούν, τα παιδιά τους, τους συζύγους τους, τους γονείς τους κ.λπ.
6. Αυτοί που μπορούν να εκτελούν ελαφρές και αποσπασματικές εργασίες (κατηγορίες 2 και 3) θα χρησιμοποιηθούν σε όλα τα πόστα του συνεταιρισμού ανάλογα με τις ικανότητές τους λαμβάνοντας αμοιβές σύμφωνα το ισχύον στη Λ.Δ.Ρ. μισθολόγιο (θα οριστούν και νόρμες παραγωγής ανάλογες με την ειδική φυσική τους κατάσταση;)
7. Θα δημιουργηθεί για τους ανάπηρους ένα κέντρο επανεκπαίδευσης με την υποστήριξη και την επιτήρηση του υπουργείου Εργασίας, με τους ανάπηρους και τους ηλικιωμένους να παίρνουν τις συντάξεις που προβλέπουν οι ισχύοντες νόμοι.
8. Όλοι οι μισθωτοί καθώς και οι συνταξιούχοι θα αναλάβουν πλήρως τα έξοδα αυτοσυντήρησής τους, απολαμβάνοντας όλα τα προνόμια του νόμου για τις κοινωνικές ασφάλισεις στην Λ.Δ.Ρ.
9. Για τους ηλικιωμένους που δεν μπορούν να δουλέψουν, θα ιδρυθεί ένας οίκος ευγηρίας, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να κάνουν ορισμένες εργασίες (πλέξιμο κ.λπ.).
10. Παιδιά από 14 ετών και πάνω, αγόρια και κορίτσια, θα σταλούν σε διαφορετικές επαγγελματικές σχολές και ιδιαίτερα σε αυτές που έχουν να κάνουν με μεταλλουργία, μεταφορές και ηλεκτροτεχνική, βάσει των προτάσεων της ηγεσίας των ελλήνων προσφύγων.
11. Η εφαρμογή αυτών των αποφάσεων όπως και η διασφάλιση της ομαλής ανάπτυξης της κοινότητας κατόπιν εφαρμογής των αποφάσεων θα συντελεστεί στη βάση μιας στενής

συνεργασίας μεταξύ των κρατικών οργάνων και της Κεντρικής Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού.

Τόσο το πλάνο ανάπτυξης των εργαστηρίων, του συνεταιρισμού όσο και το σχέδιο για τις μελλοντικές κατοικίες που πρέπει να έχουμε υπόψη, θα έχουν ως επιδίωξη να δημιουργηθεί μια εγκατάσταση που θα μπορεί να είναι χρήσιμη στο κράτος στο μέλλον (π.χ. ως κέντρο επανεκπαίδευσης) και αφού πάψει να είναι απαραίτητη στους Έλληνες πρόσφυγες.

Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ιδιαίτερα στην αρχή θα γίνει δουλειά με απώλειες λόγω του μεγάλου αριθμού εκείνων που δεν έχουν αρκετή δύναμη να εργαστούν. Αυτό που πρέπει να επιδιωχτεί σε πρώτη φάση είναι η διασφάλιση μιας κανονικής ζωής για τους πρόσφυγες, η εμπέδωση της αρχής «αμοιβή έναντι εργασίας», η εξασφάλιση της ζωής των αναπήρων και ηλικιωμένων και η παροχή δυνατοτήτων για την ανάπτυξη και διάπλαση των παιδιών και της νεολαίας.

Εγκρίνεται

Anna Pauker

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 32/1950

Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ

Προς,

Γραμματεία του Ρουμανικού Εργατικού Κόμματος

Αγαπητοί σύντροφοι,

Στις φυλακές και τα νησιά της Ελλάδας βρίσκονται δεκάδες χιλιάδες αγωνιστές μας. Σύμφωνα με πληροφορίες μας, ζουν σε τρομακτικές συνθήκες από κάθε άποψη. Η κατάστασή τους χειροτερεύει όλο και περισσότερο εξαιτίας του ελεεινού εφοδιασμού: δεν έχουν παπλώματα για να προστατευθούν από το κρύο του χειμώνα, καθώς ούτε πανωφόρια, ούτε πουλόβερ, ούτε εσώρουχα. Τις ίδιες πληροφορίες έχει και ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός, ο οποίος κοινοποίησε ότι είναι έτοιμος να δεχτεί από οποιαδήποτε πηγή και να αποστείλει στους εκτοπισμένους και κρατούμενους οποιαδήποτε ποσότητα κουβερτών, ρούχων και τροφίμων που θα λάβει (ο Ερυθρός Σταυρός).

Η επιστολή μας έχει τον εξής στόχο: Με τα λεφτά που συγκεντρώθηκαν στους κόλπους των πολιτικών προσφύγων σε κάθε χώρα θα θέλαμε να αποκτήσουμε παπλώματα, πανωφόρια, φορεσιές, πουλόβερ, εσώρουχα, τρόφιμα και φάρμακα. Ταυτόχρονα θέλουμε να μάθουμε σε τι βαθμό ο Ερυθρός Σταυρός της χώρας σας μπορεί να συνεννοηθεί με το Διεθνή Ερυθρό Σταυρό ως προς την αποστολή στον Διεθνή Ερυθρό Σταυρό αυτών των πραγμάτων προκειμένου αυτά να αποσταλθούν στους φυλακισμένους και εκτοπισμένους πολιτικούς μας αγωνιστές έτσι όπως αποφασίσαμε. Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός ανακοίνωσε ότι στην Ελβετική Επιτροπή για τη στήριξη της δημοκρατικής Ελλάδας ότι συμφωνεί ως προς την εκτέλεση αυτού του έργου.

Σας παρακαλούμε, δεδομένου ότι θα είστε σύμφωνοι επί της αρχής με τις δικές μας προτάσεις, να καθορίσουμε από κοινού τις λεπτομέρειες για την οργάνωση της εν λόγω δράσης.

Παρόμοιες επιστολές απευθύναμε επίσης και στα αδελφά κόμματα της Τσεχοσλοβακίας, της Πολωνίας, της Βουλγαρίας και της Ουγγαρίας.

Με συντροφικούς χαιρετισμούς,

11.1.1951

ΚΕ του ΚΚΕ

Γ. Ιωαννίδης

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 3/1951

Απόφαση

Λαμβάνοντας υπόψη τα αιτήματα της ΚΕ του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, αποφασίζεται:

1. Για το έτος 1951 δίνεται στην ΚΕ του ΚΚΕ ένας προϋπολογισμός 45.420.000 λεί συν ένα ποσό 5.100.000 λεί, το οποίο αναπαριστά τα έξοδα της ηγεσίας των ελλήνων προσφύγων στην Λ.Δ.Ρ.
2. Δίνεται η άδεια να δοθεί στις εκδόσεις του ΚΚΕ για το έτος 1951: ένα ποσό 44.448.000 λεί· αύξηση του προσωπικού των εκδόσεων από 110 σε 145 άτομα· βοήθεια στο στήσιμο του εξοπλισμού του τυπογραφείου, παροχή χώρου στέγασης για το τυπογραφείο και το μηχανισμό των εκδόσεων· το προσωπικό των εκδόσεων να έχει πρόσβαση σε έναν συνεταιρισμό ανεφοδιασμού.

11 Ιανουαρίου 1951

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 3/1951

Άκρωτος απόρρητον

Απόφαση

Λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί στην ζωή των ελλήνων προσφύγων στη ΛΔΡ και το αίτημα της ΚΕ του ΚΚΕ, αποφασίζουμε:

1. Τα μέλη του ΚΚΕ που βρίσκονται στην Λ.Δ.Ρ. θα γίνουν δεκτοί στο Εργατικό Κόμμα Ρουμανίας, μόλις ζητηθεί και κατά άτομο, από μια επιτροπή ελέγχου της ΚΕ του ΕΚΡ.ⁱ
2. Η ένταξη στο ΕΚΡ θα γίνει επί τη βάση μιας έγγραφης συγκατάθεσης του κάθε ατόμου και παράλληλα μίας συστατικής επιλογής υπογεγραμμένης από δύο υπεύθυνους συντρόφους του ΚΚΕ. Η έγγραφη συγκατάθεση θα πρέπει να συνοδεύεται και από προσωπικό βιογραφικό.
3. Τα μέλη του ΚΚΕ που ήρθαν από την Γιουγκοσλαβία ή την Ελλάδα κατά το 1950 θα εξετασθούν ειδικά από την επιτροπή της Κεντρικής Επιτροπής που θα συνεργάζεται με ένα μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ.
4. Στα βιβλιάρια μέλους που θα πάρουν τα μέλη του ΕΚΡ που προέρχονται από το ΚΚΕ θα αναγράφεται τόσο η ημερομηνία υποδοχής τους στο ΚΚΕ όσο και η ημερομηνία υποδοχής τους στο ΕΚΡ.
5. Τα μέλη του ΕΚΡ που προέρχονται από το ΚΚΕ, όπως και οι έλληνες πρόσφυγες που είναι μέλη στην Ένωση Εργατικής Νεολαίας (ΕΕΝ), στην Ένωση Δημοκρατικών Γυναικών Ρουμανίας (ΕΔΓΡ) και στην Γενική Συνομοσπονδία Εργασία (ΓΣΕ), θα ζουν βάσει του τρόπου οργάνωσης του Κόμματός μας ή των άλλων οργανώσεων που ανήκουν.
6. Προκειμένου να εξασφαλιστεί για την ΚΕ του ΚΚΕ η σχέση και η παρακολούθηση της πορείας των εντασσόμενων στο ΕΚΡ ελλήνων κομμουνιστών: α) η ΚΕ του ΚΚΕ θα διορίσει ένα υπεύθυνο στέλεχος που θα συνεργάζεται με τον Ελληνικό Τομέα (του ΕΚΡ), βοηθώντας στην λειτουργική επίλυση ορισμένων προβλημάτων, β) η αρμόδια επιτροπή του ΚΚΕ για τους έλληνες πρόσφυγες θα συνεχίσει να λειτουργεί, διατηρώντας σχέσεις με τον Ελληνικό Τομέα, ο οποίος θα

υποστηρίζει τις δραστηριότητές της, και γ) η ΚΕ του ΚΚΕ θα μπορεί κατά περιόδους να καλεί συνελεύσεις με τα ενεργά κομματικά στελέχη, στις θα εξετάζονται και θα συζητούνται τα προβλήματα του ΚΚΕ και της Ελλάδας.

7. Η οργάνωση της ΕΠΟΝ στη ΛΔΡ θα διαλυθεί, ενώ τα μέλη της που κατοικούν στη ΛΔΡ θα γίνουν δεκτά στην Ένωση Εργατικής Νεολαίας, μόλις ζητηθεί και κατά άτομο, από μια αντιπροσωπεία της ΚΕ της ΕΕΝ. Τα μέλη της οργάνωσης «Αετόπουλα» θα ενταχθούν στην οργάνωση των «Σκαπανέων». Τα μέλη της ΕΠΟΝ μπορούν μελλοντικά να θέσουν υποψηφιότητα για να γίνουν δεκτά στο ΕΚΡ κατόπιν συμπληρωματικού ελέγχου και επί τη βάση των ίδιων όρων που ισχύουν για τα μέλη της ΕΕΝ. Επίσης οι σκαπανείς μπορούν να γίνουν μέλη της ΕΕΝ και τα παιδιά μπορούν να γίνουν δεκτά στην οργάνωση των σκαπανέων βάσει των συνηθισμένων κανόνων της χώρας μας. Εκτός από την ΚΕ της ΕΕΝ θα δημιουργηθεί και ένα ειδικό τμήμα που θα ασχολείται με τους Έλληνες πρόσφυγες που είναι μέλη της ΕΕΝ και των οργανώσεων των σκαπανέων.
8. Η Ένωση Δημοκρατικών Γυναικών Ελλάδας στη ΛΔΡ θα διαλυθεί και τα μέλη της θα ενταχθούν στην Ένωση Δημοκρατικών Γυναικών Ρουμανίας από μια αντιπροσωπεία της ΚΕ της ΕΓΔΡ. Μαζί με την ΚΕ της ΕΓΔΡ θα δημιουργηθεί και ένα ειδικό τμήμα που θα ασχολείται με τις προσφυγοπούλες που είναι μέλη στην ΕΓΔΡ.
9. Οι Έλληνες πρόσφυγες που απασχολούνται στην παραγωγή μπορούν να γίνουν μέλη στο αντίστοιχο συνδικάτο.
10. Ο Ελληνικός Τομέας στο τμήμα Εξωτερικών Υποθέσεων της ΚΕ του ΕΚΡ θα κρατάει μόνιμα καταγραφή των Ελλήνων προσφύγων, μελών του ΕΚΡ και της ΕΕΝ, ώστε να γνωρίζει έτσι τα στελέχη των προσφύγων.
11. Για τη διασφάλιση της ενότητας και τη διατήρηση και ανάπτυξη του πνεύματος του εθνικού και κοινωνικού αγώνα για την απελευθέρωση της Ελλάδας στους κόλπους των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων, θα δημιουργηθεί μια νέα εθνική οργάνωση των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων, οργάνωση που θα δρα στα πλαίσια της νομιμότητας και επί τη βάση ενός καταστατικού συμφώνου με τους νόμους της ΛΔΡ. Στα μέρη που κατοικούν συμπαγείς πληθυσμοί Ελλήνων πολιτικών προσφύγων αυτή η οργάνωση θα διατηρεί παραρτήματα (λέσχες), στα οποία οι

Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες θα μπορούν να συγκεντρώνονται, να μορφώνονται και να πληροφορούνται για τα ζητήματα του επαναστατικού κινήματος στην Ελλάδα. Μαζί με αυτά τα παραρτήματα (λέσχες) θα οργανωθούν και τμήματα ειδικά για τη νεολαία, τις γυναίκες, τους Σλαβομακεδόνες κ.λπ. Η εφημερίδα «Νέα Ζωή» που κυκλοφορεί στη ΛΔΡ θα γίνει το επίσημο όργανο αυτής της οργάνωσης. Από τη μεριά του ο Ελληνικός Τομέας θα βρίσκεται σε επαφή με έναν σύντροφο εκ της ηγεσίας αυτής της οργάνωσης, τον οποίο θα βοηθά στις εργασίες του.

Η ηγεσία του ΚΚΕ θα ενημερωθεί για το περιεχόμενο των αποφάσεων από τον σύντροφο I. Chișinevachi.

11 Ιανουαρίου 1951

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 3/1951

Άκρωτος απόρρητον

Απόφαση

Λαμβάνοντας υπόψη τα αιτήματα της ΚΕ του ΚΚΕ αποφασίζουμε:

1. Στο πλαίσιο της επανένωσης των οικογενειών των ελλήνων πολιτικών προσφύγων, εγκρίνεται ο ερχομός 158 ελλήνων προσφύγων στη ΛΔΡ και πιο συγκεκριμένα:

Από την Ουγγαρία	46
Από την Τσεχοσλοβακία	40
Από την Πολωνία	60
Από τη Βουλγαρία	12

Επίσης, εγκρίνεται η αναχώρηση 72 ελλήνων προσφύγων από τη ΛΔΡ και πιο συγκεκριμένα προς:

Ουγγαρία	20
Τσεχοσλοβακία	26
Πολωνία	26

2. Δίνεται η άδεια στους έλληνες συντρόφους να εγγραφούν, εφόσον το ζητήσουν, σε τεχνικές σχολές και ινστιτούτα.
3. Τα παιδιά των συντρόφων από την ΚΕ και τον κεντρικό μηχανισμό του ΚΚΕ μπορούν να γίνουν δεκτά στις παιδικές εστίες της ΚΕ του Εργατικού Κόμματος Ρουμανίας, της Ένωσης Δημοκρατικών Γυναικών Ρουμανίας και σε παιδικούς σταθμούς.
4. Το υπουργείο Εσωτερικών θα παρατείνει τα πιστοποιητικά παραμονής των συντρόφων από την ηγεσία του ΚΚΕ στη χώρα.

5. Θα γίνει επαφή μεταξύ ενός μέλους από την ηγεσία του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδας και της υπηρεσίας Εξωτερικών Υποθέσεων της ΚΕ του ΕΚΡ με στόχο τη γνώση της εμπειρίας του ΕΚΡ στις αγροτικές υποθέσεις.
6. Θα χορηγηθεί ένα μεγάλο μηχάνημα ραδιοφωνικών λήψεων και μεγάφωνα για περισσότερα γραφεία.

11 Ιανουαρίου 1951

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 3/1951

Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος
Κεντρική Επιτροπή

20 Μαΐου 1951

Προς

Κεντρική Επιτροπή του Εργατικού Κόμματος Ρουμανίας (ΕΚΡ)

Αγαπητοί σύντροφοι,

Με την παρούσα επιστολή σας θέτουμε υπόψη τα παρακάτω ζητήματα που μας απασχολούν:

1. Ανάμεσα στους Έλληνες πολιτικούς πρόσφυγες που ζουν στη ΛΔΡ υπάρχει ένα μικρός αριθμός γύρω στο 5% - εκείνων που η πολιτική τους στάση δεν είναι σωστή – ανθρώπων που δεν υπήρξαν ποτέ δικοί μας και που επιθυμούν και απαιτούν να επιστρέψουν στην Ελλάδα. Αν δεν υπάρχει κάποια αντίρρηση από τη δική σας πλευρά, πιστεύουμε ότι αυτός είναι καλύτερα να επιτραπεί σε αυτόν τον αριθμό προσφύγων να φύγει για την Ελλάδα.
2. Η πλειοψηφία των προσφύγων που ζουν στη ΛΔΡ – σχεδόν όλοι τους – ενδιαφέρονται και θέλουν να βοηθήσουν και χρηματικά τα υπόλοιπα μέλη των οικογενειών ή των αγαπημένων τους συντρόφων, που είτε είναι φυλακισμένοι είτε εξόριστοι ή ακόμα και «ελεύθεροι» στην Ελλάδα και υποφέρουν οικονομικά. Η βοήθεια μπορεί να παρέχεται τόσο από το μισθό του καθενός για τους δικούς του όσο και από τα χρήματα που, όπως ξέρετε, συγκεντρώνονται από τους εράνους που οργανώνουν οι πρόσφυγες για αυτό το σκοπό. Αν είστε σύμφωνοι, το εμπόδιο που υπάρχει λόγω του γεγονότος ότι η ΛΔΡ δεν έχει συναλλαγματικές ανταλλαγές με την Ελλάδα, μπορεί να ξεπεραστεί ως εξής: Από την Τσεχοσλοβακία μπορεί ο οποιοσδήποτε πρόσφυγας, και αρκετοί το κάνουν, να στείλει (χρηματική) βοήθεια στους δικούς του στην Ελλάδα σε κορώνες οι οποίες

φτάνουν στον προορισμό τους. Συνεπώς, αν τα λεί ανταλλαχθούν με τσέχικες κορώνες, θα μπορούν όλοι οι πρόσφυγες να βοηθούν μέσω Τσεχοσλοβακίας τους δικούς τους στην Ελλάδα καθώς και τους χιλιάδες φυλακισμένους και εξόριστους που δεν διαθέτουν κανένα μέσο διαβίωσης. Παρακαλούμε να μας επιτρέψετε, εάν σας είναι δυνατόν, να ανταλλάξουμε από τα λεί που μαζέψαμε ένα ορισμένο από εσάς ποσό σε τσέχικες κορώνες για το σκοπό που σας εκθέσαμε παραπάνω.

3. Σχετικό με όλα τα παραπάνω είναι και το ζήτημα της αποστολής των πακέτων με τρόφιμα και ρούχα – αγορασμένων με τα λεφτά των εράνων – μέσω του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού στους φυλακισμένους και εξόριστους αγωνιστές μας στην Ελλάδα. Παρακαλούμε να μας απαντήσετε πάνω και σε αυτό το θέμα.
4. Δέκα έλληνες ναυτικοί, μέλη του ΚΚΕ, που εργάζονται σε ένα γνωστό σε εσάς πλοίο θέλουμε να σταλούν στην Πολωνία για να δουλέψουν σε ταξιδιωτικά πλοία. Αυτή τους η μεταχείριση θα μας εξυπηρετούσε πολύ.

Τα ζητήματα που σας απαριθμήσαμε, τα έχουμε συζητήσει και με τον αντιπρόσωπό σας, με τον οποίο βρισκόμαστε σε επαφή.

Με συντροφική εκτίμηση,

Για την ΚΕ του ΚΚΕ

Κ. Κολιγιάννης

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 3/1951

Απόρρητο

Ενημερωτική διακοίνωση

Κατά τη διάρκεια συζήτησης το Σεπτέμβριο του 1951 με τον σύντροφο Γ. Τρικαλινό, πρώτο γραμματέα της Οργανωτικής Επιτροπής του ΚΚΕ, αυτός μου παρέθεσε μια σειρά από ζητήματα σχετικά με την εκπαίδευση στους κόλπους του κόμματος και συγκεκριμένα:

1. Οι σύντροφοι θέλουν να οργανώσουν μία εξαήμερη κομματική σχολή. Επειδή όμως στερούνται εμπειρίας, παρακαλούν να τους φέρουμε σε επαφή με κάποιον εξειδικευμένο σύντροφο, τον οποίο να συμβουλευόμαστε σε θέματα προγράμματος και οργάνωσης.
2. Για την ίδια σχολή, παρακαλούν να τους στηρίξουμε με στελέχη, τα οποία να παραδίδουν ορισμένα μαθήματα.
3. Επίσης, έχοντας υπόψη ότι ένα σημαντικό κομμάτι των προσφύγων – μελών του κόμματος γνωρίζουν αρκετά καλά τη ρουμανική γλώσσα, παρακαλούν να δεχτούμε ορισμένα στελέχη του ΚΚΕ στη ΛΔΡ στις δικές μας κομματικές σχολές.

Εμείς υποστηρίζουμε το αίτημα των συντρόφων για παροχή βοήθειας κατά την οργάνωση της σχολής τους και για την παράδοση ορισμένων μαθημάτων. Για το σκοπό αυτό προτείνουμε να τους φέρουμε σε επαφή με ένα κομματικό στέλεχος από την τοπική επιτροπή του ΕΚΡ στο Βουκουρέστι, το οποίο ασχολείται με θέματα κομματικής εκπαίδευσης.

Επίσης, θεωρούμε ότι θα ήταν χρήσιμο ορισμένοι σύντροφοι – μέλη του ΚΚΕ από τις τάξεις των προσφύγων, που ξέρουν τη ρουμανική γλώσσα, να γίνουν δεκτά στις τοπικές κομματικές σχολές σε μεγαλύτερο βαθμό εφόσον υπάρχει ένα προηγούμενο με κάποιους γιουγκοσλάβους πρόσφυγες.

Γι' αυτό προτείνουμε να ζητηθεί από την Οργανωτική Επιτροπή του ΚΚΕ στη ΛΔΡ μια λίστα με τους συντρόφους, τους προτείνει για ένταξη στις σχολές του ΕΚΡ, η οποία θα έχει την έγκριση της ΚΕ του ΚΚΕ. Κατόπιν αυτοί οι σύντροφοι να ελεγχθούν και από τα τοπικά κομματικά όργανα και, στο βαθμό που κριθούν κατάλληλοι, να γίνουν δεκτοί στις σχετικές σχολές.

18 Σεπτεμβρίου 1951

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 3/1951

Προτάσεις σχετικά με την διοργάνωση καμπάνιας για τη διάσωση του Νίκου Μπελογιάννη και των συντρόφων του

Η δίκη αρχίζει στις 15 Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους.

Κατά τη διάρκεια διεξαγωγής των ακροάσεων προτείνουμε να γίνονται καθημερινά δημοσιεύσεις υπέρ του Μπελογιάννη στον τύπο από τους συντάκτες και καλλιτέχνες και επιστήμονες.

Προτείνουμε να γίνονται ραδιοφωνικές εκπομπές τόσο από τη συντακτική ομάδα όσο και επώνυμες.

Προτείνουμε κάποιες προσωπικότητες από το χώρο του πολιτισμού να στείλουν τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας στον ΟΗΕ.

Επίσης, να στείλουν τηλεγραφήματα η Ένωση Νομικών, η Ένωση Δημοκρατικών Γυναικών Ρουμανίας, η Ένωση Συγγραφέων και η Γενική Συνομοσπονδία Εργασίας.

Η ένταση της καμπάνιας αυτής να βρίσκεται σε εξάρτηση με την εξέλιξη των ακροάσεων.

Τη διεύθυνση της καμπάνιας να την αναλάβει το τμήμα Εξωτερικών Υποθέσεων σε συνεργασία με το τμήμα Προπαγάνδας και Διαφώτισης.

15 Φεβρουαρίου 1952

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 9/1952

Προς

Σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη, γενικό γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ

Η Κεντρική Επιτροπή του Εργατικού Κόμματος Ρουμανίας και όλος ο εργατικός κόσμος της χώρας μας έμαθε με βαθιά θλίψη και αγανάκτηση το νέο της δολοφονίας του Νίκου Μπελογιάννη, ατρόμητου τέκνου και ήρωα του ελληνικού λαού και μέλους της ΚΕ του ΚΚΕ.

Κυριευμένοι από τρόπο μπροστά στον απελευθερωτικό αγώνα του ελληνικού λαού οι μοναρχοφασίστες κυβερνόντες κατ' επιταγή των αμερικανών ιμπεριαλιστών έκοψαν το νήμα της ζωής ενός από τα πιο αγαπημένα και αφοσιωμένα τέκνα του ελληνικού λαού. Οι αμερικανοί ιμπεριαλιστές και οι μοναρχοφασίστες υποτελείς τους ελπίζουν μάταια να συντρίψουν τη θέληση για ελευθερία στον ελληνικό λαό, ο οποίος μάχεται υπέρ της ειρήνης, της εθνικής ανεξαρτησίας και της φιλίας με τη Σοβιετική Ένωση και τις Λαϊκές Δημοκρατίες. Το κύμα αγανάκτησης που ξεσήκωσε η είδηση του τερατώδους εγκλήματος αποδεικνύει, ωστόσο, ότι αυτή η άνανδρη και αισχρή πράξη δεν κατάφερε παρά να ενισχύσει την αποφασιστικότητα για αγώνα και το μίσος του ελληνικού λαού και όσων εργάζονται εναντίον των μοναρχοφασιστών και των αμερικανών ιμπεριαλιστών κατακτητών.

Με τη δολοφονία του Νίκου Μπελογιάννη, το παγκόσμιο μέτωπο υπέρ της ειρήνης χάνει έναν αγωνιστή πρώτης γραμμής, ο οποίος δεν δίστασε να χύσει το αίμα του για το λαό του, το θρίαμβο της υπόθεσης της ειρήνης και του σοσιαλισμού.

Η Κεντρική Επιτροπή του Εργατικού Κόμματος Ρουμανίας συμμερίζεται, αγαπητοί σύντροφοι, την οδύνη σας. Κρατώντας ανεξίτηλη τη μνήμη του Μπελογιάννη στις καρδιές τους, οι ρουμάνοι κομμουνιστές και όλος ο εργατικός κόσμος της ΛΔΡ όπως και εκατοντάδες εκατομμύρια τίμιων ανθρώπων σε ολόκληρο τον κόσμο τάσσονται αλληλέγγυοι με το δίκαιο αγώνα του ελληνικού λαού, για την ελευθερία και την ανεξαρτησία του οποίου θυσιάστηκε ηρωικά ο Νίκος Μπελογιάννης.

Η Κεντρική Επιτροπή

Εργατικό Κομμουνιστικό Ρουμανίας

12 Απριλίου 1952

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 9/1952

Άκρωτος απόρρητο

Εξαιρετικής σημασίας

Προσχέδιο απόφασης

σχετικά με την απομόνωση εχθρικών και ύποπτων στοιχείων από τους Έλληνες πρόσφυγες

Δεδομένου ότι ανάμεσα στους Έλληνες πολιτικούς πρόσφυγες της ΛΔΡ υπάρχει ένας αριθμός εχθρικών και ύποπτων στοιχείων που μέσω της συμπεριφοράς τους ζημιώνουν το κράτος μας, αποφασίζεται:

1. Η ταυτοποίηση αυτών των στοιχείων από τα όργανα της Κρατικής Ασφάλειας.
2. Η απομόνωση των εχθρικών στοιχείων.
3. Η απομάκρυνση των ύποπτων στοιχείων από τις τάξεις των προσφύγων και η παρακολούθησή τους.

Για την εφαρμογή αυτής της απόφασης τίθεται υπεύθυνο το υπουργείο Κρατικής Ασφάλειας (σύντροφος Al. Drăghici).

1 Απριλίου 1953

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 18/1953

Άκρωτος απόρρητον!

Σχετικά με την επανένωση οικογενειών που βρίσκονται προς το παρόν στη Λ.Δ. της Πολωνίας, Ουγγαρίας, Βουλγαρίας, Τσεχοσλοβακίας και Ρουμανίας

1. Συστήνεται η ΚΕ του ΚΚΕ να προωθήσει στην ΚΕ του Εργατικού Κόμματος Ρουμανίας (ΕΚΡ) μέχρι τις 30 Οκτωβρίου του τρέχοντος έτους νέες λίστες με προτάσεις σχετικά με τους πρόσφυγες που πρόκειται να φύγουν από την ΛΔΡ, όπως και για αυτούς που θέλουν να έρθουν στη ΛΔΡ από τις χώρες που αναφέρονται παραπάνω.
2. Οι νέες λίστες που θα προωθηθούν από την ΚΕ του ΚΚΕ στην ΚΕ του ΕΚΡ θα περιέχουν μόνο εκείνους τους πρόσφυγες που θα πρέπει να σμίξουν με τις οικογένειές τους και όχι με συγγενείς τους άλλου βαθμού (με εξαίρεση κάποιων ιδιαίτερων περιπτώσεων).
3. Η μετακίνηση των προσφύγων στο πλαίσιο της επανένωσης των οικογενειών τους, θα ξεκινήσει με αυτούς που δεν έχουν παιδιά που πάνε στο σχολείο, έτσι ώστε να μη χρειαστεί να διακοπεί η σχολική τους χρονιά. Οι οικογένειες με παιδιά που πηγαίνουν σχολείο θα επανενωθούν την περίοδο των διακοπών του 1954.
4. Η μεταφορά αυτών των προσφύγων από μία χώρα στην άλλη θα γίνει σε μικρές ομάδες των 40-50 ατόμων. Έτσι μπορούν να αποφευχθούν δυσκολίες που θα προκύπτανε στη στέγαση και στην κατανομή τους σε σχετικά πόστα εργασίας, εάν αυτοί έρχονταν σε μεγάλους αριθμούς.
5. Προκειμένου να δοθεί οριστική λύση σε όλα τα προβλήματα που συνδέονται με την επανένωση των οικογενειών των ελλήνων πολιτικών προσφύγων, γίνεται δεκτό το αίτημα της ΚΕ του ΚΚΕ να γίνει στις 15 Νοεμβρίου στο Βουκουρέστι μία σύσκεψη, στην οποία να λάβουν μέρος αντιπρόσωποι των αδελφών κομμάτων των χωρών που αναφέρονται παραπάνω.

6. Η δουλειά της προετοιμασίας και της διεξαγωγής της διαδικασίας επανένωσης των οικογενειών των ελλήνων πολιτικών προσφύγων, που θα φύγουν ή θα έλθουν στη ΛΔΡ, θα γίνει στη βάση ενός συγκεκριμένου σχεδίου το οποίο θα εκπονηθεί από το τμήμα Εξωτερικών Υποθέσεων μέχρι τις 25 Νοεμβρίου 1953.

17 Σεπτεμβρίου 1953

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar nr. 18/1953

Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας

Κεντρική Επιτροπή

19.2.1955

Προς την Κεντρική Επιτροπή του

Εργατικού Κόμματος Ρουμανίας

Βουκουρέστι

Αγαπητοί σύντροφοι,

Δεδομένου ότι η κατάσταση των αγωνιστών μας στις φυλακές και στα στρατόπεδα, όπως και των οικογενειών τους, είναι δύσκολη και χειροτερεύει κάθε μέρα που περνάει, σας παρακαλούμε πολύ να ορίσετε ένα χρηματικό ποσό σε λεί, το οποίο θα στέλνεται κατά περιόδους στους φυλακισθέντες και εκτοπισμένους από τους πολιτικούς μας πρόσφυγες που μένουν στη Λ.Δ.Ρ.

Βάσει της εμπειρίας που έχουμε από άλλες χώρες, όπου οι αγωνιστές μας στέλνουν χρήματα στους δικούς τους στην Ελλάδα, προτείνουμε να λυθεί το συγκεκριμένο πρόβλημα με τον εξής τρόπο: να σχηματιστεί μια επιτροπή από την ένωση των προσφύγων, με συμμετοχή και ρουμάνων συντρόφων, η οποία θα μελετήσει τις αιτήσεις των αγωνιστών που θέλουν να αποστείλουν χρήματα στους φυλακισθέντες και εκτοπισμένους και βάσει των στοιχείων της αίτησης να ορίζεται και το αντίστοιχο ποσό.

Σας παρακαλούμε να παρακρατήσετε ένα ποσοστό 10 – 15% από το πόσο που πρόκειται να ορίσετε, έτσι ώστε να διατεθούν αυτά τα λεφτά στα στελέχη του κόμματός μας, που βρίσκονται στις φυλακές και στα στρατόπεδα και δεν έχουν άλλους πόρους. Σε περίπτωση που συμφωνείτε, θα σας στείλουμε την

ονομαστική λίστα των στελεχών μας. Η αποστολή των χρημάτων για τους συντρόφους αυτούς θα πραγματοποιηθεί από τους συντρόφους μας που κατοικούν στην Λ.Δ.Ρ.

Με συντροφικούς χαιρετισμούς,

Η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ

Β. Μπαρτζώτας

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe – Gheorghe Gh. Dej, dosar nr. 46

Προτάσεις του Πολιτικού Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ σχετικά με τη λειτουργία του ραδιοφωνικού σταθμού «Ελεύθερη Ελλάδα»

Στο πλαίσιο διεξαγωγής του λαϊκού αγώνα στη χώρα μας για τον εκδημοκρατισμό της πολιτικής ζωής και ενώ παράλληλα σε διεθνές επίπεδο πυκνώνουν οι προσπάθειες από το συνασπισμό της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού για την περαιτέρω αποκλιμάκωση της διεθνούς έντασης, την ειρηνική συνύπαρξη και συνεργασία και την παγίωση της παγκόσμιας ειρήνης, ο ραδιοφωνικός σταθμός «Ελεύθερη Ελλάδα» πρέπει να διευρύνει και να αναπροσαρμόσει τις δραστηριότητές του, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται με πιο ικανοποιητικό τρόπο στις απαιτήσεις που επιβάλλει το κίνημά μας στο εσωτερικό και να συμφωνεί σε διεθνές επίπεδο με τα όσα διαπιστώσαμε παραπάνω.

Ορμώμενο εξ αυτών το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ αποφασίζει:

Ο ραδιοφωνικός σταθμός «Ελεύθερη Ελλάδα» πρέπει να επικεντρώσει συστηματικότερα τη δραστηριότητά του γύρω από το ζήτημα της ανάπτυξης του λαϊκού αγώνα και της ευρύτερης δημοκρατικής συνεργασίας για μια ουσιαστική δημοκρατική αλλαγή στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική της χώρας και μια δημοκρατική κυβέρνηση. Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος πρέπει να βρίσκονται, επιπλέον, τα ζητήματα της διεθνούς συνεργασίας, της ειρήνης και της αποκλιμάκωσης της παγκόσμιας έντασης.

Ο ραδιοφωνικός σταθμός «Ελεύθερη Ελλάδα» πρέπει να είναι πειστικός και ουσιαστικός στην επιχειρηματολογία του, να αποφεύγει τις προσβολές και τους οξείς τόνους που συχνά υπάρχουν στις εκπομπές του.

Στρέφοντας την προσοχή του στους παραπάνω στόχους, ο ραδιοφωνικός σταθμός «Ελεύθερη Ελλάδα» μπορεί και οφείλει να μειώσει τις εκπομπές του καθώς και τη διάρκεια αυτών. Αυτό θα του επιτρέψει να βελτιώσει την ποιότητα και το περιεχόμενο των μεταδόσεων. Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ κλείνει με τα παρακάτω:

Οι εκπομπές του ραδιοφωνικού σταθμού «Ελεύθερη Ελλάδα» να μειωθούν σε τρεις την ημέρα: μία 15 λεπτών το πρωί, μία 20 λεπτών το μεσημέρι και μία 15 λεπτών το βράδυ. Ακυρώνονται όλες οι ειδικές

εκπομπές εκτός από αυτές της Κυριακής, των παιδιών και των διανοουμένων. Παραμένουν επίσης οι δύο εβδομαδιαίες εκπομπές διάρκειας 15 λεπτών στη σλαβομακεδονική γλώσσα.

Το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ, μελετώντας το έργο του του ραδιοφωνικού σταθμού «Ελεύθερη Ελλάδα», ο οποίος έχει δώσει και ακόμη δίνει τόσα στο λαϊκό κίνημα, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εκπομπή «Το Φροντιστήριο του Αγωνιστή» ανταποκρίθηκε και εκπλήρωσε εις βάθος την αποστολή της και δεν είναι πλέον απαραίτητη η συνέχισή της. Γι' αυτό αποφασίζει την προσωρινή διακοπή της εκπομπής «Το Φροντιστήριο του Αγωνιστή».

Το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ μαζί με τη συντακτική ομάδα και τους συνεργάτες του ραδιοφωνικού σταθμού «Ελεύθερη Ελλάδα» πρέπει να μελετήσει περαιτέρω το θέμα της ουσιαστικής βελτίωσης τόσο του περιεχομένου όσο και των τρόπων παρουσίασης του υλικού.

Ο σταθμός πρέπει να προσαρμοστεί σωστά και με συγκαταβατικό τρόπο στις υπάρχουσες συνθήκες, προκειμένου να ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα στην πατριωτική, λαϊκή, δημοκρατική αποστολή του.

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe – Gheorghe Gh. Dej, dosar nr. 46

81

1 Ιουλίου 1955

Μετάφραση από τα ρωσικά

Προς,

Επιτροπή των αδελφών κομμάτων που εξετάζει τα προβλήματα του ΚΚΕ

Σύντροφοι,

Θεωρούμε ότι διαπράττεται μια μεγάλη αδικία, την οποία δεν αξίζει ούτε ο λαός μας, ούτε το ΚΚΕ, ούτε και εμείς.

Θεωρούμε επίσης ότι όχι μόνο διαπράττεται μια μεγάλη αδικία, αλλά γίνεται και μια μεγάλη πολιτική ζημιά στο υγιές κίνημα χωρίς να υφίσταται σοβαρή πολιτική ανάγκη.

Εμείς, όμως, δεν θέλουμε να γίνουμε εμπόδιο στο έργο σας. Επίσης, δεν επιθυμούμε με κανένα τρόπο να προκληθεί εξαιτίας μας η παραμικρή ζημιά στο ελληνικό και παγκόσμιο κίνημα.

Γιαυτό, σας παρακαλούμε να μας απαλλάξετε από τις εργασίες μας στην ηγεσία του ΚΚΕ.

Το προσωπικό πρόβλημα του συντρόφου Ζαχαριάδη τέθηκε ήδη υπόψη της ΚΕ του ΚΚΣΕ.

Είμαστε έτοιμοι να παραδώσουμε αμέσως τα πόστα που κατέχουμε στο ΚΚΕ στα άτομα που θα μας αντικαταστήσουν.

Αναμένουμε, σύντροφοι, την απάντησή σας.

Ν. Ζαχαριάδης

Β. Μπαρτζώτας

Ν. Ακριτίδης

Α. Γκρόζος

Μόσχα, 24 Φεβρουαρίου 1956

Πηγή: Α.Ν.Ρ., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar 92/1956

13 Μαΐου 1957

Προσχέδιο

Προς,

Κυβέρνηση, Βουλή και επικεφαλής πολιτικών κομμάτων

Με αμείωτο πατριωτικό ενδιαφέρον παρακολουθήσαμε τις συζητήσεις της Βουλής σχετικά με την ειρήνευση στη χώρα, συμμεριζόμενοι την επιθυμία μεγάλου μέρους του ελληνικού λαού να αρθούν τα ειδικά μέτρα που σχετίζονται με τον εμφύλιο πόλεμο.

Συμεριζόμαστε και εμείς την πεποίθηση του ελληνικού λαού ότι η χώρα μας έχει άμεση και επείγουσα ανάγκη για ειρήνη, εσωτερική ομαλότητα και δημοκρατική οργάνωση. Μόνο υπό αυτές τις προϋποθέσεις μπορούν οι ενωμένες πατριωτικές δυνάμεις να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τα σοβαρά και κρίσιμα προβλήματα της χώρας μας.

Πιστεύουμε ακράδαντα ότι η επιμονή της κυβέρνησης να βάζει φραγμούς στον επαναπατρισμό χιλιάδων Ελλήνων παρατείνει μια ανώμαλη κατάσταση και είναι αντίθετη με τα αισθήματα του ελληνικού λαού, ανεξαρτήτως πολιτικής τοποθέτησης. Ο ισχυρισμός του υπουργού Εσωτερικών ότι «τώρα η ανταρσία οργανώνεται στο εξωτερικό» βρίσκεται σε κραυγαλέα αντίθεση με την πραγματικότητα και γίνεται μόνο και μόνο για να βρεθεί ένας νέος «λόγος» για τη διαιώνιση του καθεστώτος εθνικής διχόνοιας και μισαλλοδοξίας.

Αυτός ο ισχυρισμός έρχεται σε σύγκρουση με την πολιτική ειρήνης και συνεργασίας με όλους τους λαούς, πολιτική την οποία έχουν όλα τα κράτη που φιλοξενούν πολιτικούς πρόσφυγες από την Ελλάδα. Έρχεται σε σύγκρουση με τα αισθήματα και τους κόπους όλων των πολιτικών προσφύγων, η μοναδική μέριμνα των οποίων είναι η ειρηνική τους πρόοδος στον επαγγελματικό και επιστημονικό τομέα. Είναι γνωστό, επίσης, ότι ανάμεσα στις τάξεις των πολιτικών προσφύγων βρίσκονται και χιλιάδες ηλικιωμένοι, γυναίκες και παιδιά, τους οποίους η αδιαλλαξία της τωρινής κυβέρνησης κρατάει μακριά από τις οικογενειακές τους εστίες.

Διακαής μας πόθος ήταν και είναι να συνεισφέρουμε και εμείς με όλες μας τις δυνάμεις στην κοινή προσπάθεια όλων των πατριωτικών δυνάμεων για την ειρηνική ανάπτυξη και πρόοδο της πατρίδας μας.

Ζητούμε από την κυβέρνηση να καταργήσει τους ανελεύθερους νόμους, να χορηγήσει αμνηστία και να επιτρέψει τον επαναπατρισμό των πολιτικών προσφύγων που βρίσκονται στο εξωτερικό.

Κάνουμε έκκληση σε όλες τις πολιτικές παρατάξεις, τους πολιτικούς αρχηγούς, τους βουλευτές, τα στελέχη και τα μέλη των κομμάτων, να δώσουν όλες τους τις δυνάμεις για την μεγάλη υπόθεση της ειρήνης και της αποκατάστασης της δημοκρατίας και να εντείνουν τον εθνικό αγώνα για τη χορήγηση αμνηστίας και την εξασφάλιση του επαναπατρισμού των πολιτικών προσφύγων.

Ανώτατο Συμβούλιο Προσφύγων
από την Ελλάδα που ζουν στη ΛΔΡ

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar 49/1957

Το κείμενο της απάντησης του Έλληνα πρωθυπουργού, Κ. Καραμανλή, στο μήνυμα του συντρόφου Chivu Stoica

Μετάφραση από το γαλλικό πρωτότυπο

Αθήνα, 23 Σεπτεμβρίου 1957 (τηλεφωνικώς)

Κύριε πρόεδρε,

Με ιδιαίτερη ευχαρίστηση λάβαμε γνώση της επιστολής, την οποία η Εξοχότητά σας είχε την καλοσύνη να μας απευθύνει στις 10 Σεπτεμβρίου και το περιεχόμενο της οποίας είχε την πλήρη προσοχή της Κυβέρνησης και προκάλεσε το ζωντανό ενδιαφέρον της.

Η βασιλική κυβέρνηση συμμερίζεται πλήρως την ικανοποίησή σας για την αποκατάσταση των εγκάρδιων σχέσεων μεταξύ της Ρουμανίας και της Ελλάδας. Θεωρώ πραγματικά ότι, με τάχιστους ρυθμούς, πετύχαμε σημαντικές προόδους στον τομέα της σύσφιξης σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των δυο χωρών μας αφενός χάρη στις κινήσεις καλής θέλησης και αφετέρου χάρη στη μακρόχρονη παράδοση των φιλικών σχέσεων που συνδέουν τους δύο λαούς μας. Η βασιλική κυβέρνηση συμμερίζεται πλήρως τις ιδέες, τις οποίες εξέφρασε η Εξοχότητά σας σχετικά με την ανάγκη να διασφαλιστεί η παγκόσμια ειρήνη και να αποφύγει η δοκιμαζόμενη ανθρωπότητα τα δεινά του πολέμου.

Είναι απολύτως φυσικό αυτό το πνεύμα να διακατέχει όλους τους λαούς των Βαλκανίων, οι περισσότεροι από τους οποίους, όπως και ο ελληνικός λαός, υπέστησαν σκληρές δοκιμασίες κατά την τελευταία δεκαετία.

Πιστή στην ιδέα της ειρήνης και στην επιθυμία να έρθει σε συνεννόηση με τις άλλες βαλκανικές χώρες, η Ελλάδα βρέθηκε στις πρώτες γραμμές προσπαθώντας να δημιουργήσει σταθερές και διαρκείς σχέσεις ανάμεσα στις χώρες αυτές.

Δυστυχώς, σε αυτές τις κρίσιμες στιγμές, αποδείχτηκε ότι αυτή η πολιτική της ειρήνης δεν βρήκε απήχηση στις καρδιές όλων. Ουσιαστικά, από τότε η Ελλάδα ήρθε αντιμέτωπη με μια αδικαιολόγητη εχθρότητα από μερικούς γείτονές της. Αυτοί λειτουργώντας είτε αυτοβούλως είτε ως όργανα ξένων επιδρομέων, εισέβαλαν στη γη της και, εκμεταλλευόμενοι τις εισβολές τρίτων, δεν δίστασαν να φανερώσουν τις προθέσεις τους να προσαρτήσουν ελληνικές περιοχές.

Ακόμα και σήμερα οι παραμεθόριες περιοχές των γειτονικών κρατών λειτουργούν ως καταφύγια ατόμων, τα οποία, διεισδύοντας σε ελληνικό έδαφος, επιδιώκουν να βλάψουν την ανεξαρτησία της χώρας μας και να υπονομεύσουν το νόμιμο καθεστώς.

Είναι επομένως φυσικό αυτές οι πράξεις να καθιστούν την ελληνική κυβέρνηση επιφυλακτική απέναντι σε εκείνους που ευθύνονται για αυτή κατάσταση.

Παρά το γεγονός αυτό η ελληνική κυβέρνηση, επιθυμώντας να συμβάλει από την πλευρά της στην ανάπτυξη φιλικών σχέσεων με τις χώρες που διακατέχονται από τις ίδιες ειρηνικές προθέσεις όπως η Ελλάδα, μελέτησε σε βάθος το ζήτημα του καταλληλότερου τρόπου δράσης ώστε να επιτευχθεί ο επιθυμητός στόχος.

Η βασιλική κυβέρνηση θεωρεί ότι, προτού φθάσουμε στη σταθεροποίηση των σχέσεων μεταξύ των βαλκανικών χωρών, θα ήταν απαραίτητο να εξαλειφθούν οι αιτίες οι οποίες στην παρούσα φάση εμποδίζουν τη συνεννόηση μεταξύ κάποιων εξ αυτών των χωρών. Το να παραμερίσουμε αυτό το προπαρασκευαστικό στάδιο θα οδηγούσε σε αποτυχία οποιαδήποτε συνεδρίαση, στην οποία θα αντιπροσωπεύονταν οι αρχές των χωρών μας.

Δυστυχώς η Ελλάδα, χωρίς να φταίει από τη πλευρά της, έχει με ορισμένες χώρες μεγάλες διαφορές, οι οποίες χρονολογούνται από τα χρόνια του πολέμου και είναι αποτέλεσμα του πολέμου. Όσο αυτές οι διαφορές εξακολουθούν να υπάρχουν, η ελληνική κυβέρνηση δεν θεωρεί ότι θα μπορούσε να συμβάλει δραστικά, μέσω της παρουσίας της, στην επιτυχία ενός συνεδρίου με στόχο την οργανική και μόνιμη διευθέτηση των σχέσεων των βαλκανικών χωρών.

Ωστόσο, το ζήτημα ενός συνεδρίου καθαυτό δεν είναι παρά δευτερεύον και καθαρά τυπικού χαρακτήρα. Αυτό που προέχει, κατά την άποψή μας, είναι η έμπρακτη απόδειξη ενός πνεύματος καλής πίστης μέσω του ικανοποιητικού διακανονισμού των προαναφερθέντων διαφορών και της δημιουργίας ενός κλίματος εμπιστοσύνης με προσπάθειες που θα καταβάλλουν όλες οι πλευρές. Και μόνο όταν δημιουργηθούν αυτές οι προϋποθέσεις, θα μπορούσε να συζητηθεί η χρησιμότητα ενός συνεδρίου σαν αυτό που θέλετε να προγραμματίσετε στην επιστολή της Εξοχότητάς σας, λαμβάνοντας υπόψη τις διεθνείς δεσμεύσεις που συνδέουν καθεμιά από τις χώρες μας.

Για όλους αυτούς τους λόγους, η ελληνική κυβέρνηση, παρόλο που εκτιμά σε πολύ μεγάλο βαθμό το πνεύμα και τους γενικούς στόχους που χαράσσονται στην επιστολή της Εξοχότητάς σας, δεν είναι έτοιμο προς το παρόν να αποδεχτεί την πρόσκληση, την οποία είχατε την καλοσύνη να απευθύνετε.

Σε κάθε περίπτωση, η Ελλάδα δε θα μείνει στο περιθώριο και θα κάνει ό,τι εξαρτάται από αυτή, έτσι ώστε να προωθηθεί ένα περιβάλλον ειρηνικής συνύπαρξης μεταξύ των λαών των Βαλκανίων.

Επιτρέψτε μου, κύριε πρόεδρε, να σας υποβάλλω τα θερμότερα σέβη μου.

Κωνσταντίνος Καραμανλής

Πρωθυπουργός της Ελλάδας

Προς την Α.Ε. κύριο Chivu Stoica,

Πρωθυπουργό της ΛΔΡ

Βουκουρέστι

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar 92/1956

Αθήνα, 18 Δεκεμβρίου 1957

Πρεσβεία της Λαϊκής Δημοκρατίας της Ρουμανίας

Αθήνα

Αρ. πρωτ.: 33/957

Προς,

Υπουργείο Εξωτερικών Υποθέσεων

Σύντροφο υπουργό Aurel Malinasan

Βουκουρέστι

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Σε συζήτηση που είχα με τον έλληνα υφυπουργό Εξωτερικών, Σκέφερι, σχετικά με τη στάση της Ελλάδας στη Σύνοδο του ΝΑΤΟ και με το αν θα δεχτεί την εγκατάσταση βάσεων τηλεκατευθυνόμενων πυραύλων, ο Σκέφερις είπε: «τι μπορούμε να κάνουμε; Το ζήτημα της ειρήνης εξαρτάται από τις Μεγάλες Δυνάμεις».

Όταν του τόνισα ότι και οι μικρότερες χώρες μπορούν να παίξουν κάποιο ρόλο στη διατήρηση και προάσπιση της ειρήνης και ότι η πρωτοβουλία που ανέλαβε η ρουμανική κυβέρνηση είχε αυτόν ακριβώς το στόχο για τις χώρες της Βαλκανικής, ο Σκέφερις απάντησε ότι «είχαν λόγους να μην εμπιστευθούν τη Βουλγαρία και την Αλβανία, όταν απάντησαν στο μήνυμα του ρουμάνου πρωθυπουργού» και μου περιέγραψε ορισμένες δυσκολίες που θα συναντούσε η Ελλάδα στην προσπάθειά της να επιλύσει ορισμένα προβλήματα με τις γειτονικές της χώρες. Σχετικά με τη Βουλγαρία, μου είπε ότι η Ελλάδα ανέλαβε πριν δυο μήνες μια πρωτοβουλία να επιλύσει τις υπάρχουσες διαφορές κάνοντας νέες προτάσεις,

αλλά δεν έλαβε καμία απάντηση. (...) Ο Σκέφερις διευκρίνισε ότι τις προτάσεις τους τις υπέβαλαν στον βούλγαρο επιτετραμμένο στην Αθήνα. Επίσης, προσέθεσε ότι την τελευταία φορά που ο έλληνας επιτετραμμένος ρώτησε στο ΥΠΕΞ της Βουλγαρίας, έλαβε την επιβεβαίωση, ύστερα από δύο μήνες, ότι ο βούλγαρος επιτετραμμένος διαβίβασε μεν τις προτάσεις του ΥΠΕΞ της Ελλάδας, αλλά αυτές δεν ήταν ιδιαίτερα ξεκάθαρες και τότε ο Σκέφερις παρατήρησε: «εάν κάτι δεν ήταν ξεκάθαρο στις προτάσεις μας, δεν μπόρεσαν μέσα σε δυο μήνες να ζητήσουν διευκρινίσεις;».

Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι κατά τις συζητήσεις με τον σύντροφο Lambren, τον βούλγαρο επιτετραμμένο στην Αθήνα, ο τελευταίος αρνείται ότι οι Έλληνες έκαναν κάποια νέα πρόταση, τη στιγμή που ο Σκέφερις υποστήριξε ότι διάβασε στον Lambren σημείο προς σημείο τις προτάσεις της ελληνικής κυβέρνησης στο γραφείο του στα ελληνικά και μετά τις επανέλαβε και στα γαλλικά.

(...)

Ένα άλλο ζήτημα που έθεσε ο Σκέφερις ήταν η ανάληψη κάποιων κινήσεων με στόχο την προσέγγιση Ελλάδας και Αλβανίας. Περιέγραψε πως υπήρξε συνεννόηση, μέσω των πρεσβειών τους στη Μόσχα, στη βάση των προτάσεων της Ελλάδας σχετικά με τον καθαρισμό των στενών της Κέρκυρας από τις νάρκες.

(...)

Σκέφτηκα να σας ενημερώσω για όλα τα παραπάνω και αν το θεωρείτε σκόπιμο, ενημερώστε τους αλβανούς και βούλγαρους φίλους.

Ο πρέσβης,

Ion Drînceanu

Πηγή: Ministerul Afacerilor Externe, 20/1957 – Grecia

26 Απριλίου 1958

Προς

Ένωση Συγγραφέων της Λαϊκής Δημοκρατίας της Ρουμανίας

(υπόψιν συντρόφου Mihai Baniuc)

Σας γνωστοποιούμε ότι η ομάδα των ελλήνων συγγραφέων, που προσκάλεσε το Ρουμανικό Ινστιτούτο Εξωτερικών Πολιτιστικών Σχέσεων και η Ένωση Συγγραφέων της Λ.Δ.Ρ., πρόκειται να αφιχθεί στη χώρα στις 6 Μαΐου του τρέχοντος έτους. Επικεφαλής της ομάδας θα είναι ο Στρατής Μυριβήλης, πρόεδρος της Εθνικής Εταιρείας των Ελλήνων Λογοτεχνών (και πρόσφατα εκλεγμένος μέλος της Ακαδημίας Αθηνών). Οι έλληνες συγγραφείς θα μείνουν στη χώρα για δεκαπέντε μέρες πλην του ακαδημαϊκού Στρατή Μυριβήλη, ο οποίος εξέφρασε την επιθυμία να παραμείνει στη Λ.Δ.Ρ. περισσότερο χρόνο.

Το υπουργείο Εξωτερικών Υποθέσεων μας πληροφορεί ότι η ομάδα των ελλήνων συγγραφέων άμα τη επιστροφή της στην Ελλάδα σκοπεύει να συνθέσει ένα φυλλάδιο σχετικά με τα πολιτιστικά-καλλιτεχνικά επιτεύγματα της Λ.Δ.Ρ. Για το λόγο αυτό μας παρακαλεί να τους δοθεί η δυνατότητα να γνωρίσουν όσο το δυνατόν περισσότερες πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκφάνσεις της χώρας μας καθώς και να τους παρασχεθεί και το απαραίτητο αρχειακό υλικό.

Επίσης, εφιστούμε την προσοχή σας στο γεγονός ότι η πρεσβεία της ΛΔΡ στην Αθήνα πρότεινε να αξιοποιηθεί η παρουσία του Μυριβήλη στην ΛΔΡ με στόχο την υπογραφή σύμβασης για την μετάφραση στα ρουμάνικα του έργου του «Η ζωή εν τάφω», ζήτημα το οποίο ετέθη υπόψη σας με την επιστολή μας υπ.αρ. 1097 στις 10 Απριλίου του τρέχοντος έτους.

Παρακαλούμε όπως λάβετε υπόψη σας όλα τα παραπάνω κατά τη διαδικασία εκπόνησης του προγράμματος της επίσκεψης των ελλήνων συγγραφέων.

Ο Αντιπρόεδρος,

ΑΙ. Βαϊκαν

Πηγή: Α.Ν.Ρ., IRRCS – GRECIA: 27 martie 1957 – 27 iunie 1967

Λαϊκή Δημοκρατία της Ρουμανίας
Υπουργείο Εξωτερικών Υποθέσεων

Αρ. πρωτ: 3340/DRI/1958

Βουκουρέστι, Ιούνιος 1958

Σύντροφε Drińceanu,

Η αναφορά σας υπ. αρ. 45/1958 σχετικά με την πολιτική κρίση στην Ελλάδα με τα νέα δεδομένα, τις διευκρινίσεις και την ερμηνεία πάνω στις αναλύσεις των γεγονότων, μας επιτρέπει να κατανοήσουμε καλύτερα τα γεγονότα που συνέβησαν στην Ελλάδα από τα τέλη Φεβρουαρίου μέχρι σήμερα.

(...)

Η κριτική ανάλυση των γεγονότων βασισμένη στο εύρος των πληροφοριών, τις οποίες διαθέτετε και οι οποίες επιβεβαιώνονται από τις τελευταίες εξελίξεις, καθώς και τα συμπεράσματα, στα οποία καταλήξατε, δείχνουν ότι η πρεσβεία παρακολουθεί ενεργά και γνωρίζει καλά την πολιτική κατάσταση της Ελλάδας.

Για τη μελλοντική μας δραστηριότητα θα πρέπει να έχουμε υπόψη την απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης να «διαφυλάξει την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια της χώρας» με μέτρα εναντίον της Αριστεράς, την αδύναμη κατάσταση στην οποία έχουν φέρει την κυβέρνηση και την ΕΡΕ οι εσωτερικές τριβές, αλλά και τον πανικό που έχει καταλάβει την αστική τάξη μετά την επιτυχία της ΕΔΑ.

(...)

Είναι πολύ πιθανό η ΕΔΑ να συνεχίσει την πολιτική προσεταιρισμού άλλων κομμάτων και να επιδιώξει μια πιο ενεργή συνεργασία ως αντιπολίτευση, χωρίς να επαναλάβει τα τακτικά λάθη που έκανε κατά την προεκλογική περίοδο. Για αυτό ενδείκνυται να υπάρξει συνέχεια στις σχέσεις της με τους επικεφαλής των φιλελεύθερων κομμάτων και με τον Μαρκεζίνη.

Σε ό,τι αφορά τις ρουμανο-ελληνικές σχέσεις, θεωρούμε ότι και στο μέλλον θα υπάρξει ανάγκη να αναπτύξουμε τις διμερείς διακρατικές σχέσεις μας, έτσι ώστε να ενισχύσουμε τις τάσεις ουδετερότητας που υπάρχουν στην Ελλάδα και αντιστέκονται στον αμερικανικό ιμπεριαλισμό.

(...)

Η δύσκολη κατάσταση στην της Ελλάδας με τις προοπτικές επιδείνωσης, αλλά και η οικονομική ύφεση των δυτικών κρατών δε θα αφήσει περιθώριο στις ελληνικές ηγεσίες να αναπτύξουν τις εμπορικές σχέσεις με τις σοσιαλιστικές χώρες. Για αυτό, η οικονομική ζωή της Ελλάδας και οι δυνατότητες που προσφέρει για την προώθηση των εμπορικών ανταλλαγών με τη χώρα μας θα πρέπει να μελετηθεί και να παρακολουθείται με πολύ μεγάλη προσοχή.

Βοηθός υπουργού,

Mălinașan

Πηγή: Ministerul Afacerilor Externe, 20/1958 - Grecia

Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας

Κεντρική Επιτροπή

8.12.1958

Προς την Κεντρική Επιτροπή του

Εργατικού Κόμματος Ρουμανίας

Βουκουρέστι

Αγαπητοί σύντροφοι,

Όπως θα είδατε και από τις ειδήσεις αυτών των ημερών, η αντιδραστική κυβέρνηση Καραμανλή, αντιμετωπίζοντας τη μεγάλη δυσaréσκεια του λαού για την πολιτική της υποτέλειας, εντείνει την τρομοκρατική της επίθεση εναντίον των ελευθεριών του λαού.

Μετά την επιτυχία των αριστερών δημοκρατικών δυνάμεων στις εκλογές της 11^{ης} Μαΐου έχει συλλάβει μέχρι τώρα πάνω από 180 δημοκρατικά άτομα. Στις 5.12.1958 συνέλαβε και το γνωστό ήρωα της Εθνικής Αντίστασης, Μανώλη Γλέζο, μέλος της Διοικητικής Επιτροπής της ΕΔΑ και διευθυντή της καθημερινής δημοκρατικής εφημερίδας «Αυγή». Η σύλληψη αυτή δείχνει ότι η κυβέρνηση περνάει σε νέο στάδιο έντασης των διώξεων. Για να υποστηρίξει το αντιδημοκρατικό της σχέδιο έστησε και νέα προβοκάτσια σχετικά με την «ανακάλυψη» ενός «κατασκοπευτικού δικτύου» του παράνομου ΚΚΕ.

Στην πάλη που διεξάγει ο λαός μας έχει και πάλι την ανάγκη να ακουστεί και η φωνή διαμαρτυρίας των άλλων λαών και προοδευτικών οργανώσεών τους. Σας παρακαλούμε να καταγγείλετε δριμύτατα το τρομοκρατικό έργο της αντίδρασης στην Ελλάδα και να βοηθήσετε να ακουστεί η φωνή της αλληλεγγύης προς τον ελληνικό λαό.

Με συντροφικούς χαιρετισμούς,
Η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ

Πηγή: Α.Ν.Ρ., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe – Gheorghe Gh. Dej, dosar nr. 46

Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας

Κεντρική Επιτροπή

Αρ. πρωτ: 770

Προς την Κεντρική Επιτροπή του

Εργατικού Κόμματος Ρουμανίας

Βουκουρέστι

Αγαπητοί σύντροφοι,

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που διαθέτουμε, ο Λευτέρης Αποστόλου, πρώην μέλος του ΚΚΕ, απομακρυνθείς από το κόμμα για υπονομευτική φραξιονιστική δραστηριότητα, προσπαθεί εδώ και καιρό να αποσπάσει την έγκριση των ελληνικών αρχών για να επαναπατριστεί, παρακάμπτοντας τους κανόνες που έχουν οριστεί από το κόμμα και την πολιτική προσφυγιά.

Δεδομένου ότι έχουμε κάθε λόγο να περιμένουμε ότι, σε περίπτωση που επιστρέψει στην Ελλάδα, ο Λ. Απόστολου θα εντείνει την υπονομευτική του δράση κατά του λαϊκού κινήματος, σας παρακαλούμε να λάβετε μέτρα για την παρεμπόδιση του επαναπατρισμού του υπό τις υπάρχουσες συνθήκες της επαίσχυντης εκστρατείας εναντίον του κόμματος στην Ελλάδα.

Με συντροφικούς χαιρετισμούς,

Η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ

Α. Γκρόζος

19.12.1958

Πηγή: Α.Ν.Ρ., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe – Gheorghe Gh. Dej, dosar nr. 46

Αθήνα, 26 Μαΐου 1959

Πρεσβεία της Λαϊκής Δημοκρατίας της Ρουμανίας στην Αθήνα

Τμήμα Εξωτερικών Υποθέσεων της ΚΕ του ΕΚΡ

Αρ. πρωτ.: 61

Σημείωμα των συζητήσεων με τον βουλευτή Τσιριμώκο

Στις 22 Μαΐου επισκέφτηκα τον Τσιριμώκο, πρόεδρο της Δημοκρατικής Ένωσης και εκλεγμένο βουλευτή με το ψηφοδέλτιο της ΕΔΑ, προκειμένου να ανταλλάξουμε απόψεις για την πολιτική κατάσταση.

Όπως έχω ενημερώσει και άλλη φορά, ο Τσιριμώκος θεωρείται ένας από τους πιο καλά πληροφορημένους πολιτικούς και σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες έχει πολύ καλές σχέσεις με τους Εργατικούς στην Αγγλία.

Πρόσφατα ταξίδεψε στην Ιταλία, όπου είχε συναντήσεις με το Νενί και με άλλους σοσιαλιστές βουλευτές του. Σκοπός αυτών των συναντήσεων, όπως είπε ο Τσιριμώκος, είναι να επιτευχθεί με το συγκεκριμένο κόμμα μια διεθνής συνεργασία σε θέματα εξωτερικής πολιτικής.

Επίσης, συζήτησαν για τις κινήσεις εναντίον της εγκατάστασης των βάσεων τηλεκατευθυνόμενων πυραύλων στην Ιταλία και την Ελλάδα.

Επ' αυτού ο Τσιριμώκος μου μετέφερε την άποψη του Νενί ότι στην Ιταλία δεν κατέστη δυνατή μια μαζική κινητοποίηση των λαϊκών στρωμάτων ενάντια στην εγκατάσταση τηλεκατευθυνόμενων πυραύλων και ότι στις τάξεις του λαού επικρατεί μια στάση απάθειας και δυσπιστίας απέναντι στο ενδεχόμενο ενός κοντινού πολέμου. Κατά την άποψη του Τσιριμώκου, η ίδια αδιάφορη συμπεριφορά απέναντι σε ένα τόσο κρίσιμο πρόβλημα κυριαρχεί και στην Ελλάδα. «Έχω την εντύπωση», είπε, «ότι όπως στην παροιμία με τον ψεύτη βοσκό, έτσι και εμείς φωνάζαμε συνεχώς εναντίον του πολέμου και τώρα που απειλούμαστε,

κανείς δεν μας πιστεύει. Μια στάση γενικής απάθειας έχει καταλάβει την ελληνική κοινή γνώμη», υπογράμμισε ο Τσιριμώκος, «κάτι που είναι πολύ επικίνδυνο».

Προχωρώντας σε άλλα θέματα, συζητήσαμε για την συνάντηση της Άγκυρας, την επίσκεψη Μαρκεζίνη στη Μόσχα, την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα, τη στάση των κομματικών αρχηγών κ.α. Σχετικά με την επίσκεψη των Καραμανλή και Αβέρωφ στην Άγκυρα, και ο Τσιριμώκος μου είπε ότι κανένα εκ των βασικών επίμαχων ζητημάτων δεν διευθετήθηκε και ότι απλά έγινε μια επίδειξη ελληνοτουρκικής φιλίας, η οποία όμως παραμένει σε κυβερνητικό επίπεδο και δεν μπορεί να περάσει στον ελληνικό λαό.

Μια εκ των βασικών επιδιώξεων στις συζητήσεις της Άγκυρας ήταν η επίλυση των διαφορών ανάμεσα σε Γιουγκοσλαβία και Τουρκία προκειμένου να αναβιώσει το «βαλκανικό» στρατιωτικό σύμφωνο, από ό,τι φαίνεται όμως, είπε ο Τσιριμώκος, η Γιουγκοσλαβία έχει τώρα άλλες έγνοιες και θα ήθελε πιθανότατα να συμμετάσχει σε ένα συνέδριο σε υψηλό επίπεδο.

Συζητώντας για την επίσκεψη του Μαρκεζίνη στη Μόσχα και για την τοποθέτησή του στα πολιτικά προβλήματα της Ελλάδας μετά από αυτήν, ο Τσιριμώκος ισχυρίστηκε ότι η θέση του Μαρκεζίνη δεν είναι η προσωπική του άποψη, αλλά ότι ενθαρρύνεται από τους Άγγλους. «Η ιδέα αυτή καθαυτή για μια αποπυρηνικοποιημένη ζώνη στα Βαλκάνια, το αποκαλούμενο σχέδιο Μαρκεζίνη για το οποίο γίνεται τόση συζήτηση τις τελευταίες μέρες, είναι πιθανόν επινοημένη και υποστηρίζεται από την Αγγλία», προσέθεσε ο Τσιριμώκος. Σε κάθε περίπτωση, ο Μαρκεζίνης θα τοποθετηθεί ανοικτά εναντίον των βάσεων σε άρθρα που θα δημοσιεύσει στην εφημερίδα «Εστία». Μετά τον Μαρκεζίνη, από ό,τι είπε ο Τσιριμώκος, θα κάνει δηλώσεις και ο Βενιζέλος στο ίδιο πνεύμα, ίσως περισσότερο ανοιχτά από ότι στο παρελθόν, εναντίον των βάσεων. Έπειτα προσέθεσε ο Τσιριμώκος: «εγώ θα κάνω δηλώσεις επαναφέροντας την πρόταση Stoica, επειδή θεωρώ ότι είναι η κατάλληλη στιγμή να επανατεθεί το ζήτημα». Για το λόγο αυτό, μου ζήτησε το μήνυμα του συντρόφου Stoica για να το ξαναδεί. Του έστειλα το μήνυμα και τη συνέντευξη. Στις συζητήσεις που διεξήγαμε, του τόνισα ότι τον τελευταίο καιρό όλο και περισσότεροι Έλληνες πολιτικοί βλέπουν με ενδιαφέρον την πρόταση της ΛΔΡ και θεωρώ ότι υπάρχει πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη μιας δράσης και από την πλευρά του, σε μια περίοδο που το θέμα των βάσεων αποκτάει ιδιαίτερη οξύτητα.

Επανερχόμενος στον Βενιζέλο, ο Τσιριμώκος μου είπε ότι τον εξαπατούν οι Αμερικανοί και η πολιτική τους, καθώς και ότι τώρα ο Βενιζέλος ψάχνει για μια άλλη κατεύθυνση στην εξωτερική πολιτική της Ελλάδας, διαφορετική από αυτήν της τωρινής κυβέρνησης.

«Χωρίς διαφορετική εξωτερική πολιτική», είπε ο Βενιζέλος στον Τσιριμώκο, «δε θα μπορέσει να αλλάξει η παρούσα κυβέρνηση». Επίσης ο Τσιριμώκος μου είπε ότι ο Βενιζέλος είχε μακρά συνάντηση με τον άγγλο πρέσβη στην Αθήνα και ότι αυτός είχε ενθαρρύνει τον Βενιζέλο λέγοντάς του ότι η έλλειψη ενός κόμματος – αντισταθ- μίσματος απέναντι στην πολιτική του Καραμανλή θα έπρεπε να σταματήσει.

Μετά από τη συνάντηση του με τον άγγλο πρέσβη ο Βενιζέλος ήρθε σε επαφή με τον Μαρκεζίνη και τον Τσιριμώκο προτείνοντας να συμμαχήσουν τα κόμματά τους. Η πρόταση όμως αντιμετωπίστηκε με επιφύλαξη τόσο από τον Μαρκεζίνη όσο και από τον Τσιριμώκο, επειδή και οι δυο δεν εμπιστεύονται τον Βενιζέλο ως άνθρωπο. Ο Τσιριμώκος περιμένει πρώτα να δει τις δηλώσεις του Βενιζέλου και μετά θα αποφασίσει τι θα κάνει. Ο Τσιριμώκος ενημέρωσε την ΕΔΑ σχετικά με την πρόταση του Βενιζέλου, όπως μου είπε από την ηγεσία της ΕΔΑ ο βουλευτής Μπριλάκης.

Αυτό αποδεικνύει ότι ο Τσιριμώκος δεν αγνοεί και δεν ξεχνά ότι η ΕΔΑ ήταν εκείνη που δημιούργησε το κόμμα του και συνεργάστηκε σε όλα τα σημαντικά ζητήματα.

Συζητώντας σχετικά με την επίσκεψη του άγγλου υπουργού Πολέμου, Sandys, στην Αθήνα, ο Τσιριμώκος είπε ότι αυτή η επίσκεψη αποτελεί μέρος των σχεδίων της Αγγλίας να ανακτήσει τα ερείσματά της στα Βαλκάνια. «Αν μπορέσει και προχωρήσει ευκολότερα με την Ελλάδα, αναρωτιέμαι πως θα μπορέσει να ξεφύγει η Τουρκία από τους Αμερικανούς, επειδή αυτοί έχουν δώσει μεγάλα χρηματικά ποσά στους Τούρκους», υπογράμμισε ο Τσιριμώκος. Έπειτα μιλήσαμε για ορισμένους νόμους που κατατέθηκαν στη βουλή, για την πληροφορία ότι ο Ροδόπουλος θα ενδιαφερόταν να σχηματιστεί μια κοινοβουλευτική αντιπροσωπεία για να επισκεφτεί τη ΛΔΡ, για το πρόγραμμα του κόμματός του κ.λπ.

Αυτά ήταν τα σημαντικότερα θέματα που συζητήσαμε.

Ο πρέσβης,

1. Drânceanu

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar 23/1959

Ενημέρωση

Στις εργασίες του συνεδρίου των ελλήνων κομμουνιστών από την ΛΔΡ συμμετείχαν από τους 96 επιλεγμένους αντιπροσώπους οι 95.

Η κοινωνική σύνθεση των εν λόγω αντιπροσώπων είναι η εξής:

- 81 εργάτες, περίπου 84,5%
- 4 υπάλληλοι, περίπου 4,2%
- 11 διανοούμενοι, περίπου 11,3%

(εκ των πέντε εκπαιδευτικών στελεχών, ένας είναι νομικός, ένας δημοσιογράφος, ένας γιατρός και δύο είναι μηχανικοί).

Από το σύνολο των αντιπροσώπων οι 81 εξ αυτών συμμετείχαν ενεργά και στις δύο φάσεις του αγώνα (δηλ. εναντίον των φασιστών κατακτητών στο πλαίσιο του ΕΛΑΣ και αργότερα στο πλαίσιο του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας), ενώ οι υπόλοιποι 14 είναι νέοι, οι οποίοι έλαβαν μέρος μόνο στη δεύτερη φάση (στον Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας).

Εικοσιπέντε αντιπρόσωποι υπέστησαν καταδίκες και πέρασαν χρόνια ως κρατούμενοι στη φυλακή ή σε στρατόπεδα συγκέντρωσης λόγω της επαναστατικής τους δράσης.

Με κριτήριο τη χρονιά ένταξης τους στο κόμμα, έχουμε:

- 7 αντιπρόσωπους με παρουσία πάνω από 25 χρόνια
- 5 αντιπρόσωπους με παρουσία 20-25 χρόνια
- 62 αντιπρόσωπους με παρουσία 15-20 χρόνια
- 17 αντιπρόσωπους με παρουσία 10-15 χρόνια
- 5 αντιπρόσωπους με παρουσία 5-10 χρόνια

Με κριτήριο τις σπουδές οι αντιπρόσωποι κατανέμονται στις εξής κατηγορίες:

1. 61 έχουν τελειώσει το δημοτικό
2. 23 έχουν τελειώσει το γυμνάσιο

3. 12 έχουν λάβει ανώτατη εκπαίδευση

Από τους 96 αντιπροσώπους οι 50 έχουν πάει σε σχολές κομματικές, σχολεία συνδικάτων και σχολεία νεότητας με άμεση πρόσβαση στην παραγωγή.

- 33 αντιπρόσωποι παρακολούθησαν για ένα χρόνο
- 9 αντιπρόσωποι παρακολούθησαν για δύο χρόνια
- 8 αντιπρόσωποι αποφοίτησαν ή βρίσκονται στο τρίτο έτος σπουδών.

Οι αντιπρόσωποι αποτελούνται από 82 άνδρες και 14 γυναίκες

Με κριτήριο την εθνικότητα οι 80 είναι Έλληνες και οι 16 Σλαβομακεδόνες

Στο συνέδριο που διεξάχθηκε στις 30-31 Μαΐου 1959 βοήθησαν επίσης και 34 προσκεκλημένοι, οι οποίοι αποτελούνται από 16 εργάτες, έναν διανοούμενο, 3 ακτιβιστές, 7 υπαλλήλους, 3 φοιτητές και 4 συνταξιούχους.

Οι εικοσιεννιά από τους προσκεκλημένους είναι Έλληνες, ενώ οι άλλοι πέντε είναι Σλαβομακεδόνες. Οι άνδρες είναι εικοσιεννιά και οι γυναίκες πέντε.

12 Ιουνίου 1959

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar 23/1959

Ενημερωτική διακοίνωση

Σχετικά με την επίσκεψη στη Λ.Δ.Ρ. των ελλήνων καλεσμένων Σοφοκλή Βενιζέλου, Λεωνίδα Σπαή και Ιωάννη Βελλίδη κατόπιν προσκλήσεως του Ρουμανικού Ινστιτούτου Εξωτερικών Πολιτιστικών Σχέσεων.

Η επίσκεψη έλαβε χώρα μεταξύ της 9^{ης} και 17^{ης} Ιουλίου 1959 κατόπιν ενός κοινά συμφωνημένου προγράμματος με την αντιπροσωπεία (επισυνάπτεται το πρόγραμμα). Τους Έλληνες καλεσμένους συνόδευσε ο σύντροφος Octav Livezeanu – αντιπρόεδρος του Ρουμανικού Ινστιτούτου Εξωτερικών Πολιτιστικών Σχέσεων.

Στο σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα της παραμονής τους στη Λ.Δ.Ρ. οι καλεσμένοι από την Ελλάδα επισκέφτηκαν την πρωτεύουσα, την κοιλάδα της Πράχοβα, την πόλη Στάλιν και τις ακτές της Μαύρης Θάλασσας (Mamaia, Eforia, Vasile Roata). Σε ό,τι αφορά τα βιομηχανικά και οικονομικά κέντρα, επισκέφτηκαν τα εργοστάσια «23 Αυγούστου» του Βουκουρεστίου και «Ernst Thülmann» της πόλης Στάλιν. Το «δυλιστήριο 1» στο Πλοϊέστι δεν μπόρεσαν να το επισκεφτούν, επειδή ο χρόνος δεν το επέτρεψε.

Πέραν του αρχικά καθορισμένου προγράμματος, οι καλεσμένοι επισκέφτηκαν ακόμα τις εστίες των ειδικευομένων σε τεχνικά επαγγέλματα στην πόλη Στάλιν, τη Μαύρη Εκκλησία (όπου το Λαϊκό Συμβούλιο κατάφερε να εξασφαλίσει τη διεξαγωγή ενός σύντομου κοντσέρτου με μουσική Μπαχ από τον οργανίστα της εκκλησίας) καθώς και την περιοχή Poiana Stalin.

Στις 14 Ιουλίου ο κύριος Σπαής επισκέφτηκε το σύντροφο υπουργό Voinea Mirunescu, το Ινστιτούτο γηριατρικής «prof. C.I. Parhon» και το πολιτιστικό κέντρο της Mogosaia (μέγαρο Βρανκοβεάνου). Το ίδιο βράδυ ο σύντροφος υπουργός Voinea Mirunescu υποδέχτηκε τον κύριο Σπαή στο Ιατρικό Ερευνητικό Κέντρο στην πολωνική οδό, όπου έγινε η προβολή της ταινίας «Εγχείρηση καρδιάς».

Ο κύριος Βενιζέλος και οι συνοδοί του είχαν, κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους στη Λ.Δ.Ρ., συναντήσεις με συντρόφους από την κομματική και κρατική ηγεσία. Τα μέλη της αντιπροσωπείας και πρώτος από όλους ο κύριος Βενιζέλος εξέφρασαν την ικανοποίησή τους με τα αποτελέσματα αυτής της

επίσκεψης. Οι καλεσμένοι εκτίμησαν ιδιαίτερα το δείπνο που τους πρόσφερε ο σύντροφος Chivu Stoica, πρόεδρος της κυβέρνησης, αλλά και τις συζητήσεις που διεξήχθησαν με αυτή την αφορμή.

Το συμφωνημένο για την επίσκεψη πρόγραμμα των καλεσμένων εκτελέστηκε κάτω από καλές συνθήκες. Φάνηκε, επίσης, η ιδιαίτερη υποστήριξη των λαϊκών συμβουλίων τόσο της περιοχής όσο και της πόλης Στάλιν.

Κατόπιν πρωτοβουλίας του συντρόφου Livezeanu, η παράταξη των ηγεσιών των τοπικών οργάνων στο πλαίσιο του τοπικού Λαϊκού Συμβουλίου στο Στάλιν οργανώθηκε όπως θα οργανωνόταν η επίσκεψη μιας αντιπροσωπείας προς τον σύντροφο πρόεδρο Nicolae Iorga. Παρόντες ήταν ο πρόεδρος του Λαϊκού Συμβουλίου της πόλης, οι αντιπρόεδροι και βουλευτές.

Οι κύριοι Βενιζέλος και Σπαής έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το κοινωνικό και οικονομικό προφίλ της περιοχής και για ορισμένες εκφάνσεις των δραστηριοτήτων των λαϊκών συμβουλίων και εκτίμησαν τα θετικά αποτελέσματα που σημειώθηκαν στον τομέα της οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής καθώς και το μη συγκεντρωτικό σύστημα οργάνωσης και διοίκησης, λέγοντας πως ένα παρόμοιο σύστημα θα ταίριαζε και στην Ελλάδα.

Κατά την διάρκεια της επίσκεψης της στην πόλη Στάλιν αλλά και στην περιοχή Poiana Stalin, η αντιπροσωπεία συνοδευόταν επίσης από τον σύντροφο Suster – αντιπρόεδρο του τοπικού Λαϊκού Συμβουλίου και μία συντρόφισσα βουλευτή. Τα δύο γεύματα που προσφέρθηκαν (ένα δείπνο και ένα πρωινό) ήταν πολύ καλά οργανωμένα. Κατά την αναχώρηση, η ηγεσία του τοπικού Λαϊκού Συμβουλίου χάρισε στα μέλη της αντιπροσωπείας από ένα μαντήλι διανθισμένο με λαϊκά μοτίβα.

Αντίθετα, η επίσκεψη που πραγματοποιήθηκε στις παράκτιες περιοχές συνάντησε ορισμένα οργανωτικά προβλήματα λόγω της αδιαφορίας της διεύθυνσης του ξενοδοχείου. Παρέλειψε να ενημερώσει το εστιατόριο για την άφιξη της αντιπροσωπείας και έτσι αναγκαστήκαμε να σερβίρουμε και στα δύο γεύματα το φαγητό, που προσφέρεται συνήθως στους τουρίστες.

Οι καλεσμένοι εκτίμησαν την περιποίηση που τους παρασχέθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής τους και ευχαρίστησαν θερμά την κυβέρνησή μας. Έμειναν εντυπωσιασμένοι από τις φυσικές ομορφιές της χώρας, το ρυθμό της οικονομικής και βιομηχανικής ανάπτυξης, τον μοντέρνο τεχνικό εξοπλισμό των εργοστασίων καθώς και την μέριμνα που επιδεικνύει το κράτος μας για την ευημερία των εργατών. Επίσης σχολίασαν ιδιαίτερα θετικά τα κοινωνικο-πολιτιστικά επιτεύγματα των επιχειρήσεων που

επισκέφτηκαν (Μέγαρο Scânteia, τα εργοστάσια «23 Αυγούστου» και «Ernst Thülmann»). Τα εν λόγω σχόλια εκφράστηκαν τόσο κατά τις διάφορες συζητήσεις που διεξήγαγαν όσο και κατά τη συνέντευξη του τύπου που πραγματοποιήθηκε στο κλείσιμο της επίσκεψης.

Με πολύ εγκωμιαστικά λόγια για την Λ.Δ.Ρ. επέστρεψε στην Ελλάδα ο κύριος Λεωνίδας Σπαής. Εκτιμώντας τον πλούτο μας σε πρώτες ύλες, την οικονομική ευρωστία του καθεστώτος, την οργάνωση και τα επιτεύγματα των εργαζομένων κ.λπ., ο κύριος Σπαής εξέφρασε την πεποίθηση ότι, σε σύντομο χρονικό διάστημα, η Ρουμανία θα γίνει η ισχυρότερη χώρα όχι μόνο στα Βαλκάνια, αλλά και σε ολόκληρη την νοτιο-ανατολική Ευρώπη.

Πηγή: A.N.R., IRRCS – GRECIA: 27 iulie 1962 – 4 martie 1967

Κεντρική Επιτροπή του Εργατικού Κόμματος Ρουμανίας

Τμήμα Εξωτερικών Υποθέσεων

Διακοίνωση

Στις 26 Σεπτεμβρίου 1959 μια αντιπροσωπεία ελλήνων πολιτικών προσφύγων της ΛΔΡ παρουσιάστηκε στον πρέσβη της Ελλάδας, κύριο Πούμπουρα, έχοντας μαζί της ένα υπόμνημα, το οποίο ζητούσε από την ελληνική κυβέρνηση να επιτρέψει τον επαναπατρισμό των πολιτικών προσφύγων στην Ελλάδα.

Ο κύριος Πούμπουρας δέχτηκε την αντιπροσωπεία και εξέφρασε την ικανοποίησή του για τη δυνατότητα να συζητήσει πρόσωπο με πρόσωπο με τους Έλληνες πρόσφυγες.

Αφού διάβασε το υπόμνημα, είπε τα εξής:

«Σε ό,τι αφορά το κείμενο, ξέρετε να γράφετε πολύ ωραία, οι πράξεις σας όμως είναι διαφορετικές. Ουσιαστικά, θέλετε να γυρίσετε στην Ελλάδα για να ανατρέψετε την κυβέρνηση. Μέχρι τώρα το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας είχε ως σύνθημα: θα επιστρέψουμε όλοι ή κανένας. Με αυτό το σύνθημα θέλατε να εκβιάσετε την κυβέρνηση να σας δεχτεί και να χορηγήσει γενική αμνηστία, αλλά δεν το πετύχατε. Τώρα αλλάξατε τακτική· θέλετε να επιστρέψετε ή κατά ομάδες ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο. Να σας ξεκαθαρίσω ένα πράγμα: θα επιστρέψουν μόνο εκείνοι τους οποίους θα θεωρήσουμε εμείς ότι δεν αποτελούν κίνδυνο για την ασφάλεια του κράτους. Όποιος θέλει να επιστρέψει, θα ελεγχθεί διεξοδικά από τις υπηρεσίες μας και εφόσον συμπεράνουμε ότι πρόκειται να ζήσει μια ήρεμη ζωή και να σεβαστεί τους νόμους της χώρας, θα τον δεχτούμε».

Οι σύντροφοι από την αντιπροσωπεία τόνισαν στο κύριο Πούμπουρα ότι είναι πατριώτες, ότι επιθυμούν να γυρίσουν στους γονείς και στους συγγενείς τους, ότι οι συνθήκες διαβίωσής τους εδώ είναι πολύ καλές, ωστόσο δέκα χρόνια μετά τον τερματισμό του εμφυλίου πολέμου το σύνολο της κοινής γνώμης καθώς και αντιπρόσωποι πολλών κομμάτων συμφωνούν στο να δοθεί γενική αμνηστία, καθώς και ότι ήρθε ο καιρός να γυρίσουν όλοι οι Έλληνες πατριώτες στα σπίτια τους.

Ο κύριος Πούμπουρας συνέχισε την επιχειρηματολογία του ισχυριζόμενος ότι ο λαός δεν συγχωράει τα εγκλήματα του ΚΚΕ την περίοδο του εμφυλίου πολέμου και ότι μέχρι τώρα ούτε το ίδιο το ΚΚΕ δεν έχει αναγνωρίσει την ενοχή του για την καταστροφή, την οποία υπέστη η Ελλάδα τα χρόνια εκείνα. Παρολαυτά θα καταβάλει κάποιες προσπάθειες προκειμένου να επιτραπεί ο επαναπατρισμός σε ορισμένα άτομα.

Κλείνοντας, ο κύριος Πούμπουρας αποχαιρέτησε τους επισκέπτες λέγοντας με ιδιαίτερη βεβαιότητα τα εξής:

«Εμείς θέλαμε από καιρό να έχουμε καλές σχέσεις με την ηγεσία των προσφύγων, επειδή, όπως και να το δούμε, είστε Έλληνες, αλλά οι ρουμανικές αρχές, η ΚΕ του ΚΚΕ και αυτοί που βρίσκονται στα κεντρικά γραφεία της οδού Ana Ipatescu βάζουν εμπόδια σε αυτό. Όποιος Έλληνας έρχεται εδώ, ελέγχεται και ανακρίνεται μόλις βγαίνει έξω. Δεκατέσσερις ντόπιοι Έλληνες συνελήφθησαν απλά και μόνο επειδή επισκέφτηκαν την πρεσβεία. Θα δείτε τι πρόκειται να πάθετε, όταν βγείτε έξω από εδώ. Εσείς πάντως καλά κάνατε και ήρθατε σε εμάς. Εγώ προσωπικά θα προωθήσω το υπόμνημά σας στον κύριο Καραμανλή και όταν επιστρέψω, θα σας καλέσω να συζητήσουμε».

Οι σύντροφοι πρόσφυγες αναφέρουν ότι ο Πούμπουρας δεν είχε επιχειρήματα εναντίον του επαναπατρισμού τους. Αφού εξάντλησε την επιχειρηματολογία του γύρω από τα «λάθη» του εμφυλίου πολέμου, αναγκάστηκε να παραδεχτεί ότι μετά από τόσον καιρό το θέμα του επαναπατρισμού πρέπει να τεθεί.

Επίσης, οι σύντροφοι λένε ότι ο Πούμπουρας τόνισε πολλές φορές την επιθυμία της Πρεσβείας να έχει καλές σχέσεις με την ηγεσία των προσφύγων.

Στην έξοδο της πρεσβείας, τα όργανα της χωροφυλακής σταμάτησαν την αντιπροσωπεία των ελλήνων προσφύγων και την πέρασαν από έλεγχο.

Ο σύντροφος χωροφύλακας σημείωσε στο βιβλιαράκι του το όνομα καθενός συντρόφου, τους έκανε ερωτήσεις, π.χ. τι γύρευαν στην περιοχή, κ.λπ. Εκείνη την ώρα εμφανίστηκε ο γραμματέας του Πούμπουρα, ο οποίος παρακολούθησε τη συζήτηση μεταξύ του συντρόφου χωροφύλακα και της ελληνικής αντιπροσωπείας.

30 Σεπτεμβρίου 1959

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar 23/1959

Επιτροπή Επαναπατρισμού Πολιτικών Προσφύγων που βρίσκονται στη ΛΔΡ

Υπόμνημα

Προς τον πρωθυπουργό της Ελλάδας

Κύριο Κωνσταντίνο Καραμανλή

Εξοχότατε,

Εν ονόματι των πολιτικών προσφύγων της Ελλάδας που ζουν τώρα στη Λαϊκή Δημοκρατία της Ρουμανίας θέτουμε για άλλη μια φορά υπόψη της κυβέρνησής σας το ζήτημα του επαναπατρισμού, ένα ζήτημα φλέγον τόσο για εμάς όσο και για ολόκληρο τον ελληνικό λαό.

Είμαστε μακριά από τα σπίτια, τις οικογένειες, τον λαό και την πατρίδα μας πάνω από δέκα χρόνια.

Όλη αυτή την περίοδο της αναγκαστικής εξορίας, παρά το γεγονός ότι οι συνθήκες διαβίωσής μας εδώ είναι εξαιρετικές χάρη στη φροντίδα της ΛΔΡ που μας φιλοξενεί, διατηρήσαμε ζωντανή την επιθυμία μας να γυρίσουμε στην πατρίδα δίπλα στους συγγενείς και στο λαό μας, να δώσουμε χαρά και ζωή στα πονεμένα μας σπίτια και να συμβάλλουμε και εμείς στην πρόοδο και ευημερία της χώρας μας.

Εκφράσαμε επανειλημμένως και εκφράζουμε ακόμα μια φορά την πάγια μας επιθυμία για μια ομαλή πολιτική ζωή με σεβασμό στους ελεύθερους δημοκρατικούς θεσμούς και στην συνταγματική και κοινοβουλευτική τάξη. Και πιστεύουμε ότι ο επαναπατρισμός μας θα βοηθήσει ιδιαίτερα ως προς αυτή την κατεύθυνση. Σήμερα που η ενότητα όλων των δυνάμεων του έθνους είναι απαραίτητη για την υπεράσπιση της ειρήνης και ο πάγος του Ψυχρού Πολέμου άρχισε να σπάει μετά τις αμοιβαίες επισκέψεις Ηrusciov και Eisenhower, επιβάλλεται περισσότερο από κάθε άλλη φορά το αίτημα μας για επαναπατρισμό να ικανοποιηθεί.

Ο πόθος μας να γυρίσουμε στην πατρίδα δεν είναι μόνο πόθος δικός μας, αλλά και ολόκληρου του ελληνικού λαού. Όπως είναι γνωστό, άνθρωποι από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα και με διαφορετικές πολιτικές πεποιθήσεις, διατύπωσαν δημόσια, και όχι μόνο μία φορά, την άποψη ότι ο επαναπατρισμός μας είναι επιβεβλημένος.

Επιτρέψτε μας, κύριε πρωθυπουργέ, να αναφερθούμε επίσης στην αναφορά της επιτροπής, η οποία σχηματίστηκε από εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων, μεταξύ των οποίων και το δικό σας, και η οποία επισκέφτηκε το περασμένο έτος τις σοσιαλιστικές χώρες, επιβεβαιώνοντας χωρίς καμία αντίρρηση «την ακαταμάχητη επιθυμία των πολιτικών προσφύγων για επιστροφή στην πατρίδα» και εκφράζοντας την ευχή να είναι γρήγορος ο γυρισμός μας στην πατρίδα.

Παρόμοιες εκδηλώσεις συμπαράστασης στο αίτημα για τον επαναπατρισμό μας έγιναν και από προσωπικότητες της χώρας μας που επισκέφτηκαν τη ΛΔΡ.

Κάθε λογικός και καλόπιστος άνθρωπος, ανεξάρτητα από τις πολιτικές του πεποιθήσεις, αντιλαμβάνεται ότι δεν είναι δυνατόν δέκα χρόνια μετά το πέρας του εμφυλίου πολέμου να εξακολουθούν να περνάνε τα επιχειρήματα, τα οποία ακόμη προβάλλονται ως εμπόδια για τον επαναπατρισμό μας.

Χιλιάδες πολιτικοί πρόσφυγες που ζουν αυτήν την περίοδο στη ΛΔΡ, στις υπόλοιπες λαϊκές δημοκρατίες και στη Σοβιετική Ένωση, όπου μαζί με πολιτικό άσυλο βρήκαν και παντός είδους υποστήριξη και βοήθεια, ασχολούνται με τα ειρηνικά τους έργα και αναπτύσσουν ακατάπαυστα το πολιτιστικό, τεχνικό και επιστημονικό τους επίπεδο.

Στα δέκα αυτά χρόνια που πέρασαν, πολλοί από μας τους πρόσφυγες έγιναν εργάτες στις βιομηχανίες, τεχνικοί και επιστήμονες. Πάνω από το 75% των προσφύγων εργαζομένων είναι εξειδικευμένοι στη βαριά και ελαφριά βιομηχανία.

Εκατοντάδες νέοι σπουδάζουν ή έχουν σπουδάσει σε διάφορες τεχνικές σχολές και σήμερα εργάζονται με επιτυχία σε διάφορα εργοστάσια και επιχειρήσεις. Άλλοι πάλι εκατοντάδες νέοι μας φοιτούν σε ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα και πανεπιστήμια. Όλα τα παιδιά των προσφύγων που βρίσκονται σε σχολική ηλικία, πηγαίνουν στο σχολείο, μαθαίνουν ανάγνωση, τη μητρική τους γλώσσα και την ένδοξη ιστορία του έθνους μας, ενώ τα παιδιά προσχολικής ηλικίας πηγαίνουν σε νηπιαγωγεία και εστίες. Δεκάδες πολιτικοί πρόσφυγες έχουν αποφοιτήσει από ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και σήμερα εργάζονται ως μηχανικοί, γιατροί, αγρονόμοι, καθηγητές κ.α.

Οι πρόσφυγες εργαζόμενοι, τα 2/3 των οποίων πρωταγωνιστούν στην παραγωγή, οι πρόσφυγες με ανώτερες σπουδές, οι καλλιτέχνες κ.α. τιμούν την Ελλάδα στο εξωτερικό μέσω της πολύτιμης εργασίας τους στην παραγωγή, στην επιστήμη και στην τέχνη.

Οι πολιτικοί πρόσφυγες της ΛΔΡ, νέοι και ηλικιωμένοι, ζούνε έντονα τις πατριωτικές και εθνικές τους παράδοσεις και την ιστορία της πατρίδας μας. Σύμφωνα με το σύνταγμα της ΛΔΡ έχουν το δικαίωμα να καλλιεργούν και να εξελίσσουν την εθνική και πατριωτική τους συνείδηση καθώς και τις σχέσεις τους με τον ελληνικό λαό και την πατρίδα. Εθνικές εορτές, όπως η 25^η Μαρτίου και η 28^η Οκτωβρίου, έχουν την μεγαλύτερη δυνατή προβολή, πατριωτική ορμή και λάμψη στους κόλπους των Ελλήνων που βρέθηκαν αναγκαστικά στο εξωτερικό.

Εξοχότατε,

Υπέρ της λύσης του προβλήματος του επαναπατρισμού δεν συνηγορούν μόνο ανθρωπιστικοί λόγοι, αλλά και οι ίδιες οι αξίες της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της δικαιοσύνης.

Το ισχύον σύνταγμα της χώρας εξασφαλίζει ανεξαιρέτως το δικαίωμα της ισότητας των πολιτών απέναντι στο νόμο και το δικαίωμα του κάθε Έλληνα πολίτη να ζει στην πατρίδα του, την Ελλάδα. Κανένας, καμία εξουσία δεν μπορεί να του αφαιρέσει την υπηκοότητα, η οποία αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου και η οποία, ως δικαίωμα, εκφράζει τους πιο ιερούς δεσμούς που έχει με τον τόπο, στον οποίο γεννήθηκε, και τον λαό, στον οποίο ανήκει.

Αυτές οι υψηλές δημοκρατικές και παραδοσιακές αξίες, αποτελώντας κοινή συνείδηση σε όλους τους λαούς παγκοσμίως, κατοχυρώνονται και προστατεύονται, όπως είναι γνωστό, από τις σημαντικές διεθνείς έγγραφες πράξεις και διακηρύξεις, οι οποίες υιοθετήθηκαν ομόφωνα από τον ΟΗΕ, όπως είναι η Παγκόσμια Διεθνής Διακήρυξη του ΟΗΕ για τα «ανθρώπινα δικαιώματα» στις 10 Δεκεμβρίου 1948 και η Διεθνής Σύμβαση της Ρώμης που αφορά στην προστασία των δικαιωμάτων αυτών.

Εξοχότατε,

Ήλθε ο καιρός να επιλυθεί το ζήτημα του επαναπατρισμού μας και να μπει έτσι ένα τέλος σε μια από τις τραγικότερες περιόδους της σύγχρονης ιστορίας του έθνους μας. Οι πρόσφυγες στο εξωτερικό περιμένουν εδώ και χρόνια με την εύλογη αγωνία να σφίξουν στην αγκαλιά τους τα παιδιά τους, τις μητέρες τους, τους συγγενείς και τους φίλους τους και να επιστρέψουν στην αγαπημένη τους πατρώα γη, την οποία τόσο πολύ έχουν πεθυμήσει και δεν λησμονάνε.

Τα παιδιά, τα οποία είτε έφυγαν μικρά από την Ελλάδα είτε γεννήθηκαν μακριά από αυτή, ζουν με την φλογερή ελπίδα να δουν την πατρίδα τους, για την οποία έχουν ακούσει τόσα πολλά από τους γονείς τους και έχουν μάθει από τους καθηγητές τους στα σχολεία. Οι ηλικιωμένοι, άνδρες και γυναίκες, καθώς και οι ανάπηροι της αλβανικής εποποιίας ζουν με το όνειρο να επιστρέψουν στην πατρίδα, στην γη, την οποία πότισαν με τον ιδρώτα και το αίμα τους.

Ήρθε πλέον η ώρα να μπει σε εφαρμογή η αρχή που θα σώσει το έθνος μας, η αρχή της «λησμονιάς» του παρελθόντος και των παθών μιας περιόδου που έδυσε, μια αρχή, την οποία διακήρυξε ολόκληρος ο πολιτικός κόσμος της χώρας.

Εξοχότατε,

Εν ονόματι των πολιτικών προσφύγων που ζουν στη ΛΔΡ ζητούμε από την κυβέρνησή σας να ικανοποιήσει το αίτημα μας σχετικά με την ελεύθερη επιστροφή μας στην Ελλάδα.

Με όλο το σεβασμό,

Παπαδημήτρης Τάκης, δικηγόρος

Βεάκης Γιάννης, σκηνοθέτης

Αλεξίου Έλλη, συγγραφέας

Χατζιδάκη Φούλα, δημοσιογράφος

Ασίκης Βασίλης, εργάτης

Ζωίδης Βασίλης, ιστορικός

Δήμος Ρέντης, ποιητής

Κριτσίκη Βασιλική, ιατρός

Πίγκης Βασίλης, δημοσιογράφος
Ελευθερίου Κατίνα, μηχανικός
Νεδέλκος Γιώργος, ιατρός
Τερζοπούλου Άνα, συνταξιούχος
Θεοδωρίδης Χρήστος, εργάτης
Τοπουζίδης Ροδίων, φοιτητής
Σινάκος Μιχάλης, μηχανικός αγρονόμος
Μάρκου Γιώργος, νομικός
Χάουσκας Σταύρος, εργάτης
Παπαγεωργίου Γιώργος, μηχανικός
Γαβριηλίδης Γιάννης, αγρονόμος

29 Σεπτεμβρίου 1959

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar 23/1959

Άκρωτος απόρρητον

Αντίγραφο νο. 1

Να μην αναπαραχθεί!

Μεταξύ 8^{ης} και 14^{ης} Ιουνίου του τρέχοντος έτους, επισκέφτηκε την ΕΣΣΔ, κατόπιν πρόσκλησης του αντιπροέδρου της σοβιετικής κυβέρνησης, Α.Ν. Kosygin, ο διακεκριμένος Έλληνας πολιτικός και επικεφαλής του Φιλελεύθερου Κόμματος, Σοφοκλής Βενιζέλος. Το Φιλελεύθερο Κόμμα είναι το δεύτερο τη τάξει αστικό κόμμα στην Ελλάδα, σε ό,τι αφορά την επιρροή που έχει, και διαθέτει είκοσι βουλευτές στην ελληνική βουλή. Οι Έλληνες φίλοι θεωρούν τον Βενιζέλο ως πιθανό υποψήφιο για τη θέση του πρωθυπουργού σε περίπτωση που γίνουν στη χώρα βουλευτικές εκλογές.

Τον τελευταίο καιρό ο Βενιζέλος ασκεί οξεία κριτική στα «ακραία μέτρα» της κυβέρνησης εναντίον των δημοκρατών, εκφράζεται υπέρ της νομιμοποίησης του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος, υπέρ της ανάπτυξης των σχέσεων με την ΕΣΣΔ και άλλες σοσιαλιστικές χώρες «μέσα στα όρια αφοσίωσης της Ελλάδας απέναντι στο ΝΑΤΟ», υπέρ της βαλκανικής συνεργασίας και υπέρ της δημιουργίας στα Βαλκάνια μιας ζώνης ελεύθερης από ατομικά όπλα και τηλεκατευθυνόμενους πυραύλους. Ταυτόχρονα, ο Βενιζέλος αποφεύγει να συνεργαστεί με τις δημοκρατικές δυνάμεις της Ελλάδας, κάτι που φάνηκε εν μέρει το 1958, όταν το Φιλελεύθερο Κόμμα είπε όχι σε μια κοινή δράση με το ενωμένο δημοκρατικό κόμμα της Αριστεράς στην Ελλάδα, την ΕΔΑ. Ο Βενιζέλος έδωσε επανειλημμένως έμφαση στο πόσο πολύ επιθυμεί να επισκεφτεί την ΕΣΣΔ και να συναντήσει τους επικεφαλής της σοβιετικής κυβέρνησης. Ανέφερε ότι θεωρεί αυτό το ταξίδι ως μια επίσκεψη «καλής θέλησης», η οποία θα συμβάλει στη διεθνή προσέγγιση και στη βελτίωση των ελληνο-σοβιετικών σχέσεων. Πιθανόν, ο Βενιζέλος να σκοπεύει να χρησιμοποιήσει την επίσκεψη του στην ΕΣΣΔ για να ενισχύσει ακόμα περισσότερο τις θέσεις του Φιλελεύθερου Κόμματος στο εσωτερικό.

Παραμονές του ταξιδιού του στη Μόσχα, ο ελληνικός αντιδραστικός τύπος ξεκίνησε καμπάνια εναντίον του Βενιζέλου, τον οποίο κατηγορούσε ότι συνεργάζεται με τους κομμουνιστές, προσπαθώντας έτσι να πετύχει ακύρωση του ταξιδιού. Προτού αναχωρήσει για τη Μόσχα, ο Βενιζέλος παραχώρησε συνέντευξη

στον ανταποκριτή της «Πράβντα» στην Αθήνα, στην οποία εξέφρασε τη βαθιά του εκτίμηση για την φιλειρηνική σοβιετική πολιτική, καταδίκασε τις επιθετικές ενέργειες των ΗΠΑ και υπογράμμισε την ανάγκη να κάνει και η Ελλάδα τη δική της συμβολή στην υπόθεση διατήρησης της ειρήνης, κυρίως μέσω της συμμετοχής της σε μια συνδιάσκεψη αντιπροσώπων των βαλκανικών κρατών.

Κατά την παραμονή του στην ΕΣΣΔ ο Βενιζέλος και οι συνοδοί του έγιναν δεκτοί από τους Ν. Ηrusciov, πρόεδρο της κυβέρνησης της ΕΣΣΔ, Α.Ν. Kosygin, πρώτο αντιπρόεδρο της κυβέρνησης, και F.R. Kozlov, μέλος του προεδρείου της ΚΕ του ΚΚΣΕ και γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΣΕ.

Στις συζητήσεις του με τη σοβιετική ηγεσία ο Βενιζέλος ανέπτυξε τις θέσεις του Φιλελεύθερου Κόμματος στα διεθνή ζητήματα και παρακάλεσε να του γίνουν γνωστοί οι πραγματικοί λόγοι για την αποτυχία του συνεδρίου στο Παρίσι. Τονίζοντας την δύσκολη οικονομική κατάσταση της Ελλάδας, ανέφερε πόσο ζωτικής σημασίας είναι για τη χώρα η ανάπτυξη του ελληνο-σοβιετικού εμπορίου και ειδικότερα η αγορά ελληνικών αγροτικών προϊόντων, όπως καπνό, σταφίδα, λεμόνια κ.λπ. Επίσης, έθεσε το ζήτημα σχετικά με τα πλεονεκτήματα που θα είχε η ΕΣΣΔ από την αγορά ελληνικών καπνών με ελεύθερο συνάλλαγμα.

Σχετικά με τις ελληνο-βουλγαρικές σχέσεις ο Βενιζέλος δήλωσε ότι, κατά την άποψή του, η διευθέτηση του προβλήματος των αποζημιώσεων θα συνέβαλε στην εξομάλυνση των σχέσεων αυτών. Σημειώνοντας ότι σε αυτό το σημείο η θέση των Φιλελεύθερων συγκλίνει με αυτή της κυβέρνησης, ο Βενιζέλος τόνισε ότι θα ήταν επιθυμητό να πληρώσει η Βουλγαρία την πρώτη δόση των αποζημιώσεων, ένα ποσό των 6 εκατομμυρίων δολαρίων, έστω και σε μορφή εμπορευμάτων. Με αυτόν τον τρόπο, κατά την άποψή του, η κυβέρνηση δεν θα είχε επιχειρήματα εναντίον της εξομάλυνσης των σχέσεων με τη Βουλγαρία.

Κατόπιν ο Βενιζέλος έθιξε γενικά το πρόβλημα των ελληνο-αλβανικών σχέσεων και ειδικότερα το πρόβλημα των συνθηκών της ελληνικής μειονότητας στην νότια Αλβανία. Πάνω σε αυτό, εξέφρασε την άποψη ότι θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να χορηγηθεί στην ελληνική μειονότητα της Αλβανίας μια μορφή αυτονομίας. Παρακάλεσε επίσης, όπως οι σκέψεις αυτές μεταφερθούν στις κυβερνητικές ηγεσίες της Βουλγαρίας και της Αλβανίας.

Μιλώντας για την εσωτερική πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα, ο Βενιζέλος σημείωσε ότι ήταν τα λάθη του ΚΚΕ στα χρόνια του πολέμου και κατά την περίοδο μετά τον πόλεμο που συνέτειναν στο να κατέχουν την εξουσία μέχρι τώρα οι δυνάμεις της δεξιάς, τη στιγμή που η κοινή γνώμη της χώρας δεν είναι εχθρική απέναντι στους Έλληνες κομμουνιστές. Ταυτόχρονα ο Βενιζέλος δεν έκρυψε το γεγονός ότι οι θέσεις του

Φιλελεύθερου Κόμματος έχουν εξασθενήσει εντός της χώρας, και ότι ο ίδιος χάνει την υποστήριξη των ψηφοφόρων, καθώς γίνεται στόχος επιθέσεων τόσο «από τα δεξιά» όσο και «από αριστερά». Προσπαθώντας να καταστήσει σαφές ότι η συνεργασία με τις αριστερές δυνάμεις, οι οποίες, σύμφωνα με δηλώσεις του, υποστηρίζονται από τη Σοβιετική Ένωση, είναι δύσκολη για τους φιλελεύθερους, ο Βενιζέλος απηύθυνε, αν και όχι ξεκάθαρα, παράκληση προς την Σοβιετική Ένωση να δείξει ενδιαφέρον για το Φιλελεύθερο Κόμμα και την επιδίωξή του για άνοδό του στην εξουσία.

Ο Ν. Ηrusciov μίλησε λεπτομερώς στον Βενιζέλο σχετικά με την εξωτερική πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης και του εξήγησε τους λόγους αποτυχίας του «υψηλού επιπέδου» συνεδρίου. Τονίστηκε η φιλοδοξία της Σοβιετικής Ένωσης να προωθήσει τις παραδοσιακά φιλικές της σχέσεις με την Ελλάδα στη βάση της ισοτιμίας και της μη παρέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις της μιας ή της άλλης χώρας, και να διευρύνει το αμοιβαία κερδοφόρο εμπόριο μέσω κλήριγκ. Αναφερόμενος στην ανιδιοτελή στήριξη που προσφέρει η ΕΣΣΔ σε αδύναμα οικονομικά κράτη, ο Ν. Ηrusciov τόνισε ότι η Σοβιετική Ένωση είναι έτοιμη, σε περίπτωση επίσημου αιτήματος, να εξετάσει το θέμα παροχής οικονομικής βοήθειας προς την Ελλάδα. Ο Α.Ν. Kosygin εξέφρασε την άποψη ότι θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο για την διεύρυνση του ελληνο-σοβιετικού εμπορίου να υπογραφεί μια εμπορική συμφωνία μακροπρόθεσμου χαρακτήρα, έτσι ώστε να ικανοποιούνται και οι δύο πλευρές. Υπογράμμισε ότι η επίσημη επίσκεψη στην Ελλάδα του σοβιετικού υπουργού αρμόδιου για το εξωτερικό εμπόριο, Ν.Σ. Patolicen, κατόπιν πρόσκλησης του Έλληνα υπουργού Εμπορίου, θα μπορούσε να συμβάλει στην ανάπτυξη του εμπορίου ανάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και στην Ελλάδα. Η επίσκεψη αυτή, ωστόσο, δεν πραγματοποιήθηκε μέχρι τώρα με ευθύνη της ελληνικής πλευράς. Σε ό,τι αφορά τις εμπορικές συναλλαγές που γίνονται σε ελεύθερο συνάλλαγμα, ειπώθηκε ότι αυτές δεν μπορούν να βελτιώσουν δραστικά την οικονομική κατάσταση της Ελλάδας.

Σχετικά με την καταβολή αποζημιώσεων από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα και το ζήτημα της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας, ο Ν. Ηrusciov εξήγησε ότι τα ζητήματα αυτά ανήκουν εξ ολοκλήρου στη δικαιοδοσία των κυβερνήσεων της Βουλγαρίας και της Αλβανίας. Αφού ανέφερε ότι οι κυβερνήσεις της Βουλγαρίας και της Αλβανίας επιθυμούν ειλικρινά να εξομαλύνουν τις σχέσεις τους με την Ελλάδα, ο Ν. Ηrusciov υποσχέθηκε να θέσει υπόψη τους την άποψη του ελληνικού Φιλελεύθερου Κόμματος απέναντι στα εν λόγω ζητήματα. Στις συνομιλίες υπερτονίστηκε το γεγονός ότι η Σοβιετική Ένωση θα έβλεπε

θητικά την εξομάλυνση της βαλκανικής καταστάσεως και τη διευθέτηση των άλυτων ως τώρα προβλημάτων ανάμεσα στα βαλκανικά κράτη. Η κυβέρνηση της Ελλάδας, όμως, αρνούμενη να διαπραγματευτεί με τους γείτονές της, δείχνει την απροθυμία της να συμβάλει στη βελτίωση της κατάστασης στα Βαλκάνια.

Ο Ν. Ηγυσιόν τόνισε ότι είναι άδικο η άποψη που διατύπωσε ο Βενιζέλος σχετικά με το ενδεχόμενο να ενδιαφερθεί η Σοβιετική Ένωση μόνο για ένα πολιτικό κόμμα από την Ελλάδα. Διαπιστώνοντας ότι είναι φυσικό για τους ανθρώπους από τη Σοβιετική Ένωση να συμπαθούν τους κομμουνιστές άλλων χωρών, τόνισε ότι η ΕΣΣΔ είναι υπέρ της ανάπτυξης των σχέσεων της με όλα τα κράτη, ανεξάρτητα από την κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα κομμουνιστικά κόμματα των κρατών αυτών.

Οι επικεφαλής της σοβιετικής κυβέρνησης εξέφρασαν τα θερμά αισθήματα φιλίας που τρέφει ο σοβιετικός λαός για τον ελληνικό λαό και την επιθυμία της Σοβιετικής Ένωσης να προωθήσει τις σχέσεις της με την Ελλάδα. Εξήγησαν τον κίνδυνο που απειλεί την Ελλάδα σε περίπτωση που πραγματοποιηθούν τα επιθετικά σχέδια των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ, που θέλουν να εγκαταστήσουν βάσεις τηλεκατευθυνόμενων πυραύλων στην Ελλάδα και να την μετατρέψουν σε ορμητήριο επιθετικών ενεργειών. Απατώντας επ' αυτού, ο Βενιζέλος δήλωσε ότι εάν οι Αμερικανοί δρομολογήσουν επιθετικές ενέργειες εναντίον της ΕΣΣΔ από ελληνικό έδαφος, το Φιλελεύθερο Κόμμα θα προχωρήσει σε αποφασιστική διαμαρτυρία. Τόνισε ότι σε περίπτωση που ανέλθει στην εξουσία, θα φροντίσει να προωθήσει τις ελληνο-σοβιετικές σχέσεις.

Η επίσκεψη του Βενιζέλου στην ΕΣΣΔ προκάλεσε το ζωνρό ενδιαφέρον της κοινής γνώμης, η οποία εξέφρασε την ικανοποίηση της απέναντι στην επιθυμία της σοβιετικής κυβέρνησης να εξελίξει τις πολύπλευρες φιλικές της σχέσεις με την Ελλάδα. Θορυβημένος, ο αντιδραστικός τύπος εξαπέλυσε καμπάνια αβάσιμων δημοσιευμάτων, στα οποία διατυπωνόταν ο ισχυρισμός ότι η σοβιετική ηγεσία έδειξε, με τον τρόπο της, την αδιαφορία της για τις σχέσεις με την Ελλάδα και ότι έχει θέσει ως στόχο να «ληστέψει» τη χώρα και να την «αποκόψει» από τη συμμαχία της με τη Δύση.

Όπως και στις συνομιλίες, έτσι και στις επίσημες δηλώσεις του ο Βενιζέλος εξέφρασε την ικανοποίησή του για τη συνάντηση με τη σοβιετική ηγεσία και για τη θερμή υποδοχή που του έγινε. Επισήμανε ότι είναι απόλυτα πεπεισμένος για την ειρηνική πολιτική της σοβιετικής κυβέρνησης και εξέφρασε το θαυμασμό του για τα επιτεύγματα του σοβιετικού λαού στον οικονομικό και πολιτιστικό τομέα. Ο

Βενιζέλος διαπίστωσε ότι η σοβιετική κυβέρνηση επιθυμεί ειλικρινά να προωθήσει τις πολύπλευρες σχέσεις φιλίας της με την Ελλάδα σε οικονομικό και εμπορικό επίπεδο, κάτι το οποίο παρεμποδίζουν οι ελληνικοί ηγετικοί κύκλοι.

Κάνοντας μια εκτίμηση για τα αποτελέσματα του ταξιδιού του Βενιζέλου στη Σοβιετική Ένωση, θεωρούμε ότι η εν λόγω επίσκεψη θα ευνοήσει την περαιτέρω εξέλιξη των σοβιετο-ελληνικών σχέσεων και θα οδηγήσει στο ξεμπρόστιασμα της φιλοαμερικανικής εξωτερικής πολιτικής που ασκούνε οι ηγετικοί κύκλοι της Ελλάδας.

6 Ιουλίου 1960

Πηγή: A.N.R., Comitetul Central al P.C.R. Secția Relații Externe, dosar 36/1960

ALBANIA

Αναφορά του συντρόφου Νάκο από τη Σοβιετική Ένωση. Προτάσεις του Κομαντάντ [=Ενβέρ Χότζα] για όσους πρόκειται να πάνε στη Σοβιετική Ένωση.

Ο Μεχμέτ έθεσε στον Μολότοφ το ζήτημα των ελληνικών αεροσκαφών. Είπε ότι θα πρέπει να επιτεθούμε στα αεροσκάφη, όταν αυτά φανούν, αλλά και πάλι, είπε, πρέπει να περιμένουμε. Ρώτησε επίσης σχετικά με ένα σύνταγμα αεροσκαφών που σκοπεύει να αφήσει η Γιουγκοσλαβία στην Αλβανία. Και για το ζήτημα αυτό λέει ότι θα ρωτήσει, ενώ παράλληλα εκφράζει την άποψη ότι θα ήταν καλύτερα να γίνει συμφωνία μεταξύ των δύο κυβερνήσεων. Αποφασίστηκε ο Τούκ να μιλήσει με τον Στρατάρχη Τίτο. Ο σύντροφος Κότσι είπε ότι θα κοινοποιήσει στην εφημερίδα την παράδοση κάποιων ανταρτών που έρχονται από την Ελλάδα.

Πηγή: Arkivi Qendror i Shtetit të Republikës së Shqipërisë [στο εξής AQSh], Σειρά: Arkivi e Komitetit Qendror të Partisë së Punës [στο εξής Πολιτικό Γραφείο ΚΕΑ], Φάκελος 16, 27.5.1947

Ημερήσια διάταξη:

- 1) Η επίσκεψη του Τούκ Γιακόβα στη Γιουγκοσλαβία
- 2) Οικονομικά θέματα. Αναφέρονται στο δάνειο των 2 δισεκατομμυρίων που θα έπαιρνε η Αλβανία από τη Γιουγκοσλαβία.

Η επίσκεψη του Τούκ στη Γιουγκοσλαβία:

Κομαντάντ [=Ενβέρ Χότζα]: Ο σύντροφος Τούκ αναχώρησε για το Βελιγράδι προκειμένου να συζητήσει με τον Στρατάρχη Τίτο για το ζήτημα της Ελλάδας, επειδή κατά τη διάρκεια αυτών των ημερών έχουν έρθει δύο τηλεγραφήματα από τον υπαρχηγό του Γενικού Επιτελείου του Γιουγκοσλαβικού Στρατού, μέσω των οποίων μάς ρωτούν αν δεχόμαστε να έρθουν στην Αλβανία δύο συντάγματα αεροσκαφών και να εγκατασταθούν δύο αντιαεροπορικά. Αν ο Στρατάρχης ρωτήσει τον Τούκ, εκείνος να του πει ότι το πρόβλημα είναι ότι πρέπει να υλοποιηθούν οι αποφάσεις σχετικά με τα 2 δισεκατομμύρια.

Όσον αφορά το ζήτημα της Ελλάδας, ο Τούκ θα συζητήσει για το πώς παρουσιάζεται η κατάσταση, αναφορικά με τη στάση της Ελλάδας απέναντί μας, αν αξίζει στην παρούσα φάση να έρθουν τόσα αεροπλάνα.

Κότσι: Σύμφωνα με πληροφορίες, οι Έλληνες (μοναρχοφασιστές) έχουν συγκεντρώσει πολλές δυνάμεις, και λέγεται, με σκοπό να εγκλωβίσουν τους αντάρτες για να απομακρυνθούν από τα σύνορα της Αλβανίας και να περάσουν τα αλβανικά σύνορα οι Γιουγκοσλάβοι.

Κομαντάντ: Θα πρέπει να δούμε με ποιούς τρόπους μπορούμε να βοηθήσουμε τους Έλληνες αντάρτες, όπως για παράδειγμα με υλικά. Όσους διασχίζουν τα σύνορα τους στέλνουμε σε στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Νάκο: Πρέπει να σκεφτούμε τον καλύτερο τρόπο, γιατί η παροχή βοήθειας σε εκθέτει.

Πηγή: AQS_h, Σειρά: Πολιτικό Γραφείο ΚΕΑ, Φάκελος 17, 25.5.1947

Πρακτικά από τη συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΑ, που πραγματοποιήθηκε στις 3/III/1948

Μιλά ο Κομαντάντ [=Ενβέρ Χότζα]: Σκοπός της συνεδρίασης είναι να εξετάσουμε την πολιτική και στρατιωτική κατάσταση της χώρας μας, σε συνάρτηση με τις πιθανές προκλήσεις των ιμπεριαλιστών εις βάρος της. Λίγες μέρες πριν, ο Στρατηγός μας πρότεινε να συνεδριάσουμε. Σχετικά με τη γενικότερη στρατιωτική κατάσταση ο Στρατηγός έκανε ανάλυση των εξωτερικών εξελίξεων, σε συνάρτηση με την εσωτερική κατάστασή μας. Θεώρησαν πολύ κρίσιμη την κατάσταση στην Ελλάδα. Είναι μεγάλος κίνδυνος να μας γίνει μια πρόκληση ευρείας κλίμακας. Είχαν πληροφορίες ότι στην Ελλάδα ετοιμάζονταν Μεραρχίες και Τάγματα. Είχαν σχετικές πληροφορίες ότι ο ελληνικός στρατός έχει παραγγείλει 30.000 τουφέκια και 5.000 πυροβόλα από την Αγγλία και την Αμερική. (Επίσης,) ότι τα αγγλικά και αμερικανικά επιτελεία είχαν μεταφερθεί στη Θεσσαλονίκη. Συζητείται η διάλυση της Αλβανίας, επειδή πάντα έχει προκαλέσει προβλήματα στην Ελλάδα. Στο Κόμμα έχει ειπωθεί ότι η Γιουγκοσλαβία δεν είναι σε θέση να βοηθήσει την Αλβανία. Στην Αδριατική οι διοικήσεις μεραρχίας από τη Ρώμη μεταφέρθηκαν στο Μπάρι και το Μπρίντζι. Στα αεροδρόμια γίνονται πυρετωδώς προετοιμασίες, ενώ τα πλοία κατευθύνονται προς εμάς.

Στα Βαλκάνια η Αλβανία είναι το πιο ευαίσθητο σημείο. Στόχος των ιμπεριαλιστών είναι να καταλάβουν την Αυλώνα και τη διώρυγα του Τάραντα, κλείνοντας ουσιαστικά την Αδριατική. Για την Αλβανία αυτό αποτελεί μια δύσκολη υπόθεση και δεν είναι σε θέση να προστατεύσει την επικράτειά της. Γεγονός που ο Στρατηγός το αιτιολόγησε από όλες τις οπτικές γωνίες, από άποψη εκπαίδευσης, στρατιωτικού εξοπλισμού, προμηθειών κ.λπ., για να αποδείξει ότι η Αλβανία δεν είναι σε θέση να αντισταθεί ούτε 10 μέρες στις επιθέσεις του εχθρού.

Όσον αφορά την προστασία των συνόρων μας, θα ερχόταν στην Κορυτσά μια γιουγκοσλαβική μεραρχία, γι' αυτό μας ενημέρωσε ο Ράνκοβιτς και αργότερα ο Τίτο, τόσο για τη μεραρχία όσο και για το γεγονός ότι η Κορυτσά θα ανακηρυχθεί περιοχή σε εμπόλεμη κατάσταση. Στον Στρατάρχη απαντήσαμε, ενώ πήραμε ταυτόχρονα τα μέτρα μας, τοποθετώντας δική μας μεραρχία κάτω από το Λεσκοβίκι. Μετά

από δύο ημέρες θεωρήσαμε ότι γι' αυτή την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί έπρεπε να ενημερώσουμε τους Σοβιετικούς, να τους ανακοινώσουμε τα μέτρα που είχαμε λάβει και τις κινήσεις των Γιουγκοσλάβων. Οι Σοβιετικοί μας είπαν ότι γι' αυτό το θέμα μας ενημερώσατε καθυστερημένα και ότι θα σας ειδοποιήσουμε σχετικά. Πήραμε την απάντηση ότι η σοβιετική κυβέρνηση δεν είχε λάβει γνώση των πραγμάτων και ότι υποψιάζεται τον κίνδυνο που παραμονεύει. Η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση δεν την είχε ενημερώσει. Εμείς τους είχαμε πει ότι περιμένουμε διαταγές για να μεταφέρουμε τις δυνάμεις μας, σύμφωνα με τις διαπραγματεύσεις που είχαν με τους Γιουγκοσλάβους. Αργότερα ήρθε από το Βελιγράδι η διαταγή να σταματήσει το σχέδιο και εμείς το σταματήσαμε. Όταν ο Τίτο μας είπε για την Κορυτσά, ζητήσαμε συμβουλές για τον τρόπο με τον οποίο έπρεπε να χειριστούμε την κατάσταση, μέσω του Προεδρείου ή με οποιοδήποτε άλλον τρόπο και για το πώς να βγάξουμε μια κοινή δήλωση κλπ.. Ο Στρατηγός πήγε στο Βελιγράδι και επέστρεψε, και συνεδριάσαμε ξανά, λαμβάνοντας τα μέτρα για την πρόληψη των προκλήσεων (για σκοπούς επίδειξης), ώστε σε περίπτωση επίθεσης να προστατευτούμε. Αυτός ήταν ο στόχος των Γιουγκοσλάβων, αλλά πάγωσε και δεν προερχόταν από τη γιουγκοσλαβική κυβέρνηση. Το πρώτο εγκαταλείφθηκε, αλλά εμείς αξιολογήσαμε την κατάσταση και λάβαμε δραστικά μέτρα. Εμείς διαθέτουμε δυνάμεις στα σύνορα, όπως και οι Γιουγκοσλάβοι έχουν δυνάμεις στα σύνορα και δύο μεραρχίες στο Μαυροβούνιο, αλλά δεν μπορούν να έρθουν τόσο γρήγορα και έτσι προκύπτουν νέες δύσκολες καταστάσεις. Η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση, δήλωσε ο Στρατηγός (αυτό είναι περισσότερο δική του σκέψη), βρίσκεται στην πρώτη γραμμή σχεδίων, την ίδια σκέψη κάνει και ο Στρατάρχης, αλλά αυτό εξαρτάται από την Αλβανία, όπως επίσης και η έλευση της Μεραρχίας. Πρέπει να είστε περισσότερο ενεργητικοί, μια και πρόκειται για δική σας υπόθεση. Του είπαμε ότι έχουμε κρατήσει απόλυτη στάση, αλλά, αν κριθεί αναγκαίο θα υποβάλουμε αίτηση στη Σοβιετική Κυβέρνηση να αλλάξει η απόφαση. Το ζήτημα είναι ότι εκείνος είπε ότι δεν υπήρξατε ενεργητικοί. Εκείνος πρότεινε να αλλάξουμε τις Μεραρχίες, τη μια να την κάνουμε μισή, και να μελετήσουμε το θέμα της κινητοποίησης των 10.000 ατόμων, να επισκευάσουμε τις γέφυρες, τους δρόμους, και να ρυθμίσουμε τη μετακίνηση με τα άλογα. Ο Σάβο επίσης εξήγησε πώς έχει η κατάσταση και εξέφρασε τη γνώμη του: αν σταθούμε στο πρώτο σχέδιο, οι πρώτες δυνάμεις θα καθυστερήσουν 10-15 ημέρες. Οι Έλληνες θα εισβάλουν και θα δημιουργηθεί τέτοια κατάσταση που θα επιτρέπει την παρεμβολή των Άγγλων και των Αμερικανών, και επιπλέον θα περιπλέξει το ζήτημα με τον ΟΗΕ. Εμείς του είπαμε ότι, εάν μπουκ στη χώρα μας, θα είμαστε σε

εμπόλεμη κατάσταση και δεν θα υπολογίσουμε ούτε τον ΟΗΕ, ούτε τίποτε άλλο. Όσον αφορά τα μέτρα, κάναμε κάποιες ερωτήσεις και παρατηρήσεις: 10.000 άτομα για την κινητοποίηση μας φάνηκαν πολλά, εκείνος συμφώνησε και μειώσαμε τον αριθμό στα 4-5.000 άτομα, συμπληρώνοντας τον ειδικό οπλισμό. Βρήκαμε περίεργο να ζητήσουμε από τη Σοβιετική κυβέρνηση να αλλάξει την απόφαση και είπαμε ότι αυτό πρέπει να το κάνει η Γιουγκοσλαβία, γιατί εμείς μαζί της έχουμε δεσμούς.

Κότσι: Η πρόταση να γίνει μεσολάβηση στη σοβιετική κυβέρνηση τέθηκε και υποστηρίχτηκε από τον Σούλο και τον Μπεκίρι.

Κομαντάντ: Στη συνεδρίαση συμφωνήσαμε να προσπαθήσουν οι Γιουγκοσλάβοι. Δεν συμφωνούμε με την παρατήρηση ότι δεν ήμασταν ενεργητικοί. Αναλάβαμε για 10 μέρες να διατηρήσουμε αυτό το μέτωπο. Ο Σούλο, ο Μπεκίρι και ο Γιουγκοσλάβος διαφώνησαν.

Σούλο: Λέει ότι διαθέτουμε υλικό μόνο για τρεις ημέρες.

Κότσι: Αυτό δεν αληθεύει, δεδομένου ότι ο πόλεμος δεν είναι διαρκής.

Κομαντάντ: Αυτό ήταν. Οι Γιουγκοσλάβοι έχουν άλλες δύο μεραρχίες στην Οχρίδα, για τι θα κάνουν με εκείνα, εμάς δεν μας έχουν πει τίποτα. Αυτές ήταν οι απόψεις μας και αποφασίσαμε να τις μεταφέρουμε στους Σοβιετικούς. Εγώ και ο Κότσι καλέσαμε τους Σοβιετικούς και τους περιγράψαμε την κατάσταση όπως έχει, το ζήτημα του οπλισμού κλπ., τους είπαμε ότι, σε περίπτωση σύγκρουσης, εμείς δεν θα μπορούσαμε να αντεπεξέλθουμε στον πόλεμο. Εμείς θέλαμε η Σοβιετική Κυβέρνηση να εξετάσει την απόφαση για την άφιξη των γιουγκοσλαβικών μεραρχιών. Ευθύς αμέσως ο Σάβο κάλεσε τον Κότσι για να του πει ότι δεν είναι καλό η Αλβανική Κυβέρνηση να ζητήσει κάτι τέτοιο από τη Σοβιετική Ένωση, γιατί θα θεωρηθεί βεβιασμένη κίνηση που θα επιφέρει περιπλοκές. Σχετικά με την εμπόλεμη κατάσταση, έχουμε λάβει τα μέτρα μας, και αυτό το είπαμε στους Σοβιετικούς, εκείνοι μας ρώτησαν εάν σε αυτό μας ώθησαν οι Γιουγκοσλάβοι. Η απάντηση των Σοβιετικών ήταν η εξής: Σχετικά με την πρόσφατη απόφαση, η Σοβιετική Κυβέρνηση δεν αναλαμβάνει καμία ευθύνη παροχής συμβουλών, όσο η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση δεν θέτει απευθείας το ζήτημα αυτό σε εμάς και όσο δεν στέλνει τις δυνάμεις. Αυτή ήταν και η κατάλληλη, σωστή απάντηση.

Εμείς έπρεπε να λάβουμε τα μέτρα μας. Οι πεποιθήσεις των Σοβιετικών δεν συμβάδιζαν με αυτές του Γενικού Επιτελείου στρατού της Γιουγκοσλαβίας, γι' αυτό τώρα το ζήτημα παραμένει σε εκκρεμότητα. Οι Σοβιετικοί (οι Σοβιετικοί αξιωματικοί που βρίσκονταν εδώ) ισχυρίζονταν ότι η επίθεση

θα γίνει από την Κορυτσά, ενώ οι Γιουγκοσλάβοι ότι θα γίνει από τον Νότο. Ακολουθεί το ζήτημα της στάθμευσης των δυνάμεων. Μια μερίδα υποστήριζε να αφήσουμε ένα τάγμα στο Μπιλίστι, ενώ για τις δυνάμεις της Αυλώνας έλεγαν ότι θα έρθουν για ενίσχυση οι γιουγκοσλαβικές δυνάμεις κλπ.. Η κατάσταση δεν μας επέτρεπε να κάνουμε αναδιοργάνωση. Ήταν ανάγκη να αποφασίσουμε. Είπαμε να μην έχουμε απόθεμα δυνάμεων, εκείνες που βρίσκονται στο Πόγραδετς να τις στείλουμε στο Οροπέδιο της Πρεμετής. Όλες οι δυνάμεις έπρεπε να μεταφερθούν κάτω, εκτιμώντας τον κίνδυνο από το Αργυρόκαστρο. Δεν αφήσαμε δυνάμεις στο Πόγραδετς, επειδή ίσως έρχονταν ενισχύσεις από τη Γιουγκοσλαβία, ωστόσο δεν έχουμε τίποτα επίσημο σχετικά με αυτό, τις αποφάσεις αυτές τις έχουμε πάρει μόνοι μας. Καλέσαμε τον Σάβο και του εξηγήσαμε όλους τους λόγους. Η επίθεση στην Κορυτσά είναι μια εκστρατεία ευρείας μορφής. Του είπαμε ότι ζητάμε και τη γνώμη της γιουγκοσλαβικής κυβέρνησης, πώς κρίνει την πιθανή πρόκληση, μικρή ή μεγάλη. Αν αυτοί (οι φασίστες) καταδιώξουν τους αντάρτες, αυτό θα θεωρηθεί πρόκληση και θα είμαστε σε θέση να την αντιμετωπίσουμε, αλλά αν αυτοί μπουν στη χώρα με τεθωρακισμένες δυνάμεις αυτό είναι πόλεμος, είναι μεγάλη πρόκληση και θα πρέπει να τεθεί σε ισχύ η συμμαχία και να έρθουν αμέσως οι ενισχύσεις από τη Γιουγκοσλαβία. Εμείς θα αγωνιστούμε με όλες μας τις δυνάμεις για την απελευθέρωση της χώρας, για το τι θα κάνουν οι Γιουγκοσλάβοι, αν θα περάσουν τα σύνορα ή όχι αυτό είναι μια άλλη υπόθεση. Ο Σάβο συμφώνησε με το ότι οι Γιουγκοσλάβοι πρέπει να επέμβουν στον πόλεμο αμέσως, όπως και σε όλα τα άλλα θέματα, και δήλωσε ότι θα ενημερώσει τη γιουγκοσλαβική κυβέρνηση. Του είπαμε ότι σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης δεν θα μπορούμε να παρέχουμε προμήθειες στις δυνάμεις, επομένως, προτείνουμε ότι, υπό αυτές τις συνθήκες, να βοηθηθούμε για να υπάρχουν αποθέματα για τις δυο μεραρχίες μας για δύο μήνες, ψωμί, τρόφιμα και όπλα.

Την ίδια περίοδο μας κάλεσε ο Σοβιετικός και του αναφέραμε τα μέτρα που έχουμε λάβει και ζητήσαμε τη γνώμη του για όλα αυτά. Εκείνος είπε ότι θα υποβάλει σχετική έκθεση στη σοβιετική κυβέρνηση.

Σούλο: Αλλά τους Βούλγαρους δεν τους έχουμε ενημερώσει.

Κότσι και Κομαντάντ: Όχι. Πρέπει να τους ειδοποιήσουμε, τον τρόπο τον βρίσκουμε, μέσω του Δημητρώφ.

Κομαντάντ: Έχουμε δώσει διαταγή για τη στάθμευση των δυνάμεων.

Μπεντρί: Πιστεύω ότι πρέπει να έρθουμε σε επαφή με το Βελιγράδι για όσα μας είπαν ο Σάβο και ο Στρατηγός, ώστε να μην υπάρξουν αμφιβολίες σχετικά με τις προηγούμενες θέσεις μας.

Κότσι και Διοικητής: Θα μπορούσαμε να τους πούμε κάποια στιγμή, αλλά δεν υπάρχει αμφιβολία πως η ίδια η απάντηση του Σάβο (Ράνκοβιτς) είναι σαφής και έρχεται σε αντίθεση με τον Στρατηγό και τον Σάβο.

Μπεντρί: Ακόμα και η παρατήρηση του Στρατηγού, ότι δεν ήμασταν ενεργητικοί, πρέπει να διευκρινιστεί.

Κότσι: Το ζήτημα που τίθεται εδώ και που πρέπει να εξεταστεί είναι ο καθορισμός των μελλοντικών σχέσεων, και γι' αυτό θα το θέσουμε στους Γιουγκοσλάβους και θα μιλήσουμε μαζί τους, για να ξέρουμε πώς πρέπει να κινηθούμε σε κάθε περίπτωση.

Μπεντρί: Το γιουγκοσλαβικό κράτος θα πρέπει να σκεφτεί, τόσο για μας, όσο και για τα σύνορά του.

Κότσι: Το γιουγκοσλαβικό κράτος έτσι σκέφτεται, αλλά εμείς έχουμε λάβει αυτά τα μέτρα συλλογικά.

Διοικητής: Το ζήτημα που τίθεται εδώ είναι ο καθορισμός του χαρακτήρα της πρόκλησης και η πρακτική ένταξης στη συμμαχία.

Κότσι: Καλά είπε ο Στρατηγός ότι η κατάκτηση του Τάραντα θα σημαίνει κλείσιμο της Αδριατικής.

Πηγή: AQSh, Σειρά: Πολιτικό Γραφείο ΚΕΑ, Φάκελος 64, 3.3.1948, 1ο έγγραφο.

Απόφαση

Κόμμα Εργασίας Αλβανίας

Γραμματεία της Κεντρικής Επιτροπής

ΑΠΟΦΑΣΗ

αριθ. 177, ημερομηνία 30.V.1952

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΟ
ΔΥΡΡΑΧΙΟ
ΣΕ «ΘΕΡΕΤΡΟ ΝΙΚΟΣ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ»

Η Γραμματεία της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΕΑ, λαμβάνοντας υπόψη τις υπηρεσίες που ο Νίκος Μπελογιάννης προσέφερε στον αδερφό ελληνικό λαό για την απελευθέρωση και την ανεξαρτησία του, και τη συμβολή του στη διαφύλαξη και ενίσχυση της ειρήνης στον κόσμο,

ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ

Στη μνήμη του το εργατικό παραθεριστικό κέντρο στο Δυρράχιο να ονομαστεί «Θέρετρο Νίκος Μπελογιάννης».

Για την υλοποίηση αυτής της απόφασης επιφορτίζεται η Κεντρική Επιτροπή των Επαγγελματικών Ενώσεων της Αλβανίας.

ΜΕ ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ του ΚΕΑ

(ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ)

Υπογραφή

Πηγή: ΑQSη, Σειρά: Πολιτικό Γραφείο ΚΕΑ, Φάκελος 76, 26.5.1952, 1ο έγγραφο.

Σύντροφε Μεχμέτ [=Σέχου]

Σας στέλνουμε την έκθεση σχετικά με ορισμένες προτάσεις του αντιπροσώπου του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, η οποία θα εξεταστεί στη συνεδρίαση της Γραμματείας της Κεντρικής Επιτροπής στις 18 Ιανουαρίου, ώρα 17.

Σαντίκ Μουφτίου

υπογραφή

15.1.1954

Πηγή: AQSh, Σειρά: Πολιτικό Γραφείο ΚΕΑ, Φάκελος 5, 12.1.1954, 1ο έγγραφο.

Σχετικά με κάποιες προτάσεις του Έλληνα απεσταλμένου από το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας

1.-Προτείνει για τους Έλληνες πρόσφυγες που βρίσκονται εδώ να εκλεγεί ένα συμβούλιο 15 μελών και να συσταθούν κάποιες επιτροπές, για τη διεκπεραίωση του πολιτικού και πολιτιστικού έργου. Προτείνει η οργάνωση των προσφύγων να ονομαστεί «Ένωση Ελλήνων Δημοκρατών». Εφόσον οι μέχρι τώρα υπεύθυνοι για τους πρόσφυγες δεν αποδείχθηκαν ικανοί στη δουλειά τους, προκαλούν έριδες μεταξύ τους και δεν χαίρουν συμπαθείας από τις μάζες, να αντικατασταθούν και τη θέση τους να πάρουν οι εξής:

α) Πέτρος Ζήκας, να οριστεί υπεύθυνος συμβουλίου. Αυτός έχει οριστεί για την περιοχή Πωγωνίου. Είναι παλιό μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας και πάρα πολύ καλός. Σχετικά με αυτόν προτείνει να έρθει στο Φίερι ως γιατρός και να αναλάβει υπεύθυνος των προσφύγων για αυτή την περιοχή.

β) Αριστέιδης Ζαουδάλης, να διοριστεί γραμματέας του συμβουλίου. Είναι κομματικό μέλος και υπήρξε αντάρτης. Σήμερα είναι διευθυντής του ξενοδοχείου στο Αργυρόκαστρο.

2. -Προτείνει να γίνει μια συνεδρίαση στον Αυλώνα στις 29 Ιανουαρίου, όπου να συμμετέχουν οι 50 καλύτεροι κτηνοτρόφοι. Σε αυτή τη συνεδρίαση να γίνουν διάφορες παρουσιάσεις σχετικά με την κατάσταση, τα καθήκοντα των κτηνοτρόφων κλπ.. Από τη συνεδρίαση να προκύψει ένα συμβούλιο, το οποίο να ενδιαφέρεται για τους κτηνοτρόφους και τις σχέσεις που πρέπει να έχουν με τις αρχές της εξουσίας.

Προτείνει στη συνεδρίαση να έρθει ένας αντιπρόσωπος από το Υπουργείο Γεωργίας, ένας από το Πρωθυπουργικό Γραφείο, ένας από την ΚΕ και ένας από την Κεντρική Επιτροπή του Αυλώνα. (Είμαστε της άποψης ότι αυτό δεν είναι απαραίτητο).

3.-Επειδή οι κτηνοτρόφοι βιώνουν ήδη δύσκολες καταστάσεις, πρότεινε να ξεκινήσει από τώρα να μελετά τον τρόπο που, μελλοντικά, θα ταξινομηθούν και θα συγκεντρωθούν. Πρότεινε κάποιες ομάδες που δεν μπορούν να συντηρηθούν με τα έσοδα που προέρχονται από την κτηνοτροφία, να εγκατασταθούν κοντά σε πόλεις, για να εργαστούν εκεί σε διάφορες δουλειές.

4.-Η ομάδα των Ελλήνων δημοκρατών που βρισκόταν στη Λιούσνια, αποτελούμενη από περίπου 200 άτομα, μεταφέρθηκε στο Φίερι. Η κατάστασή τους δεν είναι καλή. Το Υπουργείο Γεωργίας δεν είχε προετοιμάσει νωρίτερα τον τόπο διαμονής στο Φίερι. Δεν έχουν όλοι κουβέρτες. Όλοι έχουν μόνο δύο κουβέρτες και αναγκάζονται τη μια να τη βάζουν από κάτω, επειδή δεν έχουν σεντόνια. Δεν έχουν ούτε μαξιλάρια. Δεν έχουν λαμπτήρες. Σε κάποια δωμάτια τα παράθυρα δεν έχουν τζάμι. Δεν έχουν εργαλεία για να δουλέψουν, όπως φτυάρια, αξίνες κλπ.. Δουλεύουν σε ένα αρδευτικό κανάλι, μιάμιση ώρα μακριά. Δεν έχουν ούτε μπότες και αναγκάζονται να δουλέψουν ξυπόλυτοι.

Οι Δημοκράτες γνώριζαν ότι το αγρόκτημα στο Φίερι δεν ήταν έτοιμο, αλλά αναγκάστηκαν από τον σύντροφο Αλέκο Τσάτι να πάνε. Τώρα έχει προκύψει μαζική δυσαρέσκεια, και δηλώνουν, καλύτερα να μας σκοτώνετε στη Λιούσνια, παρά να μας φέρνατε εδώ. Ζήτησαν επειγόντως να πάει εκεί ο Έλληνας αντιπρόσωπος. Τους έκανε εντύπωση το γεγονός, επειδή μεταφέρθηκαν κατά τη διάρκεια της νέας χρονιάς.

Τελευταία, στην ομάδα που βρίσκεται στο Φίερι έχουν προστεθεί 16 νεαρά άτομα, τα οποία δεν έχουν ούτε παπούτσια, ούτε κουβέρτες. Πρότεινε να τους εξασφαλιστούν.

5.-Ενέγραψε τους Δημοκράτες που θέλουν να παρακολουθήσουν κάποια τεχνική σχολή και τις διάφορες τέχνες:

- α)Για τη σχολή οδηγών τρακτέρ, 54 άτομα
- β)Για τη σχολή υφαντουργίας, 44 άτομα
- γ)Για τη σχολή τορναδόρων και μηχανικών, 16 άτομα
- δ)Για τη σχολή οδηγών, 7 άτομα
- ε)Για σχολή ηλεκτρολόγων, 10 άτομα
- στ)Για τη σχολή τεχνικών ραδιοφώνου, 6 άτομα
- ζ)Για τη σχολή ραπτικής, 3 άτομα
- η)Για τη σχολή φαρμακευτικών, 2 άτομα
- θ)Για τη σχολή μαραγκός-κτίστης, 3 άτομα

Ενώ κάποιοι άλλοι ενδιαφέρονται να γίνουν τοπογράφοι, γεωπόνοι κλπ.. Αυτή είναι η εγγραφή που έκανε. Αν τελικά λάβουμε υπόψη το αίτημά τους, προκειμένου να μην σκορπιστούν και αλλού, να ορίσουμε τα εξής κέντρα:

Α)Οι οδηγοί τρακτέρ, αφού ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους στο αγρόκτημα «Kajo Karafili» στην Καβάια, να σταλούν στην περιοχή Μουζακιάς (54 άτομα).

β) Οι υφαντουργοί να σταλούν στο εργοστάσιο κλωστοϋφαντουργίας Στάλιν (44 άτομα-Τίρανα).

γ) Όλοι όσοι έχουν υποβάλει αίτηση για τη σχολή τορναδόρων, μηχανικών, ηλεκτρολόγων και τεχνικών ραδιοφώνου να σταλούν στον συνεταιρισμό «Partizani», όπου χρειάζονται 78-80 άτομα (περίπου 40 άτομα. Συνολικά για τα Τίρανα φτάνουμε στα 84 άτομα).

δ)Οι νέοι που έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση των 7 τάξεων ή κάποιες τάξεις, να παρακολουθήσουν τη γεωργική σχολή στο Φίερι.

6.-Από την καταγραφή του προκύπτει ότι 180 άτομα θέλουν να πάνε στις Λαϊκές Δημοκρατίες, από τα οποία 43 στην Πολωνία, 29 στην Ουγγαρία, 26 στη Σοβιετική Ένωση, 33 στη Ρουμανία, 45 στην Τσεχοσλοβακία, 3 στη Βουλγαρία και 1 άτομο στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Από τις Λαϊκές Δημοκρατίες θέλουν να έρθουν στην Αλβανία 24 άτομα.

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΕΑ

(Μανούσος Μουφτίου)

Πηγή: AQSh, Σειρά: Πολιτικό Γραφείο ΚΕΑ, Φάκελος 5, 12.1.1954, 2ο έγγραφο.

Πρακτικά με αριθμό 2 από τη συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου του ΚΕΑ που πραγματοποιήθηκε στις 18.1.1954.

Ημερήσια διάταξη: πραγματοποίηση ορισμένων αλλαγών στην κατηγοριοποίηση των εργαζομένων του κομματικού μηχανισμού και των μαζικών οργανώσεις. Έγκριση του σχεδίου της συνεδρίασης του Πολιτικού Γραφείου και της Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής για το έτος 1954. Επανεξέταση των αποφάσεων των στελεχών.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΚΑΠΟΙΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΕΧΜΕΤ ΣΕΧΟΥ: Δεχτήκαμε να έρθει κάποιος απεσταλμένος του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, για να εξετάσει το ζήτημα των προσφύγων, αλλά εκείνος επέκτεινε και άλλο τη δραστηριότητά του και μας έκανε κάποιες σχετικές προτάσεις.

Όσον αφορά την πρώτη πρότασή του, εγώ και ο σύντροφος Ενβέρ σκεφτόμαστε να συμφωνήσουμε οι Έλληνες πρόσφυγες να οργανωθούν και να έχουν δική τους Επιτροπή, φυσικά υπό τον έλεγχό μας, με επικεφαλής δύο άτομα, όχι αυτά που πρότεινε εκείνος, αλλά να γίνει εκλογή, δημοκρατικά, μεταξύ των καλύτερων προσφύγων. (Όλοι είναι σύμφωνοι με τη σκέψη του συντρόφου Μεχμέτ Σέχου)

Όσον αφορά τη δεύτερη πρόταση, εγώ και ο σύντροφος Ενβέρ συμφωνούμε να γίνει και πάλι υπό τον έλεγχό μας. Για τον λόγο αυτόν να πάει στην Αυλώνα ο Τζόρτζι Ρόμπου και ένας από τους συντρόφους του Υπουργείου Γεωργίας (Όλοι συμφωνούν με αυτή την ιδέα).

Όσον αφορά την τρίτη πρόταση, εγώ και ο σύντροφος Ενβέρ θεωρούμε ότι τους Έλληνες δημοκράτες που είναι κτηνοτρόφοι πρέπει να τους συγκεντρώσουμε σε τουλάχιστον δύο μέρη και, σε όσους δεν μπορούν να ζήσουν από την κτηνοτροφία, να τους δοθεί γη να τη δουλέψουν, αλλά και πάλι να είναι συγκεντρωμένοι, να δημιουργηθεί κάποιο κέντρο στην επαρχία κέντρο όπου να διαμένουν. Να συζητηθεί αυτό το ζήτημα εξειδικευμένα με το Υπουργείο Γεωργίας, ώστε να τοποθετηθούν σε δύο σημεία και να έχουν και δικό τους συμβούλιο. (Συμφωνούν και με αυτή την άποψη).

Όσον αφορά την τέταρτη πρόταση της έκθεσής του, εφόσον πρόκειται για ένα ζήτημα κρατικό, ανάλογα και να επιλυθεί.

Όσον αφορά την πέμπτη πρόταση, εγώ και ο σύντροφος Ενβέρ θεωρούμε ότι όλοι οι δημοκράτες θα πρέπει να συγκεντρωθούν στο αγρόκτημα του Φίερι, όπου να εργάζονται και να εξασφαλίσουν τα προς το ζην και να μάθουν τις τέχνες που μπορούν να εφαρμοστούν στο αγρόκτημα και είναι συναφείς με τις ανάγκες του, όπως αυτές του οικοδόμου, του οδηγού τρακτέρ, του μαραγκού, του αγρότη κ.λπ..

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΑΝΟΥΣΟΣ ΜΟΥΦΤΙΟΥ: Μεταξύ αυτών όμως υπάρχουν και αρκετοί νέοι που θέλουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΕΧΜΕΤ ΣΕΧΟΥ: Όσον αφορά τα Τίρανα, αποφασίσαμε να κάνουμε εκκαθάριση απ' όλα τα ύποπτα στοιχεία. Αυτούς δεν μπορούμε να τους φέρουμε, ως ξένοι που είναι, γι' αυτό σκέφτομαι να μην τους φέρουμε εδώ, αλλά να τους συγκεντρώσουμε σε δύο περιοχές, στη Λιούσνια και στο Φίερι. Στόχος είναι να μην διασκορπιστούν. Ως εκ τούτου, το αίτημά τους για να παρακολουθήσουν τη σχολή οδηγών, ηλεκτρολόγων κλπ., δεν μπορούμε να το εκπληρώσουμε. Βασικά, συμφωνούμε να τους μεταφέρουμε στο αγρόκτημα στο Φίερι και εκεί να τους δώσουμε τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν μαθήματα για οδηγό τρακτέρ, γιατί για άλλες τέχνες δεν έχουμε τη δυνατότητα. Αν το θέλουν, ας μάθουν περί μαρξισμού-λενινισμού, να ανοίξουν πανεπιστήμια για να διδαχθούν τον μαρξισμό και εμείς να το δικαιολογήσουμε αυτό λέγοντας ότι δεν μπορούμε να κάνουμε δυναμικό πολιτικό έργο, εάν οι δημοκράτες είναι διασκορπισμένοι. Τους νεαρούς πρόσφυγες ή τα παιδιά των προσφύγων μπορούμε να τους στείλουμε στη γεωργική σχολή στο Φίερι, αλλά όσοι τελειώνουν αυτή τη σχολή, θα πρέπει να δουλεύουν στο Φίερι ή στη Λιούσνια.

Σχετικά με την τελευταία πρόταση του απεσταλμένου του ΚΚΕ, εγώ και ο Κομαντάντ σκεφτόμαστε να μην δεχτούμε να έρθει οποιοσδήποτε Έλληνας δημοκράτης από τις Λαϊκές Δημοκρατίες, και όσον αφορά τους Έλληνες δημοκράτες που βρίσκονται στην Αλβανία και επιθυμούν να πάνε στις χώρες των Λαϊκών Δημοκρατιών, συμφωνούμε να πάνε μόνο σε περίπτωση που τους δέχονται (Όλοι συμφωνούν με τη γνώμη του συντρόφου Μεχμέτ Σέχου).

Ο πρακτικογράφος

Χατζί Κρόι υπογραφή

Πηγή: ΑQSh, Σειρά: Πολιτικό Γραφείο ΚΕΑ, Φάκελος 5, 12.1.1954, 3ο έγγραφο.

Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας

Πολιτικό Γραφείο της ΚΕ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Αρ. 252, με ημερομηνία 23.6.1955

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕ ΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΝΑΨΗ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΕΑ, στη συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στις 23.6.1955, αφού ακροάστηκε την πρόταση του μέλους του Πολιτικού Γραφείου και του επικεφαλής του Συμβούλιο των Υπουργών της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας, του συντρόφου Μεχμέτ Σέχου,

Αποφάσισε:

- 1.-Να γίνουν προσπάθειες μέσω του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τη σύναψη ομαλών διπλωματικών σχέσεων μεταξύ της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας και του Ελληνικού Βασιλείου.
- 2.-Να ζητηθεί από την ελληνική κυβέρνηση, μέσω του πρέσβη της ΕΣΣΔ στην Αθήνα, η σύσταση μιας κοινής επιτροπής για τη διευθέτηση του ζητήματος των πυραμίδων στα ελληνοαλβανικά σύνορα.
- 3.-Να μελετηθούν από την κυβέρνησή μας τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν από το κράτος σχετικά με την περαιτέρω βελτίωση των σχέσεων με τη Γιουγκοσλαβία.

ΠΡΩΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ

Υπογραφή

Πηγή: AQSh, Σειρά: Πολιτικό Γραφείο ΚΕΑ, Φάκελος 21, 23.6.1955 (04531), 1ο έγγραφο.

Κόμμα Εργασίας Αλβανίας

Πολιτικό Γραφείο της ΚΕ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Αρ.251και ημερομηνία 23.6.1955

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΚΑΠΟΙΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ

Το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΕΑ, στο συνεδρίαση που πραγματοποίησε στις 23.6.1955, αφού ακροάστηκε την πρόταση του πρώτου Γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΕΑ, του συντρόφου Ενβέρ Χότζα για την ενδυνάμωση του έργου με τους πρόσφυγες,

Αποφάσισε.

- 1.-Για το σχολικό έτος 1955-1956 να ανοίξει στο Αργυρόκαστρο ή στο Δέλβινο παιδαγωγική σχολή όπου να διδάσκονται στα ελληνικά, για να προετοιμαστούν οι εκπαιδευτικοί που προορίζονται για την ελληνική μειονότητα, και να ληφθούν από τώρα τα μέτρα για την εξασφάλιση του διδακτικού προσωπικού.
- 2.-Να ληφθούν μέτρα για την ενδυνάμωση της σύνταξης της εφημερίδας «Λαϊκό Βήμα» και να γίνει πρόταση στην κυβέρνηση να εξασφαλίσει γράμματα για το τυπογραφείο της μειονότητας.
- 3.-Η διεύθυνση του Τμήματος Διαφώτισης και Προπαγάνδας να μελετήσει τη δυνατότητα συγγραφής ενός αλφαβηταρίου στα μακεδονικά για τα μακεδονικά μειονοτικά χωριά της Κορυτσάς. Αφού ετοιμαστεί το κείμενο του αλφαβηταρίου να γίνει κάποια μεσολάβηση στο κράτος για τη δημοσίευσή του στη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας.

ΠΡΩΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ

υπογραφή

Πηγή: ΑQSη, Σειρά: Πολιτικό Γραφείο ΚΕΑ, Φάκελος 21, 23.6.1955 (04531), 2ο έγγραφο.

Πρακτικά από τη συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου της ΚΕ του ΚΕΑ, που πραγματοποιήθηκε στις 23.6.1955.

Αναφορικά με τις προσπάθειες που πρέπει να γίνουν για τη σύναψη ομαλών διπλωματικών σχέσεων με την Ελλάδα

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΕΧΜΕΤ ΣΕΧΟΥ: Μας έγινε μια πρόταση από το Υπουργείο Εξωτερικών της ΕΣΣΔ σε σχέση με την Ελλάδα. Δεδομένου ότι οι διεθνείς σχέσεις βελτιώνονται, θα πρέπει και εμείς να επιδιώξουμε τη σύναψη διπλωματικών σχέσεων με την Ελλάδα. Στο αίτημά μας πρέπει να τονίσουμε καλά ότι η εμπόλεμη κατάσταση, που συνεχώς προβάλλει η Ελλάδα, απορρίπτεται ως ανύπαρκτη, και να ζητήσουμε τα εκκρεμή ζητήματα μεταξύ των δύο χωρών να διευθετηθούν μετά τη σύναψη των ομαλών σχέσεων μεταξύ τους. Αυτό το αίτημα πρέπει να το σκεφτούμε καλά. Ως εκ τούτου, είναι καλύτερα να το θέσουμε κατ' αρχήν και οι περαιτέρω προσπάθειες να γίνουν μέσω των Ηνωμένων Εθνών. Γι' αυτό, να απευθυνθούμε στην ελληνική κυβέρνηση μέσω της πρεσβείας της ΕΣΣΔ στην Αθήνα και για την αντιμετώπιση των άλλων προβλημάτων. Η σοβιετική πρεσβεία πρέπει να μεταφέρει στην ελληνική κυβέρνηση ότι η αλβανική κυβέρνηση έχει ζητήσει να συσταθεί μια επιτροπή για τη διευθέτηση του ζητήματος των συνοριακών πυραμίδων.

-Η πρόταση του συντρόφου Μεχμέτ εγκρίθηκε.

Αναφορικά με τους πολιτικούς πρόσφυγες

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Υπάρχουν επίσης κάποια άλλα ζητήματα σχετικά με τους πρόσφυγες.

Τι να κάνουμε μαζί τους?

Νομίζω ότι πρέπει να βελτιώσουμε κάπως τις συνθήκες ζωής τους, αλλά μόνο εκείνων που βρίσκονται σε άθλια κατάσταση. Να δούμε που υπάρχει δυνατότητα να εργαστούν, για παράδειγμα σε εργοστάσια κλπ.. Αυτό το ζήτημα να το εξετάσουμε δίκαια και με επαγρύπνηση.

Αναφορικά με την ίδρυση παιδαγωγικής σχολής για τη μειονότητα

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Προτείνω επίσης να ανοίξουμε ελληνική παιδαγωγική σχολή στο Αργυρόκαστρο, με σκοπό να διδαχθούν οι δικοί μας δάσκαλοι την ελληνική γλώσσα. Μπορούμε να ζητήσουμε από τον Ζαχαριάδη 2-3 καλούς συντρόφους να επιφορτιστούν με το έργο του εκπαιδευτικού στη σχολή. Να εξεταστεί προσεκτικά εκ μέρους της Διεύθυνσης του Τμήματος Διαφώτισης και Προπαγάνδας το ζήτημα της σύνταξης της εφημερίδας της μειονότητας «Λαϊκό Βήμα» και για την ενδυνάμωσή της να ληφθούν κατάλληλα μέτρα από το κράτος.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΕΧΜΕΤ ΣΕΧΟΥ: Πρέπει να μας σταλούν προτάσεις για το τι πρέπει να κάνουμε.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Με 5 γράμματα που έχουμε σήμερα σε αυτό το τυπογραφείο, δεν μπορούμε να πετύχουμε τίποτα.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΓΚΟΓΚΟ ΝΟΥΣΙ: Τίθεται και το ζήτημα των Μακεδόνων που βρίσκονται στην περιφέρεια της Κορυτσάς. Πρόκειται για μειονοτική περιοχή και τα σχολεία εκεί δεν έχουν ούτε καν βιβλία για τους μαθητές.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΑ: Πρέπει να φροντίσουμε να εξασφαλίσουμε κάποιο πολυγράφο γι' αυτά τα σχολεία, γιατί είναι ελάχιστα. Ή θα μπορούσαμε να συντάξουμε τα αλφαβητάρια και να μας τα εκτυπώσουν οι Βούλγαροι. Έτσι, δεν θα έχουμε περισσότερα έξοδα. Αλλά, πριν κάνουμε οτιδήποτε, πρέπει να το σκεφτούμε καλά.

Ο πρακτικογράφος

Χατζί Κρόι

Υπογραφή

Πηγή: AQS^h, Σειρά: Πολιτικό Γραφείο ΚΕΑ, Φάκελος 21, 23.6.1955 (04531), 3ο έγγραφο.

Επιστολή του ΚΕΑ στο ΚΚΕ στις 21.9.1954, με την οποία ζητά να δημοσιευθούν στα ελληνικά δύο βιβλία εκπαιδευτικού περιεχομένου, που προορίζονται για την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Διευθ. Διαφώτισης-Προπαγ.

Αριθ. Πρωτ.

Τίρανα τη 21/9/1954

ΠΡΟΣ

ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αγαπητοί Σύντροφοι,

Μην έχοντας τη δυνατότητα να δημοσιεύσουμε στην ελληνική γλώσσα στη χώρα μας αρκετά βιβλία για τη μάζα του Κόμματός μας στη Μειονότητα, σας παρακαλούμε, αν σας είναι δυνατόν, να δημοσιεύσουμε αντ' αυτού δύο βιβλία προς βοήθεια των ακροατών των μορφών εκπαίδευσης του Κόμματός μας στην ελληνική γλώσσα.

Το πρώτο βιβλίο περιέχει περί τις 450 σελίδες και το δεύτερο περί τις 350 σελίδες.

Σας αποστέλλουμε μεταφρασμένο στην ελληνική γλώσσα το κείμενο του πρώτου βιβλίου και το πρωτότυπό του στη ρωσική γλώσσα.

Όσον αφορά τις διαστάσεις του βιβλίου, εμείς είμεθα σύμφωνοι ανάλογα με τις τεχνικές σας δυνατότητες, εγώ για τον αριθμό των εντύπων θα επιθυμούσαμε να είναι περί τις 5000 αντίτυπα για τις τυχόν διορθώσεις που μπορεί να κάμετε από γλωσσική άποψη, λόγω του ότι δεν διαθέτομε κατάλληλο μεταφραστή.

Αν σας είναι δυνατόν να εκπληρώσετε τη ζήτησή μας, σάς παρακαλούμε να μας γνωστοποιήσετε για να σας αποστείλουμε και το δεύτερο βιβλίο.

Ευχαριστώντας σας εκ των προτέρων, δεχθείτε, αγαπητοί σύντροφοι, τους πιο εγκάρδιους χαιρετισμούς μας.

Με εξουσιοδότηση της Γραμματείας

της Κ.Ε. του Κ.Ε.Α.

ΛΙΡΙ ΜΠΕΛΙΣΟΒΑ

Πηγή: ΑQSη, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 1, 1954.

Αναφορά της Διοικητικής Διεύθυνσης στις 19.2.1955 για τις δραστηριότητες του Έλληνα απεσταλμένου στη διάρκεια της επίσκεψής του στην Αλβανία, 6-18.2.1955. Ποιες ομάδες Ελλήνων προσφύγων συνάντησε και τι συζήτησε. Ποια είναι τα ζητήματα που επρόκειτο να θέσει στο ΚΕΑ.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Ο απεσταλμένος του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας από τις 6-18.2.1955 επισκέφθηκε τις ομάδες των πολιτικών προσφύγων στο Φίερι (φάρμα) και κάποιες ομάδες των κτηνοτρόφων που βρίσκονται σε Rrogozhine, Ballsh και Roskovec. Στη διάρκεια αυτών των ημερών έκανε τα εξής:

Με τους κτηνοτρόφους: Συνεδρίαση με όλους τους πρόσφυγες κατά ομάδα, τους άφησε να μιλούν ελεύθερα σχετικά με όλα τα ζητήματα που τους απασχολούν, με σκοπό να ενημερωθεί για την κατάσταση τους. Σε αυτές τις συνεδριάσεις οι κτηνοτρόφοι εξέφρασαν όλα όσα είχαν να πουν και, στο τέλος, ο απεσταλμένος στη συζήτησή του τόνισε τις αδυναμίες και τις λανθασμένες απόψεις που προέκυψαν στο συνέδριο, δίνοντας εξηγήσεις για πολλά ζητήματα και ερωτήσεις που προέκυψαν. Καταδίκασε αυστηρά τις διαμάχες, τις βλέψεις, την άρνηση εξόφλησης των οφειλών στο κράτος από τους κτηνοτρόφους κλπ., λέγοντας ότι θα ληφθούν μέτρα εναντίον όλων εκείνων που δεν είναι συνεπείς. Σχετικά με το αίτημα που του έκαναν, για να πάνε κοντά στους δικούς τους ανθρώπους στις Λαϊκές Δημοκρατίες, εκείνος τους απαντούσε ότι αυτό το ζήτημα θα το μελετήσουμε, ενώ σχετικά με τον ερχομό των προσφύγων από κει στην Αλβανία, τους το ξέκοβε λέγοντας ότι δεν υπάρχει δυνατότητα να γίνει.

Την επιστροφή στην Ελλάδα, με τη θέλησή τους, Ελλήνων προσφύγων που ζουν στις Λαϊκές Δημοκρατίες, το έθεσε ως ένα ζήτημα που βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος για το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας. Όσον αφορά τους πρόσφυγες που βρίσκονται στην Αλβανία, τους έλεγε ότι δεν μπορούν να πάνε στην Ελλάδα, καθώς δεν υφίστανται οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών.

Στη συνεδρίαση τους μίλησε για τη μεταχείριση που γίνεται στη Λαϊκή Δημοκρατία της Ρουμανίας και της Πολωνίας, τονίζοντας ότι η μεταχείριση είναι ίδια με αυτή που γίνεται στη Λαϊκή Δημοκρατία της

Αλβανίας και ότι είναι αρκετά ευχαριστημένος με την αντιμετώπιση των προσφύγων από το Κόμμα και την Κυβέρνησή μας.

Με τους πρόσφυγες στο Φιέρι (φάρμα)- Στην αρχή συνεδρίασε με τους τρεις κομμουνιστές που έχουμε γνωρίσει ως μέλη του ΚΚΕ, και πληροφορήθηκε από αυτούς όλη την κατάσταση των προσφύγων. Αργότερα έκανε συνέντευξη με το συμβούλιο των προσφύγων, όπου επέτρεψε να γίνει αναφορά μόνο στο έργο του συμβουλίου, ενώ για τα άλλα ζητήματα, όπως για παράδειγμα για τις διαμάχες και τις διενέξεις που είχαν παρουσιαστεί, τους είπε ότι θα συζητηθούν σε μια συνεδρίαση.

Από τους πρόσφυγες, που μέχρι τώρα δεν ήταν συνεπείς, του παραδόθηκαν προσωπικά γράμματα, τα οποία αφού διάβαζε, τους απαντούσε αμέσως, ασκώντας κριτική στα ελαττώματά τους.

Παρατηρήθηκε ότι ο απεσταλμένος κράτησε ορθή στάση απέναντι σε όσους δεν είναι εντάξει, στάση η οποία συμβαδίζει με εκείνη του Κόμματός μας, αλλά πιστεύουμε ότι η αυστηρότητά του υπήρξε μεγαλύτερη απ' ό, τι έπρεπε.

Στις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν με τον απεσταλμένο προκύπτει ότι εκείνος θα υποβάλει στο Κόμμα μας τα εξής:

-Να ζητήσει όλα τα γράμματα των Ελλήνων προσφύγων που έχουν σταλεί στο Κόμμα μας, τα οποία αναφέρονται στην κατάσταση των προσφύγων.

-Να συγκεντρωθούν όλοι οι πρόσφυγες κτηνοτρόφοι σε ένα μόνο μέρος και να επιτραπεί να πάνε στους κτηνοτρόφους ένας ή δύο πρόσφυγες ως πολιτικοί εργαζόμενοι, εκτός από αυτούς που ήδη υπάρχουν, με σκοπό να ενισχυθεί το πολιτικό έργο μαζί τους.

-Να γίνει η είσπραξη των φόρων που αντιστοιχούν στους κτηνοτρόφους για το 1954, αλλά να μειωθεί λίγο ο φόρος του μαλλιού.

-Να τους δοθεί ξυλεία (σανίδες) για την κατασκευή θρανίων για τα σχολεία όπου μαθητεύουν τα παιδιά των προσφύγων.

-Να δοθεί στους πρόσφυγες που βρίσκονται στη φάρμα (Φιέρι) ένα μεγάφωνο.

-Ο απεσταλμένος ζητά να μάθει αν επιτρέπεται να σταλούν χρήματα από την Αλβανία στις Λαϊκές Δημοκρατίες και να λαμβάνονται από κει με τη μορφή επιταγής και εάν γίνεται να σταλούν δέματα από εδώ (καθώς στη συνέντευξη του έγιναν από τους πρόσφυγες πολλά τέτοιου είδους ερωτήματα, που έχουν ζητήσει να στείλουν και εκείνος τους απάντησε ότι θα ρωτήσει σχετικά).

Στις 23.2.1955 σκέφτεται να πάει και στις άλλες ομάδες των προσφύγων που βρίσκονται στη Λούσνια, στους Αγίους Σαράντα, στην Κορυτσά, στο Ελμπασάν και τέλος στο Φίερι (φάρμα), όπου θα ξεκινήσει με την οργάνωση, κάνοντας αλλαγές στα συμβούλια, στον αριθμό των μελών, καθώς, κατά τη γνώμη του, όλο την ευθύνη για την υπάρχουσα κατάσταση την έχει η ανικανότητα του συμβουλίου να διευθύνει.

Στις 21.2.1955 σκοπεύει να παρουσιαστεί σε μας και να εκφράσει τις απόψεις του σχετικά με ό, τι είδε και για το τι πρέπει να γίνει.

19.2.1955

Διευθυντής της Διοικητικής Διεύθυνσης

Λάζι Στρατομπέρδα

υπογραφή

Πηγή: AQSh, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 2, 1954, 1^ο έγγραφο

Αναφορά της Διοικητικής Διεύθυνσης στις 21.2.1955 για τις δραστηριότητες του Έλληνα απεσταλμένου, μετά την επίσκεψή του στους Έλληνες πρόσφυγες. Περιγραφή της συνάντησής του στα Τίρανα με τον Πετσάνι, στις 21.2.1955.. Αναφορά στα ζητήματα που έθεσε.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Ο απεσταλμένος του ΚΚΕ, αφού επισκέφθηκε ένα μερίδιο από τις ομάδες των Ελλήνων προσφύγων, επέστρεψε στα Τίρανα, και ζήτησε να συναντηθεί με κάποιον σύντροφο από την Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος και στις 21 Φεβρουαρίου αυτού του έτους συναντήθηκε με τον σύντροφο Πετσάνι, στον οποίο έθεσε μερικά από τα ζητήματα που προέκυψαν με τους πρόσφυγες. Τα ζητήματα αυτά είναι:

Πρότεινε το άρθρο που έχει δημοσιευτεί στην εφημερίδα “Λαϊκό Βήμα” για τους Έλληνες πρόσφυγες, καθώς έρχεται με μεγάλη καθυστέρηση, να μην δημοσιευτεί.

Ζήτησε να δοθούν στη φάρμα “Clirimi”, όπου βρίσκονται οι πρόσφυγες, τρία μεγάφωνα.

Σχετικά με την κομματική οργάνωση που συστάθηκε από τον απεσταλμένο του ΚΚΕ που ήρθε την προηγούμενη χρονιά, πρότεινε να μην υφίσταται και να συσταθεί εκ νέου από μια ομάδα υποψηφίων με αντάξια προσόντα, χωρίς να ληφθεί υπόψη η παλιά ιδιότητα μέλους. Σχετικά με αυτό το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ συμφωνεί, εφόσον συμφωνεί και το Κόμμα μας.

Ζήτησε να προμηθευτούν σανίδες για να φτιάξουν θρανία στα σχολεία, όπου υπάρχουν παιδιά των προσφύγων.

Για τους κτηνοτρόφους είπε ότι δεν ήταν συνεπείς με τις υποχρεώσεις τους απέναντι στο κράτος, επειδή δεν δήλωσαν τίμια τα ζώα τους, αλλά τα έχουν αποκρύψει κάνοντας παραβάσεις. Το ζήτημα αυτό είναι της άποψης να εξεταστεί.

Πρότεινε σε μερικούς από τους κτηνοτρόφους που ζουν στο Rrogozhine, οι οποίοι παίρνουν δελτία τροφίμων από το κράτος, ενώ μπορούν να επιβιώσουν, να τους αφαιρεθούν, και σε όσους δεν παίρνουν και δεν μπορούν να συντηρηθούν από τα έσοδά τους, να τους δοθούν.

Σχετικά με έναν πρόσφυγα, για τον οποίον έχει έρθει ένα δέμα από τις Λαϊκές Δημοκρατίες και που το τελωνείο μας για την παραλαβή του ζητά 21.000 λεκ, παρακαλεί, αν είναι δυνατόν, να μειωθεί η τιμή παραλαβής.

Έκανε παράπονα στη Διεύθυνση της φάρμας “Clirimi”, καθώς δεν έχει προμηθευτεί καθόλου ξύλα για τη θέρμανση των προσφύγων.

Για όλα τα παραπάνω ζητήματα του δόθηκε απάντηση ότι όλα θα υποβληθούν στους ανώτερους.

Εκτός από αυτό έθεσε και το ζήτημα να μειωθεί λίγο ο φόρος του μαλλιού στους κτηνοτρόφους, στο 1/3.

Να πάρει παράταση η προθεσμία της παράδοσης του γάλατος που έχουν συμβόλαιο οι κτηνοτρόφοι με το κράτος, καθώς τα ζώα γέννησαν πολύ αργά κλπ.. Ζήτησε, εάν είναι δυνατό, να σταλεί για ιατρική περίθαλψη ένας πρόσφυγας, καθώς δεν μπορεί να γιαιτρευτεί εδώ. Γι' αυτά τα τρία τελευταία ζητήματα έλαβε την απάντηση ότι δεν είναι δυνατό, παρουσιάζοντας του και τους λόγους.

Στο τέλος ο απεσταλμένος ζήτησε να πάει μαζί του κάποιος σύντροφος από τον Μηχανισμό του Κόμματος, καθώς υπάρχουν ζητήματα που αφορούν το Κόμμα μας στα οποία μπορεί να δοθεί λύση. Για το ζήτημα αυτό του είπαμε ότι μπορούμε να του στείλουμε κάποιον σύντροφο.

21.2.1955

Διευθυντής της Διοικητικής Διεύθυνσης

Λάζι Στρατομπέρδα

υπογραφή

Πηγή: AQSh, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 2, 1954, 2^ο έγγραφο.

Αναφορά στη συζήτηση κάποιου Αλβανού αντιπροσώπου (δεν αναφέρεται το όνομα) με τον Ζήση Ζιώκα, στη διάρκεια της οποίας γίνεται αναφορά στα θέματα που θα θίξει με τους Έλληνες δημοκράτες στη διάρκεια της δουλειάς μαζί τους.

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΚΑΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΤΟΥ ΚΚΕ ΖΗΣΗ ΖΙΩΚΑ

Η συζήτηση έγινε με αφορμή την επιστολή που έστειλε η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ, η οποία μεταξύ άλλων ανέφερε ότι ο σύντροφος Ζήσης θα σας γνωστοποιήσει σχετικά με το υλικό που θα δουλέψει με τους Έλληνες δημοκράτες στη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας.

Για όλα αυτά τον φώναξα και συναντήθηκα μαζί του:

4. -Ρώτησα τον σύντροφο Ζήση πόσο σκοπεύει να μείνει, τι προβλήματα θα θίξει με τους δημοκράτες και εάν έχει να μεταφέρει κάτι στην ΚΕ μας.
  5. -Ο σύντροφος Ζήσης είπε: Στάλθηκα από την ΚΕ του ΚΚΕ για ενάμιση μήνα στην Αλβανία και μαζί με τον σύντροφο Μιχάλη Δαρόγλου, ο οποίος έρχεται σε 2-3 μέρες (αυτός έφτασε από τις 28/ΧΙ/1956), θα δουλέψουμε με όλους τους δημοκράτες στο πνεύμα των αποφάσεων της 6ης Ολομέλειας του ΚΚΕ, και στο πνεύμα της επιστολής που απευθύνεται σε κομμουνιστές. Δεν γνωρίζω αν η ΚΕ σας έχει γνώση για τις αποφάσεις της 6ης Ολομέλειας.
  6. -Έχω μαζί μου από δυο αντίτυπα των αποφάσεων της 6ης Ολομέλειας και της επιστολής που έχει σταλεί στους κομμουνιστές. Αν θέλετε να σας δώσω από ένα αντίτυπο από το καθένα.
  7. -Τον ενημέρωσα σχετικά με την κατάσταση των δημοκρατών, ότι η σύστασή τους είναι ετερογενής, έχει δυσαρμονία και έχουν μη ορθές απαιτήσεις. Ότι δεν αποπληρώνουν τους φόρους κλπ.. Εμείς έχουμε δώσει προσοχή στους Έλληνες πρόσφυγες, έχουμε δουλέψει μαζί τους, τους έχουμε μεταχειριστεί πολύ καλά, καθοδηγώντας τους πάντοτε με γνώμονα τον προλεταριακό διεθνισμό και στη διάρκεια αυτής της περιόδου θα σας βοηθήσουν και οι σύντροφοι οι δικοί μας.
- Αλλά εσείς και οι υπεύθυνοι των δημοκρατών που βρίσκονται εδώ, στις διευκρινίσεις που θα κάνετε, να έχετε υπόψη να τους δώσετε καλές εξηγήσεις, ώστε εκείνοι να εφαρμόζουν τους εν δυνάμει νόμους μας.

Εδώ υπάρχουν κανόνες και νόμοι και εκείνοι πρέπει οπωσδήποτε να τα εφαρμόσουν, αν και εμείς για οτιδήποτε, όπως για παράδειγμα σχετικά με τις υποχρεώσεις για τα βοσκοτόπια, τους έχουμε δώσει προτεραιότητα και ένα τοις εκατό λιγότερο όσον αφορά τους φόρους, συγκριτικά με τους πολίτες μας.

8. -Ο σύντροφος Ζήσης απάντησε, εμείς θα λάβουμε υπόψη όλα αυτά και κατά τη διάρκεια των διευκρινίσεων θα εξηγήσουμε και τις αποφάσεις του 3ου Συμβουλίου του Κόμματός σας.

9. -Του γνωστοποίησα ότι ένας ικανοποιητικός αριθμός των δημοκρατών έχουν κάνει παρακλήσεις για επαναπατρισμό.

10. -Ο σύντροφος Ζήσης απάντησε, κατά παραγγελία της ΚΕ μας, μπορούν να επαναπατριστούν μόνο εκείνα τα άτομα που είναι γέροι ή γριές, ενώ για τα νεαρά άτομα εμείς θα τους εξηγήσουμε ότι δεν πρέπει να ζητούν να επαναπατριστούν.

11. -Εγώ είπα, η ΚΕ σας, μέσω του συντρόφου Μιχάλη και σύμφωνα με όσα έχω συζητήσει εγώ προσωπικά με τους συντρόφους της ΚΕ σας, μας είπαν ότι εκείνοι που επιθυμούν να επαναπατριστούν στην Ελλάδα να τους επιτρέψετε να πάνε.

12. -Ο σύντροφος Ζήσης είπε, σχετικά με αυτό το πρόβλημα εγώ δεν είμαι ενημερωμένος, αλλά έχω να παραθέσω άλλο ένα. Η ΚΕ μας ζητά να ενώσουμε τα άτομα κάποιας οικογένειας που είναι σκορπισμένα στις διάφορες χώρες των Λαϊκών Δημοκρατιών. Για το ζήτημα αυτό εμείς θα κάνουμε ειδική μελέτη, σε βάθος και θα σας ενημερώσουμε για το ποια άτομα πρέπει να έρθουν στην Αλβανία και ποια πρέπει να πάνε στη Σοβιετική Ένωση και τις Λαϊκές Δημοκρατίες.

13. -Εγώ του είπα, αφού μελετήσουμε την κατάσταση, θα σας δώσουμε απάντηση σχετικά με την πρότασή αυτή, αν και το έχουμε συζητήσει με τους συντρόφους της ΚΕ σας κλπ..

(Χειρόγραφο) Στο γράμμα εκείνοι θίγουν και το ζήτημα των σχέσεων μεταξύ των δύο κομμάτων, διαμέσου ποιού θα γίνει στο μέλλον.

Η άδεια των προσφύγων που με τη θέλησή τους επιθυμούν να πάνε στην Ελλάδα, δεν είναι ξεκάθαρη.

Πηγή: AQS_h, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 1, 1956, 1^ο έγγραφο.

Σημειώσεις σχετικά με τη συζήτηση του Ζιώκα Ζήση στις 19.12.1956. Παρουσίαση των βασικότερων θεμάτων που συζητήθηκαν, με γνώμονα τη μελέτη των επίσημων εγγράφων της 6^{ης} Ολομέλειας του ΚΚΕ, για την πολιτική που σχετίζεται με τους πρόσφυγες και τις οικονομικές και πολιτικές συνθήκες τους στην Αλβανία. Προτάσεις για την επίλυση του προβλήματος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟ ΤΟΥ ΚΚ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΤΟΝ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΖΗΣΗ ΖΙΩΚΑ

Στις 19/ΧΙΙ/1956 υποδεχτήκαμε στην Κεντρική Επιτροπή τους δυο απεσταλμένους του ΚΚ Ελλάδας (ο σύντροφος Μιχάλης Δαρόγλου είναι ο μόνιμος απεσταλμένος για τους Έλληνες πρόσφυγες, ενώ ο Ζήσης Ζιώκας ήρθε μόνο για έναν μήνα).

Με την άφιξη του συντρόφου Ζήση Ζιώκα, οργανώθηκε η συνάντησή του με όλους τους Έλληνες δημοκράτες όπου και αν βρίσκονταν, και αφού συναντήθηκαν μελετήθηκε μέρος από την 6η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚ Ελλάδας, δόθηκε η δυνατότητα στους απεσταλμένους να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με όσα είδαν και με το τι σκέφτονται εκείνοι για την καλύτερευση της πολιτικής και οικονομικής κατάστασης των Ελλήνων προσφύγων στη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας.

Ο σύντροφος Ζήσης ανέφερε ότι η κατάσταση των προσφύγων από πολιτική άποψη δεν είναι ικανοποιητική, παρουσιάζει ελλείψεις στην οικονομία και την οργάνωση.

Εκείνος πρότεινε για την καλύτερευση της κατάστασης των προσφύγων τα εξής:

1. -Να γίνουν οι εκλογές του συμβουλίου των δημοκρατών. Απάντηση: Εντάξει, να γίνουν, αφού προηγηθεί προετοιμασία.
2. -Να αλλάξουν οι δύο πολιτικοί απεσταλμένοι που ασχολούνται με τους κτηνοτρόφους, επειδή δεν είναι καλοί και να διοριστούν δύο άλλοι που ήρθαν πριν λίγο καιρό από τη Σοβιετική Ένωση. Απάντηση: Εντάξει.

3. -Να μπου στο στρατόπεδο των μοναρχοφασιστών 4-5 άτομα που αναμειγνύονται στις υποθέσεις της ομάδας των δημοκρατών. Απάντηση: Δεν έχουμε την ίδια γνώμη, αλλά πρέπει να επιλυθεί το ζήτημα του πολιτικού έργου· εντούτοις, ο απεσταλμένος που βρίσκεται εδώ ως κάνει τις προτάσεις του και βλέπουμε.
-Να απομακρυνθεί από το στρατόπεδο του Βιυρέλι ο Αχιλλέας Σούκας και να του επιτραπεί να πάει στη Ρουμανία, όπου βρίσκεται η οικογένειά του. Απάντηση: Θα το δούμε.
4. -Να εγκριθεί ο ερχομός 11 ατόμων από τη Σοβιετική Ένωση και τις Λαϊκές Δημοκρατίες για οικογενειακή συνένωση. Απάντηση: Εντάξει, αλλά τα έξοδα να καλυφθούν από τους ίδιους ή από τα κράτη στα οποία βρίσκονται.
5. -Να ετοιμαστούν διαλέξεις για την ομάδα των δημοκρατών από Αλβανούς συντρόφους, που να σχετίζονται με τη γενικότερη κατάσταση και τα άλλα ζητήματα. Απάντηση: Εντάξει (αυτό το ζήτημα λύθηκε και θα πάει μια φορά τον μήνα κάποιος σύντροφος από την Ακαδημία των Επιστημών).
6. -Να δοθεί αλβανική υπηκοότητα σε όσους το επιθυμούν. Απάντηση: Θα το μελετήσουμε.
7. -Να μπου στις επαγγελματικές ενώσεις όσοι το επιθυμούν. Απάντηση: Θα το μελετήσει το Κεντρικό Συμβούλιο των Επαγγελματικών Ενώσεων και θα σας απαντήσει.
8. -Να διευθετηθεί το ζήτημα του ύπνου, η θέρμανση και η οικονομική κατάσταση στη Φάρμα. Απάντηση: Θα το μελετήσουμε σε συνάρτηση με την υπάρχουσα κατάσταση.
9. -Να επιτραπεί στους πρόσφυγες να εργαστούν ελεύθερα, σύμφωνα με την ειδικότητα και σε άλλα κέντρα. Απάντηση: Θα το εξετάσουμε πιο συγκεκριμένα και κατά κανόνα δεν έχουμε αντίρρηση.
10. -Να τους δοθεί η δυνατότητα να δουλέψουν με τρακτέρ σε όσους έχουν τελειώσει τη σχολή των οδηγών τρακτέρ. Απάντηση: Για όσους αξίζουν θα βρεθεί λύση.
11. -Να μελετηθεί το πρόβλημα της παροχής περισσότερων βοσκοτοπιών στους κτηνοτρόφους. Απάντηση: Αυτό το πρόβλημα έχει ήδη μελετηθεί και δεν μπορούν να γίνουν άλλες χάρες. Του χρόνου θα είναι πιο δύσκολα, γι' αυτό μπορούν να μπου στους συνεταιρισμούς μας και όταν επιστρέψουν στην Ελλάδα να πάρουν μαζί την περιουσία τους.

Ο σύντροφος Ριτά στο τέλος έθεσε τα παρακάτω ζητήματα:

1. -Να μας ενημερώσετε νωρίτερα για τους ανθρώπους που σκοπεύετε να στείλετε εδώ.
2. -Όλα τα έξοδα του ταξιδιού όσων φύγουν και όσων έρθουν να τα καλύψουν οι ίδιοι ή να τα καλύψουν οι χώρες υποδοχής.
3. -Το κέντρο πρέπει να βοηθήσει τους εδώ δημοκράτες περισσότερο με ιδεολογικό και πολιτικό υλικό.
4. -Οι σχέσεις μεταξύ μας θα κρατούνται μόνο μέσω του ΚΚ της Σοβιετικής Ένωσης. Δεν είχαμε ποτέ σχέσεις μέσω της Ουγγαρίας, όπως μας γράφετε στην επιστολή που μας στέλνετε.
5. -Εμείς, εάν οι δημοκράτες ζητήσουν να πάνε στην Ελλάδα, δεν τους εμποδίζουμε, εφόσον η ελληνική πλευρά τους δέχεται. Μπορούν να πάνε μαζί με την περιουσία τους, αλλά θα τους κρατηθούν μόνο οι οφειλές τους.
6. -Ο, τι ειπώθηκε παραπάνω πιστεύω ότι είναι οι απαντήσεις μας στις επιστολές και δεν χρειάζεται να δώσουμε και άλλες απαντήσεις. Εκείνος απάντησε καλά, και δεν είχε κάτι άλλο να πει.
7. -Του είπαμε να είναι (αυτοί) περισσότερο συνεπείς, γιατί διαφορετικά μιλούν στη μια επιστολή και διαφορετικά στην άλλη.

Πηγή: AQSh, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 1, 1956, 2^ο έγγραφο.

Αναφορά του Χασάν Αλιμέρκο στις 10.3.1959, για τη συνάντηση που είχε με τον σύντροφο Ρούσο. Στη διάρκεια της συνάντησης συζητήθηκε το θέμα του πρόσφυγα Αναστάσιο Φακιόλα, έγινε εκτενή αναφορά στην κατάσταση στην Ελλάδα, τον Μανώλη Γλέζο, το ζήτημα της Κύπρου, τη Βόρειο Ήπειρο, το προσφυγικό ζήτημα, τον Βασίλη Φιλίππου.

ΑΝΑΦΟΡΑ

Σχετικά με τη συνάντηση με έναν από τους συντρόφους του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας

Κατά παραγγελία που μου δόθηκε από την επιστολή της Εξωτερικής Διεύθυνσης της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος, τέλη Ιανουαρίου αυτού του έτους ζήτησα, μετά από μεσολάβηση των Ρουμάνων συντρόφων, μια συνάντηση με κάποιον από τους συντρόφους της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, με σκοπό να τον ενημερώσω και να ζητήσω τη γνώμη του σχετικά με τον Έλληνα πρόσφυγα Αναστάσιο Φακιόλα. Η συνάντηση έγινε με τον σύντροφο Ρούσο. Τον ενημέρωσα για το καθετί και τον παρακάλεσα να μας δώσουν τη γνώμη τους όσο το δυνατόν νωρίτερα, και εκείνος απάντησε, μετά την επιστροφή των υπόλοιπων συντρόφων από τη Μόσχα, θα εξετάσουμε το ζήτημα και θα προσπαθήσουμε να σας απαντήσουμε πάραυτα.

Επί της ευκαιρίας ο σύντροφος Ρούσος μου έκανε μια σύντομη ενημέρωση σχετικά με την εσωτερική κατάσταση στην Ελλάδα. Είπε ότι το Κόμμα έχει δυναμώσει ακόμα περισσότερο τη θέση του και προσπαθεί και παλεύει με ποικίλους τρόπους, παρόλο που εναντίον του ασκούνται πολυάριθμοι διωγμοί. Στην Ελλάδα οι αντιδραστικοί κύκλοι κάνουν τα αδύνατα δυνατά για να παγώσουν και να θέσουν εκτός νόμου την ΕΔΑ και καταδιώκουν όλα τα προοδευτικά στοιχεία, και δεν είναι καθόλου τυχαία η σύλληψη του Μανώλη Γλέζου, η ζωή του οποίου βρίσκεται σε κίνδυνο. Η διεθνής γνώμη και το εσωτερικό της χώρας έχουν κινητοποιηθεί, είπε, για την απελευθέρωση του Γλέζου και εδώ δεν τίθεται θέμα μόνο για τη ζωή του, αλλά γενικά για όλο το ζήτημα, και αυτοί δεν θα μπορούν να δράσουν και θα τους είναι δύσκολο να εξοντώσουν τον Γλέζο. Στην Ελλάδα υπάρχουν ισχυρά προοδευτικά κυκλώματα και ο ίδιος ο λαός, ο οποίος υποφέρει από την ανεργία και τα δεινά του καθεστώτος, το αντιλαμβάνεται κάθε μέρα και

περισσότερο και είναι δυσαρεστημένος με την πολιτική που εφαρμόζουν οι κυβερνητικοί και οι ελληνικοί αντιδραστικοί κύκλοι, οι οποίοι έχουν βάλει την Ελλάδα υπό τον έλεγχο των Αμερικανών και την μετατρέπουν σε στρατιωτική βάση του ΝΑΤΟ. Από την άλλη, η Δυτική Γερμανία ρίχνει τα χρήματά της με σκοπό να ενισχύσει τη θέση της Ελλάδας και να αντικαταστήσει τους πρώτους. Ο λαός λέει ότι δεν θέλει να ασχολείται με τις στρατιωτικές βάσεις τους και με γενικότητες και ψέματα, διότι βλέπει ξεκάθαρα ότι υποφέρει και οι παραγωγές, όπως ο καπνός κλπ, δεν πωλούνται ή αγοράζονται για το τίποτα, και από την άλλη, βλέπει και ακούει για τις επιτυχίες που σημειώνουν οι χώρες των Λαϊκών Δημοκρατιών, και ιδιαίτερα οι γείτονες χώρες, όπως η Αλβανία και η Βουλγαρία. Έτσι, τρέφει βαθιά συμπάθεια γι' αυτές τις χώρες και οποιαδήποτε ίντριγκα εκ μέρους των αντιδραστικών κύκλων δεν είναι δυνατόν να εγκριθεί από τον λαό. Το Κόμμα μας, είπε ο Ρούσος, έχει εδραιωθεί καλά και τώρα προσπαθεί και παλεύει, αν και αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες. Στην Ελλάδα, είπε, θα πάει ο Τίτο, ο οποίος ήταν και άλλη φορά, και τότε συνελήφθησαν 3000 άνθρωποι μας και ενδέχεται και αυτή τη φορά να σκοτώσουν τίποτα άλλο, για να μας βλάψουν, αλλά δεν θα τους περάσει, επειδή εμείς έχουμε δώσει οδηγίες στους συντρόφους για το πώς πρέπει να πράξουν. Στη συνέχεια ο Ρούσος είπε, οι επιτυχίες του Κόμματος και του λαού σας ήταν και είναι μεγάλη βοήθεια για μας και τον λαό μας. Οι επαφές με το Κόμμα σας, είπε ο Ρούσος, δεν είναι συχνές και αυτό, όχι για κάποιον άλλο λόγο, αλλά επειδή είμαστε μακριά και οι συνθήκες μας είναι τέτοιες που τις έχουν δυσκολέψει.

Στις 27 Φεβρουαρίου ο Ρούσος μου ζήτησε να ξανασυναντηθώ μαζί του και πήγα. Αρχικά μου ανέφερε, η κατάσταση στην Ελλάδα είναι πολύ δύσκολη και αυτό εξαιτίας της προδοσίας που έγινε σχετικά με το ζήτημα της Κύπρου, η οποία έγινε πίσωπλάτα και εις βάρος του λαού μας, ο οποίος, όχι μόνο δεν την εγκρίνει, αλλά την καταδικάζει με όλη του τη δύναμη. Την πράξη αυτή δεν την έχουν εγκρίνει και την έχουν αποδοκιμάσει και αριστερά κόμματα και ομάδες, καθώς και μερίδιο των δεξιών και της μικρής και μεσαίας αστικής τάξης. Στη Βουλή συνεχίζονται οι έντονες συζητήσεις, αρκεί να αναφερθεί η δήλωση του Βενιζέλου, που παρόλο που γνωρίζουμε ποιος είναι, είπε, αν ανεβούμε στην εξουσία θα επανεξετάσουμε αυτή τη συμφωνία. Το κόμμα μας προσπαθεί να εκμεταλλευτεί την κατάσταση και ζητά να σχηματιστεί ένα ενιαίο μέτωπο, έστω και για ειδικά ζητήματα, αρκεί να κινητοποιήσουν όλα τα ρεύματα που τάσσονται κατά της πολιτικής της κυβέρνησης. Επίσης, στην Ελλάδα, είπε ο Ρούσος, παρατηρείται τάση ουδετερότητας της χώρας και το κόμμα μας, όχι μόνο στηρίζει

αυτή την ιδέα, αλλά θα παλέψει ώστε να υλοποιηθεί, και αυτό είναι συνδεδεμένο και με τις προτάσεις του Κίβου Στόικα. Εμείς, είτε εκείνος, δεν έχουμε δώσει ένα τέτοιο σύνθημα περί ουδετερότητας, επειδή κάτι τέτοιο απαιτεί τον χρόνο του, αλλά αυτή η ιδέα θα πρέπει να προωθηθεί πιο δυναμικά και να παλέψουμε ώστε να γίνει σύνθημα.

Ο Ρούσος είπε, οι αντιδραστικοί κύκλοι, όσο εμείς γνωρίζουμε, με σκοπό να σκεπάσουν την προδοσία της Κύπρου και να κρατήσουν ζωντανές τις εντάσεις, θα επαναφέρουν το ζήτημα της Βορείου Ηπείρου. Είπα στον σύντροφο Ρούσο, εκείνοι ας θέτουν ό, τι θέλουν, γιατί ο λαός μας έχει γερά νεύρα και με τη βοήθεια του λαού και του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος, και χάρη στη δύναμη του δικού μας στρατοπέδου, οποιαδήποτε επιβλαβή απόπειρα από μέρους τους ενάντια στη χώρα μας θα αποτύχει, όπως έχει συμβεί και άλλη φορά.

Στη συνέχεια ο σύντροφος Ρούσος πέρασε στο άλλο ζήτημα, σε αυτό των Ελλήνων προσφύγων και είπε, παρόλο που εμείς έχουμε προσπαθήσει να πάρουμε πληροφορίες, εξαιτίας της δυσκολίας στη σύνδεση, δεν έχουμε καταφέρει να εξασφαλίσουμε κάποια θετική πληροφορία για το άτομο αυτό από τις χώρες που έχει αναφέρει ο ίδιος. Εγώ πιστεύω, είπε εκείνος, ότι θα πρέπει να ονομάζεται Φακιόλας, αλλά αυτό δεν έχει σημασία, επειδή, όταν έγραφαν το όνομά του, μπορεί να έχει γίνει κάποιο τυπογραφικό λάθος. Νομίζουμε, είπε ο Ρούσος, ότι μέχρι να λάβουμε εμείς αυτές τις πληροφορίες, να ζητηθούν από τον ίδιο περισσότερες πληροφορίες για τη δράση του. Πιστεύουμε ότι κάτι κρύβει και πρέπει να τον πείσουμε να πει τι κρύβει, για να διευκολύνει περισσότερο τη δουλειά. Σε περίπτωση που δεν ομολογήσει τίποτα, είπε ο Ρούσος, προτείνουμε, εάν και εσείς είστε σύμφωνοι και το εγκρίνει και η δική μας Κεντρική Επιτροπή, να έρθει κάποιος αρμόδιος από εμάς στην Αλβανία για να έχει άμεση επαφή μαζί του, γιατί η σύνδεση με την Αθήνα είναι λίγο πιο δύσκολη.

Μετά ο Ρούσος απευθύνθηκε σε μένα και μου είπε, αν δεν έχουμε κάτι άλλο να προσθέσουμε σχετικά με αυτό ζήτημα, θα ήθελα να θίξω ένα άλλο, εφόσον είστε σύμφωνοι. Θέλω να σου πω κάτι, είπε εκείνος, πρόκειται για έναν εχθρό και πράκτορα. Υπάρχει κάποιος Βασίλης Βασιλη Φιλίππου από το Αηδονοχώρι Κόνιτσας. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που διαθέτει η Κεντρική Επιτροπή του Κόμματός μας, είπε, αυτός από το 1944 και έπειτα εξυπηρετούσε τους Αλβανούς συντρόφους, με το να συγκεντρώνει πληροφορίες στον κύκλο όπου ζούσε, δηλαδή στην Κόνιτσα. Αργότερα έφυγε μαζί με κάποιες μονάδες του ΔΣΕ σε μια από τις Λαϊκές Δημοκρατίες, χωρίς να χρειάζεται, είπε, να αναφέρουμε σε ποια, αν και

εμείς το γνωρίζουμε, αλλά αυτό δεν πρέπει να ειπωθεί (απ' ό, τι φαίνεται ο σύντροφος Ρούσος ήθελε να πει ότι είχε έρθει στην Αλβανία, απ' ό, τι νομίζω εγώ, αλλά δεν το είπε ανοιχτά, ίσως επειδή φυλάχτηκε, για να μην γνωστοποιήσει το ζήτημα στον διερμηνέα που ήταν υπεύθυνος για τους φοιτητές μας στο Βουκουρέστι, τον σύντροφο Νικόλα Κίτσο, ο οποίος είναι κομματικό μέλος και γνωρίζει ελληνικά, αλλά που ο Ρούσος, όχι μόνο δεν το γνώριζε, αλλά και δεν έπρεπε να μιλήσει). Το 1952, είπε ο σύντροφος Ρούσος, στάλθηκε πάλι στην Ελλάδα για να κάνει παράνομη δουλειά και μόλις έφτασε εκεί έγινε όργανο της ελληνικής ασφάλειας και μέσα και γύρω από τα σύνορα εργάζεται εις βάρος της Αλβανίας και υπέρ της ασφάλειας. Εκείνος, είπε ο Ρούσος, ενδέχεται να έχει συνδεθεί με Αλβανούς συντρόφους, με τους οποίους γνωρίστηκε από το 1944 μέχρι το 1949 που δεν ήξεραν ότι ανήκει σε αυτόν τον κύκλο και που ίσως δεν γνωρίζουν τώρα για την κατάστασή του. Γι' αυτό, είπε ο Ρούσος, προτείνουμε να ενημερωθούν οι σύντροφοι αυτοί, για να τον πιάσουμε και να του τη φέρουμε, όπως αρμόζει σε Προδότες.

Αφού κράτησα τις σημειώσεις μου, τον ευχαρίστησα και η συζήτησή μας έφτασε στο τέλος. Τώρα εκείνοι, ίσως περιμένουν κάποια απάντηση, αν και όχι απαραίτητα για το ζήτημα του Φακιόλα, γι' αυτό, σας παρακαλώ, εάν υπάρχει κάτι σχετικά με την άφιξη κανενός στην Αλβανία, ειδοποιήστε μας για να σας πούμε. Μόνο που πρέπει να έχετε κάτι υπόψη, άποψή μου, και ειδικά αφού συλλογιστείτε την κατάσταση και τις δυσκολίες των Ελλήνων συντρόφων. Σε περίπτωση που προσκληθούν εδώ, πρέπει να υπολογιστεί ότι χρειάζεται να τους καλύψουμε τα έξοδα, όχι μόνο της διαμονής, γιατί αυτό είναι αυτονόητο, αναφέρομαι ότι ίσως προκύψει η ανάγκη να πληρώσουμε τα μετ' επιστροφής εισιτήριά τους κλπ. Μπορεί να τα καλύψουν και οι ίδιοι τα έξοδα, δεν το λέω με σιγουριά, αλλά αυτό πρέπει να το σκεφτούμε.

Βουκουρέστι 10/3/1959

Ο πρέσβης

Χασάν Αλιμέρκο

Πηγή: AQS_h, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 5, 17.3.1959, 1^ο έγγραφο.

Αναφορά του Χασάν Αλιμέρκο στις 12.11.1959, για τις συναντήσεις που είχε με τον σύντροφο Ρούσο, 21.10.1959 και 29.10.1959. Στη διάρκεια αυτών έγινε αναφορά στη συζήτηση που είχε ο Πέτρος Ρούσος με τον Μερκούρη, σχετικά με το ζήτημα της Επιτροπής για τη Βαλκανική Συνεργασία. Συζητήθηκε το θέμα του Κατσουλίδη και το επεισόδιο που σημειώθηκε στα ελληνο-αλβανικά σύνορα. Έγινε αναφορά στην κατάσταση στην Ελλάδα και στο ζήτημα της εγκατάστασης πυραύλων στη χώρα. Έγινε αναφορά στη συνάντηση με τη διευθύντρια της ΚΕ του ΚΚ της Ρουμανίας, κα Γκιζέλα Βας, και για τη γενικότερη ενίσχυση της Ελλάδας.

ΑΝΑΦΟΡΑ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΧΑΜΕ ΜΕ ΕΝΑ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΗΓΗΣΙΑΣ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε. ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΤΗΣ Κ.Ε. ΤΟΥ Κ.Ε. ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ ΓΚΙΖΕΛΑ ΒΑΣ

Τον μήνα Οκτώβρη είχαμε δύο συναντήσεις με ένα μέλος της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, τον σύντροφο Ρούσο. Η πρώτη συνάντηση πραγματοποιήθηκε στις 21/Χ/59 με τον πρώτο γραμματέα μας, τον οποίο ζήτησε ο Ρούσος, ενώ η δεύτερη συνάντηση πραγματοποιήθηκε στις 29/Χ/1959, εκ μέρους του επικεφαλής της αντιπροσωπείας, μετά από αίτημά μας.

Στη συνάντηση με τον πρώτο γραμματέα ο Ρούσος είπε ότι βρισκόταν στη Γερμανία και είχε συναντηθεί με τον επικεφαλής της επιτροπής για τη βαλκανική συνεργασία, τον Μερκούρη. Ο Μερκούρης του είχε πει ότι σκεφτόταν να οργανώσει ένα συνέδριο με παρόμοιες επιτροπές για τη Βαλκανική συνεργασία. Ο Ρούσος πρότεινε να εξεταστεί η πιθανότητα να συσταθεί και στην Αλβανία μια τέτοια επιτροπή. Την πρόταση αυτή θα την έκανε και στις άλλες βαλκανικές χώρες, όπως στη Ρουμανία και τη Βουλγαρία. Ρωτήθηκε εάν έχει γίνει με κάποιον τρόπο η πρότασή αυτή στους Τούρκους

και τους Γιουγκοσλάβους, από ποιόν και ποια ήταν η στάση τους. Είπε ότι δεν τους έχει γίνει καμία πρόταση.

Ο Ρούσος είπε ότι στις 4 Οκτωβρίου αυτού του έτους, ο ελληνικός τύπος έκανε μεγάλη φασαρία σχετικά με ένα συμβάν που διαδραματίστηκε στα ελληνοαλβανικά σύνορα, ότι δήθεν ένας Έλληνας κομμουνιστής, ονομαζόμενος Κατσουλίδης, ερχόμενος από την Αλβανία, αφού πέρασε τα σύνορα, εντοπίστηκε και πιάστηκε από τους χωροφύλακες, δυο εκ των οποίων σκοτώθηκαν και σκοτώθηκε και ο ίδιος ο Κατσουλίδης. Εμείς, είπε ο Ρούσος, θα κάνουμε μια έρευνα σχετικά με το ζήτημα, να εξακριβώσουμε αν αληθεύει ή πρόκειται για καμία επιτηδευμένη πρόκληση. Πιστεύουμε ότι ο Ρούσος, με αυτό ήθελε με έμμεσο τρόπο να ρωτήσει αν εμείς γνωρίζουμε κάτι. Του είπαμε ότι δεν γνωρίζουμε για αυτό το συμβάν.

Ο Ρούσος μίλησε εν συντομία για την κατάσταση στην Ελλάδα και επισήμανε ότι το τελευταίο διάστημα μια αντιπροσωπεία της ΕΔΑ συναντήθηκε με τον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών Αβέρωφ, ο οποίος τους είχε υποδεχτεί αρκετά καλά. Η αντιπροσωπεία έθεσε στον Αβέρωφ το ζήτημα, ότι η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να κάνει πιο ανεξάρτητη πολιτική και να μην εγκρίνει την εγκατάσταση των πυραύλων στην Ελλάδα, να κάνει πολιτική προσέγγισης με τις Βαλκανικές χώρες και να λάβει μέτρα για την καλύτερευση της οικονομικής κατάστασης στη χώρα κλπ.. Ο Αβέρωφ είπε στην αντιπροσωπεία, η κυβέρνηση δεν έχει ακόμα αποφασίσει τίποτα και δεν έχει δεσμευτεί για την εγκατάσταση των πυραύλων, αλλά πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι είμαστε μικρό κράτος και κινδυνεύουμε. Όσον αφορά την προσέγγιση με τις άλλες βαλκανικές χώρες, το έχουμε υπόψη, αλλά γι' αυτό χρειάζεται διακριτικότητα και προσοχή, ώστε να μην προκληθεί χάος στο εσωτερικό της χώρας. Όσον αφορά την οικονομία, τους είπε ότι η κυβέρνηση δεν βλέπει τίποτα το ανησυχητικό, ότι έχει λάβει και θα εξακολουθεί να λαμβάνει στο μέλλον μέτρα για τη μετέπειτα καλύτερευση της οικονομικής κατάστασης.

Μετά ο Ρούσος είπε, στις 7 Νοεμβρίου θα συγκληθεί το Συνέδριο του Δημοκρατικού Κόμματος Ελλάδας και τον Νοέμβριο το Συνέδριο της ΕΔΑ. Ο συνταγματάρχης Γρίβας ζητά να πάρει στα χέρια του την εξουσία, κάνοντας λίγο-πολύ, ό, τι έκανε ο Ντε Γκολ. Ο Γρίβας δεν έχει ακόμα ξεκάθαρο πολιτικό σχέδιο (πλατφόρμα). Το άσχημο είναι ότι βγαίνει με διάφορα συνθήματα, όπως νομιμότητα στο Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, γενική αμνησία, μέτρα για την καλύτερευση της οικονομικής κατάστασης κλπ., και με αυτόν τον τρόπο αμφιταλαντεύονται κάποια στοιχεία του κέντρου. Το

Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, είπε ο Ρούσος, δεν έχει υιοθετήσει ακόμα επίσημη στάση απέναντι στην πολιτική του συνταγματάρχη Γρίβα. Μιλώντας για τους Γιουγκοσλάβους είπε ότι στην Ελλάδα μεταφράστηκε το ρεβιζιονιστικό πρόγραμμά τους και προσπαθούν να το σκορπίσουν στη χώρα, αλλά εμείς θα λάβουμε αντίμετρα.

Στο τέλος αυτής της συνάντησης ο Ρούσος έθιξε το ζήτημα της μεταφοράς των στελεχών τους στην Αλβανία και την αποστολή του άλλου συντρόφου. Του είπαμε ότι θα τους παρέχουν όλες τις απαραίτητες διευκολύνσεις για την άμεση μετακίνησή τους, εφόσον έχει παρθεί τέτοια απόφαση από μέρος τους. Πρόσθεσε ότι έχει παρθεί η απόφαση και, τι ακριβώς εννοούμε με τις διευκολύνσεις, θα τους δοθεί βίζα; Του είπαμε ότι θα τους δοθεί.

Από την παραπάνω συζήτηση, όσον αφορά τη συνάντηση της αντιπροσωπείας της ΕΔΑ με τον Αβέρωφ, προκύπτει το συμπέρασμα ότι, παρόλο που ο Ρούσος είπε ότι την υποδέχτηκε καλά, ωστόσο δεν επέφερε κανένα αποτέλεσμα. Και αυτό για τον λόγο ότι ο Αβέρωφ, αναφερόμενος στον κίνδυνο που διατρέχει η χώρα, άφησε να εννοηθεί ότι οι πύραυλοι μπορεί να εγκατασταθούν, και από την άλλη προκύπτει ότι οι Έλληνες δεν είναι υπέρ της συνεργασίας και της προσέγγισης με τις βαλκανικές χώρες.

Σύμφωνα με τις οδηγίες του υπουργείου, ο επικεφαλής της αντιπροσωπείας ζήτησε μια συνάντηση με την εξωτερική διευθύντρια της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος Εργασίας της Ρουμανίας την σ. Γκιζέλα Βας. Της έθιξε το ζήτημα της βοήθειας των Ρουμάνων συντρόφων σχετικά με την κατάσταση στην Ελλάδα, για το πως μπορούν να διεισδύσουν με την προπαγάνδα τους στην Ελλάδα, αν μπορούν να προσκληθούν στην Αλβανία πρόσωπα και ομάδες κλπ..

Η Βας είπε ότι δεν ήξερε συγκεκριμένα με ποιόν τρόπο να βοηθήσει γι' αυτά τα ζητήματα, καθώς δεν γνώριζε την κατάσταση στην Ελλάδα, παρά μόνο σε γενικές γραμμές. Για την εισχώρηση προπαγανδιστικού υλικού στην Ελλάδα, είπε ότι από μέρος τους, και νωρίτερα όταν δεν είχαν αντιπροσωπεία και τώρα που έχουν, δεν στέλνουν τέτοιου είδους προπαγανδιστικού υλικού. Αλλά, γι' αυτά τα ζητήματα, είπε η Βας, καλά θα κάνατε να συναντηθείτε με κάποιον από τους συντρόφους της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, οι οποίοι είναι περισσότερο ειδικοί και γνωρίζουν καλύτερα τα πράγματα. Εμείς όταν έχουμε κάτι εκεί απευθυνόμαστε και ρωτάμε, και παρόλο που εκείνοι καμία φορά δεν τα εξετάζουν όπως πρέπει και κάνουν κανέναν λάθος, και πάλι κάνουν λιγότερα λάθη απ' ό,τι εμείς. Όσον αφορά το ζήτημα για το ποιος μπορεί να προσκληθεί από την Ελλάδα, η Βας είπε, να

συζητήσετε καλύτερα με τον αναπληρωτή υπουργό Εξωτερικών, τον Λαζαριάνου. Της είπα ότι με το υπουργείο έχουμε μιλήσει και θα ξαναμιλήσουμε και έχουμε λάβει τις κατάλληλες συστάσεις για συγκεκριμένο άτομο. Με τους Έλληνες συντρόφους, επίσης, σκοπεύουμε να συζητήσουμε, αλλά πρωτύτερα σκεφτήκαμε να συζητήσουμε μαζί σας, για να αποκομίσουμε την εμπειρία του Κόμματος σχετικά με αυτά τα ζητήματα. Εκείνη μετά απάντησε, όταν έχουμε και εμείς, τότε θα σας βοηθήσουμε.

Ρώτησα τη Βας για τα τρέχοντα προβλήματα της χώρας και είπε ότι ετοιμάζονται για το 3ο Συνέδριο του Κόμματος που θα πραγματοποιηθεί τον Ιανουάριο ή τον Φεβρουάριο του ερχόμενου έτους και ότι πριν γίνει το Συνέδριο θα συγκληθεί η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος. Το Συνέδριο θα μελετήσει κυρίως οικονομικά θέματα και το μακροπρόθεσμο σχέδιο. Οι σύντροφοι της ηγεσίας του Κόμματος και του κράτους το τελευταίο διάστημα έχουν επισκεφθεί επαγγελματικούς κύκλους και κάποια εμπορικά κέντρα και έφτασαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες για μια πιο γρήγορη ανάπτυξη της οικονομίας. Πολλά από τα καθήκοντα αυτού του σχεδίου, που προβλέπονται για το 1960, εκπληρώθηκαν επιτυχώς, ήδη από αυτό το έτος. Έτσι, για παράδειγμα, από τα ζαχαρότευτλα που καλλιεργήθηκαν αυτή τη χρονιά, όχι μόνο εξασφαλίζουμε ζάχαρη για μας, αλλά και θα μας περισσέψει για εξαγωγή, επίσης αυτή τη χρονιά επιλύθηκε και το πρόβλημα του λαδιού, το οποίο δεν θα το εισάγουμε άλλο. Αυτή τη χρονιά έχουμε παράγει πολύ κρασί και έχουμε ελλείψεις σε αποθήκες. Οι σοσιαλιστικές χώρες απορροφούν ελάχιστα, όσον αφορά τον τομέα του κρασιού, έχουμε αρχίσει διαπραγματεύσεις με τους Γάλλους, οι οποίοι θέλουν να αγοράσουν το κρασί μας και να το βάλουν σε δική τους συσκευασία και με δική τους ετικέτα, προωθώντας το ως γαλλικό κρασί. Εμείς δεν συμφωνούμε με αυτό, αλλά ακόμα δεν έχει αποφασιστεί τι θα γίνει. Εκείνη μίλησε και για τις επιτυχίες στα βιομηχανικά προϊόντα.

Άδραξα την ευκαιρία και ρώτησα τι αποτελέσματα είχε η κρατική οικονομική αντιπροσωπεία που επισκέφθηκε κάποια δυτικά κράτη. Είπε ότι η αντιπροσωπεία βρήκε μεγάλες ευκαιρίες και συναντήθηκε με διάφορους επιχειρηματικούς κύκλους κλπ., είχε προτάσεις για εμπορικές ανταλλαγές και όχι μόνο, αλλά προσέφεραν και μηχανήματα και σημαντικά προϊόντα που οι χώρες μας δεν τα διαθέτουν ή που δεν καλύπτουν τις ανάγκες. Η αντιπροσωπεία κατάφερε να κλείσει ειδικές συμφωνίες. Όπως και να έχει, είπε η Βας, θα ετοιμάσουμε μια αναφορά για τις αντιπροσωπείες σχετικά με αυτό το ζήτημα. Η αλήθεια είναι ότι πέρασε καιρός, αλλά μια τέτοια αναφορά δεν έχει γίνει ακόμα.

Αργότερα ο επικεφαλής της αντιπροσωπείας ζήτησε να συναντηθεί με τον Ρούσο, στον οποίο έθιξε το ζήτημα της επιστολής σας και τη δυνατότητα να ετοιμαστεί κάποια αναφορά σχετικά με την κατάσταση στην Ελλάδα. Ο Ρούσος φάνηκε διαθέσιμος και είπε, δεν υπάρχει τίποτα νεότερο και σημαντικό. Εν συντομία ανέφερε τις συζητήσεις της αντιπροσωπείας της ΕΔΑ με τον Αβέρωφ και αυτή του συνταγματάρχη Γρίβα, τονίζοντας ότι με το ανακριβές πολιτικό πρόγραμμά του και τα συνθήματα που πρόβαλε προκάλεσε ταλαντεύσεις στους οπαδούς του κέντρου, οι οποίοι άρχισαν να τάσσονται κατά της κοινού πολιτικού προγράμματος Βενιζέλου-Μαρκεζίνη και να ζητούν προσέγγιση με τον Γρίβα. Στην Ελλάδα, είπε, υπάρχουν πάρα πολλά ισχυρά ρεύματα, τα οποία επιμένουν στις θέσεις τους και με διάφορους ελιγμούς προσπάθησαν τις πρώτες μέρες να καταρρίψουν τις προτάσεις του Χρουστσόφ και τάχθηκαν εναντίον τους. Ενώ αργότερα, υπό την πίεση των εργατικών μαζών και των προοδευτικών στοιχείων, τάχθηκαν υπέρ της συνεργασίας κλπ.. Τώρα, αυτά τα ρεύματα εξακολουθούν να πολεμούν την αριστερά.

Ο συνταγματάρχης Γρίβας, είπε ο Ρούσος, δεν κοινοποιεί το πολιτικό πρόγραμμά του και προβάλλει τα ίδια συνθήματα, και από την άλλη, όσον αφορά το γενικό ζήτημα, ισχυρίζεται ότι η Ελλάδα ανήκει στη Δύση. Οι οπαδοί του Βενιζέλου το ανέχονται και σιωπούν, με σκοπό να ρίξει την κυβέρνηση (ο Γρίβας), αλλά αυτή την τακτική δεν τη στηρίζουν και ούτε την εγκρίνουν οι κομμουνιστές. Τώρα ο Γρίβας, μετά τον συμβιβασμό που έκανε με τον Μακάριο για την έγκριση των συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου σχετικά με την Κύπρο, υπάρχει κίνδυνος να συνεργαστεί ενάντια στην αριστερά της Κύπρου. Ο Μερκούρης έχει επηρεαστεί από τον Γρίβα, παρόλα αυτά έχει μιλήσει για την οργάνωση των επιτροπών για τη Βαλκανική Συνεργασία και η επιτροπή του έχει λάβει κάποιες σωστές δράσεις. Ο Μερκούρης, όπως είπε εκείνος, δεν ήταν καμία προσωπικότητα που είχε μεγάλη επιρροή, αλλά το κόμμα μας την περίοδο των εκλογών αφαίρεσε την υποψηφιότητα δικού του ανθρώπου και υποστήριξε τη δική του, κάνοντάς τον βουλευτή της ΕΔΑ, με σκοπό να τον χρησιμοποιήσει σαν εναλλακτική λύση.

Σχετικά με την εγκατάσταση των πυραύλων στην Ελλάδα ο Ρούσος είπε, υπάρχει ικανοποιητική κινητοποίηση, αλλά δεν είναι αρκετά ισχυρή ώστε να εμποδίσει την εγκατάστασή τους.

Ένα νέο για την Αλβανία, είπε ο Ρούσος, είναι ότι το τελευταίο διάστημα τροφοδοτείται και πάλι και τίθεται με τη μορφή εκστρατείας από κάποιες εφημερίδες της δεξιάς το ζήτημα της λεγόμενης απελευθέρωσης της Βορείου Ηπείρου. Αυτό εξηγείται και από το γεγονός ότι η κυβέρνηση δεν έχει

οικονομική στήριξη από το κράτος, στο οποίο ασκεί πίεση η κοινή αγορά, μέλος της οποίας είναι και η Ελλάδα.

Ρώτησα τον Ρούσο αν υπάρχουν πολλοί στην Ελλάδα που πιστεύουν στο σύνθημα της Βορείου Ηπείρου και ποιά μορφή αντίδρασης εφαρμόζεται προς αυτή την κατεύθυνση. Ο Ρούσος είπε, όχι μόνο οι μάζες δεν το πιστεύουν, αλλά και μερικοί κύκλοι της αστικής τάξης δεν είναι σύμφωνοι με αυτή την εκστρατεία και με αυτές τις διεκδικήσεις.

Για τα άλλα ζητήματα ο Ρούσος είπε, η ηγεσία του Κόμματος τα έχει μελετήσει και τα εντάσσει στα σημαντικά ζητήματα. Εμείς πρέπει να συνδεθούμε πιο στενά με το Κόμμα σας. Κάποια μέτρα μπορούμε να τα λάβουμε και από κοινού από εδώ, αλλά σκεφτήκαμε να πάει στην Αλβανία κάποιος σύντροφος της ηγεσίας να τα μελετήσει καλύτερα. Όσον αφορά τις αναφορές με χαρακτήρα πολιτικό, οικονομικό κλπ., όπως και την προετοιμασία του υλικού, έχουμε ορίσει έναν ειδικό. Θα σας δώσουμε γενικό υλικό από τον ελληνικό τύπο, και υλικό σχετικά με το Κόμμα κλπ.. Ήταν σύμφωνος να βοηθήσει για την αποστολή του υλικού μας στην Ελλάδα, όπου εκτός από την εφημερίδα “Αυγή”, θα προσπαθήσουν να το δημοσιεύσουν και σε κάποια άλλη εφημερίδα και περιοδικό, όπου έχουν επιρροή και ζήτησε να δώσουμε κατ' εξακολούθηση πληροφορίες για τις επιτυχίες στη χώρα μας κλπ., ζήτησε υλικό για να το μεταδώσει από τον ραδιοφωνικό σταθμό τους μια με δύο φορές τη βδομάδα, αλλά είπε ότι πρωτίτερα πρέπει να εξεταστεί εάν αυτά τα κάνει και το Ράδιο Τίρανα, ώστε να γίνει δουλειά και από τις δύο πλευρές. Ο Ρούσος είπε ότι ο ραδιοφωνικός σταθμός τους μεταδίδει τρεις φορές την ημέρα, σχετικά με τις μεταδόσεις αυτές μας έδωσε τις ώρες και τις συχνότητες, όπως σας τις έχουμε μεταφέρει με ραδιοτηλεγράφημα. Συνέστησε να τις ακούσουμε και περιμένει να του δώσουμε απάντηση, όπως επίσης το κατάλληλο υλικό. Καλό θα ήταν να εξεταστεί όσο πιο γρήγορα το ζήτημα και να μας δοθεί μια απάντηση.

Ο Ρούσος συνέστησε να εξεταστεί η δυνατότητα για συζήτηση με τις χώρες που έχουν διπλωματικές σχέσεις με την Ελλάδα, προκειμένου να διεισδύσει σε αυτές προπαγανδιστικό υλικό. Όσον αφορά τις πληροφορίες για τα κόμματα στην Ελλάδα και τα στοιχεία εκείνα που συζητιέται να περάσουν στην Αλβανία, ο Ρούσος είπε ότι θα κάνουν σχετική μελέτη και θα μας δώσουν στοιχεία, αλλά πρόσθεσε ότι αυτό θα αργήσει κάποιο διάστημα. Επανέλαβε ότι το ζήτημα των διακοπών των συντρόφων στην Αλβανία θα μελετηθεί και μπορούν να το συνδυάσουν με την αποστολή κάποιου συντρόφου για συζητήσεις, και σχετικά με αυτό θα προσπαθήσουν να το τακτοποιήσουν μέσα σε αυτόν τον χρόνο.

Του ζητήσαμε να μας απαντήσει για κάποια θέματα που είχαμε θίξει προ καιρού, όπως για παράδειγμα για τις πληροφορίες σχετικά με τον Σπύρο Μηλώση, για την ακροαματική διαδικασία του Γλέζου και άλλα, και είπε ότι ακόμα δεν το είχαν φροντίσει, οπότε το σημείωσε εκ νέου.

Βουκουρέστι 12/ΧΙ/1959

Ο πρέσβης

Χασάν Αλιμέρκο

υπογραφή

Πηγή: AQSh, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 5, 12.11.1959, 2^ο έγγραφο.

ΑΝΑΦΟΡΑ

Σχετικά με τις συναντήσεις του πρέσβη με τους συντρόφους της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, Ρούσο, Δημητρίου και Πασαλίδη.

Στις 26/1/1960 ο προϊστάμενος, αξιωματούχος συναντήθηκε με τον σύντροφο Ρούσο, μέλος του ελληνικού πολιτικού γραφείου. Εμείς από καιρό έχουμε τακτοποιήσει και στέλνουμε στους Έλληνες συντρόφους το καθημερινό δελτίο του Agerpress με την επικαιρότητα που μεταδίδει κάθε μέρα το τηλεγραφικό γραφείο μας (ATSH) και εκείνες τις μέρες τους στείλαμε και την ομιλία του συντρόφου Ενβέρ στο επίσημο συνέδριο με αφορμή τα δεκαπέντε χρόνια της απελευθέρωσης και κατά καιρούς τους στέλνουμε και άλλο υλικό, όπως το δελτίο της Κεντρικής Επιτροπής, το περιοδικό “Shqipëria e Re” κλπ.. Με αφορμή αυτή τη συνάντηση ο σύντροφος Ρούσος εξέφρασε την ικανοποίησή του για την αποστολή του υλικού και είπε ότι το υλικό αυτό συμβάλλει πολύ στην ενημέρωση των σημαντικότερων γεγονότων της επικαιρότητας στην Αλβανία και πρόσθεσε ότι αυτό μας εξυπηρετεί στις μεταδόσεις και να το εκμεταλλευτούμε για ενημέρωση στην Ελλάδα. Όπως και να έχει εμείς πιστεύουμε ότι αυτό το υλικό είναι ανεπαρκές για την αναγνώριση και την εκλαΐκευση της χώρας μας και για να το εκμεταλλευτούν οι Έλληνες σύντροφοι και γι’ αυτό καλό θα ήταν το ζήτημα που θέσαμε νωρίτερα σε αυτούς, σύμφωνα με παραγγελίες του κέντρου, να ληφθεί υπόψη, δηλαδή να σταλεί επεξεργασμένο και κατάλληλο υλικό για την Ελλάδα.

Στη συνάντηση ο σύντροφος Ρούσος είπε ότι τίποτα το ιδιαίτερο, με εξαίρεση αυτά που μας έχουν πει και ήδη γνωρίζουμε, δεν υπάρχει σχετικό για την Ελλάδα. Ο Καραμανλής δεν έχει πάρει κάποια νέα πρωτοβουλία σχετικά με την εσωτερική κατάσταση, αλλά εκείνος δεν μπορεί να ταχθεί ενάντια στο κράτος και ταυτόχρονα πρέπει να λάβει υπόψη και τις εσωτερικές δυνάμεις της αντιπολίτευσης. Σχετικά με τη στάση απέναντι στην Αλβανία, είπε, εκείνος ακολουθεί τη δεξιά πτέρυγα. Έτσι για παράδειγμα, ο αναπληρωτής υπουργός Πιπινέλης, ακραίος δεξιός που ασχολείται και με τα εξωτερικά ζητήματα, δήλωσε πριν λίγο καιρό στην εφημερίδα “Καθημερινή” ότι η κυβέρνηση πρέπει να λάβει υπόψη τις εξελίξεις και ότι είναι δύσκολο να τεθεί ζήτημα προσάρτησης της Βορείου Ηπείρου, και ενδέχεται να ζητηθεί μέσω του

ΟΗΕ να μεσολαβήσει για να δούμε τον τρόπο διαβίωσης και μεταχείρισης των ανθρώπων μας στην Αλβανία, δηλαδή των Ελλήνων προσφύγων. Η ελληνική κυβέρνηση είναι αναστατωμένη, είπε ο Ρούσος, από την πρωτοβουλία της Αμερικής για προσέγγιση με την Αλβανία και επί της ευκαιρίας ρώτησε εάν αυτό αληθεύει, γιατί, απ' ό, τι φαίνεται από τον τύπο, έχει προκληθεί αναστάτωση. Είπαμε στον Ρούσο ότι πού και πού παρουσιάστηκε κανένα σημάδι προσέγγισης, αλλά μέχρι στιγμής από μέρους τους δεν υπάρχει τίποτα επίσημο, και παράλληλα του αναφέραμε εν συντομία την ομιλία του συντρόφου Ενβέρ στο συνέδριο πολιτισμού για την επαρχία, για το πώς αντιμετωπίζει τη στάση μας και αυτή των Αμερικανών και των Άγγλων ως προς αυτή την κατεύθυνση.

Ο Ρούσος είπε ότι το τελευταίο διάστημα η εχθρική πολιτική της κυβέρνησης απέναντι στις σοσιαλιστικές χώρες έχει αυξηθεί, οι προτάσεις του συντρόφου Ζίφκοφ και η συνέντευξη του Βούλγαρου πρέσβη στην Αθήνα απορρίφθηκαν με αλαζονεία και χαρακτηρίστηκαν ως παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις, είπαν ότι για να εκδικηθούν τη Σοβιετική Ένωση θα εκτυπώσουν το πρόσωπο του Ίμρε Νάγκι στα γραμματόσημα, σαν αντιστάθμιση για το πρόσωπο του Γλέζου. Δήλωσαν ότι ετοιμάζεται το κέντρο για τους πυραύλους στην Κρήτη, που στην πραγματικότητα συνεπάγεται την εγκατάστασή τους. Παρά την πίεση που ασκούμε στα στοιχεία του κέντρου, με την ασταθή στάση τους κωλύουν τον αγώνα μας, είπε ο Ρούσος. Το τελευταίο διάστημα συνέβησαν σημαντικά γεγονότα, είπε, μεταξύ των εργαζομένων και υπαλλήλων και στους χωρικούς που μετακινούνται. Αφού τον ενημερώσαμε για την ίδρυση της επιτροπής μας για τη βαλκανική συνεργασία, ο Ρούσος είπε ότι το γεγονός αυτό έχει σπουδαία σημασία και χάρηκε, ενώ πρόσθεσε ότι ως προς τη βαλκανική συνεργασία, και ειδικά με την ίδρυση των επιτροπών, γίνεται στροφή και πλέον μπορούμε να μιλάμε για πραγματικά ευρύτερο κίνημα. Σχετικά με τη συνάντηση της βαλκανικής νεολαίας στο Βουκουρέστι, ο Ρούσος είπε ότι, εκτός από τις αθλητικές ομάδες, ενδέχεται να έρθουν και πολιτικές προσωπικότητες, όπως ο Μερκούρης και ο πράκτορας του Βενιζέλου, ο στρατηγός Σπαΐσης. Εμείς από μέρους του Κόμματός μας, σαν Κεντρική Επιτροπή, θεωρούμε ότι εσείς, με τη βοήθεια των Ρουμάνων συντρόφων, μπορείτε να βρείτε την ευκαιρία να συναντηθείτε μαζί τους και να τους μιλήσετε σχετικά με τις εξελίξεις στη χώρα σας, την ειρηνική πολιτική της κυβέρνησης και ειδικά σχετικά με το εμπόριο και την τελευταία συμφωνία που ολοκληρώθηκε, την οποία, απ' όσο γνωρίζουμε από τις πληροφορίες που έχουμε, η ελληνική κυβέρνηση ζητά να τη γυρίσει μπούμερανγκ, αφήνοντας τη μόνο στα χαρτιά, και επί της ευκαιρίας ζήτησε να μάθει εάν γνωρίζουμε ποιος την εμποδίζει, ώστε να τους

αποκαλύψουν. Εκτός από αυτά, είπε ο Ρούσος, μπορείτε να συζητήσετε και για την προοπτική με τους βουλευτές ώστε να δεσμευτούν, να γίνει ανταλλαγή διευθύνσεων για αποστολή υλικού και για να προσκληθούν διάφορες προσωπικότητες στην Αλβανία κλπ..

Ενημερώσαμε τον Ρούσο για την εμπορική συμφωνία για ό, τι γνωρίζαμε και για το ζήτημα των συναντήσεων με τους Έλληνες που θα έρχονταν είπαμε ότι είναι καλή ιδέα και ότι θα προσπαθήσουμε να την υλοποιήσουμε, αρκεί να ενημερωθούμε για την άφιξη τους και εκείνος απάντησε ότι θα μας ενημερώσει πιο λεπτομερειακά αργότερα, μόλις είχε στη διάθεσή του πλήρεις πληροφορίες.

Στις 3.2.1960 ο προϊστάμενος, αξιωματούχος συναντήθηκε με τον Πάνο Δημητρίου, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής, στον οποίο παρέδωσε το ταχυδρομείο που ερχόταν από τα Τίρανα γι' αυτούς.

Ο Δημητρίου είπε ότι ο Μερκούρης δεν έρχεται και ότι ο Σπαΐσης είχε πάρει διαβατήριο και τον γύρισαν πίσω οι ελληνικές αρχές στη μέση του δρόμου. Ενημερώσαμε τον Δημητρίου για τα προϊόντα που θα μοιράζονταν ανάμεσα στις ελληνικές επιχειρήσεις και τα εργοστάσια μας, βάσει των πληροφοριών που είχαμε και του αιτήματος του Ρούσου, τονίζοντας ταυτόχρονα ότι οι Έλληνες είχαν παρακαλέσει και μας είχαν ζητήσει να αποσύρουμε τα πορτοκάλια και τον καπνό για το ποσό των δύο εκατομμυρίων δολαρίων. Ο Πάνος Δημητρίου είπε ότι αυτό είναι πολύ σημαντικό, ότι στην Ελλάδα έχει πολλά αποθέματα καπνού και εσπεριδοειδών και η απόσυρσή τους θα διευκολυνθεί αρκετά με την έγκριση της υπογραφείσας συμφωνίας από τις ελληνικές αρχές. Παρόλα αυτά, είπε εκείνος, κατά τη γνώμη μας η κυβέρνηση θα την εγκρίνει και οι δηλώσεις που έκαναν, ότι είναι ιδιωτική συμφωνία, ανακαλούν την έγκριση.

Στις 13/2/1960 ζήτησα συνάντηση με τον Ρούσο και με υποδέχτηκε ο σύντροφος Πασαλίδης, μέλος του Πολιτικού Γραφείου. Τον ενημέρωσα σχετικά με τις προτάσεις του Μερκούρη και ζήτησα τις απόψεις του σχετικά, τις οποίες έδωσε και βρίσκονται στη σχετική έκθεση για τις προτάσεις του Μερκούρη. Ο σύντροφος Πασαλίδης είπε ότι έχω ένα ζήτημα για το οποίο θέλω να σας ενημερώσω. Πρόκειται, είπε, για τον Φακιόλα. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που διαθέτουμε, ο Φακιόλας όντως δούλεψε στις παράνομες οργανώσεις, δούλεψε αντάξια και θαρραλέα. Ο Φακιόλας είναι από την Κέρκυρα. Τον κάλεσαν να υπηρετήσει στον στρατό, αλλά δεν παρουσιάστηκε και η αστυνομία τον αναζητούσε. Όταν οι παράνομες οργανώσεις διαλύθηκαν για να ενωθούν με την ΕΔΑ, υπό αυτές τις συνθήκες, έχασε τις επαφές του και αυτό συνέβη το 1957-1958. Παρά τη σωστή διαγωγή που είχε δείξει πρωτύτερα, δεν γνωρίζουμε για τη

μετέπειτα πορεία του, δηλαδή το χρονικό διάστημα της διακοπής της δραστηριότητάς του. Αλλά μπορεί και να μην θεωρηθεί καταδότης.

Είπα στον σύντροφο Πασαλίδη εάν έχουν δική του φωτογραφία, για να τον αναγνωρίσουμε εάν είναι ο Φακιδόλας, για τον οποίον μιλάμε ή μήπως παρουσιάζεται σαν εκείνος και ο πραγματικός μπορεί και να έχει εξαφανιστεί από τις ελληνικές αρχές. Ο Πασαλίδης είπε, έχεις δίκιο, αλλά δεν έχουμε δική του φωτογραφία, αλλά έχουμε φίλους δικούς μας εδώ στο Βουκουρέστι που τον γνωρίζουν. Γι' αυτό, είπε εκείνος, προτείνουμε να του βγάλουν φωτογραφία στην Αλβανία, να του ζητηθεί μια έκθεση για τη δράση του και οτιδήποτε γνωρίζει και ένα βιογραφικό, και όλα αυτά να μας σταλούν για να εξακριβωθούν καλύτερα.

Ο Πασαλίδης είπε ότι υπάρχει ένας Έλληνας καθηγητής οικονομίας ονομαζόμενος Αγγελόπουλος Άγγελος, πρώην υπουργός στην αντιστασιακή κυβέρνηση την περίοδο του ΕΑΜ. Είναι καπιταλιστής, αλλά δεν ασχολείται με τον καπιταλισμό, τα αδέρφια του ασχολούνται με το εμπόριο. Σήμερα διευθύνει το περιοδικό "Νέα Οικονομία" κάποτε στην Ελλάδα, κάποτε στην Ελβετία. Έχει καλή διαγωγή και τείνει προς την αριστερά. Σκεφτόμαστε, είπε ο Πασαλίδης, να του προτείνουμε να επισκεφθεί την Αλβανία και να δούμε πώς θα αντιδράσει, και γι' αυτό θέλουμε την έγκρισή σας. Τον ρώτησα αν είναι άνθρωπος ασφαλής και αν μπορεί να πει καλά λόγια, γιατί έχει τύχει να μιλούν αρνητικά κακεντρεχείς άνθρωποι. Εκείνος απάντησε ότι θα μιλήσει σωστά και θα πει την πραγματικότητα. Στο τέλος ο σύντροφος Πασαλίδης είπε ότι θέλει να έρθει στην Αλβανία για διακοπές. Του ανέφερα την πρόσκληση που έκανε πέρσι η Κεντρική Επιτροπή μας για τα ηγετικά μέλη. Ο Πασαλίδης είπε, το γνωρίζω, αλλά δεν είχαμε την ευκαιρία και αυτή τη χρονιά θα τις βρούμε.

Με τόσο η συζήτηση έλαβε τέλος.

Παρακαλούμε εξετάστε εάν είναι δυνατόν τα παραπάνω ζητήματα, ώστε σε περίπτωση άλλων συναντήσεων να τους απαντήσουμε και να μην βρεθούμε σε δύσκολη θέση.

Βουκουρέστι 3/3/1960

Ο πρέσβης

Χασάν Αλιμέρκο

υπογραφή

Πηγή: AQSh, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 2, 1960.

113

Αναφορά του Πύρρο Μπίτα για τη συνάντηση που είχε με τον Γιώργο Αργυρόπουλο στις 11.5.1960. Στη διάρκεια αυτής ο Αργυρόπουλος αναφέρθηκε στους Έλληνες που προσπάθησαν να επιστρέψουν στην Ελλάδα πριν την καθορισμένη ημερομηνία επαναπατρισμού, όσων έχουν πάρει αλβανική υπηκοότητα, ενώ ζήτησε να γίνει οργάνωση των εκπαιδευτικών συναντήσεων των προσφύγων. Ακολουθεί σημείωμα το οποίο ενημερώνει ότι οι απεσταλμένοι του ΚΚΕ παρέλαβαν τη λίστα με τα ονόματα των προσφύγων που πρόκειται να επιστρέψουν στην Ελλάδα.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Σχετικά με τη συνάντηση με τον αντιπρόσωπο
του ΚΚ Ελλάδας στις 11/5/1960

Ο αντιπρόσωπος του Κ.Κ. Ελλάδας Γιώργος Αργυρόπουλος είχε πληροφορηθεί ότι κάποιοι από τους Έλληνες πρόσφυγες είχαν αρχίσει να οργανώνουν, χωρίς την άδεια των αρχών μας, την αναχώρηση για την Ελλάδα, σε περίπτωση που δεν γινόταν ο επαναπατρισμός νόμιμα μέχρι τις 10-15 Μαΐου 1960. Αμέσως, εκείνος ενημέρωσε τις αρχές μας σε εκείνες τις περιοχές και πήγε ο ίδιος και συνάντησε τους πρόσφυγες στα μέρη εκείνα για τα οποία είχε ενημερωθεί σχετικά (Λιούσνια, Μπεράτι, Ελμπασάν). Σε αυτές τις συναντήσεις τους συμβούλεψε να μην προβούν σε τέτοιες πράξεις, γιατί δεν θα τους έβγαине σε καλό, εξηγώντας τους ότι αυτό το ζήτημα δεν παρεμποδίζεται από την αλβανική πλευρά, αλλά από την ελληνική.

Έθεσε και το εξής ζήτημα, ότι υπάρχουν περιπτώσεις Ελλήνων προσφύγων, μελών του Κ.Κ. Ελλάδας, που έχουν πάρει αλβανική υπηκοότητα και, σύμφωνα με τους κανόνες, κάτι τέτοιο δεν είναι φυσιολογικό. Γι' αυτό και ενημέρωσε την Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ. Ελλάδας, για να δει πώς να πράξει σε τέτοιες περιπτώσεις το Κόμμα τους.

Επί της ευκαιρίας του δώσαμε 15 κομμάτια για κάθε φύλλο από την εφημερίδα “Αυγή”, τα οποία έρχονται στην Εξωτερική Διεύθυνση.

Ολοκληρώνοντας, εκείνος έθεσε το ζήτημα του ορισμού συγκεκριμένου μέρους, όπου να πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά συνέδριά τους για τους κομμουνιστές πρόσφυγες των Τιράνων, συγκεκριμένα είπε να μελετηθεί αν είναι εφικτό να συγκεντρώνονται στη λέσχη του Κλάδου Κατασκευής του Υπουργείου Εσωτερικών, όπου ζουν και εργάζονται κάποιο Έλληνες πρόσφυγες.

Γι' αυτό το ζήτημα ρωτήθηκε ο Πετσάνι, ο οποίος δεν συμμερίζεται αυτή την ιδέα, επειδή εκεί υπάρχουν και φυλακισμένοι και δεν επιτρέπεται να πάνε εξωτερικοί.

Μέχρι στιγμής τα συνέδρια τα έχουν κάνει στο Μέγαρο “Αλή Κελεμέντι” και εμείς του είπαμε μέχρι να βρεθεί κάποιο άλλο καταλληλότερο μέρος, μπορούν και πάλι να τα οργανώσουν σε κάποια από τις αίθουσες του Μεγάρου.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ

Πύρρο Μπίτα

υπογραφή

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Δόθηκαν στον αντιπρόσωπο του ΚΚ Ελλάδας τα ονόματα των Ελλήνων προσφύγων που θα επαναπατριστούν σύντομα, το οποίο είχε ζητήσει νωρίτερα για να είναι ενήμερος, ώστε να είχε τη δυνατότητα να καλέσει λίγο πριν τον επαναπατρισμό τα μέλη του ΚΚ Ελλάδας για να παραδώσουν τα κομματικά ιατρικά βιβλιάρια. Από την άλλη, σκεφτόταν ότι ίσως να κάνει καμία πολιτική δουλειά μαζί τους σχετικά με τη στάση που έπρεπε να κρατήσουν όταν επιστρέψουν στην Ελλάδα.

Όταν του παραδόθηκε η εν λόγω λίστα του τονίσαμε ότι του δίνεται με σκοπό, σε περίπτωση που υπάρχουν κομματικά μέλη να τους πάρει, αφαιρέσει τα κομματικά ιατρικά βιβλιάρια. Αλλά, τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή δεν συνιστάται να γίνει ειδική δουλειά μαζί τους, δεδομένου ότι μια τέτοια ενέργεια θα έδινε αφορμή στην ελληνική κυβέρνηση να κατηγορήσει τόσο τη χώρα μας, όσο και το ΚΚ Ελλάδας. Ο απεσταλμένος ήταν απόλυτα σύμφωνος και μας διαβεβαίωσε ότι δεν θα κάνει κανένα συνέδριο μαζί τους.

Πηγή: ΑQS_h, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 3 1960, 11.5.1060, 1^ο έγγραφο.

Αναφορά του Πύρρο Μπίτα στις 30.5.1960 για τη συνάντηση που είχε ο Βάγγο Μπότσκα με τον Έλληνα απεσταλμένο στις 29.5.1960, όπου τέθηκε το ζήτημα της πολιτικής δράσης των Ελλήνων προσφύγων που είχαν πάρει αλβανική υπηκοότητα.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Σχετικά με τη συνάντηση με τον απεσταλμένο
του ΚΚ Ελλάδας

Σύμφωνα με την παραγγελία της ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας, ο απεσταλμένος του ΚΚΕ στη χώρα μας την Κυριακή 29/5/1960 πήγε για λίγες μέρες στο Βουκουρέστι.

Στη συζήτηση που είχε με τον ινστρουχτορα Βάγγο Μπότσκα, είπε ότι επί της ευκαιρίας θα θέσει στην ΚΕ του ΚΚ Ελλάδας το ζήτημα των Ελλήνων προσφύγων που πήραν αλβανική υπηκοότητα και εξακολουθούν να είναι μέλη των οργανώσεων του ΚΚΕ, καθώς, εφόσον έχουν αλβανική υπηκοότητα, είπε, το ΚΚ Ελλάδας δεν θα μπορεί να τους στείλει στην Ελλάδα για κομματική δουλειά, χωρίς να πάρει την έγκριση των αλβανικών αρχών.

Ένας Έλληνας πρόσφυγας με αλβανική υπηκοότητα του είχε αναφέρει ότι συνεργάζεται με τις αρχές της ασφάλειας, έχει σταλεί αρκετές φορές για δουλειά στην Ελλάδα και στη Θεσσαλονίκη και ενδέχεται να τον ξαναστείλουν.

Σχετικά με αυτό ενημερώθηκε η Διεύθυνση των Διοικητικών Οργάνων, καθώς ο εν λόγω πρόσφυγας ενδέχεται να του έχει αναφέρει και λεπτομέρειες.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ

Πύρρο Μπίτα

υπογραφή

Τίρανα, 30/5/1960

Πηγή: AQSh, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 3 1960, 11.5.1060, 2^ο έγγραφο.

Αναφορά του Πύρρο Μπίτα στις 6.6.1960 για τη συνάντηση που είχε ο Έλληνας απεσταλμένος με τον Βάγγο Μπότσκο την ίδια μέρα. Ενημερώθηκε η αλβανική κυβέρνηση για την Ολομέλεια του ΚΚΕ που πραγματοποιήθηκε παράνομα κοντά στο Βουκουρέστι, από 31.5-3.6.1960. Η Ολομέλεια έγινε υπό την επίβλεψη του Κολιγιάννη και είχε σχέση με την υπάρχουσα κατάσταση στην Ελλάδα.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Σχετικά με τη συνάντηση του ινστρούχτορα Βάγγο Μπότσκο με τον απεσταλμένο του ΚΚ Ελλάδας, μετά την επιστροφή του από το Βουκουρέστι

Στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε σήμερα στις 6/6/1960 με τον απεσταλμένο του ΚΚ Ελλάδας, ενημέρωσε ότι από τις 31/5/ μέχρι τις 3/6/1960 στη Ρουμανία, τρεις ώρες μακριά από το Βουκουρέστι ολοκληρώθηκε παράνομα η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚ Ελλάδας.

Η κύρια εισήγηση σε αυτή την Ολομέλεια κρατήθηκε από τον σ. Κολιγιάννη, ο οποίος ήταν δύο χρόνια στην Ελλάδα, με θέμα "Η σημερινή κατάσταση στην Ελλάδα και το έργο του Κόμματος". Ο απεσταλμένος δεν αναφέρθηκε στα προβλήματα που εξετάστηκαν στην ολομέλεια, είπε μόνο ότι η κατάσταση στην Ελλάδα είναι καλή, το κίνημα της εργατικής τάξης και των άλλων μαζών ενδυναμώνεται και η κομματική οργάνωση έχει ενισχυθεί και δουλεύει καλά.

Μετά την ολοκλήρωση της Ολομέλειας, όλοι οι αντιπρόσωποι αμέσως διασκορπίστηκαν από κει που είχαν έρθει, δεν έμειναν καθόλου στο Βουκουρέστι, με εντολή, όταν ακούσουν στο ράδιο την ανακοίνωση για τη διεξαγωγή της Ολομέλειας, τότε να ξεκινήσουν να μιλάνε γι' αυτή. Γι' αυτό τον λόγο, τώρα θα είναι σε αναμονή της ανακοίνωσης στο ράδιο, ώστε μετά να ξεκινήσουν τη δράση.

Έδωσε χαιρετίσματα από όλους τους συντρόφους της ηγεσία και ο Κολιγιάννης του είχε πει ότι θα προσπαθήσει να βρει 10 ελεύθερες μέρες από τη δουλειά για να έρθει στην Αλβανία να συναντηθεί με τους συντρόφους. (Ο Κολιγιάννης είναι μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚ Ελλάδας).

Η Ολομέλεια πραγματοποιήθηκε στο πνεύμα της απόλυτης ενότητας και αναπληρωματικό μέλος της Κεντρικής Επιτροπής, πρώην στρατηγός και διάδοχος του Ζαχαριάδη, έκανε αυτοκριτική και παραδέχτηκε ότι η γραμμή του κόμματος τώρα είναι ορθή και ότι θα εργαστεί για την υλοποίησή της.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ

Πύρρο Μπίτα

υπογραφή

Τίρανα, 6/6/1960

Πηγή: AQSh, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 3 1960, 11.5.1060, 3^ο έγγραφο.

Έγγραφο με γενικές πληροφορίες για τη συνάντηση με τον Αργυρόπουλο, στη διάρκεια της οποίας ο ίδιος ενημέρωσε την αλβανική κυβέρνηση ότι Έλληνες πρόσφυγες από την περιοχή του Φίερι είχαν ξεσηκωθεί κατά του ΚΚΕ, με αφορμή τις διαμαρτυρίες που είχαν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα κατά της Αλβανίας από πρόσφυγες, μετά την επιστροφή τους εκεί. Προσπάθειες για την ομαλοποίηση της κατάστασης. Στη συνέχεια γίνεται εκτίμηση των συνθηκών και της διαδικασίας επαναπατρισμού.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΚΚΕ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

Τίρανα, 1960

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Σχετικά με τις συναντήσεις με τον αντιπρόσωπο

του ΚΚ Ελλάδας στις 15 και 16/6/1960

Ο αντιπρόσωπος του ΚΚ Ελλάδας μας ενημέρωσε ότι κάποιοι πρόσφυγες που μένουν στη φάρμα στο Φίερι, αφού είχαν πληροφορηθεί για τη λανθασμένη στάση κάποιου πρώην μέλους του ΚΚΕ, ο οποίος επαναπατρίστηκε, και για τις εκδηλώσεις ενάντια στη χώρα μας από κάποιους πρόσφυγες που επαναπατρίστηκαν, ξεσήκωσαν τους πρόσφυγες του Φίερι ενάντια στους Έλληνες πρόσφυγες κομμουνιστές στο Φίερι και τους αντιπροσώπους του ΚΚΕ.

Ο αντιπρόσωπος του ΚΚΕ είχε κάνει ένα συνέδριο με όλους τους πρόσφυγες και με λίγο αυστηρό ύφος τους είχε τονίσει την ήπια συμπεριφορά του και το ενδιαφέρον και τη φροντίδα που δείχνει το Κόμμα και η κυβέρνησή μας να μην τα εκλαμβάνουν σαν αδυναμία, αλλά σαν ανθρώπινη και διεθνιστική συμπεριφορά και ότι δεν θα επιτραπεί αρνητικά στοιχεία να τα εκμεταλλευτούν σύμφωνα με τα συμφέροντά τους. Τους έκανε έκκληση να σταματήσουν τις διενέξεις και να κατευνάσουν την κατάσταση.

Ο απεσταλμένος είχε σκανδαλιστεί από την αρνητική στάση μερίδας των επαναπατρισμένων, οι οποίοι είχαν σκίσει τα πουκάμισα, φώναζαν κατά της χώρας μας και ζητωκραύγαζαν για τον βασιλιά Παύλο. (Είχαν πετάξει και τα τρόφιμα που τους είχαν δώσει οι αρχές μας). Γι' αυτό, εκείνος πρότεινε να κοπεί η βοήθεια που λαμβάνουν οι πρόσφυγες από την κυβέρνησή μας. Αλλά όταν του είπαμε ότι, εξαιτίας της αρνητικής στάσης μερικών προσφύγων δεν είναι σωστό να υποφέρουν οι υπόλοιποι, εκείνος εξέφρασε την άποψη να γίνει μια μελέτη όσων έχουν απομείνει και σε όσους δεν είναι εντάξει να τους κοπεί η βοήθεια.

Αφού ενημερωθήκαμε από την επιτροπή του επαναπατρισμού ότι αρνητική στάση είχαν κρατήσει μόνο μερικοί, ενώ οι περισσότεροι κάθονταν φρόνιμα, το γνωστοποιήσαμε στον αντιπρόσωπο του ΚΚΕ, λέγοντάς του να εξηγήσει στους πρόσφυγες, ούτως ώστε να μειώσει την ορμή στις παρεξηγήσεις και τις υπερβολές σχετικά με αυτό το ζήτημα.

Στην πραγματικότητα, εκείνος ντρεπόταν για ό, τι είχε συμβεί.

Όταν τελευταία είχε πάει στο Βουκουρέστι, είχε συζητήσει για την κατάσταση των εδώ προσφύγων, το μεγαλύτερο μερίδιο των οποίων είναι δημοκράτες και όχι άμεσα συμμετέχοντες στον πόλεμο, ζήτησε από την ηγεσία του ΚΚ Ελλάδας να μην μείνει και άλλο εδώ, αλλά να αναλάβει κάποιος άλλος.

Ο Κολιγιάννης, μέλος του Πολιτικού Γραφείου, του είχε πει ότι πρέπει να πας για να κρατηθούν οι σχέσεις με το Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας, καθώς οι σχέσεις δεν ήταν και πολύ καλές, και ότι ο ίδιος θα προσπαθούσε να βρει 10 μέρες άδεια για να έρθει να συναντηθεί με την ηγεσία του Κόμματός μας, κάποια μέλη της οποίας τα γνωρίζει προσωπικά.

Από τις συζητήσεις με το δεύτερο Τμήμα του Υπουργείου Εξωτερικών και τον Επικεφαλής της Επιτροπής για τον επαναπατρισμό προκύπτει ότι:

1) Ο επαναπατρισμός αυτή τη φορά έγινε σε περισσότερο ήπιες συνθήκες, συγκριτικά με τις άλλες φορές. Οι θέσεις ενάντια στη χώρα μας εκδηλώθηκαν, όταν οι πρόσφυγες πέρασαν τα ελληνικά σύνορα και δεν συνέχισαν παραπάνω από ένα λεπτό, καθώς ευθύς αμέσως πήγε εκεί κάποιο μέλος της ελληνικής επιτροπής για τον επαναπατρισμό και διέταξε τους χωροφύλακες να τους απομακρύνουν, όπως και έπραξαν.

2) Από τα 75 άτομα που είχε στη λίστα η ελληνική επιτροπή (οι λίστες μας που στάλθηκαν από τη Μόσχα περιλάμβαναν 88 άτομα), παραδόθηκαν 92 άτομα, τα οποία η ελληνική επιτροπή τα δέχτηκε

χωρίς να τα ερευνήσει. Όσον αφορά όσους επαναπατρίστηκαν χωρίς να περιλαμβάνονται στις λίστες, επρόκειτο για όσους είχαν σχέση με τις οικογένειες, στις οποίες είχε δοθεί το δικαίωμα να επαναπατριστούν, όπως παιδιά ή άλλα μέλη της οικογένειας. Άλλος ένας που δεν είχε οικογενειακή σχέση με τους επαναπατριζόμενους, έγινε δεκτός.

3) Ηχογραφήθηκαν 4-5 ικανοποιητικές δηλώσεις των προσφύγων που επαναπατρίστηκαν, οι οποίοι μίλησαν σχετικά με τη στάση της χώρας μας και ευχαρίστησαν το Κόμμα και τη Λαϊκή Δημοκρατία για τη φροντίδα που έδειξαν.

4) Η ελληνική επιτροπή παρέδωσε τον Βαγγέλη Κρομιδά, Αλβανό από ένα χωριό των Αγίων Σαράντα, ο οποίος για 12 χρόνια βρισκόταν σε φυλακές και εξορίες, αλλά το τελευταίο διάστημα είχε αφεθεί ελεύθερος και του είχε επιτραπεί να μείνει στην Αθήνα για λόγους υγείας. Στην Αθήνα είχε συναντήσει τους βουλευτές μας Σαμί Μπαχόλι και Κυριάκο Χαρίτωνα, από τους οποίους είχε ζητήσει να μεσολαβήσουν για να επαναπατριστεί. Η πλευρά μας ζήτησε από την ελληνική επιτροπή την παράδοση του Ηλία Σκαπέρο, για τον οποίο συντάξαμε μια έκθεση στην προηγούμενη επιτροπή επαναπατρισμού. Η ελληνική πλευρά παρουσιάστηκε ότι δεν γνωρίζει τίποτα σχετικά, ρίχνοντας το φταίξιμο στην αδιαφορία του επικεφαλής της προηγούμενης επιτροπής, ο οποίος μεταφέρθηκε. Συντάχθηκε νέα έκθεση, όπου η ελληνική επιτροπή μπόρεσε στη διαδικασία να ερευνήσει το ζήτημα και αργότερα να ενημερώσει σχετικά.

Πηγή: ΑΟQSh, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 3 1960, 11.5.1060, 4^ο έγγραφο.

Σημείωμα του Πύρρο Μπίτα με ημερομηνία 10.12.1960, με την οποία ενημερώνει ότι, το επεισόδιο που σημειώθηκε στο Φίερι έγινε εν γνώσει του Αργυρόπουλου. Ζητά να ληφθούν κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση της κατάστασης που έχει δημιουργηθεί μεταξύ των προσφύγων, ο οποίοι είναι δυσαρεστημένοι με τον Αργυρόπουλο και τους άλλους κομμουνιστές.

Σημείωμα:

Σχετικά με αυτό το ζήτημα υπάρχει ένα ραδιόγραμμα από την κομματική Επιτροπή στο Φίερι, στην οποία αναφέρεται ότι υπάρχει η υποψία το κατέβασμα των φωτογραφιών της ηγεσίας μας να έχει γίνει εν γνώσει του υπευθύνου τους, του Γιώργου Αργυρόπουλου.

Ο τελευταίος πήγε στην κομματική Επιτροπή και υπερασπίστηκε τον συλληφθέντα, λέγοντας ότι είναι καλός άνθρωπος και ότι κατέβασε τις φωτογραφίες χωρίς κακή πρόθεση.

Για το ζήτημα αυτό εκείνος ήθελε να έρθει και στα Τίρανα, αλλά εμείς του απαντήσαμε ότι δεν είναι ανάγκη.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που διαθέτει η κομματική Επιτροπή στο Φίερι, οι Έλληνες πρόσφυγες ζήτησαν να κάνουν μια συνέλευση, στην οποία να παραβρεθεί και κάποιος από το τμήμα του Υπουργείου Εσωτερικών στο Φίερι, επειδή εκείνοι έχουν επαναστατήσει, εξαιτίας της στάσης των κομμουνιστών απέναντί τους και από τη στάση του αντιπροσώπου του Κ.Κ. Ελλάδας. Το τμήμα του Υπουργείου Εσωτερικών στο Φίερι υποψιάζεται ότι θέλουν να δείρουν τον τελευταίο, όπως και τους άλλους κομμουνιστές.

Προτείνουμε να στείλουμε εκεί κάποιον σύντροφο από τη Διεύθυνσή μας, έναν από το Υπουργείο Εσωτερικών και έναν από το Τμήμα των προσφύγων στο Υπουργείο, προκειμένου να εξετάσουν την κατάσταση μαζί με την κομματική Επιτροπή και το Υπουργείο Εσωτερικών και να προτείνουν τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν.

Πύρρο Μπίτα

10/ΧΙΙ/1960

Χειρόγραφη σημείωση επ' αυτού στο τέλος του εγγράφου: «να δοθεί προσοχή πρώτα από όλα στο αν αυτοί θα ζητήσουν τη ρουμανική υπηκοότητα. Χωρίς αυτό δεν μπορούν να γίνουν δεκτοί στο κόμμα».

Πηγή: AQSh, Σειρά: Αλληλογραφία με ΚΚΕ, Φάκελος 3 1960, 11.5.1060, 5^ο έγγραφο.

ISBN 978-618-81891-3-3

ISBN 978-618-81891-3-3

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η παρούσα έρευνα έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο – ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: ΘΑΛΗΣ. Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.